cak@leman.com.tr

KAÇAK YAYIN

Mart 2004/Sayı: 11 - 2.000.000 TL. KDV Dahil

Deutschland 3.40 EUR Oserrich 3.50 EUR Scweiz 3.50 EUR Nederland 3.50 EUR Belgique 3.50 EUR France 3.50 EUR

ISSN 1304-1037-0-6

Kitap 2.500.000 TL.

LeMan Dergi Grubu

Kaçıranlar için
Kaçak Yayın 3'lü setler

+

+

%50 indirimli

Gündemi okur belirler
Geçen aylarla Kaçak Yayın'ın eskimeyen konuları
Üçlü set satışlarında rekor
Toplam 11.500 bayii satışı için teşekkürler

Tek set 3 Milyon TL.

Bayiilerde

KaçakEditör

- Adnan Abi ne kar oldu be!..
- Kardır üstümüze yağan bi inceden...
- Abi, bu dizenin sonu "geceden" olacaktı... Sen böyle şeyler yapmazdın, hayırdır?
- N'apıyım be Aslan, bu havada bu kadar oluyor, ***Dranas*** *usta da kusura bakmasın...*

KAÇAK YAYIN

Sayı: 11 - Mart 2004 / Ayda bir yayımlanır

Sahibi LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay AKGÜN
Yayın Yönetmeni Tuncay AKGÜN
Yayın Danışmanı Adnan ÖZER
Editör Aslan ÖZDEMİR aslanozdemir@leman.com.tr
Sorumlu Yazışleri Müdürü Ayhan ERDOĞAN
Sanat Yönetmeni Tanzer ERCANPOLAT
Fotoğraflar Sinan GÖKSEL
Dizgi Nurgül Sedef KIRAN
Desenler Onur GÜÇEL, Melike, Yavuz ÖZTÜRK
Müessese Müdürü Ali YAVUZ
Satış Müdürü Cengiz KOCALI
Matbaa Sorumlusu Tanju Kirte
Abone-Reklam Sevinç Selvi
E-mail kacak@leman.com.tr

Tel: 0212 - 292 94 50 - 292 94 51 (4 Hat) - **Fax:** 0212 - 292 44 91
Abonelik için Tel: 0212 - 292 94 50/119
Adres: Firuzağa Mahallesi, Defterdar Yokuşu No: 47 Beyoğlu / İstanbul
Baskı: LeMan Matbaası **Tel:** 0212 - 858 00 93 (Pbx)
Dağıtım: BBD Merkez

içindekiler

2- Sabahattin Ali'nin Edremit'i
Kaçak Keşif
4- Bir Gün Belki Cennette...
Nena Çalidis
6- Almanya Haber
Gültekin Emre
8- Ramize Erer ile söyleşi
12- Hümanizmin Eleştirisine Doğru
Oktay Taftalı
15- Düş Kurgusu
Atilla Birkiye
16- Kaçak Haber
Adnan Özer
18- Kaçak Anlatı
Hakan Şenocak
20- Bütün "Düşler, Tutkular, Suçlar"
Sebnem Atılgan
22- İlk Türk icadıdır, korsan kitap
Bülent Karakaş
25- Tanıklıklar
Salih Bolat
28- Ege Haber
Savaş Ünlü
30- Sofya'nın Kafka'sı
Hasine Şen
32- Aşk Mutfakta pişer (mi)?
Şebnem Atılgan
34- İskender Pala ile söyleşi
40- Kaçak Aktif
42- Paul Auster ne der?...
Oktay Taftalı
44- Anadolu Haber
50- Transilvanya'da savaş esiri
51- Şiire Çalışırken
Oktay Taftalı
52- Edebiyat Kaynakları
56- Alman ekolünden bir taz: Zeyyat Selimoğlu
Necati Güngör
58- Ercan Kesal ile söyleşi
61- Vapurun Kıçındaki Merdiven
Metin Fidan
64- Baron Barış Halk Ropörtajları
68- Kaçak, Bir Hayat Bir Yazar: Herman Melville
Kürşad Oğuz
72- Alp Tamer Ulukılıç ile söyleşi
78- Tersten Okuma
Yahya Kebir

Kuyucaklı Yusuf'ta "Bayramyeri" olarak geçen meydan.

Sabahattin Ali'nin Edremit'i

Sabahattin Ali, yedi yaşındayken geldiği Edremit'te geçirir çocukluk ve ilkgençlik yıllarını.

Deklanşöre tam basmak üzereyken, vizörü ansızın dolduran kapkara yüzle irkilip makineyi biraz daha sağlam tutarak aşağı indirdim. Zira kara yüzün bulunduğu kafayı taşıyan iri gövdeden uzanan kol, kolun devamında büyüyerek açılan kara el makineyi almaya niyetli görünüyordu. Kara, ablak yüzde kıpkırmızı büyüyen ağız, "Çekme. Kırarım makineni" diyordu. Fotoğrafta alan derinliği yaratmak için ön plana yerleştirdiğim at arabasının sahibi Çingene'yle tartışmak yersizdi. Ne yapalım "fotoğraf avı" her zaman böyle riskler taşır. Oltanın boş kalmasına da alışık olmalı.

Edremit kent merkezinin kuzeyinde, Sabahattin Ali'nin **Kuyucaklı Yusuf** adlı romanında anlattığı Bayramyeri'ndeyim. Burası, aşağıda kalan çarşı kadar hareketli olmamakla birlikte, o gün kurulan pazarın etkisiyle her zamankinden daha kalabalık. At arabaları da kasabanın dış mahallelerine açılan bu eski meydanda müşteri bulmak için peşi peşine sıralanmış.

"Salâhattin Beyin evi Bayramyeri dedikleri semtte, yabancı memurların oturduğu Rum mahallesi ve Aşağıçarşı taraflarından uzaktaydı" der Sabahattin Ali. (**Kuyucaklı Yusuf**, Cem Yayınevi, s. 37-38, İstanbul 1980) Bu evi, yani roman kahramanı Kaymakam Salâhattin Bey ile Aydın Nazilli'nin Kuyucak yöresinden, evlatlığı Yusuf'un yaşadığı evi bir gün mutlaka göreceğimi düşündüm hep. İlkokulu Edremit'te okuduğunu bildiğim Sabahattin Ali'nin yaşadığı evi görebilme umudunu ise hiç büyütmedim içimde.

Edremitli bir kızla evli olmanın gereği pek çok kez gittiğim Edremit'te, aile ortamında her zaman konuşulan, konuşuldukça da mitleşen bir şeydi "Kaymakamın evi" benim için... Hele eşimin annesiyle babası, biz evlendikten kısa süre sonra Edremit'in sahil beldesi Akçay'a taşınınca, denizin hâkimiyeti imkân bırakmadı bir romandan artakalan düşü kovalamaya.

Ne ki belleğim, hangi tasnifle sakladığını bilmediğim en eski imgeleri ansızın gün ışığına çıkarmak için, belki de kendimizi daha çok dinleme fırsatı bulduğumuz kış günlerini bekliyormuş. Yoksa sıradan bir Kurban Bayramı ziyareti yıllar, yıllar öncesinin sis perdeleri arkasındaki eski bir imgeyi, bir keşfe dönüştürür müydü? Geçtiğimiz Kurban Bayramı'nda Edremit'te, kayınpederim, eşim ve kızımla soğuğa ve rüzgâra rağmen yürüdük bu hep konuşulup, hep ertelenen keşfe doğru. Şu, Nazilli'de görev yaptığı sıra bir

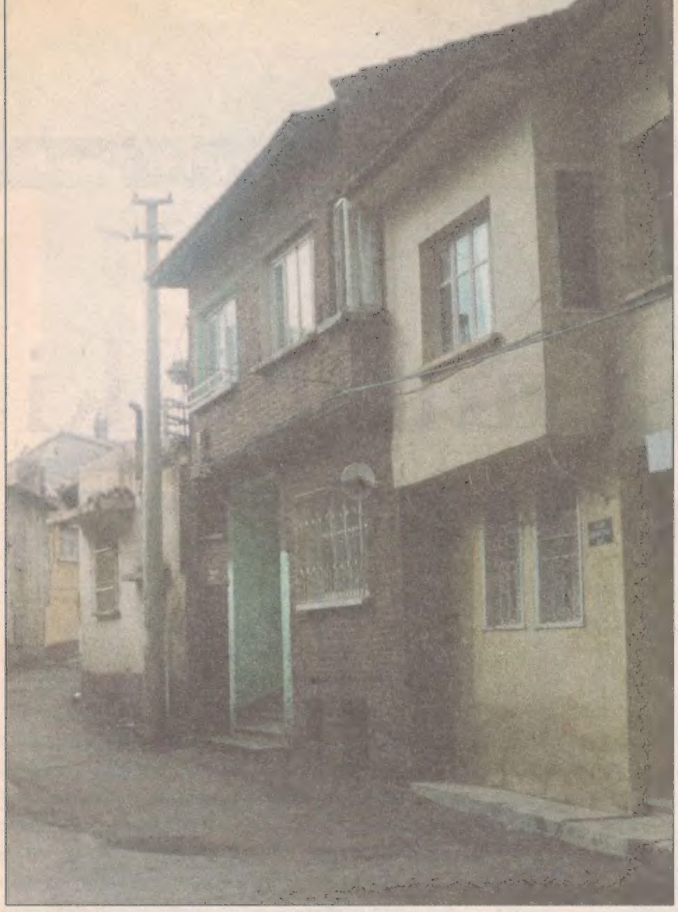

Edremit'te Sabahattin Ali Evi (en üstte), Kuyucaklı Yusuf'ta geçen "Kaymakamın Evi"nin (üstte) karşısında.

cinayeti kovuşturmak için gittiği Kuyucak'ta, ölü annesiyle babasının başında bekler bulup evlat edindiği Yusuf'u da yanına katıp Edremit'e tayin olan kaymakamın evi artık görülmeliydi. Akşamdan romana tekrar göz atıldı, kayınvalideyle kayınpeder bir süre tartıştı, "orası değil, burası" diye... Bakıldı ki tarif, bizim soğukta turlama süremizi uzatacak, kayınpeder mutad briç buluşmasından vazgeçip bizimle gelme kararı aldı.

Akçay'dan binilen "Gümrük" dolmuşundan Edremit Mezarlığı'nın kapısında inmek en doğrusuydu, öyle yaptık. Eşim, ineceğimiz yere yaklaşınca gördüğü "Çınarlıçeşme Sokağı" tabelasıyla şaşkınlığa düştü. Romanda geçen "Çınarlı Çeşme" bu sokaktaydı demek. Uzaktan çınar görünmediğine göre, çeşmeyi yerinde bulmanın da mümkün olmayacağını düşünüp erteledik o civarı gezmeyi. Dolmuştan mezarlık kapısında inip güneybatı yönünde yürümeye başladık. Çok geçmeden vardık romanda "Bayramyeri" diye geçen meydanlığa. Kayınpederimin, "kaymakamın evi" diye gösterdiği yapı satılıktı. Bakkalda olduğunu öğrendiğimiz anahtarı beklerken çevreye göz atıyorduk ki eşim şaşkınlıkla seslendi ilerlediği dar sokaktan. Hiç hesapta yokken Sabahattin Ali'nin yaşadığı evi bulmuştu. Kaymakamın evinin tam karşısındaki sokağın girişinde, iki katlı, sarı boyalı kâgir evin üstündeki mavi tabelada "Yazar Sabahattin Ali Evi" yazılıydı. Bu iki evin baktığı küçük meydandaki "bulgur değirmeni"ni aradı gözlerimiz, ama bir zamanlar Edremit'in hemen her sokağında görülen bulgur sokuları gibi o da yoktu yerinde. Sabahattin Ali Evi'nde, eşini bir süre önce yitirmiş yaşlı bir hanımın oturduğunu öğrendik. Evde yoktu.

Kaymakamın evini gezerken bakkala da onaylattım bu evde bir zamanlar kaymakamın oturduğunu. Üst katın açıldığı terasın ay yıldız motifli korkulukları da tanıklık eder gibiydi geçmiş günlerdeki devlet ricali konuklara.

Sabahattin Ali, yedi yaşındayken geldiği Edremit'te geçirir çocukluk ve ilkgençlik yıllarını. Yirmi dört yaşındayken "yıkıcı propaganda yaptığı" ihbarı üzerine Aydın'da tutuklanıp hapishaneye konulduğunda tanıştığı Kuyucaklı Yusuf'tan dinlediklerinin esiniyle yazmaya başladığı romanını ilk olarak Konya'da çıkan **Yeni Anadolu** gazetesinde tefrika etmeye başlar (1932). Sonra başka dergi ve gazetelerde devam eder romanın bölüm bölüm yayımlanması. Kitaplaşıp basılması ise 1937 yılında mümkün olur.

Sabahattin Ali'nin çocukluğunun geçtiği, romanının ana mekânı olarak kullandığı Bayramyeri'nden Kurşunlu Camii'ne doğru inerken bugünkü çarşı merkezinin kalabalığı ve gürültüsü de yoğunlaşıyordu. Cumhuriyet Meydanı'na varınca anladım ki **Kuyucaklı Yusuf**'un Edremit'i yalnızca bir adım ilerideymiş. Ama onu keşfedebilmek için bir asır önceye gitmek gerekiyormuş.

Roman gazetelerde yayımlanırken telaşa düşen eski Edremitlileri düşündüm, Kurşunlu Caddesi'nden kuzeye, Bayramyeri'ne kıvrılan dar sokağa doğru son bir kez bakarken: "**Kuyucaklı Yusuf** gazetede tefrika edilirken, romanın kişileri içinde, kendi gerçek adlarıyla maceraları anlatılan kimi Edremitlilerin: 'Gazetelerde bizim eski meseleler kurcalanıyormuş,' diye telâşa kapıldıklarını Sabahattin Ali duymuş ve bana anlatmıştı." (Pertev Naili Boratav, **Folklor ve Edebiyat**, Adam Yayıncılık, c. 1, s. 439, İstanbul 1982.)

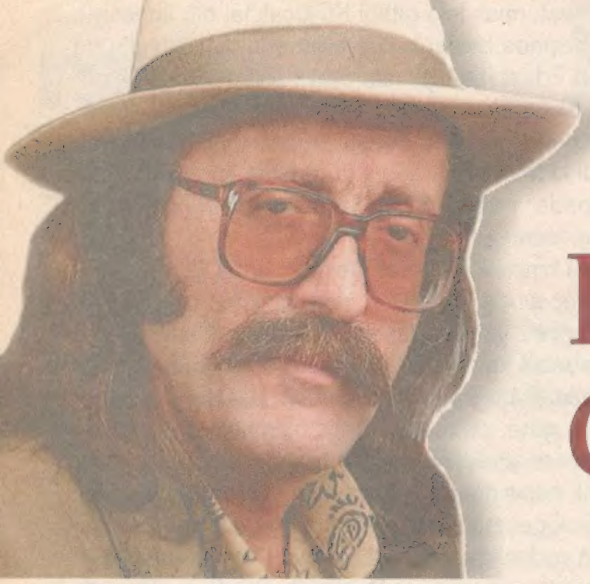

Bir Gün Belki Cennette...

Kışın ortasında yazdan kalma bir Pazar sabahı. Güneş ışıl ışıl, gökyüzü masmavi. Bir yandan Pazar günü çalışmanın insana verdiği sıkıntı. Evden çıktığımda içim içime sığmıyordu. Caddenin üstünde bulunan markete girdiğimde kulağım cümlenin başını kaçırdığım haberin anonsuna takılmıştı "59 yaşındaki sanatçı yaşamını yitirdi." Kendi kendime acaba kim diye düşünürken radyoda Cem Karaca'nın en sevdiğim parçası "Resimdeki Gözyaşları' çalmaya başlıyor. Işıl ışıl bir Pazar sabahı, hayat güzel, sevgilimle telefonda konuşmuşum ve radyoda Cem Karaca, daha güzel ne olabilir ki. Marketten çıkıp taksiyle gazeteye geldiğimde güvenlik görevlilerine sorduğum ilk soru 'Kim Öldü olmuştu' Bayan Nena Cem Karaca öldü dediklerinde adeta dünya başıma yıkılmıştı. Demek ki sabah sabah ustanın anısına çalıyordu radyoda o parça. Servise çıktığımda önce Karaca için bilgiler topladım sonra da cenaze evini aradım. Yorgun bir alo sesi... Belli ki Karaca'ya yakın biriydi. Bir yandan sabah kahvemi yudumlarken öte yandan aklım çocukluk yıllarıma gidiyor. Hiç unutmam o zaman ortaokul birinci sınıftaydım. Karlı bir kış akşamı. Ben, babam, kardeşim yemek yiyoruz öte yandan tlevizyondaki Cem Karaca belgeselini izliyoruz. Babam lafa karışıyor. Yıl 1968. Aylardan Ağustos. Her yer Cem Karaca'nın Resimdeki Gözyaşları parçasıyla inliyor. E baba nasıl bir şarkıydı bu dememize kalmadan babam başlamıştı mırıldanmaya bile. Ben ve kardeşim parçayı babamın kötü olan sesinden dinlemeye başladığımızda hayran kalmıştık. Belgeselin sonuna doğru da parçayı gerçek sahibinden dinlediğimizde ise ikimiz de günün moda deyimi ile kopmuştuk.

Zaman ilerliyor ve ben kendi işimi yapmak zorundayım. Yani ustanın ölüm sayfasını hazlamaya başlıyorum. Sevdiğin bir sanatçının ölüm haberini yazmak sevdiğin bir kişiyi toprağa koymakla eşdeğerde bir acı bence. Arşivden üstünde mavi kalemle Cem Karaca yazılı olan zarfı aldım. İçinden bir yığın kupür çıktı. Kimi sararmış kimi daha yeni kesilmiş. Bugün içinde düne çıkmış bir yolculukta hissediyorum kendimi. Siyah–beyaz fotoğraflar, yazılanlar çizilenler....

Tiyatro kökenli bir aileden gelen Cem Karaca'nın çocukluğu ev, tiyatro kulisi ve okul arasında geçmiş. İlk kez 1963 yılında arkadaşlarıyla **Dinamitler** adıyla sahneye çıkmaya başlayan usta o dönemde çoğunlukla Elvis Presley ve dönemin rock parçalarını seslendiriyordu. Topluluk aynı yıl dağıldı ve Cem Karaca bu kez **Cem Karaca – Beklediklerimiz** adlı yeni bir topluluk kurdu. Bu topluluğun da ömrü pek uzun olmadı. Karaca aynı dönemde usta müzisyen Gökçen Kaynatan'la birlikte çalışmaya başladı. Müzik ve tiyatro bu süreç içinde paralel ilerliyordu. 1964'te yeni bir rock–beat grubu olan **Cem Karaca ve Jaguarlar** kuruldu. 1965 yılında askere giden Karaca orada Anadolu müziği ve Aşık Mahsuni Şerif gibi halk ozanlarıyla tanıştı Anadolu müziğini tanıdıkça sevdi hatta âşık oldu. Askerlik dönüşü 1967'de **Cem Karaca ve Apaşları** kurdu. Topluluk aynı yıl katıldıkları Hürriyet Gazetesi'nin Altın Mikrofon yarışmasında **Emrah** parçalarıyla birinciliği elde ettiler. Haziran 1967'de çıkardıkları **Hudey** plağı ile büyük beğeni kazanan topluluk iki ay sonra ikinci plakları olan Emrah, satışa sundu. Topluluğun Almanya'da Ferdy Klein Orkestrası'yla yaptığı 45'liklerden üçü , 1968'in haziran ayından itibaren piyasaya çıkan. İstanbul'u Dinliyorum, Oy Baba ve İstanbul'du. Aynı yılın ağustos ayında Emrah 1979, Resimdeki Gözyaşları ve Tears'ın yanı sıra Eylül ayında Ayrılık Günümüz ve Zeyo 45'likleri yayımlandı. Karaca'nın müziği belirginleşiyordu. O artık Anadolu rock tarzında parçalar yayıp yeri göğü inletiyordu. 1970 yılında ilk plakları olan Dadaloğlu çıktı. Plağın başarısı topluluğa güç vermişti. Apaşlar plak şirketiyle yaptıkları anlaşma doğrultusunda yeni albümleri Oy Gülüm Oy, Tatlı Dillim, Kara Yılan ve Acı Doktor'un kayıtları Almanya'da yapıldı. 1972 yılında topluluktan ayrılan Cem Karaca aynı yıl **Cem Karaca ve Moğollar**'ı kurdu. Topluluk 1973 yılında çıkardıkları Öbür Dünya plaklarıyla büyük başara kazandı. Aynı yıl ikinci plakları olan Güle Güle çıktı. İki plakla listeleri zorlayan grubun içinde ku-

tuplaşmalar baş göstermişti. Topluluk 1974 yılında Namus Belası ile başarılarına başarı eklemişti. Aynı dönemde ayrılınca topluluk dağıldı. Karaca da, Taner Öngür'le 1974'te Türk Rock tarihinin en önemli topluluklarından biri olan **Dervişan**'ı kurdu. 1975'te çıkardıkları Tamirci Çırağı ile büyük başarı kazanan topluluk 1978'de dağıldı. 1979 yılında Almanya'ya giden Cem Karaca için de, 12 Eylül 1980 sabahı askeri darbeyle birlikte yeni bir dönem başlamış oldu.. Sanaçıyı sürgüne götüren olay 1981 yılının şubat ayında gerçekleşmişti. Hafta Sonu gazetesi'nde çıkan 'Cem Karaca Garip Hesaplar Peşinde' manşetini ciddiye alan 12 Eylül yönetimi hemen bir bildiri yayımladı: Cem Karaca, Selda Bağcan, Şanar Yurdatapan, Me-

like Demirağ ve Sema Poyraz yurda dönüp teslim olsun! Aksi taktirde vatandaşlıktan çıkarılacaklar!. Sürgün, vatan özlemi, zor günler, hepsi de kazınmıştı Cem Karaca'nın yüzüne. 1985 yılında Turgut Özal'ın Almanya'ya gitmesi ve Karaca'nın onunla iletişime geçmesiyle birlikte Karaca'nın sürgündeki günleri de 1978'de bitmiş oldu. Yurda döndükten sonra çıkardığı Merhaba Gençler ve Her Zaman Genç Kalanlar müziğe başladığı ilk yıllardan itibaren seyirciyi selamladığı sözlerin adını taşıyordu. Ardından Töre albümü çıktı. 'Yurda dönmek için Turgut Özal'ın elini öptü' diyenlere yanıt verdiği şarkısı Dönen Dönsün'ün de yer aldığı albümünün en önemli parçasıysa 33 Kurşun'du. Sanatçının son albümü olan Bindik Bir Alamete Gidiyoruz Kıyamete 1999 yılında yayımlanmıştı.

9 Şubat sabahı aramızdan bir daha dönmemek üzere ayrılan Cem Karaca'yı ben yaşadığı sürgünler, acılar ve zorluklarla değil en sevdiğim şarkısıyla hatırlamak istiyorum: ***Bir gün belki hayattan, Geçmişteki günlerden, Bir teselli ararsın, Bak o zaman resmime...***

yeni Harman

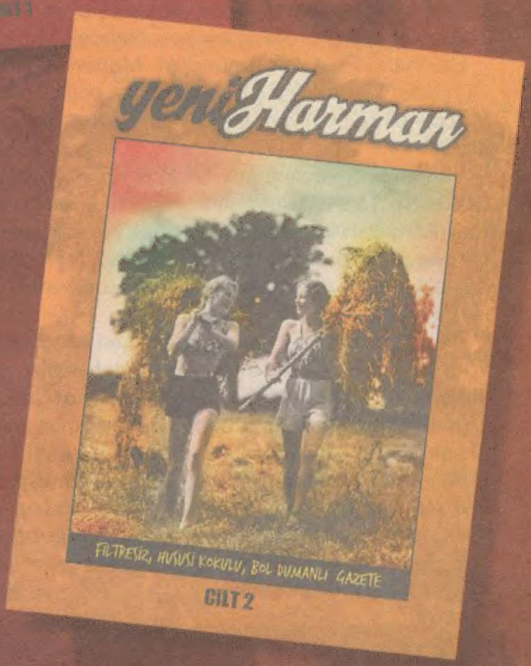

Önce harmanlandı,
Sonra ciltlendi

FİLTRESİZ, HUSUSİ KOKULU,
BOL DUMANLI GAZETE

54. Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı Fatih Akın'ın

Her yıl 5-15 Şubat tarihleri arasında gerçekleştirilen Berlin Film Festivali'nin "Yarışma Bölümü", "Panorama", "Çocuk Fimleri", "Forum", "Alman Sineması", "Genç Alman Sineması Perspektivi", "Avrupa Film Merketi", "Retrospektive", "Genç Yetenekler Kampusü" bölümlerinde gösterilmek üzere 3 117 film boy göstermiş seçici kurulun önünde. Bunlardan 400 film seyirci karşısına çıkma şansını yakalamış. Panorama bölümünde 6'sı dijital kamerayla çekilen 79 film gösterildi. Film tarihini kucaklayan Retrospektif bölümünde 60-70'li yılların Hollywood karşıtı fimler toplu gösterisi yer aldı. Festivali tüm dünyadan 3 500 gazeteci izledi. Bir zamanlar Onat Kutlar'ın, geçen yıl Hamburglu Türk kökenli yönetmen Fatih Akın'ın da bulunduğu jüride bu yıl Etopyalı yapımcı, İtalyan oyuncu Valeria Bruni Tedeschi, 24 yaşındaki İranlı kadın yönetmen Samira Makhmalbaf, Alman yapımcı, İtalyan yönetmen Gabriele Salvatores ve bir Amerikalı sinema sahibinden oluştu ve Berlinale'nin jüri başkanlığını da Amerikalı oyuncu Frances McDormand yaptı.

Berlinale Palast'ın önündeki Marlene-Dietrich-Alanı'nda Schröder'in kemerleri sıkma ve eğitim politikasını eleştiren öğrenciler bir gösteri yaparak seslerini dünyaya duyurmaya çalıştılar.

Yönetmenliğini Anthony Minghella'nın yaptığı yarışma dışı gösterilen 153 dakikalık Berlinale'nin açılış filmi **Gold Mountain** Amerikan iç savaşındaki sıcak bir aşkı ele alıyor unutulmaz savaş sahneleriyle birlikte. Sonra 23 film Altın ve Gümüş Ayı için Berlinli sinemaseverlerin ve uluslararası jürinin karşısına çıktı bir bir.

54. kez düzenlenen ve Avrupa'nın en önemli film festivali sayılan Berlinale'deki filmlerde aile içi çatışmalar, yalnızlık ve ayrılıklar öne çıkmıştı sanki: İsveç filmi **Om Jag Vander Mig Om**'da birbirini tüketmiş, birbirinden kopmuş aileleri, birbirlerini sorgulayan aile bireylerini ele alıyordu yönetmen Björn Runge. Fransız yönetmen Patrice Leconte de filmi **Confidences Trop Intimes**"e eşiyle sorunları olan bir kadının yanlışlıkla psikolog yerine vergi danışmanına gitmesiyle başlayan kendini sorgulaması da çağın bir başka sorununu sinema dünyasına taşıyordu. Vergi danışmanıyla dertleşmelerin sonucu samimi,

sıcak bir ilişkide boy verdi elbette abartısız bir biçimde. Yakın tarihin kanlı savaşlarından birini yaşayan Yugoslavya'daki iç savaştan bir bölümü içeriyordu **Svjedoci** (Tanık). Vinko Bresan'ın yönettiği filmde, küçük bir kentte işlenen bir cinayetin görgü tanığının da öldürülmesiyle başlayan polisin olayı çözmek için gösterdiği çaba geri dönüşlerle ele alınıyordu belgesele yakın bir anlatımla. Güney Afrika'daki Mandela'nın verdiği mücadele başarıyla sonuçlandı 19 yıllık hapsinin ardından ve yüzlerce ölünün, acının üstünden ama yönetmen John Boorman **Country of my Skull** filmiyle bir gazeteci grubunun işkencelerle ilgili soruşturmalarını izlerler Güney Afrika Cumhuriyeti'nin çeşitli bölgelerinde ve iki gazeteci arasındaki duygusal yaklaşımla politik anlatım iç içe geçmiş bu çarpıcı filmde. Merakla beklenen bir başka Amerikan filmi **The Missing** yönetmen Ron Howard'ın tüm görüntüye yaslanmasına, oyuncuların iyi oyununa karşın –kızılderili haydutlarca kaçırılan kızını kurtarma mücadelesi veren bir annenin dramı-, gerekli ilgiyi görmedi gazetecilerden. Unutulması zor Vietnam savaşının üstüne kurmuş Petter Moland İngiliz/Vietnam ortak yapımı filmi **Beautiful Country**'i. Savaş sırasında annesiyle evlenen Amerikalı babasını aramaya çıkan ve bu arada yasadışı yollardan, kaçakları taşıyan bir gemiyle Amerika'ya gelen ve bin bir zorlukla babasını bulan bir Vietnamlı gencin dramatik öyküsü iç burkucuydu. İnsan tacirlerinden, Vietnam'ın sosyal yapısına, gözlerini kaybetmiş Amerikalı babaya dek uzayan acılar tablosu Berlinlilerin gözünü yaşarttı. Her yıl çarpıcı bir filmiyle Berlin'e gelen Danimarkalı yönetmen Annette K. Olesen filmi **Forbrydelser**'de (Ellerinde) teolog bir kadının bir arkadaşının yerine hapishanede din görevlisi olarak görev almasıyla başlıyor ortaya koyduğu çalışma. Hapishanedeki gardiyanla esrar bağımlısı kadın mahkûm arasında yeşeren sevgi, hamile teolog kadının çocuğunun sakat doğma olasılığının yarattığı sıkıntı. Çocuğu aldırma, ya da sakat doğma olasılığını göze alıp doğurma ikileminin anlatımı çok etkileyiciydi. Patty Jenkins'in yönettiği **Monster** filmi Amerika'da bir dizi seks cinayetinden yola çıkılarak hazırlanmış. Eğitimsiz bir kadının lesbiyen ilişki ve

fahişelikle nerelere kadar sürüklenebileceğinin güzel bir kanıtı olan bu çarpıcı film Berlinale'de çok beğenildi festivali izleyen gazeteciler tarafından. Polonya göçmeni Arjantinli bir Yahudi ailesinin oğlunun Avrupa'ya gitmek için verdiği savaşımı beyaz perdeye aktarmış Daniel Burman **El Abrazo Partıdo**'da. Yönetmenin emeği Gümüş Ayı ile ödüllendirildi. İtalyan filmi **Primo Amore**'de yönetmen Matteo Garrone sevdiği kadını zayıflatmak için reçeteler uygulayan bir adamın ve sevdiğinin dayanılmaz dramının öyküsünü çekmiş. Akrabalar arasındaki kavga , ya da kan davasına benzer bir kin gütme İspanyol yönetmen Manuel Guttiérrez Aragon tarafından çekilmiş **La Vida Que te Espera**. Kore filmi **Samira**'da yönetmen Kim Ki-Duk ergenlik çağı sorunları içinde boğuşan iki kızın fahişelik yapışı, Avrupa'ya gitmek için para biriktirişleri içler acısı bir dramı gözler önüne seriyordu. İki eski sevgilinin yıllar sonra yeniden karşılaşması, yeni konumlarıyla yeniden birbirlerine yakınlaşmalarının buruk öyküsü üstüne kurmuş İngiliz yönetmen Richard Linklater filmi **Before Sunset**'i. Georges Simenon'un 1953'te yayımlanan Feux Rouges romanını sinemaya uyarlamış Fransız yönetmen Cédric Kahn. Sürekli otobanda geçen filmde kan koca arasındaki kavganın, çocuklarla olan trajik ilişkilerin giderek polisiye bir kurguya dönüşmesi, şaşırtıcı bir biçimde seyirciye sunuluyor. Kolmibiya'dan genç ve güzel kızlara yutturulan kapsüllerle Amerika'ya esrar sokuluşunun öyküsünü beyaz perdeye aktarmış yönetmen Joshua Marston Maria, **LLena Eres de Gracia**'da. Genç kızlardan birinin karnında esrar kapsülü patlar ve kız ölür. Esrar trafiğinin acı öyküsü tüyler ürperticiydi doğrusu. Alman filmi **Die Nacht singt ihre Lieder** (Gece Şarkınızı Söylüyor) dünyası yazma olan bir yazma heveslisiyle eşi arasındaki iletişim kopukluğunun nerelere kadar vardığını ele alıyor yönetmen Romuald Karmakar. 12 Şubat günü hem 9 hem de 16.30 seanslarında sinemaseverlerin karşısına çıktı Hamburglu yönetmen Fatih Akın'ın filmi **Gegen die Wand** (Duvara Karşı). Meltem Cumbul, Birol Ünel, Sibel Kekilli gibi oyuncuların rol aldığı 123 dakikalık filmde yine göçmenliğin doğurduğu sonuçlar ele alınıyordu. Ailesine karşı çıkarak dilediğiyle yaşayan bir Türk kızının kendisinden oldukça yaşlı ve sefilce yaşayan bir esrarkeş, alkolikle evlenmesinin doğurduğu sonuçları işliyor Fatih Akın. Böylece Almanya'da doğan Türk gençlerinin dünyalarına eğiliyor Hamburg'ta yaşayan Türk asıllı yönetmen. Uyuşturucu ve köksüzlük, geleceksizlik üçgenindeki gençlerin sonunda kendi köklerine aramaya Türkiye'ye dönüşleri üstünde odaklandırıyor filmini yönetmen. Hakkında epeyce söz edilecek bir film **Duvara Karşı**. 170 dakikayla Festivalin yarışma bölümünün en uzun filmiydi Yunan filmi **Trilogie: Die Erde weint** (Üçleme: Dünya Ağlıyor) Yunanlı yönetmen Theo Angelopoulos'un filmi Birinci Dünya Savaşı yıllarında **Selanik**'teki göçmenleri ele alıyor küçük bir kasabada. Mitolojik unsurlarla örülü filmde olağanüstü doğa görüntüleri çok etkileyici, şiir yüklü bu filmin ödül almamasına üzüldüm. Bu arada Arjantinli yönetmen Fernando Solanas'a, **Tangolar** filmini Yılmaz Güney'e adamıştı, Berlinale'nin "Onur Ödülü" verildi. Solanas'ın son filmi **Yağmanın Hikâyesi** IMF ve Dünya

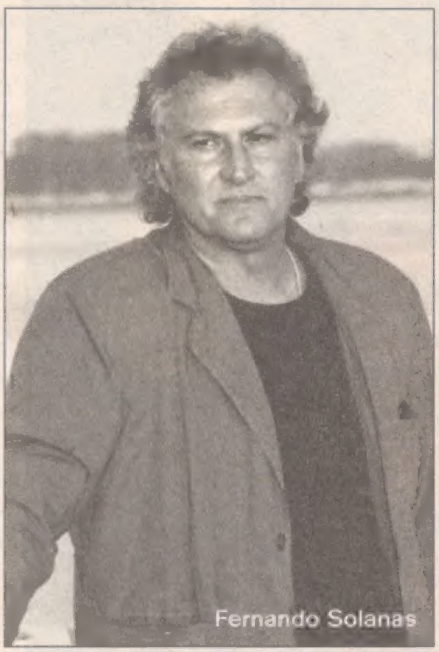
Fernando Solanas

Bankası politikalarının Arjantin'in ekonomisini nasıl çökerttiğini belgelerle gözler önüne seriyor. Berlinale'nin Forum bölümünde gösterilen **Che Guevara** belgeseli de unutulacak gibi değildi. 110 dakikalık belgeselde yönetmen Gianni Mina bir efsanenin izini sürmüş çok usta ca. 2. Dünya Savaşı arifesinde Fransa'da yaşayan Rus göçmenlerden generallerin nasıl ikili oynadıklarını, kaç yönlü ajanlık yaptıklarını ele almış yönetmen Eric Rohmer **Triple Agent**'de. Rus ajanın karısı Yunanlı resim de yapan bir kadın. Kocasının ne yaptığından şöyle böyle haberi olur. Kocasın başı sıkışınca Fransa'dan kaçar, karısı tüberkülozdan kısa bir süre sonra ölür. Soğuk bir filmdi ama kimi gerçekleri de ortaya koyuyordu yönetmen. Merakla beklenen filmlerden biri de yönetmen Ken Loach'ın filmi **Ae Fond Kiss**'di. İngiltere'de yaşayan Pakistanlı bir ailenin gelenekle içinde yaşadıkları toplumun dayatması arasındaki gerginliği ailenin çocukları üstünden abartmadan, ustaca, samimi bir biçimde ele almış İngiliz yönetmen. Avrupa'da hem yabancıların rol aldığı, hem de yabancıların neden olduğu sorunlarla ilgili filmlere giderek daha sık rastlayacağız gibi gözüküyor gelecek günlerde. Üç kadının birbirinden apayrı öyküsünü ele alıyor **20: 30: 40**'da yönetmen Sylvia Chang. Hepsini hayalleri farklı ve hep farklı kariyer ve adamlarla toplumda yer etme mücadelesi veren kadınların konumuna parmak basıyor güldürerek yönetmen. Marlene-Dietrich-Alanı'nı dolduran sinemaseverler Berlin Film Festivali'nin Fransız, İspanyol, Rusya ortak yapımı **25 Degrés en Hiver**'i (Kışın 25 Derece'de) Berlianle'nin son filmi olarak alkışladılar. Yönetmen Stéphane Vuillet filminde mizahı, günlük yaşamın sakarlıklarını, Fransa'daki kaçak Ukraynalı bir kadının Belçika'daki kocasına ulaşmak için geriye yollanmak üzere hava alanına götürülürken polis arabasından kaçışından sonra başına gelenleri etkili bir biçimde anlatmış.

Berlinale Palast'ın önüne serilen kırmızı halıdan pek çok artist, yönetmen, yapımcı geçti geceleri Berlinlilerin karşısına çıkmak için. Hem alkışlandılar hayranları tarafından starlar, hem de sevdikleri artistlerden imza alabilmek için saatlerce sinemanın önünde beklediler. Heyecan içinde Berlinale'yi izleyen gazeteciler de Arkaden'deki kahvelere dağıldılar aralarda, ya da Alman Film Müzesi'ndeki Stanley Kubrick arşivinden oluşan olağanüstü sergiyi gezdiler. Stanley Kubrick, 20. yüzyılın en önemli, unutulmaz yönetmenlerinden. Ondan geriye kalan ne varsa senaryo, kostüm, daktilo, afiş, fotoğraf, masklar, kendisiyle yapılan görüşmeler... izleyici akınına uğradı dersem, sakın şaşırmayın.

Ünlü Alman düşünürü Kant'ın 2000. ölüm yıldönümü şubat 2004. Bugün Berlin'de onun adının yer aldığı upuzun bir sokak var. Bu sokakta onun adının verildiği dönerci, "telefcafe", berber salonu, eczane, otel, bir giysi mağazası, sinema, kahve, inşaat şirketi, değişik şeyler satan bir başka mağaza ve onun adını alan caddeyi kesen Yen Kant Sokak. Kant'ın adı kitaplarının dışında da yaşıyor şöyle ya da böyle.

Sinema yüklü bu yazıyı Atillâ İlhan'ın "Eski Sinemalar" şiirindeki şu etkileyici dizelerle bitirmek istiyorum: "karanlığa dağılan o çocuk ben miyim/beni mi kovalıyor tabancalı adamlar/ıssız sarayların güngörmez prensiyim/yalnızlığımı belki bir aşk tamamlar/bilmek zor hangi filmin neresindeyim/ne yapsam içimde o eski sinemalar"

Şebnem Atılgan

Ramize Erer Evlilik

***Kötü Kız, Tehlikeli İlişkiler, Eşi Nadide, Bıyıksız* ve şimdi de yeni bir albüm ile karikatürseverlerin karşısına çıkıyor Ramize Erer: *Evlilik.* Kitabın alt başlığı yüzlerce ilişkinin çizgilerini tanımlıyor: Aşk insanın gözünü kör eder, evlilik gördürür...**

Aşk insanın gözünü kör eder, evlilik gördürür!

"Aşk insanın gözünü kör eder, evlilik öldürür" mü?

Hayır! "Aşk insanın gözünü kör eder, evlilik gördürür..." diyelim.. Diğeri çok vahşi bir tanım olacak... (Gülüyoruz)

Evlilik adını verdiğiniz yeni karikatür albümünüz bu sözlerle başlıyor. Albümün, yanılmıyorsam son karikatürü şöyleydi: Genç bir karı koca, ama boşanmışlar... Neredeyse otuz, kırk yıldan bu yana evli olan aile büyüklerinin ziyaretine gidiyorlar ve genç kadın, eski kocasına şunları söylüyor: "Bunlar kırk yıldır evli... Altı ay sonra boşandığımızı onlara söylemeyelim... Bir yerlerine inme iner..."

O yaşlı karı-koca hep evli kalacaktır; gençler ise evliliklerini altıncı ayda bitirmişlerdir. Fakat boşandıklarını yaşlı insanlara söylemeye cesaret edemezler. Bugünün evliliklerine bir bakış...

Karikatürlerinizde 'ilişkiler'i çiziyorsunuz... Aslında evlilik de düpe düz bir ilişki!

Evet. İlişkileri çiziyorum ve doğal olarak bu ilişki tanımı evliliği de kısmen kapsıyor. Bir süre önce 'evlilik karikatürleri' çizdiğimi, hatta çok fazla çizdiğimi fark ettim ve bu adı taşıyan bir karikatür albümüm olsun istedim. Çünkü 'ilişki' tanımı bu karikatürleri tam olarak açıklamıyordu; evlilik daha özel bir şey...

Karikatürlerinizin baş kahramanı kadınlar... İlk karikatürlerinizden bu yana kadınları mı çiziyorsunuz?

Diğer yazar, çizerler gibi ben de kendimi çizerek başladım karikatüre... Önce kendimi çizdim, kendi duygularımı çizgiye yansıttım... Sonra annemi, teyzemi ve etrafımdaki kadınları ve onların duygularını... Biz kadın karikatürsitler çizmeyi erkeklerden öğrendik... Ama onlardan farklıyız; kadın olarak çiziyoruz. Nedense 'kadın çizer' ayırımı yapılıyor bizler için... Kendi karikatürümde farklı bir dil olması gerektiğini en başından bu yana hissediyordum; yeni bir dil oluşturmam gerekiyordu. Bu farklılık zaman içerisinde oturuyor, kendi dilinizi, kendi çizginizi buluyorsunuz ve bu erkek karikatüristlerden de farklı oluyor.. Nedense... Sanırım kadın olarak yaşadıklarımızdan dolayı...

İlk çizdiğim karikatürler ile bugün çizdiklerim arasında belirgin farklılıklar var; ilk karikatürlerim çok saf, okura karşı mesafesiz... Kendimi olduğu gibi aktarmışım çizgiye... Oysa bugün çizgi ile kendim arasına mesafe koyabiliyorum. Kendimi o kadar ele vermiyorum.

Ustalaşmak diyebilir miyiz?

Sanırım... Karikatür bilinci de zaman içerisinde gelişip, olgunlaşıyor. Ustalaşmakla ilgili olabilir...

"Tehlikeli İlişkiler"de daha çok kentli kadını çiziyorsunuz.... Ama zaman zaman karelerin içinden ev kadınlarını da görüyoruz.

Radikal'de daha çok şehirli kadını çiziyorum; ama Pazartesi dergisinde tüpçüye âşık ev kadınını da çizdim ya da çizdiğim kadınlar arasında sıradan kadınlar da var.

Her karikatür bir 'öykü'yü de içinde barındırıyor. Belki biraz ironik öyküler bunlar...

Aslında hepsi öyküye dönüşebilecek karikatürler... Bazen bir öykü düşünüyorum; onun sonucunda espri ortaya çıkıyor. Bazen bir espri buluyorum; üzerine düşünmeye devam ettiğinizde bir öyküye dönüşebilir. Örneğin geçen gün bir karikatür çizdim; iki kadın bir araya gelmişler ama sohbet etmiyorlar. Bir sürü şeyi karikatür çizerken fark ediyorum galiba... En çok bu zamanlarda yoğunlaşıp, düşünüyorum herhalde... Kadınların bir araya geldiklerinde sohbet etmekten, dertleşmekten ziyade söylendiklerini fark ettim... Tek başlarına yaptıkları 'söylenme' eylemini birlikteyken de devam ettiriyorlar. Özellikle evliliklerinde, ilişkilerinde sıkıntılar varsa karşılıklı söyleniyorlar.

Bu tespit, karikatürün bir yerinde 'dram'ın da yer aldığını mı gösteriyor?

Dram olmazsa zaten çok vurucu bir espri olmuyor... En çok güldüğümüz durumlar aslında hepimizin canını en çok acıtanlar değil mi? Ancak üzerinden zaman geçince, onlar hakkında konuşup, gülebiliyoruz.

Her yeni karikatür, yeni bir bakış gerektiriyor değil mi?

Karikatürün konusu her gün aynı ama bakış açımı her karikatürde değiştirmem gerekiyor. Bu da aynı konuya beş yüzüncü kez bakmak, üzerinde düşünmem demek... Hem zor hem de kolay... Tuhaf ama bir şekilde bu 'bakış'ın nasıl kolay olabileceğini öğreniyorsunuz. Bu biraz profesyonellikle ilgili... Örneğin arkadaşlarımın anlattıkları ya da başımdan geçenler espiri konusu oluyor mu, diye sorarsan, evet, oluyor derim. Ama arkadaşlarımı dinlerken ya da karşılıklı 'söylenirken' çok samimiyim... Çok sonra, çizmek için masaya oturduğum bir gün anlatılanlar malzemeye dönüşüyor, ister istemez... Çünkü yaşadıklarımdan bir tanesi de o oluyor. Hiç art niyet taşımayan bir durum bu.. Bir de ilişkiler üzerine bu kadar çok karikatür çizince insanlar, bana, bu meseleyi hallettmiş gibi bakıyorlar..

Halbuki kendi hayatımda da hiçbir şeyi çözdüğüm yok benim... Ben de herkes gibiyim...

İlişkilerimde ben de zaman zaman sorunlar yaşıyorum, diyorsunuz... Sizin karikatürlerinizde kimi kareler kadın sorunlarına da değiniyor.

Kadın sorunları olarak adlandırılan durumların, karikatür haline gelmesi... Evet... Sorun var ama çözümü bende değil... Sadece yaşanan sorunu karikatür ile başka bir şekilde ortaya koyuyorum; görülmesini sağlıyorum belki... Ama çözüm önermiyorum. Öneremiyorum daha doğrusu... Karikatürle de çözüm-ler önerilemez zaten... Sorunları çözmek başkalarının işi; benimkisi esprili bir tespit...

Artık kendim ile çizgi arasına mesafe koydum dediniz ama, şimdi bir bebek bekliyorsunuz... İçinizden hamile kadın karikatürleri çizmek geçiyor mu?

Hiç geçmiyor... (Gülüyoruz.) Galiba insan yaşarken, yaşadıklarını yaptığı işe yansıtamıyor... Yaşadıktan sonra üzerinde düşünmeye başlıyorsunuz.. Örneğin "Kötü Kız"ı çizmek için kötü kız olmak gerekmiyor... Hep mesafe gerekiyor; uzaklaşmak gerekiyor... Bu, daha net görmek için de gerekli... Bu nedenle hamilelikle ile ilgili hiç espri yapmadım ama doğumdan sonra yapabilirim..

Kadın kahramanlarınız arasında entelektüel kadınlar olduğu gibi entelektüel erkekler de var. Ama sanki entelektüel erkek kahramanlarınızda onların davranışlarını olumsuzlayan bir hava hakim... Genelde sevgilisine ya da karısına haksızlık yapan erkekler (mi) onlar...

Sanırım bir samimiyetsizlik seziyorum ve bu da karikatüre yansıyor. Entelektüel kadında kendini değiştirme çabası var; erkekte de öyle... Ancak bazılarında bu çaba varmış gibi gözükmesine rağmen 'erkeklik' durumunun ilişkilerine daha çok yansıdığını görüyorum, izliyorum... Benimkisi negatif bir duygu ya da negatif demeyelim de, alaycı bir duygu ile çiziyorum onları... Entelektüel erkeğe çok güvenmiyorum... Kadınlara güvendiğim kadar güvenmiyorum...

Peki diğer erkekler?

Entelektüel olmayanlar... Galiba onlara biraz daha sempati ile yaklaşabiliyorum. Belki benden uzak oldukları için... Davranışlarında daha az bilir olmanın getirdiği bir saflık var. Bu bizi güldürüyor; sıradan adamı çizerken davranışlarındaki cehalet ya da saflığı fark edebiliyorum. Sıradan kadında da öyle... Onlara sempati duyuyorum.

Bu arada karısını aldatan erkekleri ya da kocasını aldatan kadınları da çiziyorsunuz?

Evet! Aslında hep bir güvensizlik duygusu hakim karikatürlerimde... Kadının erkeği aldatması ya da erkeğin kadını aldatmasını çiziyorum, çünkü bunlar yaşanıyor. Hep 'güvensizliği' çiziyorum... Temelde bir güvensizlik duygusu taşıyorum sanırım... Bunun çok farkında değildim, bir okuyucum söylemişti. Çok şaşırmıştım... Üzerine düşününce de çok doğru geldi bana... Bazen etrafınızda sürekli gördüğünüz bir duygu ya da davranışı çok fazla yansıtabiliyorsunuz... Bu takıntı haline gelebiliyor; insanların birbirlerini aldatmaları gibi...

Mutlu kadınlar ve erkekler pek yok karikatürlerinizde...

Mutlu kadınlar, mutlu erkekler yok galiba... Ama çok mutsuz da değiller. Daha çok bir meymenetsizlik var. Bizi mutsuz eden günlük yaşam aslında... O sıradan dediğimiz insanlar günlük yaşamlarında öylesine mutlu oluyorlar ki... Çünkü hayatı olduğu gibi kabul ediyorlar. Oysa bizler hep daha fazlasını, daha derinini istiyoruz. Hayat belki de sıradan insanların yaşadığı, kabul ettiğidir. Bu nedenle mutlu değiliz, olamıyoruz.

Kadın kahramanlarınız için bir tanımlama yapabilir miyiz?

Zeki kadınlar olduklarını söyleyebilirim. Espri yapabiliyorlar çünkü... Zekiler ama çaresizliklerini zekâları ile aşamıyorlar.... Zeki olmaları çok fazla bir şey ifade etmiyor onlar için ya da zekalarını ilişkilerinde kullanamıyorlar; ilişkilerinde aptallaşıyorlarmış gibi

geliyor bana... Kendilerini koruyamıyorlar, çok fazla verici oluyorlar... Belki de yalnız kalmamak için... Bütün kadınlar böyle... Oysa böyle olmayan örnek kadınlara ihtiyacımız var; nasıl erkeklerin örnek adamları varsa, bizlerin de örnek kadınlara ihtiyacı var... Altmış yaşında olup da otuz yaşında bir kadınla evlenen pek çok erkek var; bu, diğerlerinin de böyle yapabileceğini gösteren örnek bir durum. Onlara güven veriyor... Ama bizim kadın olarak böyle ya da benzeri örneklerimiz yok ya da büyük yazar bilmem kim var... Ama onlar da büyük acılar, bedeller ödeyerek yaşamışlar... Ulaşılmaz örnekler hepsi. Hayatın içinde, yaşayan kadın örneklere ihtiyacımız var... Senin örnek aldığın bir kadın var mı? Benim yok! Rahatlatan kadın örneği yok; bir gün ben de onun gibi yapabilirim, kafam kızarsa çekip gidebilirim. Tıpkı onun gibi... diyebileceğimiz örneklerden söz ediyorum...

Kendi kendimize kararlar veriyoruz daha çok...

Evet! Almanya'da yaşayan bir arkadaşım var; Alman bir kız ile evli... Çok sıradan bir kadın karısı... Aşçı, ortaokul mezunu falan... Fakat bizim en baba entelektüel kadınımızdan daha rahat haraket ediyor. Kafası kızınca çıkıp bir bara gidiyor; içkisini içip evine geliyor. Kocasının 'Neredeydin?' sorusuna da 'Sana ne?' diye cevap verebiliyor. İşte bizim böyle kadın örneklerimiz yok...

Albümün adı "Evlilik"; evlilikte aşk var mı?

Var... Sanırım... Âşk duygu olarak çok güzel... Bir kere sizi çok sert biri olmaktan kurtarıyor; daha duyarlı oluyorsunuz. Örneğin bir yaprağın düşüşü bile sizi ağlatabiliyor, eğer âşıksanız... Yani duygularınız bu kadar yoğun olabiliyor. Ama âşık olmadığınız zaman hiçbir şeyden etkilenmeden yürüyüp geçiyorsunuz; ne yaprağın düşüşünü görebiliyorsunuz ne de mevsimlerin değiştiğini... Ama mutlaka bir erkeğe ya da bir kadına aşık olmanız gerekmiyor; bu biraz da insanın iç dünyası ile ilgili...

Deli divane âşık bir kadını çizmek nasıl oluyor?

Deli divane âşık! Ben böyle birini, deli divane âşık bir kadın gibi çizemiyorum... Mutlaka bir espri katıyorum içine çünkü komik bir tarafı oluyor... Galiba böyle bir kadını acıklı bir durumda çiziyorum. Deli divane aşk, acıklı bir durumu barındıyor çünkü... Karşılıksız aşklar üzücüdür; aşkı iki taraf da yaşıyorsa, bu aslında tedavi edici bir şey... Böylece aşk duygusu yavaş yavaş azalıyor. Karşılıksız aşkların ise tedavi edilmesi çok zor.

otaftali@hotmail.com

Hümanizmin eleştirisine doğru

Farklı medeniyetler arasında, birbirlerini karşılıklı olarak etkileme ve etkilenme ilişkisinin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Bir medeniyetler tarihi araştırmacısı için, bu varsayımı kanıtlayacak sonsuz örnekleri, tarih bilgilerinin toplamından seçip, aktarmak da mümkündür. Beri yandan medeniyetler arasındaki etkilenme ve alışverişlerde, her medeniyetin kendi etki alanını yaygınlaştırmak yönünde ortaya koyduğu bir iradeden de söz edilebilir. Bu doğal ve kaçınılmaz bir durumdur. Medeniyetler arasında, doğal ve kendiliğinden bir biçimde ortaya çıkan, nesnel durum ve verilere, söyleyecek fazlaca bir şey de yoktur belki. Ama yeryüzünde herhangi bir medeniyetin hegemonyasını ve savunuculuğunu yapanların, bu evrensel ve tarihsel ilişkideki doğal süreçlere, öznel-iradi bir müdahalede bulunduklarında, muhatap medeniyetler içinden de, öznel ve mukavim bir iradenin oluşması kaçınılmazdır.

Lakin, yaklaşık üçyüz yılı aşkın bir süredir, Batı Medeniyeti karşısında bu oyunun kuralı bozulmuştur. Burjuva devrimleri, kapitalin ortaya çıkması ve endüstrileşme süreçleriyle maddi gücünü pekiştiren Batı, tinsel gücünü de Rönesans, Reform ve Aydınlanma hareketleriyle bütün dünyaya dayatmaya başlamıştır. Ancak burada tarihin başka zamanlarında, başka coğrafyalardaki medeniyetler arası ilişkilerde, eşine pek rastlamadığımız ayırt edici bir durumla karşılaşıyoruz. Tinsel, manevi alanda, öteki medeniyetlerin, Batı'ya karşı olası mukavemetleri, tarihin başka zamanlarında ve başka coğrafyalarında rastlanmadık denli cılız bir görünüm sergiliyor. Batı medeniyeti dışındaki ülkelerde, kraldan fazla kralcı eğilimlerin, Batı'ya özenti, eziklik kompleksi içindeki ruhların, doğal ve olağan karşılandığı dönemleri izliyoruz. Sömürgeciliğin, hegemonya altındaki ülkelerde yaygınlaştırdığı bu sosyo-psikolojik veri, sayısız örnekleriyle, kanıksanmış ve doğal bir durum olarak algılanmaya başlanmış gibi geliyor.

Günümüzden cok önceleri, Batı Medeniyeti'nin, denizaşırı coğrafyalara yelken açmasıyla başlayan küreselleşme hareketi, kapitalin ortaya çıkmasıyla ikinci bir küreselleşme adımına dönüşmüş ve bu medeniyete, kendisini **evrensel** olarak tanımlama "meşruiyetini" sağlamıştır. Üstelik, anılan küreselleşme süreci, Batı'da üretilen tüm öznel ve kesintili tarihsel süreç tanımlamalarının aksine, kesintisiz bir bütün olarak günümüzdeki aşamaya ulaşmıştır.

Ancak tinsel alanda, öteki medeniyetlerin, Batı medeniyetine karşı olası mukavemetlerini zayıflatan en önemli unsur, yine Batılı bir tasarım olan hümanizmdir.

GENEL OLARAK HÜMANİZM

Feodal köleliğin, yüzyıllar boyu Avrupa' da oluşturduğu ezik, bağımlı ve edilgin insan karekterine karşın, kapitalizmin öngördüğü atılgan ve girişimci insan tipinin, yeniden yaratılması için, bir eğitim programı öngörüldüğünde, hümanizm kavramına ulaşılmıştır. Dolayısıyla, **hümanizm içerik olarak bir eğitim öğretisidir.** Hümanist düşünce açısından, insan yetersiz, yarım, olmamış, ham bir varlıktır. İnsanın bu yetersiz durumundan, tam bir varlığa dönüştürülmesi için eğitilmesi gereklidir. Bu eğitimin temelinde ideal insana ulaşma amacı vardır. İdeal insana örnek olarak da, Antik Yunan ve Roma insanı esas alınmalıdır. Bu doğrultuda hümanizm, belli başlı üç alanı kapsam içine alır

Erasmus

Sartre

1. Rönesansla birlikte (14yy. sonu ve 15 yy. dan itibaren) bütün Avrupa' ya yayılan ve sanatı, edebiyatı, siyaseti, vs. skolastik teolojik ilgilerin etkisinden kurtarmayı amaçlayarak, bu ilgilerin merkezine insanı yerleştirmeye çalışan sekularizm. (Petrarca, L. Valla, P. Mirandola, Erasmus, Thomas Morus) Bu alanda, insanın barındırdığı, öteki canlılarda bulunmayan, kendine özgü olanaklar ve yetenekler yeniden ortaya çıkarılarak, evrensel bir insan karakterinin oluşturulması gündeme gelmiştir. Özellikle, İtalyan Rönesansı, Cicero'nun **Retorik'** inden yola çıkarak, ideal insana ulaşmak için önemli bir çabaya giriş-

miştir. İnsan yaratıcı merkezdir ve amaç, bu merkezi hak eden ideal insanın yaratılmasıdır.

18. yüzyıla gelindiğinde Alman filizof ve dilbilimci Wilhelm von Humbolt hümanizmin amaçladığı ideal ve evrensel insana ulaşmak için, bir eğitim felsefesi geliştirmeye çalışır. Ona göre bireyin eğitimi esasıdır ve bu eğitimin aracı ise dil'dir. Bireyin yeteneklerinin keşfedilmesi ve açımlanması için dil aracılığıyla eğitilmesi, bütünleşmiş, tamamlanmış ideal bir varlığın, bir bütün olarak evrenin merkezine yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunun için de ideal örnek yine Antik Yunan'da aranmalıdır.

2. Klasik humanizm idealine Marx, daha gençlik dönemlerinde, insanı tarihsel ve toplumsal bir varlık olarak tanımlamak suretiyle, eleştirel bir yaklaşım getirir. Ona göre: tam ve mükemmel insanın gerçekleşmesi, onun, özgürlük karşısındaki tutumuyla ilgilidir. İnsan, kendi türünü sömürmek suretiyle, kendisine yabancılaşmıştır. Özgürleşemeyen, kendisini özgür kılmayan bir insan, asla mükemmelliğe ulaşamayacaktır. Birey, toplumsal ilişkilerinin bir bütünü olarak, kendi kendisini inşa etmektedir. İnsanın ne olduğu, yaptığı işle ve özellikle üretim ilişkilerindeki konumu ile belirlenir. İnsan, olan değil, kendisini oldurduğu şeydir.

Yakın zamanlara kadar hümanizm Marksist ve Marksizme yakın çevrelerde merkezi bir tartışma konusu olagelmiştir. Modern Fransız felsefesi (Sartre, Ponty, Kojeve) insan tanımını, daha entelektüel bir alana taşıyarak, onun hümanist anlamda gerçekleşmesini sosyo-kültürel bir eğitime bağlarlar. Ancak burada da özgürleşme esastır. Sartre'ın ateizmi açısından, insanın özgürleşmesi, ancak tanrının ortadan kalkmasıyla olanaklıdır. Albert Camus ötekilerden ayrılarak, insanın nihai ve mutlak özgürlüğü amaçlamasının, insanlık dışı sonuçları da meşru kılabileceği kaygısıyla, kimi çekinceler koyar. Camus insanın, hümanist anlamda kendisini gerçekleştirmesinin olanağını, insanlık onuru için savaşmasıyla ilişkilendirir.

3. Hümanizmin genel olarak kapsadığı bir başka alan ise, insanın kendi kendine yeterliliği ilkesi çerçevesinde, kendi değer ve anlamını keşfetmesi olarak anlaşılabilir. Buna göre: insan kendisinin ölçütüdür, hümanizm, insanın kendi değerini ölçebilmesinin öğreti ve davranışıdır. İnsanın kendisi ve insani olan her şey, hem yegâne çıkış noktası, hem de varılacak yegâne amaçtır. Beri yandan kilise ve dinci anlayışlar da hümanizm kavramını kendi yorumları doğrultusunda benimseyerek, insanın kendisini gerçekleştirmesini, tanrıya yaklaşmasıyla ilişkilendirmişlerdir. Teolojik humanizm açısından, ilahi kurallara uygun bir hayat ve ahlak tarzı, insanın kendisini gerçekleştirme imkanı olarak anlaşılmıştır.

İNSAN NİÇİN EVRENİN MERKEZİNDE?

Dikkat edilirse, yukarıda, tarihin değişik zamanlarından özetleyerek verdiğimiz, hümanizme ilişkin bütün tanım ve yorumlar, birbirlerinden ne denli farklı nitelikler içerseler de, hepsinin birleştiği iki ortak nokta göze çarpıyor. Birincisi: insanın evrenin merkezinde olduğu, ikincisi ise bu anlayışın evrensel bir genelgeçerliliğe sahip olduğu.

Denilebilir ki, tarihte belki hiçbir öğreti, kendisine evrensellik (universalis) niteliğini hümanizm kadar pervasızca atfedememiştir. Hümanizm öğretisinin verdiği cüretle olsa gerek, Batı Medeniyeti, daha sonraları, müzikten edebiyata, politikadan, eğitime dek, geliştirdiği bütün öğreti, ideoloji, doktrin, ekol, tanım ve kavramlara da, büyük bir kendini beğenmişlikle **evrensellik** sıfatını atfedecektir. Üstelik aynı Batı, kendi ürettiği idelerin başka medeniyetlerdeki karşılıklarını (muadillerini) da, küçümsemek, yermek veya sırası geldiğinde onlarla çatışmalar icadetmek hakkını da kendisinde görmüştür. Yine kendi evrenselliğine dayanarak, başka medeniyetlerde karşılığı olmayan ide'ler için ise, yapay ve zorlama karşı ide'ler türetmeye girişmiş, bu amaçla, oryantalizm'den başlayarak birçok manipülatif doktrine de imza atmıştır. Batı medeniyeti açısından misyonerlik kurumu, yalnızca bu amaca göre tesis edildiği gibi, günümüzde, demokrasi ide'sini Afganistan ve Irak'a götürmek iddiası da, aynı bağlamdaki zorlamalara somut birer örnektir.

Aslında Avrupa'da, Rönesansla birlikte vücut bulan klasik hümanizmin, feodal köleliğe, onun modern yorumlarının ise kapitalist sömürüye doğrudan bir başkaldırı anlamı taşıdığı açıktır. Ancak coğrafi ve tarihi olarak, yalnızca Avrupa'yı ilgilendiren, ilgilendirmesi gereken bu olayların, niçin evrensel ide'ler olarak pazarlandığını, başka medeniyetlerin mutlaka sorgulaması gerekmez mi?

Kendi karanlık çağlarını bütün insanlığın karanlığı, kendi hümanizmini, bütün insanlığın ortak ideali, kendi aydınlanmasını bütün evrenin nur'a kavuşması olarak anlamak ve böyle dayatmak, biraz komik gelmiyor mu?

Beri yandan hümanizmle birlikte, insanı evrenin merkezine koyma anlayışı, insanın dışındaki bütün bir varoluşu, canlı cansız bütün öteki varlıkları, insanın tasaruffuna sunuyordu. Öyle ki, en alt basamağını cansız maddenin oluşturduğu, arada öteki canlılara yer verilen ve zirvesinde de insanın yer aldığı hiyerarşik bir varlık tasarımı ortaya çıkmıştı. İnsanı tabiatın bir parçası, öteki canlıları da, insanın kardeşleri olarak gören doğal kavimler, hümanist Avrupa karşısında, sömürgeleştirilmesi gereken ilkel yerlilerdi. Bugün insanı tabiatın, hatta evrenin merkezine yerleştirme anlayışının sonuçlarına, tabiatın, yavaş ama istikrarlı ve etkili biçimde, insandan aldığı her intikamda tanık olmuyor muyuz?

Camus

HÜMANİST EĞİTİM

Hümanizmin büyük dahisi Didier Erasmus'un (1467-1536) **Deliliğe Övgü** adlı yapıtında tanımladığı, dünya nimetlerini, güç ve iktidar istencini hiçe sayan, entellektüel bilgiyle kir-

lenmemiş, ideal ve ütopik insan tipi, Avrupa dışında, kapitalizmin henüz kirletmediği coğrafyalarda, yakın yüzyıllara kadar, doğal yaşamını sürdüren ve çok sık rastlanan bir karakterdir. Aslında Cervantes'den, Erasmus'a Montaigne'e, oradan Shakespeare kadar, hümanizm idealini geliştiren ve yaygınlaştıran bütün yazar ve düşünürler, yazılı Avrupa kültürünün giderek kutsanacağına ve bu kutsal kültürün de, kendi amaçladıklarının tam tersine sonuçlar doğuracağına inanmak istemezlerdi.

Sonuçta hümanizm, Avrupa merkezli bir yazılı kültür geliştirir. Bu kültürün **sistematik ve kategorili** yapılanmasına denk düşen, başkaca yazılı bir alternatif kültür yoktur. Hümanist Avrupa'nın yazılı kültürü, bütün dünya için, genelgeçer okuma alışkanlıklarını belirleyen okuma istikametlerini (kanonları), bu istikametlerin klasik eserlerini oluşturur. Böylece, yazıya tâbi kılınan bütün öteki kültürlerin, hümanist Avrupa'nın oluşturduğu okuma istikametleri dışındaki seçeneklere yönelme ihtimalleri de ortadan kalkmıştır. **Bu anlamda hümanizm, yazının ve yazılı Avrupa kültürün ün vaftiz edildiği bir dönemin adıdır.**

Yarım ve eksik bir varlık olarak tanımlanan insanın eğitilmesi ise, yine bu yazılı kültür kapsamında, ona uygun bir okul sistemi doğurur. Sınıf geçme ve başarının derecelendirilmesine endeksli bu okul sistemi, toplumsal yapıda hiyerarşinin pekişmesinden, seçkinler yönetiminin genel bir siyasi kanıksamaya dönüşmesine dek, insan doğasına uygunluğu tartışmalı, bir dizi sonuca yol açar. Hümanizmin, eğitimi, okul sistemine indirgeyerek kurumsallaştırması ve yüzeyde yaygınlaştırması, kapitalizmin kitlesel üretim ve sürekli büyüme öngören niteliğiyle doğrudan bir örtüşme gösterir. Kapitalist rekabet ve kapitalist büyümenin öngördüğü başarı, hümanist eğitimle iç içe geçerek, insan için kahredici bir yarışın ve kendi kendini tüketen başarı hırsının kapılarını aralar. Süreç içinde, giderek hümanist düşünürlerin ulaşmak istedikleri ideal insanın nitelikleriyle, hümanist eğitimin yetiştirdiği insan tipi arasında, derin bir karşıtlık oluşur. Burada sorun, kitaplardaki hümanist ideallerden ziyade, o ideallerin oluşturduğu yazılı kültürün, Avrupa yaşam pratiğindeki sonuçlarında ortaya çıkmaktadır. Demek oluyor ki, Batı medeniyeti açısından, sosyalizmin uygulamalarından önce de, hümanizm örneğinde görüldüğü gibi, kitaplarda yazılı olanlarla, hayattaki uygulamalar arasında ters bir ilişki gerçekleşmiştir.

Ponty

Sokrates'e göre eğitim bir gönül ve güven ilişkisidir. **Eğitmen** ve **eğitilen** birbirlerine güvenerek, bir araya geldiklerinde, eğitmen bilgi aktarmak yerine, birebir bir ilişki içerisinde **eğitileni**, kendiliğinden bilmeye ve bilgiye yönlendirir ve eğitilen doğru bilgiye kendisi ulaşır. Eğitimin öncelikli koşulu bireysel ve kişiye yönelik olmasıdır. Doğru bilgiye ulaşmanın ve eğitimin aracı ise, hümanist filozof Wilhelm von Humbold'un iddiasının tersine dil değil, düşünmek, düşünmesini öğrenmektir. Ancak, hümanizm sonrasında kapitalist kitlesel üretime paralel olarak gerçekleşen, **kitlesel eğitim süreci**, bütün bu ilkelerin tam tersine sonuçlar verir.

Bu yüzyıla dek süregelen hümanist eğitim yapısı içerisinde, eğitmen, anonim bir öğrtemene, dil ve gramer yapısına hakim bir bilgi aktarıcısına dönüşürken, eğitilen de anonimleşir. Anonim öğrencinin yapması gereken ise, belirli okuma ve öğrenme istikametlerinde hazırlanmış bir programı, ezberleyerek, dil düzeyinde ifade etmek ve geçerli not almaktır. Söz konusu okuma istikametleri hakkında önceden bilgiye sahip olan öğretmen, yine ancak bu istikamet kapsamında bir otoritedir. Ne yazık ki, aynı öğretmeni müfredatın dışındaki bilgiler açısından, kara cahil olmaktan alakoyacak genelgeçer bir önlem de yoktur. Günümüzde, hemen hemen bütün dünya okullarında öğretilen, matematik, tarih, coğrafya, edebiyat, vd. bilgiler, benzer bir yapılanma içerisinde, sınıf veya ders geçmeli, başarı anlamında not almaya yönelik bir müfredatı sergiler. Not baskısını, başarı stresini yadsıyan tek tük alternetif eğitim programları ise, yine Sokratesin öngördüğü, eğitimin kişiselliği ilkesinden hayli uzak düşmüşlerdir. Öte yandan, yaygın hümanist okul sistemi, usta çırak ilişkisi temelindeki kişisel eğitimi, meşru görmeyen aşağılayıcı bir tutum içerisindedir.

Oysa gerçek bir eğitim, eğitmenle, eğitilen arasında kişisel bir yaşantı birlikteliği tesis edilmeksizin neredeyse imkansızdır. Kitlesel, yaygın ve tek tip eğitimin dayanağı olan, kapitalist kitlesel üretim ve kapitalist büyüme tıkanıklığa girdiğinde, bu türlü bir eğitimin de tıkanacağı aşikardır. Şimdi küreselleşme programları çerçevesinde, tıkanan yaygın kitlesel eğitimin, hemen bütün ülkelerde niçin özelleştirilerek tasfiye edilmek istendiğini daha iyi anlıyoruz.

Bu bağlamda ayrıca vurgulamak gerekiyor ki, kapitalist pazarın belirlediği doğrultuda, pazardan pay almayı hedefleyerek, bütün eğitim sürecini bu amaca yönelik bir kariyere endeksleyen öğrenci, **öğrencidir ama, bir eğitilen değildir.**

Avrupa'da ulusal sınırların ve ulus kültürlerinin entegrasyona gittiği, telekomünikasyonun ve görsel medyanın bütün dünyada yeni bir kültür oluşturmaya başladığı bir aşamada, hümanist dönemin devamı olabilecek yeni okuma istikametlerinin (kanonların) oluşturulabilmesi, insanlık ideallerini yakalamayı amaçlayan, evrensellik iddialı, yepyeni bir yazın kültürünün gelişmesi de pek mümkün görünmüyor. Ancak yerel yazın kültürleri, nasıl ki geçmişte "evrensel" ve hümanist etkilere rağmen varlıklarını sürdürdülerse, bugünün görsel medya kültürü saldırıları karşısında da varlıklarını koruyabilirler. Ayrıca yerel yazın kültürünün, **ait olduğu yerde,** nitelik olarak etkisini hissettirmesi, Sokrates'in tasarladığı türden bir eğitim anlayışına, kimi kapıları açabilir. Kitlesel üretimle, usta işi el üretimi, en azından değerlilik açısından yer değiştirebilir.

Aşk paylaşmaktır, bir öpüşü mesela

Adın geldikçe aklıma, bir ayrılık şarkısı kırılgan kalbimde; ayrılık da nerden çıktı biz hiç birlikte olmadık ki... Uzaklardayız birbirimizden, bedenlerimiz de uzak. Gözlerinin içine dalıp yok olmak da uzak... Dudakların da uzak...

Varolduğundan beri çözülememiştir sorun, şu aşk meselesi, şu karşılıksız aşk meselesi. Aşkların en acı vereni.

Karşılıksız aşklar en anlatılmazı, en yazılmazıdır. Bir kadın çıkar karşınıza, rastlantılar hep vardır ve karşınıza birini çıkartır. Bu kent İstanbul'dur, her ne kadar yağmalanmışsa da hâlâ aşkın ve âşıkların kentidir. Gönlünüzü kaptırırsınız, ilk bakışta masum bir duygusal yöneliş gibi görünse de, kendinizi tanıyorsanız bilirsiniz, sezersiniz hangi acılar içinde kıvranacağınızı, ama yine de giderek büyür, kalbinizdeki sevda seli.

Ne yazık ki karşınızdakinden hiçbir duygusal tepki gelmez. İşte gelmediği içindir karşılıksız aşk ve konumuz... Gelse zaten *mucize* olur. Böylece, yeryüzünde yaşanan yeni bir karşılıksız aşkın iki öznesi birden oluverirsiniz –oysa tek başınasınızdır, her zaman olduğu gibi.

Karşılıksız aşkların en acı vereni, gerçekten de hayatınızın kadını olduğuna inandığınız kadına olan aşktır. İşte bu içinden çıkılamayacak bir durumdur. Bir imkânsızlık öyküsüdür. Çünkü hayatınızın kadınını bulmanın, rastlantıların en büyüğü olduğunu bilirsiniz.

Şayet inanmışsanız onun hayatınızın kadını olduğuna, o zaman hiç kimse size akıl veremez, yol gösteremez, "alkol damarlara" yayıldığında bile sakinleşemezsiniz. Yüreğinizin üstünde bir sıkıntı vardır, tanımı, tamiri güç olan; gerili bir halat gibi durur, durmayı sürdürür... Sanki birden kopacak... Sanki birden yaşam bitecektir...

Oysa aşk karşılıklı sevmektir, dokunmak, sevişmektir; gerçek aşk paylaşmaktır, hayatı ve daha fazlasını. Bir öpüşü mesela, bir kuşun sabah penceresine konuşunu, bir dilim ekmeği, bir kitabı okumayı...

Gerçek aşklarda insan, kendisi için sevmez. Onu, o olduğu için sever. En büyük aşk da budur. İnanmışsa adam, ruhunun derinliklerine kadar duyumsuyorsa, hiç çekinmeden söyler, bir sahne kurgulaması gibi gelse de, gerçek ve samimidir söyledikleri:

Seni sen olduğun için seviyorum. Sen olduğun için âşığım sana. Kişiliğine, aklının aydınlığına, ruhunun temizliğine, kalbinin kar beyazlığına âşığım.

Oysa o sizi bir dost olarak sever, sevdiğini söyler. Belki de "hayır" yanıtının en kötü biçimidir, bu. Çünkü seviliyorsunuzdur ama istediğiniz gibi değil. Üstelik bu dostluk sevgisinden de asla vazgeçmek istemezsiniz. Onu o olduğu için sevmişsinizdir. Onun tinsel güzelliğini, aklının pırıltısına âşık olmuşsunuzdur.

Ama kim inkâr edebilir, bir kadının bedensel çekiciliğini. Bu yüzden demedik mi yıllar önce, bir dize gibi düşmedi mi aşk ve yazı coğrafyamıza: *Aşk bir kadının bedeniyle başlar.*

Başlar ama, merkeze ulaştığınızda artık onun o oluşu, kişiliği, tini, aklı vardır, yüreğinizde. Bu tutkudan ayrılamaz hiçbir zaman. Arzulamaktan da ayrılamaz. Ateşli dudaklardan da...

Bir elmanın iki yarısı gibidir, konumuz büyük aşksa. Bir de oluvermişse karşılıksız aşk, ki kimilerine göre bu aşktan sayılmaz ama, sizin çektiğiniz acıları yalnızca, yalnızlık odaları bilir gecenin karanlık ıslıklarında. Başka kimse bilemez. Bilmez. Kalp ağrılarınızı!

Ne kadar mideniz acıyla yansa da ne kadar yaşamdan nefret etseniz de, –sevdiğiniz kadını başka birinin kollarında düşleseniz de, ki eninde sonunda olacaktır– onun dostluğundan da, sizin gibi olmayan sevgisinden de vazgeçemezsiniz. İşte bu yüzden "karşılıksız aşklar" en acı vereni, insanı en çaresiz kılanıdır.

Bildik iki dize gelir aklınıza Tahir ile Zühre şiirinden:

yani sen elmayı seviyorsun diye
elmanın da seni sevmesi şart mı?

Bu içinden çıkılmaz ruh durumunda, bu kâbuslarla örülü duygu âleminde en iyi yol, en iyi iyileşme yolu (olabilir mi!), belki de şiirdir. Çünkü aşkınız sürmektedir. Şairlerin dizelerine, şairlerin duygusal ve düşünsel dünyalarına sığınmaktır.

Fırtınadan kaçan küçük bir teknenin, ki rengi mavidir, bu hüzün mavisidir, bir limana sığınmaya çabalaması gibidir.

O sırada bir martı üzerinizden uçar, ulaşılamayacak kadar uzak bir eylemdir bu. Dokunamazsınız beyaz kanatlarına. Yüreğiniz buruk, denizin tuzu gözlerinizdedir ve dizeler düşer belleğinizden küçük teknenize:

Yani Tahiri Zühre sevmeseydi artık
yahut hiç sevmeseydi
Tahir ne kaybederdi
Tahirliğinden?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da hatta sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

Yine de iyileşmek olanaksızdır; binlerce şiir okusanız da, Tahir, Tahirliğinden hiçbir şey kaybetmese de, derin yaralar vardır ruhunuzda. Çünkü belli ki zamanınız eğridir. (*Aşk bir şans zamamlaması değil miydi?*) İşte en çok böylesine bir durumda tüm bunların bir düşkurgusu, bir yanılsama olmasını dilersiniz.

Peki ya değilse?

KaçakHaber **Adnan Özer**

Havana Kitap Fuarı
Küba'yı AB ile yakınlaştırıyor

Karayip'lerin tek uluslararası kitap fuarı canlı ritmlerin desteğinde her geçen yıl daha geniş bir katılımla açılıyor

XIII. Uluslararası Havana Kitap Fuarı 5-15 Şubat günleri arasında gerçekleştirildi. Fuar, AB ile Küba arasında gelişen işbirliğinin bir göstergesi oldu. Bu yılki fuarın "davetli ülkesi" Almanya olarak seçilmişti. Havana'da faaliyet gösteren "Arte y Literatura" yayınevi, Alman dilinin yaşayan en önemli yazarları arasında sayılan Nobel Edebiyat Ödülü sahibi **Günter Grass**'ın "Yengecin Adımları", **Christa Wolff**'un "Medea" ve **Uwe Timm**'in "Yılan Ağacı" adlı romanlarının basımını fuara yetiştirdi. Yayınevi ayrıca, **Bertolt Brecht** ve **Heinrich Böll**'ün tüm eserlerini fuara sunarken, Alman şairlerinden seçilmiş şiirlerle oluşturulan birkaç ontolojiyi de bu yayınların arasına kattı. Fuarda büyük bir çoğunluğu Almanya, İspanya ve Meksika olmak üzere 70 yabancı yayınevi stand açmış oldu. Küba'dan ve yabancı ülkelerden katılan yayınevleri bu yılki fuarda toplam 1.200 başlık/kitap sergiledi. İş bağlantılarına gelince; bu, 5 milyondan fazla kitabı kapsıyor.

Avrupa ülkelerinden gelen sanatçıların katılımıyla müzik konserlerinin gerçekleştirilmesi, tiyatro oyunlarının sahnelenmesi ve resim sergilerinin açılması AB ile Küba arasında kültürel bağların ve yatırımların yeniden canlanmasını sağladı denilebilir. Yeniden canlanması diyoruz çünkü, özellikle aralarında ünlü şair Ravul Rivero'nun da bulunduğu 75 fikir suçlusunun hapiste olması ilişkileri bir hayli germişti. Avrupa yayın ve entelektüel çevreleri eleştirmekten geri durmasalar da bu fuara ilgisiz kalmadılar.

Carilda Oliver ve Küba Kültür Bakanı Abel Prieto (Gözlüklü)

XIII.Uluslararası Havana Kitap Fuarı'nın bu yılki "onur yazarlığı"na Kübalı şaire Carilda Oliver değer bulunmuş. Fuarın bir başka Kübalı önem verilen simaası da, 2000 Italo Calvino ve 2003 Ulusal Edebiyat ödülü sahibi **Reynaldo Gonzalez**. 63 yaşındaki başarılı anlatıcı fuarın ikinci günü olan 6 Şubat'ta bir okuma ve söyleşi yaptı.

Haberimizi Reynaldo Gonzalez'in söyleşisinden küçük bir bölümle bitirelim: "Böylesi çoşkular geçmişe doğru bir buluş için değil, ancak geleceğe doğru bir bakış için duygu verir. Hayat, eserin önemli olduğunu öğretir; politika hep geçer"

Julio Cortazar için anma maratonu

"Seksek" romanının yazarı ölümünün 20. yılında İspanya ve Latin Amerika ülkeleri arasında tekrar köprü oldu.

XX.yüzyıl edebiyatının belli başlı soy yazarlarından olan Julio Cortazar için ölümünün 20.yılındaki anmalar Latin dünyasında bir 'edebiyat bayramı'na dönüştü. Anma etkinlikleri 6 Şubat günü İtalya'nın Palermo kentinin eski mahallelerindeki beş kafede başladı. Sinemacı, aktör ve yazarın eski arkadaşlarından bir grup onun öykülerinden bölümler okudular. 8 Şubat'ta Guadalajora (Meksika) Üniversitesi'nnde Carlos Fuentes, Gabriel Garcia Marquez, Jose Saramago ve Tomas Eloy Martinez bir anma toplantısı düzenlediler. (Bu arada, aynı üniversitede Julio Cortazar'ın adını taşıyan bir bölümün, kürsü vakıf olarak, on yıl önce Fuentes ve Marquez tarafından kurulduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Bu kürsü Vakıf'ın tüm giderleri bir iki yazar tarafından karşılanıyor.) Yine otuzu aşkın yazar "Julio Cortazar* kürsüsü"nde yeni toplantılar örgütlediler. Buradaki etkinliklere Cortazar'ın eşi Aurora Bernardez yardımcı oluyormuş.

Anma etkinlikleri, yazarın başlıca tutkularından olan jazz konserleriyle sürecek. Bu konserlerde Amerikalı Charlie Haden ve Kübalı Gonzalo Rubalcaba çalıcak.

İspanya'ya gelince; İspanyol yayın dünyası bu konserde tamamen coşmuş durumda; pek çok yayıneci Cortazar'dan yayımlanmış ne bulursa (yazı, şiir, fotoğraf) özel baskılar yaparak yayımlıyorlar. Ayrıca Barcelona'da üç tiyatro grubu yazarın oyunlarından seçilmiş bölümlerle yeni bir dramaturji sergileyecek.

En geniş anma programı Cortazar'ın ülkesi Arjantin'de. Arjantin'de 2004 yılı "Julio Cortozar Yılı" ilan edildi. Bu Mart ayında yazarın adına bir roman ödülü koyulacak. Nisan ayındaki Buenos Aires Kitap Fuarı'ndaş sayısız etkinlik yapılack. Etkinlikler Ağustos'ta Şili, Peru ve Kolombiya'ya sıçrayacak.

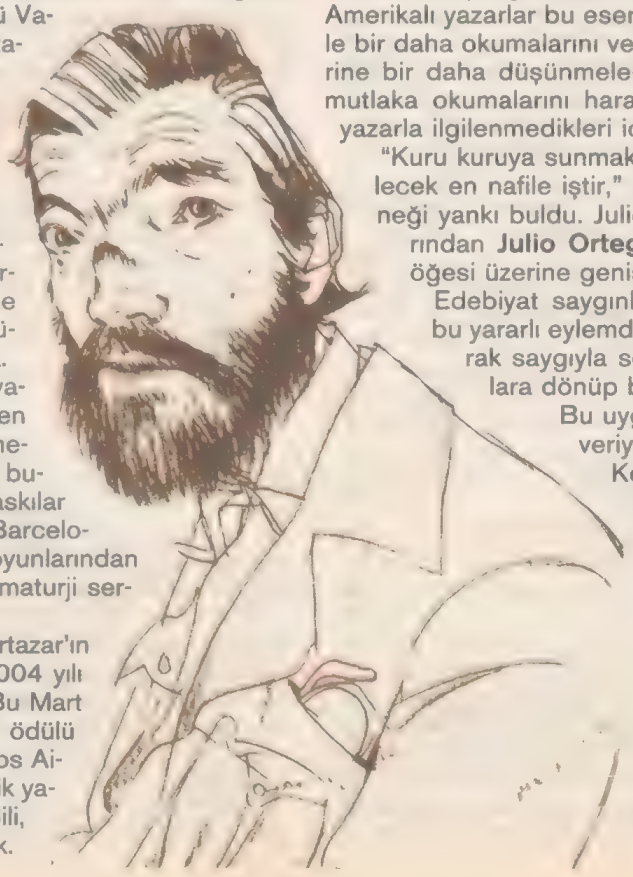

Böyle olur Latinlerin anması diyor ve yine büyük yazar ile ilgili yeni bir anma haberine geçiyoruz.

Maratona katılan ateşli bir grup genç İspanyol ve Latin Amerikalı yazar ölümünün 20. yılında Arjantinli büyük yazar Julio Cortazar için "saygı birlikteliği" oluşturdu. Edebiyat çevrelerinin zaman zaman gerçekleştirdikleri, bir edebiyat eylemi olarak değerlendirilebilecek ilginç girişimlere bir yenisi eklenmiş oldu. Bu girişimi özellikli kılan, genç yazarların ustalarına duydukları saygıyı ifade etmeleri değil, onlar, 20. yüzyıl dünya öyküsünün büyük yazarı **Rayuela** (yayınlanışı 1963) adlı eserinin okunması için kampanya başlattılar. Genç İspanyol ve Latin Amerikalı yazarlar bu eseri okumuş olanların bu vesileyle bir daha okumalarını ve, insanın edebiyat varlığı' üzerine bir daha düşünmelerini, henüz okumayanların ise mutlaka okumalarını hararetle önerdiler. Gençlere bu yazarla ilgilenmedikleri için sitemde bulundular.

"Kuru kuruya sunmak bir yazarın ardından yapılabilecek en nafile iştir," diyen genç yazarların vefa örneği yankı buldu. Julio Cortazar'ın yakın arkadaşlarından **Julio Ortega**, onun eserlerindeki "oyun" öğesi üzerine geniş bir analiz yazısı kaleme aldı. Edebiyat saygınlığı ve pedagojisi bakımından bu yararlı eylemde bulunanları Kaçak Yayın olarak saygıyla selamlarken, bizim genç yazarlara dönüp bakmadan edemiyoruz.

Bu uygar ve vefalı yazarların adlarını veriyoruz: Piedad Bonnett (Kadın, Kolombiya), Jose Edmundo Paz Soldan (Erkek, Bolivya), Andres Neuman (Erkek, Arjantin), Cristina Rivera Garza (Kadın, Meksika), Felix Romeo (Erkek, İspanya), Cristina Cerreda (Kadın, İspanya), Santiago Roncagliolo (Erkek, Peru), Eduardo Berti (Erkek, Arjantin), Rafael Gumucio (Erkek, Şili), Ana Prieto Nadal (Kadın, İspanya).

Büyük Usta ile Kendi Gelen Çırak

Dünyanın en güzel rastlantılarından biriyle tanıştım Cilacı Mehmet Usta'yla. Yıllar sonraki ikinci karşılaşmamızda ise kırk yıldır sürdürdüğüm hayatın usul usul değişeceğini hissettim. Bu, "Bir kitap okudum bütün hayatım değişti," türünden bir başkalaşma değildi. Ne olduğunu bilmediğim, ama varlığıma ferahlık katan, ışıl ışıl açan kocaman beyaz bir çiçek gibiydi.

Neden bununla kırk yaşımdan sonra karşılaştım diye kendimi az hırpalamadım. Oysa yirmili yaşlarımda karşılaşsaydım belki de bu kadar etkilenmeyecek, beni içine çeken bu hoş serüvenin peşine takılıp gitmeyecektim. Peşine takılıp gittiğim serüven bir ağaç parçasıydı. Bir derenin üzerinde akıntıya kapılıp giden bir ağaç parçası değildi bu. Ya da bir sarayda tahtırevanı oluşturan, elmaslar, altınlar, gümüşler işlenmiş bir ağaç parçası da değildi. En önemlisi, yaşayan, filizlenmiş, geleceğe umutlar vaat eden canlı bir ağaç parçası da değildi.

Ölüydü. Yerde, bırakıldığı yerde öylece kıpırdamadan duran, kimi için çöpe atılması gereken, kimine göre sobada yakılmaktan başka işe yaramayacak, çoğunluğun ise hiçbir zaman onu farketmeden yaşayıp gideceği ölü bir ağaç parçası. Eğer Cilacı Mehmet Usta o ağaç parçasını eline alıp perperişan, yüz yaşın üzerinde bir konsolu gösterip, "Onu bununla tamamlayacağız," demeseydi, belki hiçbir zaman farketmeyecektim onu.

Zavallı konsol kimbilir kaç yıldır, belki yüzyıldır, kimlerin gözlerine şölen, hayatına kolaylıklar, gönlüne keyifler, sevinçler, neşeler sunmuştu bugüne dek. Sonra belki çöpçüler alsın diye kapının önüne bırakılmış, tesadüfen eski ağaçların kıymeti hakkında fikirleri olan bir eskicinin eline düşmüş, sonunda da döne dolaşa Mehmet Amca'nın tıka basa eskilerle dolu marangoz atölyesine düşmüştü. Benim şansım bu noktada dönüyordu, o anda, orada olduğum için.

Konsola acıklı gözlerle bakmış olmalıyım ki Mehmet Amca, "Çok güzel," diyerek engelledi düşüncelerimi. Yanıt vermedim. Henüz böylesi bir harabenin içindeki güzelliği görebilecek gözlere sahip değildim. Perişanlıktan başka bir şey göremiyordum konsolda.

İlk kez, üç yıl kadar önce, on yıldır yaşadığı Almanya'dan kesin dönüş yapan yazar bir arkadaşıma çalışma masası ararken gitmiştik Cihangir'deki bu eskiciler/antikacılar sokağına. Antikacılara hiç uğramadan, doğruca eskicileri gezmeyi tercih edip, sonunda, bir ressamdan arta kalmış masayı bulmuştuk. Formu çok güzel, fiyatı da çok uygundu. Sorun, bin bir çeşit boya yüzünden görünmez hale gelmiş olmasıydı. Açılır kapanır olmasını sağlayan desteklerden birisi kırık, ötekisi ise yoktu. Umutsuz gözlerle bakarken eskici yetişmişti imdadımıza: "Mehmet Usta onarır onu."

İlk kez o an işitmiştim Mehmet Usta'nın adını. Atölyesinin aynı binanın bodrum katında olduğunu öğrenip, koridorlara, merdivenlere yığılı ölü eşyaya çarpmamaya çalışarak dikkatle geçip, izbe mi izbe atölyesine ulaştığımızda, daha sonra her zaman duyacağım o sesi ilk kez duydum: "Hışır hışır hışır hışır..." Zımpara yapıyordu Mehmet Usta. Kapıdan içeri girdik. Daha karşılaştığımız an gördüm varlığındaki ışığı. Öylesine tanıdık ve dostça bakıyordu. Selam sabah derken, durumu anlatıp masayı gösterdik. Fiyatta anlaştık, masayı teslim edip ayrıldık. Birkaç gün sonra masayı almaya gittiğimizde, küçük bir mucize bekliyordu bizi. Masanın kırığı çıkığı onarılmış, üstüne üstlük öylesine güzel bir görünüme sahip olmuştu ki, daha o an Mehmet Usta'nın sahiden "büyük usta" olduğunu anlamıştım. Teşekkürlerimizi edip, çaylarımızı içip, masamızı alıp ayrılmıştık oradan ama, farkında bile değildim, aklım orada kalmış.

Yine de, sonraki gidişim için bir buçuk yıl kadar geçmesi gerekti aradan. Tanısın tanımasın, hiçbir zaman yüzünden eksilmeyen aydınlık gülümsemesiyle karşıladı beni yeniden. Daha önce de geldiğimi anlattım ama tahmin ettiğim gibi hatırlamadı.

Mehmet Amca'yla serüvenim bu gidişimden sonra başladı. Önceleri ufak tefek eşyalar sipariş edip, onları nasıl onardığını, nasıl zımpara, boya yapıp cilaladığını görmeme izin verip veremeyeceğini sordum. Adeta iş çıkarıyordum orada bulunabilmek için. Titreyen elleriyle eşyaları nasıl güzelleştirdiğini seyretmekten büyük haz alıyordum. Hani neredeyse, bir ölüyü diriltiyor gibi algılıyordum yaptıklarını.

Artık orada bulunmamı yadırgamadığı gibi, birkaç gün gitmesem, "Ooo nerelerdeydin?" diye karşılıyordu beni.

Gel zaman git zaman ahbaplığımız iyice gelişti. Zaman zaman yapmakta olduğu işi bırakıyor, ikimize de çay söylüyor, gençliğini, yıllar önce ayrıldığı karısını, halen Almanya'da yaşayan oğlunu, Almanya'da yaşadığı yılları, Horhor Çarşısı'ndaki dükkânını, eski Rum ve Ermeni marangoz ustalarını, en sonunda da, burada yaşayıp gitmekte olduğunu anlatıyordu.

Bazen, "Sana çıraklık edeyim. Para için değil, yoldaşlık için." şeklindeki isteklerime gülüp geçiyor ama "Hadi git işine!" de demiyordu. İnatla her gün oradaydım. Beni çıraklığa kabul edeceğinden kuşkuluydum, hatta günler geçtikçe içimdeki ümitsizlik büyüyordu. Çırak kabul etmediğini, bu konuda farklı düşkırıklıkları yaşadığını öğrenmiştim. O yetmişlerine yaklaşmış, kendi başına yaşayan, hatta o yıkık dökük atölyeye açtığı seyyar bir yatakta uyuyan ve sabah yeniden yaşamaya başlayan yalnız bir adamdı, başkasına ihtiyacı yoktu. Israrlarıma anlam veremediğini hissediyordum. Kırklarında bir adamın çıraklık etmesi de ne demekti. Üstüne başına bakınca eğitimli görünen bu adamın başka bir niyeti olmalıydı ama neydi? Bu yüzden araya mesafeler koyuyor, orada bulunmak için gösterdiğim çabaya bıyık altından gülüyor, yine de her gün öğleye doğru geldiğimde beni neşeyle karşılamaktan geri kalmıyordu.

Kimbilir kaç hafta sonra zımpara yapmama izin verdi. O ânı unutabileceğimi sanmıyorum. Bir kaç gün önce mesleğimi sorduğunda kısaca, 'yazar' olduğumu söylemiştim. Başka bir şey sormamıştı. Yazar deyince neler anladığını kestiremiyordum. Yazarları olsa olsa gazeteci/yazarlardan biliyor olmalıydı.

Tezgâhın üzerinde duran bir parça zımparayı gösterip "Onu al da, şunu zımparala bakalım," dediğinde bir şeylerin değiştiğini hissettim. Bir ağacı zımparalamama izin vermesi, oradaki varlığımın onun için de bir neden kazanmaya başlaması anlamına mı geliyordu? Aynı gün, üst kattaki eskicilerle konuşurken benim hakkımda şunu söylediğini duydum: "Kendi gelen çırak."

"Kendi gelen". Bu bendim. O günden sonra o çevredeki insanlar, işçiler, ustalar, eskiciler, çaycılar, kahveciler, hatta bazı süslü, kokoş hanımlar için bile ben buydum: "Kendi gelen çırak."

Aynı akşamüzeri yaptığı işe ara verdi. Kan ter içinde zımpara yapıyordum. Beni izlediğini hissettim ama başımı kaldırıp bakmadım.

"İnce Memet," dediğini işittim.

Sigarasını nefeslerken bana bakıyordu.

"Yaşar Kemal büyük yazardı," dedi.

İçtenlikle gülümsedim. Yazar deyince gazeteci/yazarlığı anlama-

mıştı demek. Ülkemizin en büyük çınarının adını veriyordu.

"Hâlâ çok büyük yazar Mehmet Amca," dedim.

İki cümleyle beni anladığını anlatmıştı. Yeniden sustuk. Çalışmaya koyulduk. Çalışmak, uzun haftalar boyunca zımpara yapmak demekti benim için. Bu iskemlenin zımparasını bitiriyor, şu masayı zımparalamaya başlıyordum, o bitince şu dolabı, o bitince şu konsolu zımparalamam gerekiyordu. Haftalardır bir kenarda bekleyen zavallı konsola sıra geldiğinde, nasıl incelikle zımparalamam gerektiğini anlattı. Bu konsol için formül "siyahlığını giderene kadar" zımparalamaktı. O konsolun ilk cilalayacağım eşya olacağını hiç tahmin etmemiştim; çünkü cila ustalık ve hissetme işiydi. Bunu yapabileceğimi öngörüyordu demek. Sonra o tahta parçası. Ölçüler aldı, kesti, biçti, yapıştırdı, biraz kendi zımparaladı, sonra bana bırakıp nasıl zımparaladığımı denetledi ve o gün "Artık cilalama zamanı geldi mi?" diye sordu. Adımı bildiğini bile sanmıyordum. Ta ki çaycıya "Hakan'a da bir çay getir," diyene kadar.

Başka bir dünyaydı benim için. Okumayı, yazmayı, izlemeyi, dinlemeyi bırakmıştım. Bütün bunların, düşünmenin parçaları olduğunu bilmeme rağmen. Yine de düşünüyordum. Ağaçları tanımaya çalışıyor ama bunu yaparken kitaplardan ya da internetten yararlanmıyordum. Mehmet Amca'nın gözünden tanımayı istiyordum her şeyi. Ancak böylece canlı, yaşayan bilgilere ulaşabileceğimi anlamıştım. Hangi kitap, hangi internet sitesi şu cümleyi, yaşlı ve büyük bir ustanın sesiyle, bakışlarıyla verebilirdi ki:

"Ağaç yaşken eğilir."

Belki binlerce kez, başka bir şeyi anlatmak için söylenen bu cümle, Mehmet Amca'nın ağzından, bire bir gerçek anlamıyla dökülüyordu atölyeye:

"Ağaç yaşken eğilir."

Şu anlama geliyordu: Yüz küsur yıldır var olan ahşap bir konsolun eksik parçasını yaş, yani canlı bir ağaçla tamamlayamazsın, çünkü eğilir. En temel bilgiydi bu. Benzersiz güzellikteki, göz kamaştırıcı ahşap eşyaları onarmak için kesinkes kurumuş, rüştünü ispat etmiş ağaçlar kullanılmalıydı. Hareket etmemeliydi ki, onarımı bittikten sonra, bükülerek eşyanın yeniden bozulmasına neden olmasın.

"İyi eşya hafif olmalı. Dayanıklı olmalı."

En iyi ahşap eşya hafif ve dayanıklı ağaçlardan yapılırdı. Hafif olmalıydı, çünkü kolay taşınabilmeliydi; sağlam olmalıydı, kısa zamanda bozulmamalı, yüzlerce yıl dayanmalıydı. Bu konuda, en büyük ustaların Ermeni ve Rum marangozlar olduğunu anlatıyordu.

"Ahşaba çivi çakılmaz."

Çünkü ağaç çürümeye çivinin çakıldığı yerden başlardı. Parçalar birbirine Rum ya da Ermeni ustaların yaptığı gibi, 'geçme'yle tutturulmalıydı. Ağaç ağacın dostuydu çünkü. Parçalar birbirini sevip benimserdi. Oysa metal çivi ya da vida ağacın düşmanıydı. Bu şaşırtıcı bir bilgiydi benim için; çünkü biliyordum ki, canlı tabiatta ağaç ağacı sevmezdi. Ödü kopardı ağacın, başka bir ağaç güneşini engelleyecek, suyunu emecek diye. Öldükten sonra ise birbirine çürüyüp unufak olana kadar sadık kalıyorlardı.

Artık dilediğim soruları sorabiliyordum Mehmet Amca'ya. Kendi gelendim ben. Görevimi sadakatle yapıyordum. Yaşıma başıma bakmadan, ustamı düşkınlığına uğratmamak için canla başla çalışıyordum. O bana, "Sen neden bu işle uğraşıyorsun?" diye sorduğunda, "Ağaçların canlısını da, ölüsünü de seviyorum," diye yanıt verebiliyorsam, merak ettiğim soruları da gönül rahatlığıyla sorabilmeliydim. Öyle ki, birkaç ay sonra, "Mesleğin bütün sırlarını anlattırdın bana," dedirtebilmiştim ona.

Bu işle neden uğraştığımı ben de soruyordum kendime. Bazen uzun uzun düşünüyor, yanıtını bulamıyordum. Bildiğim, mutlu olduğumdu. Saçlarım, yüzüm, gözüm zımpara tozundan keçe gibi oluyordu. Ellerim çatlamaya, tırnaketlerim yarılmaya başlamıştı. Yorgunluktan dermansız düşüyor, geceleri derin uykular uyuyordum. Yazarlığın tek başına bir meslek olmasının imkansızlığını eskiden beri biliyordum; yazmak, ne yazarsan yaz, yaşamayı gerektiriyordu. Oysa benim buradaki varlığım yazmaya değil, yalnızca yaşamaya yönelikti. Eğer bu deneyimleri yazmayacaksam, neden buradaydım, bilmiyordum. Buna şu yanıtı verebiliyordum: "Buradayım. Çünkü mutluyum."

O sırada Cihangir'deydi evimiz. Evden çıktıktan birkaç dakika sonra Mehmet Amca'nın atölyesinde olabiliyordum. Uzun zaman sonra, bir gün ayaklarım beni istemeye istemeye atölyeye götürürken içim sıkıntılarla doluydu. O gün çalışmadım. Mehmet Amca'nın gösterdiği bir sehpanın üzerine oturdum; gelen giden eşya nedeniyle oturacağım yer her zaman değişiyordu.

Ona, "Taşınıyoruz buradan Mehmet Amca," dediğimde şöyle bir an durup yüzüme baktı. Ağzındaki sigarayı nefeslerken elindeki işe döndü.

"Hayırlı olsun! Nereye?"

"Çengelköy'e."

"Çok güzeldir Çengelköy. Havası, suyu... Ama pek uzak değil mi?"

Onun beni yolcularken neler düşündüğünü, hissettiğini anlamaya çalışmadım. Kısaca, "Kendi gelen, kendi gitti," diye düşünmüş olmalıydı.

Yeni evimizin gerçekten ne kadar uzak olduğunu taşındıktan sonra anlamıştım. Atölyeye, değil her gün, birkaç ayda bir bile gidemiyordum.

Her gün gittiğim marangoz atölyesi artık çok uzaklardaydı. Eski düzenime dönmüştüm. Bazen sağdan soldan bulduğum ağaç parçalarını eve taşıyor, kendimce yontular yapıyor, sonra ustamdan öğrendiğim gibi, incelik ve özenle boyayıp cilalıyordum. Çok amatörceydi yaptıklarım ama zaten başka türlüsünü düşünmemiştim.

Karakış bastırdıktan sonra hemen hiç gitmedim Cihangir'e.

Sonra bir bahar günü öğleden sonra üstümü başımı giyinip evden çıktım. Üsküdar, Beşiktaş, Taksim, Cihangir...

Hanın kapısından girip, Mehmet Amca'nın atölyesine yürürken içim kıpır kıpırdı. Artık onun çırağı olmadığımı biliyordum. Bu bir eksilmeydi sanki. Hatta bir tür ihanet. Onu bırakıp alıştığım hayatıma dönmüştüm. Şimdi beni nasıl karşılayacağını bile bilmiyordum.

Hışır hışır hışır hışır... Zımpara yapıyordu. Açık kapıdan girmeden önce birkaç saniye olduğum yerde durup sesleri dinledim. Havayı kokladım. Kanserojen olduğunu bildiğim halde mis gibi gomalak cila kokusunu ciğerlerime çektim. Usulca kapıdan girdim.

Nedense bana uzun gibi gelen bir süre baktı baktı baktı.

"Ooo kendi gelen," dedi gevrek gevrek gülerek. Adımı unutmuş olabilirdi ama irademi, ısrarımı, başkalaşma çabamı unutmamıştı demek. Hasretle ellerini sıktım, yanaklarını öptüm. Yaptığı işi bıraktı. Çay söyledi. Hayatının bıraktığım yerden sonra nasıl aktığını, nasıl geçtiğini, nasıl azaldığını sakin akan bir dere gibi şırıl şırıl, usul usul, mırıl mırıl anlatmaya başladı.

Bütün "Düşler Tutkular Suçlar"

BERTOLUCCI: "Oradaydım ve yaşananlar unutulmazdı. Genç insanların yüzünde daha önce hiç görmediğiniz ve bir daha göremeyeceğiniz umut vardı. Geleceğe doğru dalmaya çalışmak, özgürlük inanılmazdı. Yaşanan idealistlikti ve bu dönem, ütopik olayların sonucuydu."

Bernardo Bertolucci, Gilbert Adair'in 1988 yılında yazdığı ***The Holy Innocents*** romanını eline aldığında, bir sonraki projesi için ne yapabileceğini düşünüyordu. ***"Çok az film yaptım çünkü filmler benim gerçek hayatımın bir parçası,"*** diyor yönetmen Bernardo Bertolucci.

Adair'in kitabı eline geçtiğinde Bertolucci, yazarın 1976 tarihli epik başyapıtı "1900" hakkında bir şeyler yapmayı düşünüyordu; 1945 yılında geçen bu başyapıt bir çiftçi ve toprak sahibinin birbirlerine paralel olan yaşamlarını konu alıyordu. ***"Bunun yüzyılın sonuna kadar gitmesini istiyordum"*** *diyor 1968 Paris'ini düşünen yönetmen.* ***"Daha sonra düşündüm. Gerçekçi olalım, 1900'ün altında yatan gerçek ne? Büyük politik ümit. Fakat bugün böyle bir şey görmüyorum. Bu nedenle, bu projeden vazgeçtim."***

Bertolucci, 30'lu yıllardaki Fransız sineması ile 50'li 60'lı yıllardaki Yeni Dalga yönetmenlerinin tarzını birleştirmeyi başaran usta bir yönetmen.***"60'lı yılların sihirli bir tarafı var. Hayal görmek de diyebiliriz. Sinemada politikayı, cazı, rock'n roll'u, seksi, felsefeyi, uyuşturucuyu birbirleriyle kaynaştırıyoruz ve ben bunların hepsini birbirleri içinde eritiyorum."***

Romandan etkilenen Bertolucci, bu projeyi 80'lerde tanıştığı ve "Son İmparator" kadar birlikte çalıştığı yapımcı Jeremy Thomas'a götürüyor. "Paris'te geçecek ve 60'lı yılları konu alacak bir film yapma fikri nedeniyle çocuklar gibi heyecanlıydı. Bana birçok düşünceden bahsetti fakat hiçbiri iyi değildi. Sonra sana bir şey göstermek istiyorum dedi ve Gilbert'in kitabını verdi. Okudum ve 'Birçok şeyi hatırlatacak bir film' olacak dedim. Bu Bernardo ile birlikte çalıştığımız beşinci film. 'The Conformist', 'Last Tango In Paris' gibi filmleri yapan bir adamla, Paris hakkında tekrar bir film yapmanın mükemmel olacağını düşündüm. Paris'e dair üçüncü bir film, neden olmasın?" diyor Thomas.

Bunun üzerine Thomas, Adair'in ajansını aradı. Başka biri aramış olsaydı cevap kesin olarak "hayır"olacaktı. Adair'in kendi anılarından yola çıkarak yazdığı "Love And Death On Long Island" romanından sonra yapımcıların da dikkatini çekmişti. Fakat bu tekliflerin hiçbirine sıcak bakmadı ve ajansına film için arayanlara "hayır" denmesini, kendisini bu konu için bir daha aramamalarını söyledi. "Çok sinir bozucuydu bu nedenle beni aramaktan vazgeçmişlerdi. Fakat bir gün telefonum çaldı. Bana 'Sizi aradım çünkü özel bir durum var. Je-

remy Thomas ve Bernardo Bertolucci sizinle görüşmek istiyor,' dediler. Bu teklife karşı koymam imkansızdı. Çünkü romanım, filmler, politika ve sinemanın kendisi hakkındaydı. Bu nedenle birçok film yapımcısı bu romanla ilgileniyordu. Bence, daha önceki filmlerinde de gördüğüm kadarıyla bu film Bernardo'ya uygundu," diyor romanın yazarı.

Bertolucci'nin işin içinde olması nedeniyle Adair sadece senaryoyu baştan yazmakla kalmadı ayrıca romanını da tekrar yazdı. "Filme aynen uyarlanmadı. Bence bir film ile bir romanın tıpa tıp aynı olması iyi bir şey değil," diyor Adair. Yönetmen ve yazar birbirlerini 60'lı yıllarda tanımasalar da yaşadıkları olaylar birbirleri ile çok yakın benzerlikler gösteriyor. Bertolucci gibi Adair de Paris'e gelebilmek için can atmış. Adair, Fransa hakkında; "Her zaman Fransız kültürüne ilgi duydum. Üniversite eğitimimi bitirir bitirmez Paris'e gidip orada yaşamaya karar verdim. Bazen Fransa'da yaşarken bile, Fransız kültürüne hayranım diyorum." Bertolucci ise Adair'den birkaç yıl sonra 1962 yılındaki ilk filminden sonra geliyor Fransa'ya. İlk röportajını verdiğinde gazeteciye "Eğer sizin için bir sakıncası yoksa Fransızca konuşmak istiyorum" diyor. Gazeteci ise ona "Neden, burada hepimiz İtalyan değil miyiz?"diye sorunca Bertolucci ona Fransızca şu cevabı veriyor; "Fransızca sinemanın dilidir. Sinema Fransızca konuşur."

Gilbert Adair'in Paris'te olduğu dönemde Sinematek Française'in yönetmeni Henri Langlois, yaptığı farklı filmlerle tepki görmüştü. "Bu Paris'te yaşanmış çok büyük bir olaydı. İlk defa genç insanlar konuşuyordu ve kazanmışlardı. Çünkü Langlois onları biraraya getirmişti. Bazıları bunun 68'deki kargaşanın tekrarlanması olarak görüyorlardı. İsyankâr bir hava vardı ve sonunda patlama gerçekleşti. Oradaydım ve yıllar sonra bu olayı yazmak istedim. Bu otobiyografik bir roman değil, The Holy Innocents da değildi. Fakat bazı olaylarda otobiyografik hikâyeler kullanıldı" diyor Adair.

Film bu dönemdeki olaylara göndermelerde bulunsa da 1968 yılında yaşayan üç gencin hikâyesini anlatıyor. "Olayların olduğu dönemde Pinewood Stüdyoları'nda Ken Loach ile birlikte çalışan Thomas, "O günlerde politika, yaşam biçimi ve geleneklerin değişmesiyle Paris, idealizmin merkezi haline gelmişti. Bu döneme ait bir filmin yapılması bana oldukça ilginç geldi. Ben 19 yaşındayken Londra'da da farklı şeyler yaşanıyordu fakat Paris'teki gibi değildi," diyor Thomas.

Adair, bunun bir tarih dersi olmadığını söylüyor. "Filmin bazı bölümlerinde 1968'den olaylara rastlansa da aslında film Paris'te yaşayan Amerikalı bir öğrenciyle, Fransız iki kardeşin arkadaş olmasını anlatıyor."

Bertolucci, "Her şey Paris'te bir gün içinde başlıyor ve kahramanlarımız tanışıyor. Fransız gençlerin aileleri bir aylık bir tatile gitmişler. Böylece üçü birden bir evin içinde yaşamaya başlıyorlar. Kendilerini eve kapatıyorlar ve dışarıya büyümüş olarak çıkıyorlar. Artık birer yetişkinler."

"Onların keşif yolculuğunu anlatıyor," diyor Adair ve şöyle devam ediyor; "İlkbaharda geçiyor. Paris'te ilkbahar yaşanıyor, politik uyanışın baharı, vücutlardaki bahar... Evde yaşananlar, dışarıda yaşananların yansıması olarak görünüyor." 1968 yılında yaşananların sadece politik yanı yok. "İnsanlar bana filmin 68 yılını anlatıp anlatmadığını soracaklar," diyor Bertolucci, ***"Evet, 68'de geçiyor, 68'in ruhunu taşıyor fakat barikatları ya da sokaktaki kavgaları konu almıyor diyeceğim. Daha çok tüm yaşananlar hakkında olacak. Oradaydım ve yaşananlar unutulmazdı. Genç insanların yüzünde daha önce hiç görmediğiniz ve bir daha göremeyeceğiniz umut vardı. Geleceğe doğru dalmaya çalışmak, özgürlük inanılmazdı. Yaşanan idealistlikti ve bu dönem, ütopik olayların sonucuydu."***

Filmin konusu:

Isabelle (Eva Green) ve erkek kardeşi Theo (Louis Garrel) anne ve babaları tatil için evden gittiğinde Amerikalı öğrenci Matthew'u (Michael Pitt) Paris'teki evlerinde kalması için davet ederler. Evde kaldıkları süre içinde kendi kurallarını koydukları, birbirlerinin duygularını ve cinselliklerini keşfettikleri akıl oyunları oynamaya başlarlar.

Fransa'nın politik çalkantı içinde olduğu bir dönemde gençliğin sesi de giderek yükselmeye başlamıştır. "The Dreamers – Düşler, Tutkular ve Suçlar", üç öğrencinin birbirlerinin hayatlarını ve cinselliklerini test ettikleri, 'nereye kadar gidebilmeye' cesaret edeceklerini gösteren bir hikâyeyi anlatır.

İlk Türk icadıdır, korsan kitap*

Korsan kitap tartışması gündemi işgal ededursun, İstanbul sokaklarında pupa yelken salınan korsan kitapçıları mesken eyledik ve 100 kişiye sorduk; "Sizce korsan, kitap okumayı artırıyor mu, kimleri okuyorsunuz, korsan kitap almazdan önce kitap okur muydunuz?".

Bir yanda yayınevi ve yazarların korsana karşı yasanın karşı seslerini yüksetmeleri, bir yanda korsan eserlere ağır hapis ve para cezası öngören yasanın Meclis'e sevk edilmesi, ama diğer yanda sokağın dilinde 'korsan', satıcılar ve korsan okurları...

Beşiktaş'ta, Tansaş'ın önündeki duraklarda kurulan bir tezgâhı gözümüze kestirip bekliyoruz. Tezgâha fazla yaklaşmak mümkün değil çünkü satıcılar diken üzerinde ve fazla gerginler. Daha önce yaptığımız birkaç denemeden sonra satıcılarla konuşmanın imkânsızlığını anladık, o yüzden kitap alanlara ancak tezgâhtan uzaklaşınca soru sorabiliyoruz. Bu bile tedirgin ediyor korsan kitap satanları, tehditkar bakışlarla süzüyorlar bizi.

Melih Sarper, görüştüğümüz 100'den fazla korsan kitap okurundan biri ve çoğu gibi öğrenci, 22 yaşında. "Ben de meraklı değilim kötü baskıyla bu kitapları almaya ama kitap da pahalı, 15-20 milyonluk kitabı 3 milyona okumak var."

Genel kanı bu aslında, kitabın pahalı olması, korsanı tetikleyen unsur.

Filiz Bingöl lise öğrencisi, edebiyat okumak istiyor ilerde. Okul çıkışı otobüs beklerken baktığı tezgâhtan Tuna Kiremitçi'nin son kitabını alıyor, "Bir arkadaşımla gördüm, merak ettim". Kitap okumaya Orhan Pamuk'la başlamış, "Orijinaliyle farkı var mı sence" sorumuza, "bunlar hakikisi değil mi?" cevabını veriyor, "Kitap okumaya başladığımdan beri buradan alıyorum" diye ekliyor. Şiir kitapları okuyormuş daha çok, korsan tabii.

Gaye Şemse'ninse korsanlardan oluşmuş mini bir kütüphanesi varmış, "Orhan Pamuk'tan Buket Uzuner'e, Yaşar Kemal'den Cemal Süreya'ya ne ararsan var," derken gözleri parlıyor adeta. Korsan kitabın kitap okurunu artırdığını savunuyor o da. "Yalnız," diyor, "şarkıcıları filan savunmam da, yazarların hakkı verilmeli". Korsan yayıncılık bu kadar yaygınken bunun nasıl olacağı sorumuzsa havada kalıyor, otobüsünün geldiğini belirtip yanımızdan ayrılıyor Gaye.

Görüştüklerimizin çoğu öğrenci demiştik, belirgin bir ayraç da çoğunun kadın olması, ve çoğunlukla popüler yazarları okuması. Zaten popüler ve çoksatar olmayan kitapların varlığı gözükmüyor tezgâhlarda.

Şişli Camisi'nin yan sokağındaki tezgâhtan elinde üç kitapla ayrılan **Nihat Akışık**'ı ise yazarların, yayıncıların hali ilgilendirmiyor. İlginç bir tezi var hatta; "Yazarlar para kazanmak için yazıyorlarsa hiç yazmasınlar," diyor. "Memleketten gelen üç kuruş harçlığı neye yetireyim, bir de az buçuk burs. Edebiyat öğrencisiyim ve hocaların tavsiye ettikleri kitapları ancak buralardan alabiliyorum. "Savaş ve Barış"ı sipariş ettim, kitapçılarda kaç para kim bilir dört cildi?" diye yakınıyor Nihat.

Nagihan Sasu 28 yaşında. Mecidiyeköy'de bir tezgâh başında gözümüze kestirip yaklaşıyoruz. Banka çalışanı kendisi ve kitap okumayı çok seviyor, öyle ki "sürükleyici bir kitabı bitirmek için yemeğe çıkmıyorum bankada," diyor. Kafka, Tolstoy gibi klasiklerin yanında, Ahmet Altan, Orhan Pamuk, Elif Şafak gibi popüler yazarları okuyor. Ahmet Altan'ı çok beğeniyor. "Korsan kitabın en önemli katkısı, kitabı sokağa indirmesi" yaklaşımını ilginç buluyo-

ruz, 'sokağa indirmek' her yöne çekilebilecek bir deyiş.

Nevcihan Gülsüm'ün yayıevleri ve kitapçılara çağrısı, fiyat politikalarını gözden geçirmeleri. O da pahalı kitaplardan yakınıyor. Elindeki dört milyonluk ve 475 sayfalık "Kızıla Boyalı Saçlar"ı göstererek, "İşte görülüyor ki ucuz olduğundan okunuyor".

Zaten şimdiye kadar sadece polisiye tedbirlerle korsana çare arayan yayınevlerinin, zamanla bu yönde bir yaklaşım göstermeleri kaçınılmaz. Zira ülkemizde, sadece korsan kitabın 50 trilyonluk cirosu olduğu söyleniyor. Bu da yayınevlerinin sattığı kitabın dörtte biri neredeyse. **Adnan Özer**, Gendaş Yayıncılık'ın editörüyken 22 Kasım 2002'de Özgür Politika Gazetesi'ne verdiği bir demeçte, korsan kitap konusunda sorumluluğun pahalı kitap politikası yürüten yayınevlerinde olduğunu, kitabın yüksek kâr aracı olarak görülmemesi gerektiğini söylüyor. Adnan Özer'in editörlüğünü yaptığı Cadde Yayınevi'nin politikası da bu doğrultuda; Almanya'da 7 Euro olan Björn Kern'in "Kafadan Kopmak" adlı kitabı altı buçuk milyona sürülmüş piyasaya.

"Korsan okur mu oluyoruz biz de şimdi?" diye sorarken gülüyor **Çetin Şener**. Ofisboyluk yapıyor bir şirkette, 23 yaşında ve kendini geliştirmek için okuduğunu söylüyor, zira ilkokul mezunuymuş kendisi. Ne bulursa okuyor. Son okuduğu kitap Ayşe Kulin'in "İçimde Kızıl Bir Gül Gibi"si. Tek şikayeti kitap kapaklarının kötü olması, kitapçı raflarında gördüğü ciltli kitaplara özendiğini, ancak asgari ücret bile olmayan maaşını onlara verirse, babasının evden kovabileceğini belirtiyor, gülerek. Hep gülüyor zaten Çetin, arkasından bakıyoruz, yüzüne yapışan gülümseme otobüse binerken bile sürüyor, elinde "Simyacı".

Konuşmaktan çekinenler de var elbet, "Korkmayın, sadece satıcılara ceza var" cümlemiz iyice ürkütüyor onları!

Fatih itfaiyesinin önündeki parkta tezgâhta gördüğümüz **Tercan Can** ise, dini kitapların korsanının neden basılmadığını sorarken, "İyi satan her kitabı burada bulabilirsiniz," yanıtını alıyor satıcıdan.

Cevdet Bey öğretmen, soyadını vermeye çekiniyor bu yüzden. Çocuklara kötü örnek olmaktan –biraz da müfettişlerden– korktuğu için okul kitaplığına korsan kitap sokmuyor, "Ama evde kocaman bir kütüphanem var, biraz baskıları kötü, kapakları filan, ama ne yapalım, okumamaktan iyidir. Ben, bir günlük gazeteyi zor takip ederken ayda dört kitaba 50-60 milyon veremem ki. Haftada 2 kitap bitiriyorum, geçen ay Dostoyevski aldım, Karamazof Kardeşler'in tüm ciltlerini, Ecinniler'i".

Sonuç itibariyle, konuştuğumuz kişiler arasında korsan kitaba karşı olan yok, zaten kimle konuştuysak elinde bir korsan kitap vardı, doğal olarak. Ancak 100 kişiden 12'si korsanın okuru arttırdığını düşünmüyor, ancak, zaten var olan okurun ucuz kitaba yöneldiğini savunuyor. Çoğunluk ise korsanın sağladığı ucuzluğun kitap okurunu artırdığını, korsandan önce var olan kitap okurunun da daha fazla kitap aldığını savunuyor.

Sanatçılar, yazarlar, yayınevleri, onların birlikleri korsana karşı Meclis kapılarını aşındıradursun 'sokağın sesi' böyle.

(*) Yaşar Kemal

Utku Zeka
Gaziosmanpaşa

Gaziosmanpaşa/Bağlarbaşı cad.
korsan kitapçı

Merhaba, Kaçak Yayın'dan geliyorum kendinizi tanıtır mısınız?

Zafer Sevim, yirmibeş yaşındayım, sekiz senedir bu işi yapıyorum.

Satışlar nasıl memnun musun?

Ya bu işi ticari kaygısı olan adam yapmaz. Kazancım en fazla kitap başına bir milyon, zaten o da yemeğe sigaraya derken pek bir şey kalmıyor.

Sen neler okuyorsun?

Felsefe psikoloji falan, klasikleri pek sevmiyorum.

Gelenler hangi kitapları alıyor, sen tavsiyelerde bulunuyor musun?

Gelen çoğunlukla öğrenci, onlar ne alacağını biliyorlar ama dün kadının biri geldi ya bi kadın varmış adı Ayşe bilmem ne (Kulin) çok güzel diyorlar var mı o kadın diyor ben ne yapayım şimdi ne diyeyim.

Yaptığın iş hakkında ne düşünüyorsun, sence olmalı mı korsan kitap?

Sonuçta herkese ucuza kitap satıyorsun, kitapçıda pahalı gelen kitabı adam burdan alıyor onlara destek oluyosun, hiç okumayan adam bile gelip kitap alıyor en azından bi kişi daha bi kitapla tanışıyor bide şey var yeni bi kitap çıktı leonardonun şifresi mesela o kitap yirmi milyon, vergisi, yayınevi, bandrol, işinde olsa en fazla on milyona çıkıyor ama yayınevi yirmi milyona satıyor çok saçma bence.

Yayınevlerinin size karşı tutumu nasıl?

Bazen adam arıyor, elimde bu kadar orjinal kitap var diyor, alır mısın? Orjinal kitap da satıyoruz biz, yayınevleri de bu işin içinde ama onlar mesela bizim yaptığımızı yapmazlar; geçen sene herkes okusun kampanyası yaptık herkese geri getirmesi şartıyla kitap verdik bin küsür kitap yok ama yine de zerre üzülmüyorum helal olsun bin küsür kişi daha kitap aldı diye seviniyorum ama hiçbir yayınevi bunu yapmaz kendimden biliyorum bi zaman dört yayınevi dolaşmıştım okumam için verin hatta kiralayın diye kimse vermedi.

Dergi okuyor musun, Kaçak Yayın'ı okudun mu?

Yok ama bazen LeMan alıyorum.

Söylemek istediğin bir şey var mı?

Valla korsan ya da değil kitap okunmalı; korsan kitap zaten son çıkan kararlarla birkaç zaman içinde biter.

Utku Zeka (Solda) korsan kitapçı ile. Kaçak Yayın da mı korsan oldu ne?!

Aksaray

Merhaba kolay gelsin!

Eyvallah sağol.

Nasıl satışlar?

Eh işte normal, zaten bi kaç zaman sonra kalmaz.

Kitap alanlar ne alıyor genelde?

Gelenler hep öğrenci zaten onlara öğrenci fiyatından veriyoruz, normalde 3 milyon ama 2.5 alıyoruz.Genelde popüler kitaplar gidiyor Tuna Kiremitçi, Ahmet Hamit vs.

Sen neler okuyosun sevmediğin yazarlar var mı?

Siyasi kitaplar ama diğerlerini de okumaya çalışıyorum. Kadınlar hakkında yazanları sevmiyorum çünkü, yanlı, yazıyorlar onları kadınlar da okuyacak... Bak mesela şimdi yeni bi kitap çıktı, bir kadın tecavüze uğrayan kadınları anlatmış, güzel yazmış gerçek olmuş.

Korsan kitap hakkında ne düşünüyorsun?

Bence her zaman olmalı halk kitap okumalı ben hiç okul okumadım ama kitap okuyorum diğerleri de böyle okuyanlar ayda bir kitap alıyor ya da almıyor, zaten ama burda onlar en az 2 tane, 3 tane alır. Bir de sadece korsan satmıyorum çoğu eski ama orjinal kitaplar.

Edebiyat dergileri ile aran nasıl, Kaçak Yayın'ı okudun mu daha önce?

Yok hayır okumadım dergi okumam pek.

Söylemek istediğin bir şey var mı?

Valla her şey, affedersin wc bile parayla, iki milyonluk kitaba yirmi milyon çok. Yayınevleri yazarlar kitaplarının satılmasını istiyorlarsa okurlarını seviyorlarsa ülkesini seviyorlarsa düşürsünler fiyatları; biz olmasak zaten hiç okunmayacaklar; çoğu yazarı korsan kitap tanıtmıştır.

18 yaşında, öğrenci

Popüler kitapları alıyorum; çoğunlukla korsan alıyorum çünkü ucuz; daha önce de okuyodum ayda bi ya da iki tane okuyorum.

20 yaşında, öğrenci

Ayırt etmem, korsan ucuz bu yüzden tercih ediyorum.

Daha önce de okurdum ama korsanla birlikte daha kolay oluyor istediğim kadar kitap alabiliyorum.

19 yaşında, öğrenci

Beni ağlatan ya da sevindiren ben de bir şey bırakan kitapları okurum ama bunun için çoğu kitabı okumak gerekiyor. Korsan yada orjinal farketmiyor benim için; hepsini okurum korsanın yokken de okurdum ayda 3 kitap falan.

19 yaşında, öğrenci

Psikoloji vb. kitapları okurum, korsan okumam pek çünkü istediklerimi bulamıyorum.

34 yaşında, öğretmen

Ayda 2 kitap bitirme gibi bi hastalığım var en az iki kitap okurum; korsan pek almadım şu ana kadar ama öğrencilik yıllarımda çok almıştım.

26 yaşında, esnaf

Kitap pek okumam. Kız kardeşim okur onun için kitap bakıyorum valla korsan ucuz oluyor güzel bir şey.

22 yaşında, öğrenci

Felsefe ve parapsikoloji kitaplarını severim, popüler pek okumam; ama elime geçerse okurum, korsan büyük bi hizmet ama çoğunlukla belirli kitaplar var, istediğim kitapları bulamıyorum.

45 yaşında, bakkal

Valla çocuklarım alıyor kitap onların okuduklarını okuyorum. Kitap seçmem ama çok da okumam; 2-3 ayda bi tane okurum, korsan kitap olmamalı aslında ama burası Türkiye.

27 yaşında, müzisyen

Popüler kitapları okurum, yaptığım işe katkı sağlayan kitapları severim, ama daha çok şiir kitapları okurum, korsan kitap bazen alıyorum her istediğimi bulamıyorum çünkü.

20 yaşında, öğrenci

Klasikleri bitirmeye çalışıyorum, önce onların okunması gerektiğini düşünüyorum, popüler kitaplarla aram pek iyi değil, her istediğimi bulamadığım için korsan her zaman almam, bir kuralım yok ama korsan bulursam alabilirim.

30 yaşında, esnaf

Kitap okumam, daha çok gazete okurum, pek vaktim olmadığı için kitap okumuyorum korsanın; her turlusu zarar veririr ama bir taraftan alamayanlar için çok gerekli.

Yaratıcı yazarlık

Şubat ayı başlarında, Leman Kültür'de birkaç saatlik yaratıcı yazarlık semineri verdim. Ön görüşmeyle kursa kabul edilmiş yirmi kadar yaratıcı, ilgili, genç insanla öykü, roman ve şiir yazmak üzerine yoğun bir düşünce üretimi ve paylaşımı gerçekleştirdik. **Kaçak Yayın** dergisinin parasız olarak düzenlediği bu kurslar, kutlanmaya değerdi. İster istemez, üniversitede verdiğim Yaratıcı Yazarlık dersini alan öğrencilerle karşılaştırdım. Kurs öğrencilerinin daha istekli ve yüksek motivasyonlu olduklarını itiraf etmeliyim.

Son yıllarda ülkemizde, özellikle büyük kentlerde, "yaratıcı yazma" kurslarının giderek yaygınlaştığı görülüyor. Bu durumu, toplumumuzun gecikmiş olarak yazılı kültüre geçmesinin bir sonucu olarak görüyorum. Toplumsal kültür sürecinin doğal gelişiminin, "sözlü kültür-yazılı kültür-görsel kültür" biçiminde gelişmesi gerektiği düşünülürse, ülkemizde, dış dinamiklere bağımlı olmanın sonucu olarak, sözlü kültürden yazılı kültüre geçmeden, tepeden inme bir görsel kültür saldırısı yaşandığı bir gerçektir. İşte son yıllarda, toplumumuz, maruz kaldığı bu saldırının etkisini yavaş yavaş atlatmakta, özellikle roman ve öykü yazmanın yaygınlaşmasıyla da bu davranışını göstermektedir. Yaratıcı yazma konusunda üretilmiş bir akademik bilgi birikimi olmadığından, bu konudaki kurslarda, genellikle yazarlar kendi deneyimlerini paylaşmaktadırlar. Oysa İtalya'da Umberto Eco, A.B.D'nde Vladimir Nabokov gibi, aynı zamanda akademik formasyona sahip yazarlar, daha 1970'lerde edebiyat sanatlarının süreçlerini inceleyen çalışmalar yaptılar. Yazılı kültüre kapılarını sonuna kadar açan, özellikle ABD üniversiteleri, "Yaratıcı Yazma (Creative Writing)" bölümleri açtılar. Umberto Eco, İtalo Calvino gibi yazarlar, bu üniversitelere davet edilerek, yazma'nın iç süreçleriyle ilgili konferanslar verdiler. Ülkemizde pek fazla bilinmeyen, "alımlama estetiği", "yorumbilim" gibi edebiyat süreçlerini kavramaya yönelik yöntemler, belki de bu konferansların ve derslerin sonunda biçimlendi.

Evet, birkaç yıl önce, **Varlık** dergisinde, İngiliz şair Auden'in, "şairlik okulu" açma projesiyle ilgili bir yazı okumuştum. Auden, biraz ironik bir yaklaşımla, açmayı düşündüğü okulun ders programından söz ederken, "yemek pişirme", "evcil hayvan besleme" gibi derslere, örneğin felsefeden öncelik tanıyacağını yazıyordu. Auden'in ders programının gerekçelerini anlamak biraz zor olabilir belki, ama yaratıcı yazarlık derslerinin, içerik ve biçim açısından amaca uygun biçimde geliştirilmesi gerekir. Örneğin, katıldığım bir yaratıcı yazarlık seminerinde, "şiirsel imge" konusunu, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin içindeki bir bölümde tartışmıştım. Heykellere, kaya kabartmalarına dokunarak... Belki de kursiyerlerin en iyi öğrendikleri konu bu olmuştu.

Yaratıcı Yazarlık kurslarına katılan insanların da, öncelikle, yazmayı niçin istediklerini bilmeleri gerekir, diye düşünüyorum. Onlara bir fikir vermesi açısından, dünyanın önde gelen çeşitli yazarlarının, "niçin yazıyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların bazılarını aktarıyorum:

Jorge Luis Borges: Yazmaktan vazgeçemem. Şunu her zaman anladım ki, benim kaderim bir okur ve ileriyi düşünmeden bir yazar olarak hep edebiyata dönük oldu. Ben acil bir soruna, bir iç gerekliliğe cevap vermek için yazarım. Adasında yaşayan Robinson veya Monte Cristo Kontu'ndaki Edmond Dantes olsaydım yazmazdım. 30 yaşına dek, kendi hakkımda yazılanları okudum. Sonra vazgeçtim bundan. Bir kitabım yayımlandığında, dostlarım bana yazdığım şeyden söz etmemeleri gerektiğini bilirler. Ben bir kitabı öyle yayımlatırım, sonra da iyi ya da kötü, haklı ya da haksız, eleştirilerden hiç haberim olmaz. Kitabın satışından da. Bu kitabevini ve ya-

yıncıları ilgilendirebilir; ama yazarı değil. Ne küçük bir grup, ne büyük bir kitle için yazarım. Yalnızca gerekli olduğunu hissettiğimde yazarım. Konu aramam, onun gelip beni bulmasını beklerim... ama geldiğinde geri de çevirebilirim. Gerçekten ısrarcı davranırsa, o zaman başka bir şeye geçebilmek için yazarım (...)

Jorge Amado: Öncelikle bir iç gerekliliğe, dayanılmaz bir cevap vermek için: İstesem bile yazmamayı başaramazdım. İzlekler, kahramanlar, ortamlar gelip dayatıyor ve daktilomun başına oturma ihtiyacı kaçınıl-

maz oluyor: İşte roman böyle doğuyor. Diğer taraftan, okunmak için, insanlar üzerinde bir etki yaratmak ve böylece, acı çeken bir halk için daha iyi bir yaşam görüşü yaratarak ve mücadele ve umut bayraklarını yükseğe taşıyarak, ülkenin gerçekliğini değiştirmeye yardımcı olmak için yazıyorum. Bence edebiyat halkın bir silahıdır ve yazar halkının isteklerinin ve kavgalarının sözcüsüdür. Romancılığımı bu şekilde gerçekleştirmeye ve geliştirmeye çalışıyorum.

Gabriel Garcia Marquez: Dostlarım beni daha çok sevsin diye.

Necip Mahfuz: Bu soruya bir cevap bulmak için geriye dönmem gerek. Niçin yazmaya koyuldum? Zevk için... Karanlık gücü hoşnut etmek için... Dıştan gelen hiçbir şey beni buna itmezdi. Daha sonra, bu yazma isteğine yeni nedenler eklendi. Bir ağırlıktan kurtulma arzusu... Bir büyüklüğe sahip olma... Eser karşılığında para alma... Bir araştırma boyunca hazırlanan ilkeleri başkasına gösterme... En basitinden, okunma arzusu. Bugün artık yaşamak ile yazmak arasında bir ayrım yapamıyorum.

Rafael Alberti: Beni okuyan ve dinleyenlere mümkün olabilecek

en açık şekilde iletişim kurabilmek için yazdığımı düşünmüşümdür hep. En kapalı, anlaşılmaz olduğum anlarda bile açık, anlaşılır olmaya çalıştım. Çünkü bir güneş ülkesindenim, Cadix gibi mutlu bir ülkeden. Denize, bahçelerdeki ağaçlara ve çiçeklere,

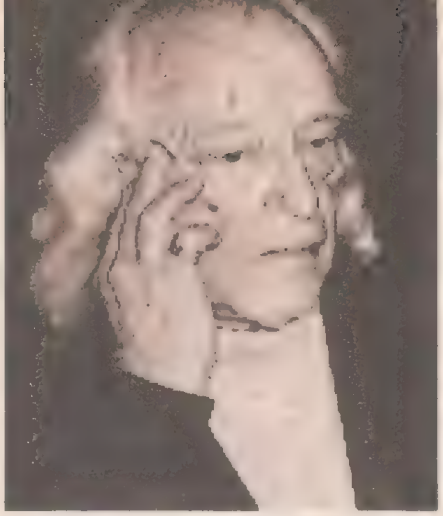

beyaz yapılara tutkunum. Bir barış yazarıyım ben, barışı yazan. Ama işte, hep söylediğim gibi: Karanfil ile kılıç arasında yaşıyoruz. Bana en büyük savaşların yüzyılında doğmak bahşedilmiş, aynı zamanda da, yaşamın hizmetine sunulacağına neredeyse hep ölüme doğru yönelmiş en büyük ve en harika icatların yüzyılında: Bu, karanfilin değil, kılıcın saltanat dönemi. Ama ben, karanfil ile kılıç arasından karanfili seçiyorum. Bu nedenle de, en güçlü ve en şiddetli toplumsal karışıklıkların ortasında bir barış paratoneriyim.

Allen Ginsberg: (...) Şiir yazıyorum, çünkü yalnızken şarkı söylemeyi severim (...) Şiir yazıyorum, çünkü kafamda bir sürü düşünce var, kesin konuşmak gerekirse 1000 tane. (...) Şiir yazıyorum, çünkü bunun nedeni yok, çünküsü yok. Şiir yazıyorum, çünkü bir çeyrek saat içinde ya da tüm yaşamım boyunca aklıma gelen her şeyi söylemenin en iyi şekli bu. (şairin 1984'te Pekin'de verdiği bir konferanstan alınmıştır.)

Marguerite Duras: Gazetelerin bu belirgin konu üzerine, yazmak üzerine sorduğu sorular beni hep tedirgin etmiştir. Kibarca cevaplamaya çalıştım, ama aslında bu konuda söyleyecek hiçbir şeyim yoktu. Hiç bilemiyorum, bu tuhaf etkinliğin ne olduğu hakkında hiçbir zaman bir şey öğrenemedim. Bence bu 2027 yılında sona erecek. Bir anda bitecek, sonra kimse bir şey yazmayacak artık.

Milan Kundera: Gülünç bir hayal olsa da, kimsenin söylemediğini söylemek zorunda olduğumuz için yazdığımıza inanırız. Kimsenin söylemediğini söylemek, herkesin söylediğinin tersini söylemek anlamına gelir. Demek ki yazmak, tersini söyleme zevkidir, herkese karşı tek başına olma mutluluğu, düşmanlarını kışkırtma ve dostlarını kızdırma zevki. Ama, ne yazık ki, kitap bitince de, beğenilmek ister insan. Kaçınılmaz bir şeydir bu, insanca bir şey. Ama herkese meydan okumaya can atan biri nasıl beğenilebilir? İşte, mesleğimizin dayandığı, çıkışı olmayan, korkunç çelişki. Çıkışı olmayan mı? Yo, bir çıkışı var: arada bir yanlış anlaşılma şansımız var.

İsaac Asimov: Hangi nedenle nefes alıyorsam o nedenle yazıyorum, çünkü eğer bunu yapmazsam ölürüm.

Alain Robbe-Grillet: Otuz beş yıldır roman yazıyorum. Hâlâ da nedenini bilmiyorum. İlgimi çeken ve parlak bir kariyer yapmaya aday olduğum bir mesleğim vardı. Ne yayıncıların, ne de daha sonra okurların kabul etmediği kitaplar yazmak için her şeyi terk ettiğimde aşağı yukarı otuz yaşındaydım. Kimsenin beğenmemesi beni rahatsız etmedi. Nedenlerini bilmesem de, bu kitapları yazmam gerekiyordu. Bu bir çeşit angajman kuşkusuz, ama siyasal, toplumsal, ahlaksal ya da edebiyatın dışında olan herhangi bir şey değil. Sadece edebiyatın kendisine karşı bir sorumluluk bu .Elbette bu, birkaç büyük sözcükle ge-

çiştirilerek açıklanabilir: Dünyanın karşısında hissedilen acaiplik duygusu, ölümü reddetme, düzensizliğe bir düzen getirme kaygısı vs.

Philippe Soupault: Çünkü eğlendiriyor beni.

Italo Calvino: Çünkü daha önce yazdıklarımdan hiçbir zaman tam olarak hoşnut olduğumu hatırlamıyorum, hep şu veya bu şekilde, yazdıklarımı düzeltmek, tamamlamak,

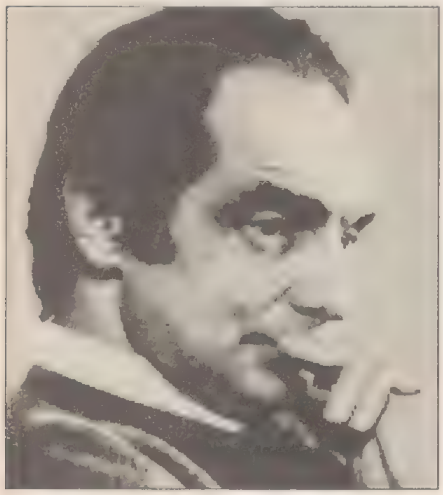

yeni çözümler getirmek isterim (...) Yani bende hiçbir zaman "ilk kez" diye bir şey yoktur. Yazma ihtiyacı benim için, hep üzerini çizmekle, yazılmış bir şeyi başka şeylerle değiştirmekle aynı şeydir. Çünkü X kişisini okurken (eski ya da çağdaş bir X), "Ah, X gibi yazmayı ne çok isterdim!" diye düşünmüşümdür , "Ne yazık ki bunu yapabilmem imkansız!" O zaman bu imkansız girişimi hayal etmeye çalışırım, hiçbir zaman yazamayacağım, ama okuyabilmeyi ve sevdiğim diğer kitapların yanına yerleştirebilmeyi istediğim kitabı düşlerim. Hemen birkaç sözcük, birkaç cümle gelir aklıma... Artık X'i veya herhangi başka bir modeli unuturum. Sadece o kitabı düşünürüm, kimsenin hiçbir zaman yazmamış olduğu ve benim kitabım olabilecek o kitabı. Bilmediğim şeyleri öğrenmek için yazarım. Bununla, yazma sanatıyla ilgili şeyleri değil, bunun dışındaki şeyleri kastediyorum: Pratik ya da çok özel, her çeşit bilgi ya da "yaşam deneyimi" diye adlandırılan daha genel bir bilgi, bana yazma arzusu veren şey, öğrendiğimi zannettiklerimi başkalarına öğretme arzusu değil, daha çok yetersizliğimin büyüklüğü.

Umberto Eco: Her şeyden önce, ben bir kez yazdım. Bu, genellikle yazı yazdığım anlamına gelmez. Genellikle tuhaf bir şey yaparım: Bir sayfaya sözcükler çiziktiririm -ama elbette bu, sizin için, yazmak değildir- Aristo, Kant, Descartes gibi yaparım (garip bir sanat sistemi...). Her neyse. Bu kez yazdım işte, çünkü çocuklarım büyümüştü ve artık kime hikâye anlatacağımı bilemiyordum.

Alberto Moravia: 16 yaşımda ilk romanımı yazmaya başladığım zaman, o andan itibaren her gün yazmaya karar verdim, her sabah, günde üç saat, öğleden sonraları ve gece, o zamanlar "yaşam" diye adlandırdığım, aslında "harekete geçme" zamanı olan şeye ayrılmalıydı. Erken bir dönemde alınmış bu karar, yıllar geçtikçe bende bir çeşit psikolojik bir alışkanlık oluşturdu. Çok uzun zamandır, nasıl her gece uyuyor ve her gün yemek yiyorsam, aynı şekilde her sabah yazıyorum: Sonunda yazı yazmak, biyolojik ritmimin ayrılmaz bir parçası oldu. Biyolojik ritmim bir yana, yazdığım zaman özellikle edebi sorunları çözmeye çalışırım, yani bütün sorunları, çünkü bence edebiyat her şeydir. Burnunun önünde asılı duran havucu izleyen, fabldaki eşek gibi ilerlerim. Bu nedenle, bana niçin yazdığım sorulduğunda, genellikle şöyle cevap veririm: Niçin yazdığımı bilmek için yazarım.

Adonis: Tanrı'nın söylediği ve yazmadığı şeye yankı olsun diye yazarım.

Carlos Fuentes: Çünkü bu, yapmayı bildiğim ender şeylerden biridir.

Henrich Böll: Yazmayı seviyorum, bu benim için bir çeşit inşa etme sevinci. Konu, içerik ve mesaj benim kuşağımın yaşadığı şeylerle bağlantılı, bütün bunlar sanki bahşedilmiş bana; içerik hep bir armağan gibi veriliyor. Bu, konunun gereksiz, yersiz olduğu anlamına gelmez -armağan güzel bir şeydir-. Ama okuyucu bu armağanı (biraz dokunaklı bir sözcük kullanmak gerekirse) "fethetmeli"dir; okuyucu bunu kendini zorlayarak, yani kendini, biçimi kabullenmeye ve onu bulup ortaya çıkarmaya zorlayarak yapar; biçim ve içeriğin gerektirdiği şey budur. Ve yazmak, her şeyden önce bir şey yaratma arzusudur yalnızca.

William Golding: Böyle bir soruya nasıl cevap verilebilir? Bir zamanlar, gençken, herhalde bunun mümkün olduğunu sanmışımdır. Ama son elli altmış yıl içinde, herhangi bir konuda kesin bir cevap bulmak benim için giderek güçleşti. I am sorry.

Graham Greene: Zorunluluktan. Bir çıban çıktıysa, olgunlaştığında sıkarım.

Lawrence Durrell: Kendimi kollamak için. Aptalca bir soruya aptalca bir cevap. Evet: kendimi kollamak için.

Iris Murdoch: Yazıyorum, çünkü seviyorum bu işi; çünkü büyük sanatı seviyorum, ona bir ayin düzenliyorum ve çünkü güzel sanat eserleri üretmek istiyorum. Sanat büyük bir ahlaksal güçtür , ama sanat aşkı için yaratılmalıdır, "iyilik etmek" için değil. Ne ki, büyük sanatçılar gerçeği söyleyerek topluma yardım ederler...

Üniversitesi olmayan Nasrettin Hoca'nın ilçesinde, 5. Akşehir Üniversiteler Kış Şenliği

Nasrettin Hoca'nın fıkralarına konu olabilecek güzellikleri torunları yaratıyor. Birçok üniversiteye sahip koca kentler varken, üniversitesi olmayan bir ilçede yapılan kış şenlikleri. Bu ilçe Akşehir olunca, her şey olabiliyor.

Kar kış içinde Akşehir'de 24-30 Ocak tarihleri arasında gönüller şenlendi. Böyle bir şenliği yapmak, gelenekselleştirmek, ülkemizin en gözde 18 üniversitesi gençlerini konuk etmek, ağırlayabilmek kolay olmasa gerek. Etkinlikleri izlerken "mutluluğun resminin yapıldığını" gördüm. Mutlu oldum.

Şenlik programı özenle yapılmış. Teşekkürler Taner Serin. Her yaştan, her kesimden kişinin ilgi duyacağı pek çok etkinlik yapıldı. Akşehir'in aydınlık yüzünü izledik günlerce. Kış şenliği Akşehir'in çağdaş görünümüydü. Dışarıya açılmanın aynasıydı. Anadolu aydınlanmasının ilk kurşunuydu.

Belediye Başkanı A.Nuri Köksal şenliklerin açılış konuşmasında, "Akşehirli gençlerin okudukları üniversitelerle yaptığı organizasyonlar şenliğimizin bu seviyeye gelmesini sağlamıştır. Akşehir'i geçmişten bugüne taşıyan hamurundaki asıl maya onun bu coğrafyadan aldığı kültürel özelliklerdir. Onun için bu şenlik pek göze görünmeyen önemli araçlarından bir tanesi olmuştur ve olmaya da devam edecektir." dedi.

Şenliğe Orta Doğu Üniversitesi'nden, Boğaziçi'ne, Ege Üniversitesi'nden Anadolu Üniversitesi'ne dek 18 üniversite katıldı.

Konferans, panel, söyleşiler için Prof. Dr. Mustafa Altıntaş, Doç.Dr. Bedri Karayağmurlar, Yrd. Doç. Dr. Laurent Mignon, Prof. Dr. Mehmet Külahçı, Savaş Ünlü, Ahmet Çuhacı çağrıldı.

Ressam Bedri Karayağmurlar'ın resim sergisi ilgi ile izlendi.

Şenliğin gizli kahramanları Taner Serin ve Mehmet Güleray'dı. Şenliği organize etmek Taner Serin'in görevidi. Mehmet Güleray ise gelen konuklarıyla ilgilendi. Belediye halkla ilişkilerden Şule Hanım'ı anmamak olmaz.

Akşehir'in dışarıya açılan aynası "Kış Şenlikleri"nin gelecek yıllarda sürmesi herkesin dileği. Hem de kalitesini gittikçe yükselterek...

Ünal Ersözlü'den Aşk-ı Hakiki

Çok söylenen bir söz vardır yazarlar şairler için: "Önceden tanısaydım okumazdım." Bunu tersine çevirelim: Önceden tanıdığım için okuyorum. İnsan kere insan birinden söz edeceğim. Yazardır, şairdir. Değme aktörlere taş çıkartacak kadar da yakışıklı. Yüreği daha da yakışıklıdır. Dünya güzeli bir insandır Ünal Ersözlü. Bakışında, konuşmasında, dokunuşunda sevecenlik vardır. İzmir'in güzel insanıdır. Antalya'da görev yapacak bu aralar; ama, İzmir'den kopacağını sanmıyorum. Sevilir, sayılır. Kibarlığı, dostluğu, insanlığı sanatıyla yarışır. Haftada üç gün gazetede yazıları yayımlanır. Yazılarını kaçırmamaya özen gösteririm.

Sevgili Ünal'ın son şiir kitabı Çınar Yayınları'ndan çıktı. **Aşk-ı Hakiki** okunacak bir kitap. Kendinizi bulacağınız bir kitap. Kitabın tanıtım, Alsancak Miko Kafe'de gerçekleşti. Tüm sevenleri geldi. Konuklar Miko'ya sığmadı. Büyük Şehir Belediye Başkanı Ahmet Piriştina, İzmir Emniyet Müdürü Halil Tataş, CHP İl Başkanı Alaattin Yüksel çevre ilçe belediye başkanları, pek çok seveni Ünal Ersözlü'nün sevincine ortak oldu.

AŞK-I HAKİKİ' yi okuyun. Okudukça seveceksiniz. Ünal Ersözlü'yü de bir fırsatını bulup tanıyın. Tanıdıkça daha çok seveceksiniz. Sevdikçe okuyacaksınız. "Şimdi geldi şiir zamanı/Neydi, aşk-ı hakiki/Bir "ben" vardım ruhumun/Meydanında buruk şüveyda/Bin yaşında zeytin ağaçları/Baktım, kara bir karanlıkta/Kirlense de o gün sonbaharlarım/Kötülükleri hiç görmemiştim/Haydi bana bir tas su verin/"

Diyarbakır'dan Yaratım

Sıcak bir Temmuz gecesiydi. İzmir Öğretmen evinde buluştuk. Hüseyin Peker, Muzaffer Kale, Altay Ömer Erdoğan, Yaman Bozan, Diyarbakır'dan gelen Ahmet Çakmak. Konumuz sanat, edebiyat. Yıldızlar Körfez'in üzerine sarmış. Kayan Yıldızlar, göz kırpanlar hepsi ışıl ışıldı. Gökyüzünde şenlik vardı. Masamıza daha sonra gelenler de oldu. Ahmet Çakmak fotoğraf makinesi getirmediğine üzülüyor.

Belleklerimize kazınan bir geceydi. Arada bir esen imbatla yıkanıyorduk. Ahmet Çakmak'la o gece tanıştık. Derginin genel yayın yönetmeni. Bir dergi sevdalısı. Geçenlerde dergiyi yollamış. Ferit Edgü, Ahmet Telli, Hicri İzgören, Adnan Satıcı, Remzi İnanç, Bülent Yardımcı, Veysel Çolak, Veysel Öngeren, Muzaffer Kale'nin eserleri yer alıyor dergide.

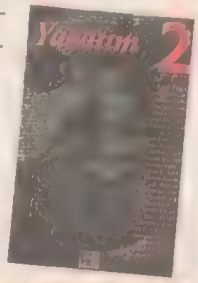

Adres: P.K. 218 21100/ DİYARBAKIR

Yazarında olmayan kitap

Eğitimci Muhittin Bilgin'in on yıllık çalışması sonucu dev bir kitap çıktı ortaya: **Anlamdan Anlatıma Anadilimiz**. 750 sayfalık bir başucu kitabı. Her ev için gerçek bir kaynak. Öğrenci, öğretmen, okur yazarın elinin altında olması gereken bir kitap. Bu örnek çalışma Kültür Bakanlığı Yayınları arasında Mart 2003'te yayımlandı. Muhittin Bilgin gönül adamı, yüreği zengin bir dost.

Kendisine yollanan tüm kitapları imzalayıp dostlarına dağıttı. Sakın abartı sanmayın elinde tek bir kitap yok. Nasıl olsa ben alırım, düşüncesi onu yanılttı. İzmir'de birkaç günde kitabı tükendi. Yaz boyu dolaştığım 15 ilde kitabını aradım. Aynı yanıtı aldım. Çok kısa sürede tükendi, isteyen çok, bir şey yapamıyoruz, dediler. Van'da iki tane buldum, kendisine getirdim. Sevdiği dostlarına onları da verince yine kitapsız kalmış. İstanul TÜYAP'ta aradım, bulamadım. Bu kitap Kültür Bakanlığı Yayınları arasında yeniden basılamaz mı? İşleyişini bilmiyorum bakanlığın, benimkisi sadece bir istek...

Zokev'den öykü yarışması

Zonguldak Kültür, Eğitim Vakfı (ZOKEV) yerel kültürel değerleri anmak, gelecek kuşaklara aktarmak ve kentlilik bilincini geliştirmek amacıyla her yıl alanında ürün vermiş Zonguldaklı bir sanatçı adına ödüllü yarışmalar düzenliyor. 2004 yılında Zonguldaklı mizah Yazarı Savaş Büke (1942-1998) anısına gülmece öyküsü yarışması düzenlemiştir.

Yarışma herkese açıktır. Yarışmanın son katılım tarihi Nisan 2004'tür.

Yarışmanın seçiciler Kurulu Muzaffer İzgü, Aydın Engin, Cihan Demirci, Savaş Ünlü ve Kürşat Coşgun'dan oluşmaktadır. **Bilgi için:** ZOKEV Papila İş Hanı Kat:2 No:6 Soğuksu ZONGULDAK Tel: 0 372 253 74 59

Şiirler İzmir için

Konak Belediyesi ve Edebiyatçılar Derneği tarafından bu yıl ikincisi düzenlenen İzmir Şiir Günleri 15-16-17-18 Ocak tarihleri arasında İzmir'de gerçekleştirildi. Etkinlikler Alsancak Kültür Merkezi, Urla Necati Cumalı Anı ve Kültürevi'nde gerçekleşti.

Etkinliğe Ahmet Telli, Aydın Şimşek, Kemal Özer, Şükrü Erbaş, Ünal Ersözlü, Turgay Fişekçi, Özgen Seçkin, Kemal Gündüzalp, Gökhan Cengizhan, Asım Öztürk, Avram Ventura, Berin Taşan, Fergun Özelli, Hidayet Karakuş, Hüseyin Peker, Hüseyin Yurttaş, Namık Kuyumcu, Tuğrul Keskin, Şengül Kıran, Yücelay Sal, Yusuf Alper, Onur Akyıl, Neşet Ertaş, Atilla Er, Sina Akyol'la birlikte 80'e yakın şair katıldı.

Kaçak güreşi sevmem

Şarkışla'nın Sivrialan köyünden İsmail Saraç. Aşık Veysel'in hemşehrisi. Ortaköy'de Kızılırmak'ın kıyısında karşılaştık. Ünlü birisi. Güreşte 1954 yılında dünya ikincisi olmuş. 350 Lirayla ödüllendirilmiş. Sonra ver elini Almanya. Orada güreşe devam etmiş. Almanlar adına güreşmiş. Okumaya seviyor. Kendisine bir dergi armağan ettim. Bir iki saat sonra gördüm. Dergi nasıl, dedim. "Ben güreşçiyim. Kaçak güreşeni sevmezdim; ama, KAÇAK YAYIN'ı sevdim. Kaçaktan Kaçak'a fark olduğunu anladım. Okuyacağım bu KAÇAK'ı ." dedi.

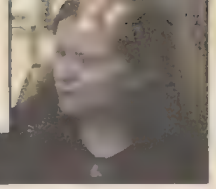

Sofya'nın Kafka'sı Yordan Radiçkov

Hayatı, imla hatalarıyla dolu güzel bir cümleye benzetmişti geçen ay aramızdan ayrılan Yordan Radiçkov. Bulgar edebiyatının ulusal-tarihsel izleklerinin dışına çıkıp yarattığı grotesk dünya ile "Sofya'nın Kafkası" ünvanını elde eden, Bulgaristan'da (Balkanlar'da) büyülü gerçekçiliğin temsilcisi olarak tanınan ve Nobel Edebiyat Ödülü adaylığına önerilecek kadar değer verilen bir yazardı Radiçkov. Yazarlık sürecinin büyük bir kısmını, insan hayatlarının kendileri tarafından değil, baskıcı bir rejim yetkililerince belirlendiği bir dönemde yaşamasına rağmen, kalemini her zaman kendi iç sesi yönlendirdi, böylece Parti propagandacısı değil, Yazar olduğunu kanıtladı. Ülkesinde Dimitrov Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü; 1984'te ise İtalya'da yayımlanan en iyi yabancı kitap (Grizane Cavour) ödülünü aldı.

Vazov, Yovkov, Pelin gibi ustaların belirlediği ulusal-tarihsel temaların dışına çıkan, Sosyalist gerçekçiliğin beklentileriyle uyuşmayan "Radiçkov dünyası", mitolojik düşünceye, dolayısıyla da evrensel bilincin temellerine dayanıyor. Hayatın mantıkla, zekâmızın kıvraklığını zaptedebilen tek yönlü, tek anlamlı düşüncelerle çözülemeyeceğine inanan Radiçkov, Bulgar yazınına gerçek-üstü, gerçek-dışı, gerçek-ötesi boyutlar getirdi ve farklı bir dünya görüşü yarattı. Nedensellik, zaman ve mekân kuralı yoktur yazarın yarattığı evrende, anlattığı hikâyeler ise çocuk anlatımını anımsatacak kadar sade ve şaşırtıcıdır. Her şey olabilir sanki bu öykülerde, fakat ilk bakışta gerçek dışı gibi görünenler, aslında, insan ruhunun ve insan hayatının en yalın halini de gösterir.

Çerkazlı köyü, öykülerinin birçoğunun geçtiği mekân, örneğin, yarı gerçek, yarı hayali bir yerdir. Yazar, eserlerinde Çerkazlı olarak isimlendirdiği köyün aslında kendisinin 1929 yılında doğduğu Kalimanitsi köyü olduğunu açıklar. Daha sonra baraj sularının altında kaybolan Kalimanitsi, yazarın öykülerinde gerçeküstü olayların yaşandığı masalsı bir mekân olarak canlanır; veya tersini iddia etmek de belki yanlış sayılmaz: bu inanılmaz öyküleri besleyen gerçek bir mekânın varlığı, o dönemin edebiyat sansürcülerini rahatsız etmiş olacak ki, köyü yok edip gerçeklikten uzak, tümüyle hayal ürünü olan bir "Radiçkov dünyası"ndan söz etmeyi daha makul bir çözüm olarak görmüşlerdir. 1968'de "Tutuklu Balon" eserinin film çekimleri için doğduğu köye gittiğinde yazarın kendisi de tutuklanır ve öykünün filmleştirilmesi yasaklanır. Nedeni, "Tutuklu Balon" başlıklı öykünün Parti'nin belirlediği edebiyat normlarına uymamasıdır. Bu öykü, yazardan beklendiği gibi sistemi yüceltmez, okurlarında, mükemmel bir ülkede yaşadıkları inancının pekişmesine yardımcı olmaz.

Yazmak, dolaylı anlatım araçları kullanmak anlamına gelir, şüphesiz, fakat yazma sürecini belirli bir baskının altında sürdürmek zorunda kalan yazarlar için farklı kodlara başvurmak ve kapalı imgeler yaratmak çok daha hayati bir rol taşıyor. Sansür ortamı, yazarı daha dolaylı üsluplara doğru yönlendirir, gerçekçi yerine alegorik değerlerle yüklü kahramanlar yaratmasına neden olur. Egemen ideolojiyi eleştirirken, ideolojinin ağlarına takılmamanın yollarını da aramalıdır böyle bir ortamda yaşayan yazar. Radiçkov'un geliştirdiği Aesop ve La Fontaine esintili üslubu da, kendi deneysel arayışlarıyla olduğu kadar, baskısı altında bulunduğu rejimle de ilgilidir. Verdiği bir röportajda sansürün kısıtlayıcı etkisini ve sansür uygulayan kişilerin birçok durumda edebiyat duyarlılığından yoksun olduklarını vurgular Radiçkov: "O dönemde yetkililer de-

rin edebiyat incelemesi yapacak düzeyde değildi. Benim siyasi içerikli bir öykümde örneğin Gotsa Geraskov adında bir kişi Paris'e hayali bir yolculuk yapar. Şehri derin bir uykuya gömülü bulunca hayal kırıklığına uğrar ve hemen evine döner. Sansürcüler, öykünün ne siyasi boyutunu gördüler, ne de satır aralarına gizli olan rejim eleştirisini. Eğer öyküde mekân olarak Moskova'yı kullansaydım yoğun bir tepkiyle karşılaşırdım." 1

Yaşadığı düzenin saçmalığını anlatmak için sıradan bir köylünün düz mantığı karşısında daha da anlamsız hale gelen grotesk bir dünya yaratır Radiçkov. Absürd ve paradoks, eserlerini yönlendiren temel anlatım araçlarıdır. Onları, etkisi altında bulunduğu ve toplumu biçimlendiren güçlere karşı vereceği birer tepki olarak kullanıyor yazar.

Radiçkov, çok sıkıcı, inanılmaz derecede sıkıcı bir dünyada yaşadığına inanıyordu ve yazar olarak temel görevlerinden birisi de insanları eğlendirmekti onun için; zihin sağlığını kaybetmeden yaşamaya devam etmenin tek yolu buydu çünkü. Bu nedenle saf görüntüsü arkasında müthiş bir zekâ sergileyen bir köylü gibi bakmaya çalışıyordu hayata. Eserlerinde de, hep bu tür köylü kahramanlar yarattı.

Halk anlatılarına duyduğu yakınlıktan dolayı, Radiçkov, Bulgaristan'ın veya Balkanlar'ın büyülü gerçekçisi olarak da bilinir. Uzun bir süre yazdıklarına şüphe ile yaklaşılır. Başarısı, ancak Gabriel Garcia Marquez'in eserleri Bulgarca'ya çevrilince, tam anlamıyla kabul edilir. Her ne kadar Marquez ile benzerlikleri öne sürülse de Radiçkov yerel bir tad veren gerçekçi büyücülük ustası olduğunu kanıtlamıştır. Maupassant'ın "En iyi göbek dansı Doğu'da yapılandır" sözünü prensip olarak kabul ettiğini vurgulayan Bulgar yazarı, yalancı yeniliklerden korunma yolunun, içinde bulunduğu kültür ve gelenekleri devam ettirmek olduğuna inanır. Kendisinden önce toplumsal gerçekçilik izleğini takip eden milli yazarların çizdiği yoldan sapan Radiçkov, zenginliğine hayran olduğu Bulgar folkloruna sarılır. Öykülerinde karşılaştığımız birçok gerçeküstü yaratık, örneğin gölgecanlar, Bulgar masallarından ve halk inanışlarından beslenmiştir. Halk inanışlarına göre bir kedi ceset üzerinden geçerse ölen insanın ruhu öteki dünyaya gitmez, gölgecana dönüşür. İyi niyetli yaratıklar olduğuna inanılır bu cennete kavuşamayan ruhların. Bir gölgecanın, örneğin, bir kadının hastalandığından dolayı yarıda bıraktığı örgüsünü tamamladığı anlatılır. Benzer bir gölgecan da Radiçkov'un daktilosunda yarıda kalan bir öyküyü tamamlar.

Radiçkov'un bazı yaratıkları ise tümüyle kendi hayal gücünün ürünüdür, örneğin sık sık karşımıza çıkan verblüt'ler. "Siz onlara inanmasanız da, bizim oralarda o tür yaratıklara inanırlar," diyor Radiçkov bir röportajında.2 "Bir gün annemin köyünden birine yakınlarda gölgecan görüp görmediğini sordum," diye devam ediyor açıklamasına. Köylü kadın uzun zamandır hiç kimsenin gölgecan görmediğini söylemiş yazara. "Ama geçenlerde onlardan radyoda söz ediyorlardı," demiş kadın. Aslında, radyoda Radiçkov'un bir öyküsü okunuyormuş.

1- Jasmina Sopova, Eric Naulleau. "A prolific writer Yordan Radichkov: the improbable Bulgarian: an interview" www.unesco.org/courier/1999-01/uk/dires/txtl.htm **2-** *A.e.*

Aşk mutfakta pişer (mi?)

Bu bir 'aşk' romanı. Bundan emin olabilirsiniz. Ancak Maeve Binchy bunu yaparken hiç de kolaya kaçmıyor: Çünkü 'yemek pişirmek' başlı başına bir iş...

Şebnem Atılgan

Maeve Binchy'yi okumak bunalımlı olanları ilaçsız tedavi eder diyorlar

Romanın yazarı bir kadındı; kahramanı da öyle. Sanırım bu durumda konunun 'aşk'a ve 'mutfağa' gelmemesi için bir neden yok. **'Yalnız Kadınlar Sokağı'**, **'İtalyanca Aşk Başkadır'** ve **'Geri Döneceksin'** romanlarının yazarı olan Maeve Binchy *'Aşk Mutfakta Pişer'* de hiç de öyle kolay yenilir, yutulur cinsten bir menü koymuyor önümüze; arka planda işlenen İrlanda motifleri bile kendi başlarına 'bir roman olabilecek' kadar ayrıntılı –diğer ayrıntılarla başınız döneceğine emin olabilirsiniz–. Ancak Maeve bununla yetinmeyeceğini romanın hemen ilk sayfalarında gösteriyor.

Aşkın, mutfakla mutlak bir ilgisi olduğunu düşünen bir yazar Maeve. Romanın sayfalarını çevirdikçe haksız olmadığını –hayretle– fark ediyorsunuz. Romanın hemen başında kayınvalide-gelin çatışmasının tam ortasın da atıyor okuru yazar. 'Mutfak' ise asla hemen harcanacak bir malzeme değil romanda; Cathy Scarlet, Hannah Mitchell'in tek oğlu Neil ile evlenmeyi başarmıştır. Elbette burada garip olan bir şey yok. Ancak Cathy'nin, bir zamanlar Hannah'nın temizlik işlerini yapan Lizzie'nin kızı olduğu düşünüldüğünde işler değişiyor. En azından Hannah'nın tarafında... Yazarın tavrı ise oldukça net: Kayınvalide-gelin tartışmasının tam ortasında –ve okur henüz sayfayı çevirmeden– sınıf farklılığı, ailesel fikir ayrılığı, İrlanda'nın sosyal yönü... bunların tamamını ilk cümlelerde anlatıyor. Bu arada konu ve karakterler o kadar çok ki... İlk sayfalarda kahramanları ve aralarındaki akrabalık bağlarını birbirine karıştırmamak oldukça güç. Yazar, her kahramanını ustalıklı bir sırayla kısa birer paragrafta anlatıp, diğerine geçiyor. İnanılmaz! Bunu nasıl başarıyor? Yani bunca kalabalıklığa rağmen kurgunun zemininde tek bir sarsıntı dahi yaratmamayı... Yarım düzineden fazla birbiriyle bağlı ikinci dereceden olaylar var romanda: Cathy'nin muhasebecisi, esarengiz James Byrne... Halkla ilişkiler –ve sevgililer– konusunda oldukça başarılı olan teyze Geraldine... Model olmak isteyen, manikürcü güzel kız arkadaşı Marcella ile sorunları olan Tom... İnsan hakları avukatı ve haksızlığa maruz kalanların savunucusu olan Neil... Bu kalabalıklığa Neil, Cathy ve Tom'un –romanda az da olsa rolleri olan– anne, baba ve kardeşleri de ekleniyor. Sonra, bir de korkunç ikizler var. Başları devamlı derde giren, ama yine de elinizde olmadan sevdiğiniz Simon ve Maud.

Evening Standard'ın yazarı olan Melanie Mcdonagh, Maeve Binchy'nin *'Aşk Mutfakta Pişer'i* için birebir bir yorum yapıyor: "Bu son yapıtında 1950'lerdeki Irlanda'nın kaybolmuş doğal ortamını tercih eden Binchy'nin hayranlarını hayal kırıklığına uğratacak çağdaş bir tarafı var. Kadın kahramanına, ilk sayfada kurduğu iş, modern Dublin partilerine dana eti ve yabanturbu sosuyla doldurulmuş lahanalı börek gibi özel yiyecekler tedarik eden bir catering firması... On yıl önce, romanda böyle bir şeye rastlayamazdınız. Burada, salamura edilmiş dana eti ve lahana sevenler ya da tipik bir İrlanda düğün yemeği isteyen Amerikalılar var... Kelt Kaplanı'nın (İrlanda Cumhuriyeti anlamında; Avrupa Birliği'nin son on yılda en hızlı gelişen ekonomisi olduğu için gönderme yapılmış) diğer unsurları da var hikâyede, sığınma hakkı talep edenler mesela (İrlanda'da da var bu sorun). Kadın kahramanın insan hakları avukatı olan kocası Neil mültecilere yardım etme konusunda uzman; bir yandan da kadın hakları için mücadele ediyor. Neil'in annesi, korkunç derecede snop biri olarak, abartılı bir biçimde tasvir edilmiş ve kitabın henüz başında, böylesine baş ağrısı bir kişilik olduğu için fazla dikkate alınmayacağını anlıyorsunuz. Bizim bildiğimiz ama kendisinin bilmediği bir sır da var üstelik: Kanada'daki kızının aslında lezbiyen olduğu: Ha, ha!" (Bu, Maeve'nin Cathy için aldığı bir intikam olmalı...)

Romanda, Cathy'nin kayınvalidesinin yılbaşı partisi için catering servisi verdiği açılış sahnesini, ikizlerin anne-babaları tarafından terk edilmeleri ve diğer karakterlerin iniş ve çıkışlı hayatları takip ediyor. Zaman zaman kadın kahramanlarının yanında duran yazar –Cathy'nin yardımcısı June gibi– zaman zaman da hırsın -ki yine bir kadının, Marcella'nın kariyeri söz konusu olan– aşkı yok edebileceğinin de altını çizmeden edemiyor. Tüm zenginliğine rağmen yapayalnız olan Hannah ve tüm fakirliğine rağmen mutlu bir aile hayatına sahip olan Cathy'nin annesi Lizzie... Anlatılanların klasik bir dram örgüsü var. Yazar ve okur arasında verilen zorlu bir mücadele anlayacağınız. Ancak Maeve şüphe götürmez bir şekilde kendi dünyasını yaratıyor: Gerçek samimiyet. Karakterleri ve onların sorunları oldukça inandırıcı ve büyük bir insaniyetle ele alınıyor.

Yine de yazarın oldukça kurnaz olduğunu da kabul etmek zorundayım. Cathy'nin babasına kazandırdığı at yarışı ile beni mat ettiği açık... Bir de, –romanın sonunu söylemek istemem ama– bu romanda aşk gerçekten mutfakta 'pişiyor'...

Divan şiiri beyanında

İskender Pala

[illegible] anlatmaktan yorulmadı. Biz de dinlemekle, ziyade hoşnut olduk. Lakin bu muhabbetten şunca birkaç sahife de size düşerdi. [illegible] derseniz; biz bunları aşacağız diyoruz. Bu toplumun büyük yaşam [illegible]

Divan şiiri dıştan bakıldığında tarihin dışında kalmış, arkaik bir birikim yahut folklorik bir çeşni gibi görünüyor. İçerden siz nasıl bakıyorsunuz?

Hiç şüphe yok ki, Türk klâsik şiiri de, bütün edebiyat ürünleri gibi, özünü ve özetini toplumun dinamiklerinden alıyordu. Her edebiyat kendi çağının aynası, kendi birikiminin göstergesidir. Çağların değişmesi ve farklılaşan anlayışlar ile elbette birtakım değişimlere ve dönüşümlere uğrayacaktır. Ancak bu dönüşümü, o edebiyatın tarih sahnesinin dışında kaldığı biçiminde yorumlarsak, kendi öz birikimimize sırtımızı dönmüş oluruz. Üstelik Divan şiiri soyut düşünceler ve duyguları merkeze almayı sevdiği, sözgelimi aşkı dillendirmeyi önemsediği ve **aşk da gökkubbenin altında hiç eksilmediği için** ayrıca arkaik de olamaz. Burdaki problem, bizim onu anlama konusunda karşılaştığımız zorluktur. Anlaşılmayan şeyler ya prehistorik ya arkaik kabul edilebilir, ama bu o edebiyattan değil, bizim ona bakış açımızdan kaynaklanır.

Ama burada bir de hayata eğilme problemi durmuyor mu hocam, belki de onu arkaik ve müzelik saymamız hayatın gereklerine cevap vermemesi değil mi?!..

Galiba bu noktadaki sıkıntı, eski toplumumuzun henüz bilimsel anlamda bir sosyolojik değerlendirmesinin yapılmamış olmasından kaynaklanıyor. Bir defa Osmanlı devleti önceleri, yani 1600'lü yıllara kadar fazla problemli bir toplum değildi. Daha sonraları toplumun problemlerinin arttığı dönemlerde ise edebiyat kendi problemlerini halledip bitirmişti. Klâsikleşme döneminde bizim şairlerimiz tamamen toplumun dinamiklerini esas alıyorlardı. Neydi bunlar? İslâm dini, bu dine dayalı ilimler (tefsir, hadis, fıkıh vs.), tasavvuf, genel kültür, millî kültür, atasözleri, deyimler vs. Bunların hepsi Divan şiirinin içine sindirilmişti. Zaten şairler de bunu söylemek zorundaydılar, çünkü kendileri öyle yaşıyorlardı.

Divan şiiri hakikatte soyut bir yapı içinde değerlendirilmelidir. Soyut olanı anlatırken somut olan eşyadan da istifade eder, gündelik hayattan da... Soyutu anlatırken daima somutu, elle tutulanı, gözle görüleni örnek gösterir. Böyle olunca biz XVI. yüzyılda, XVII., XVIII. yüzyılda sırasıyla ne zaman, nerede, nasıl bir hayat yaşanmış, sözgelimi nasıl yangınlar olmuş; nasıl baharlar gelip gitmiş; hangi savaşlar nasıl yapılmış; ne zaman isyanlar çıkmış hepsinin izlerine rastlayabiliriz. Yani toplumla ilgili hadiseleri bu şiirin satır aralarından takip edebiliriz. Bu yüzden ben diyorum ki, Divan şiiri için tarihi bilmek şarttır. Tarih için de Divan şiirini bilmek şarttır, bu da ayrı bir bahistir. Sanki bunlar bir elmanın iki yarısı gibidir. Divanların içerisinde tarihlerin kaydetmediği teferruat vardır, hisler, düşünceler vardır; tarihlerin içerisinde de Divan şairlerinin hislerine, düşüncelerine zemin teşkil eden hadiseler vardır. Bu hadiselerle bu düşünceleri örtüştürdüğünüz zaman klâsik şiir bize gerçek yüzünü açar; ancak o zaman biz onun hakiki güzelliğinin farkına varabiliriz. Ama tarihi baştan inkâr eden, onu hep kötü görmek isteyen bir toplumda yaşıyorsanız, bu şiirin çok da güzel olduğunu kimseye anlatamazsınız.

Yeri gelmişken bir konuya daha açıklık getirelim: Sizce Divan Edebiyatı millî mi, kavmî mi yoksa imparatorluk edebiyatı mı?

Doğrusu bu soruya hepsi de diye cevap vermek mümkündür. Her edebiyat millidir; çünkü bir milletin vicdan ve zihninin ürünüdür. Adına Divan, Servet-i Fünun, Beş Hece veya İkinci Yeni dediğiniz zaman eserin üzerindeki millilik vasfını dışlamış olmazsınız. Ama nedense, mesela Yedi Meş'aleciler için "Bu edebiyat milli midir?" sorusu so-

rulmaz da, Divan edebiyatı için sorulur. Öte yandan bu edebiyatın bir imparatorluk edebiyatı olduğu kesindir. Zaten bir imparatorluk edebiyatı olmasaydı bu derece işlenmiş, zarif ve büyük olamayabilirdi. Biliyorsunuz Marx, sanatı para ile özdeşleştirir. Ben bunu "Sanat saltanattır" biçiminde yorumluyorum. Sanatta çıtayı yükseltmek ancak saltanat ortamında olur. Karnını doyurma sevdasındaki bir sanatçının sanatı ile problemlerini halletmiş bir sanatçının üretimi arasında sanat yönünden büyük farklar olacağı kesindir. Kaldı ki sanat bir arz talep dengesinin ürünüdür. Bugünün ihtiyacı olan şey, o çağlarda yok idi. Klasik sanatlar belli kurallara uymak zorundadır ve Divan şiiri de çağları klasik özellikleriyle aşabilmiştir; elbette bu edebiyatın birtakım kuralları ve tabii o kuralları koyan üstadları olacaktır, bütün klasik sanatlarda olduğu gibi.

Divan şiiri sembolleri önemsiyor. Meyhane, şarap, sakî, gül, gamze, servi vb. Oysa semboller artık hayatımızın parçası olmaktan uzaklaşıyorlar. Bu eksende acaba sembollerle çağın gerekleri örtüşebilir mi? Sembol demek yorum demektir; Divan şiirinde fazla yorum yapmak zorunda kalmıyor muyuz?

Sembollerin hayattan gittikçe uzaklaşması modernitenin gereğidir bence. Gençlerimize bakınız, zihinlerinde test, midelerinde tost... Test ile tost arasında sıkışıp kalmış mekanik bireyler. Oysa sağlıklı iletişimin gereklerinden biri de zihinlerinizdeki semboller, dilinizdeki mecazlar, şiirinizdeki mazmunlardır. Elbette şarabın **aşk**, goncanın **dudak**, servinin **boy**, gülün **yanak**, incinin **diş,** yahut kaşın yay olarak ifadesinin ardında zengin çağrışımlar vardır.

O gül endâm bir al şale bürünsün yürüsün
Ucu gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün

diyen şair, sevgilinin boyunu bir gül fidanına, âşıkların gönlünü de onun saçlarına bağlanıp ardınca sürüklenip giden tutsaklara benzettiği zaman belki sevgilinin güzelliğini birkaç katman daha üst perdeden söyleyebilmekte, sözünün çıtasını yükseltmektedir. Kaldı ki sanat, tabiatta var olanı gördüğü biçimde değil, hissettiği biçimde yorumlamaktır. Var olanı aynen anlatmak, resmetmek, yontmak vs. kuru bir taklidden öte nedir ki. Oysa sanatçı ona kendi yorumunu katar, onu kendi görmek istediği biçimde anlatır veya gösterirse gerçek sanatçı olur, yaratıcılığını gösterir. Şair de bunu sembollerin yardımıyla yapmaktadır. Düşünün, **gül** sevgiliyi, **bülbül** de âşıkı temsil etmeseydi şiirimiz ne büyük şeyler kaybederdi!.. Bu gerçek, günümüz şairi için de geçerlidir. Yani her şiirin kendine özgü kuralları vardır. Divan şiirinin sembolleri de onun kurallarından sayılır. Ve siz, eğer gazel söyleyecekseniz aşktan, şaraptan, kadından bahsetmek ve düşüncelerinizi bu söylemler içinde anlatmak zorundasınız. Aksi takdirde yazdığınız gazel de olmayacak, sanat da kabul edilmeyecektir. Klasik özellik de zaten bu demektir.

Şimdi de sembollerin iyi tarafına bakalım ve Fransız Rimbaud ile Şeyh Gâlib arasında bir düzlem farzedelim: Bu düzlemde Şeyh Galib bizim için ne ifade eder? Çünkü Fransa'da Rimbaud'ya Fransız Edebiyatının babası gözüyle bakanlar vardır?

Şeyh Galib, Divan şiirinin dönüşümü adına sembollerle oynayarak çok büyük bir adım atmış, ama yazık ki o adımı devam ettirecek başka şairler ve sanatçılar yetişmediği için işlevi eksik kalmıştır. Sebk-i Hindî denilen şiirin özünde semboller ve derinlere gizlenen mânâ vardır. Gâlib, Sebk-i Hindî'den Türk sembolizmini istihrac etmiş (çıkarıp süzüp ortaya koymuş) ve bunu kendi şiirinde uygulamıştır. Alegorik anlatımlar ve sembolik açılımlar bakımından Gâlib bir dehadır ve sözgelimi böyle bir deha Batılı bir devletin tarihinde yaşamış olsaydı bugün bütün dünya ondan bahsediyor olabilir, tıpkı Rimbaud gibi üzerine sayısız kitaplar yazılabilir, hatta teorisyenleri ve uzmanları en büyük salonlarda en kalabalık dinleyicilere konuşuyor olabilirdi. Yazık ki o kıymeti bilinmeyen bir Türktür ve kıymet bilmez Türk coğrafyasında yetişmiştir.

Gâlib'in sembolizmi bizde daha sonra Ahmet Haşim'in dünyasını etkileyecek ve modern şiire açılan kapı olacaktır. Ah keşke Gâlib'den sonra bir Gâlib daha yetiştirebilseydik. O zaman şimdiki Türk şiiri bulunduğu yerden iki yüz sene daha ileride olabilirdi. Çünkü o zaman klasik şiirin ruhu ile modern şiirimiz kaynaşacak ve kendi klasiklerimizden ilham alan modern şairler yetişecekti. İşin ilginç yanı, bu gelişmenin olmayacağını sanki Gâlib de hissetmiş olmalı ki daha 24 yaşındayken muhteşem kitabı **Hüsn ü Aşk**'ı yazdığı zaman "Ben açtım o genci ben tükettim" diyerek o hazineyi (genc) yalnızca kendisinin harcadığını söylemektedir. Gâlib semboller sayesinde derinliklidir, semboller ile okuyucunun zihninde birbiri ardına pencereler açar. Onda mânâ katmanları perde perde dosyalanmıştır. Bir kapıyı açtıkça başka bir kapıya ulaşırsınız ve kırkıncı kapıyı bulabilirsiniz. En basit söyleyişlerinde bile bir lirizm, bir üslupçuluk kendini gösterir. **Hüsn ü Aşk**'ta Sevgioğulları Obası'nı anlatışına bakalım mesela:

Giydikleri âfitâb-ı temmûz
İçtikleri şu'le-i cihan-sûz

Vâdîleri rîk-i şîşe-i gam
Kumlar sağışınca hüzn ü mâtem

Hargehleri dûd-ı âh-ı hırman
Sohbetleri ney gibi hep efgân

Ektikleri dâne-i şerâre
Biçtikleri kalb-i pâre pâre

Şöyle demek olur: "Temmuz güneşiydi giydikleri / Evreni yakan yalımdı su diye içtikleri / Ovaları vardı, üzüntü şişesinin kırıkları kum diye serpilmiş / Ve kumlar sayısınca idi hüzün ve matemi her birinin / Yoksulluk âhlarının yakıcı buğusundandı çadırları / Ney misali inlemekti konuşmaları / Kıvılcım tanelerini ekerlerdi ve paramparça olmuş kalpler biçerlerdi."

Müthiş hocam!.. Galiba Divan şiiri bilgisinden öte duygusuna daha çok ihtiyaç duyacağa benziyoruz. Galib'in şu sözlerine bugünün okuyucusunun da ihtiyacı var elbet. Peki o halde Divan şiirinin duygusunu canlı tutmanın kolay yolları var mı sizce? Yahut da okuyucu ile Divan şiirini kolayca buluşturmanın?..

Bunun çok çeşitli yollarını saymak mümkündür. Ama hepsinden önemlisi ve öncesi, okuyucunun bu şiire önyargı ile yaklaşmaması bence. İnsanlarımızın zihninde Di-

van şiiri bir "failatün failün" tekerlemesine döndürülmüş. Önce okuyucu bunu zihninden atmalı. Ben diyorum ki, önce sloganlarımızı, kulaktan dolma yaftalarımızı, taraflı söylemlerin önyargılarını bir yana bırakalım ve merak edip bu şiir neymiş, nasıl bir şeymiş, diye öğrenelim. Öğrendikten sonra sevmezsek yine sevmeyelim, ama öğrenmeden karalama zavallılığından kendimizi kurtaralım. Peki bir okuyucu öğrenmeye karar verirse ne yapmalıdır? Bence bu konuda önce Divan Edebiyatı üzerine yazılmış deneme ve makaleler ile başlayıp sonra ileriki zamanlarda tarih ve edebiyat tarihleriyle ilintili eserler okunabilir. Reklama girmezse burada kendi kitaplarımın iyi bir başlangıç olacağını söyleyebilirim (gülüşmeler).

Belki de hocam güne bir beyitle başlamak, TV veya radyolarda bu tür çalışmalara yer vermek Divan şiirinin daha ziyade gündeme gelmesini sağlayabilir... Ne dersiniz?

Yarabbi şükür derim. Eskiden resmi dairelerde, evlerde, kamuya açık alanlarda şairlerin hikmetli beyitleri asılı durardu. İnsanlar bu beyitleri okur, ona göre adımlarını, gidişatlarını, ahlâklarını, aşklarını vs. düzenleyebilirlerdi. Sözgelimi bugün mahkemelerin kapısına:

Kadı ola davacı ve muhzır dahi şahit
Ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet[1]

Sosyal hizmet kurumlarının duvarlarına:

Zen merde, civan pîre, keman tîrine muhtaç
Eczâ-yı cihân cümle biri birine muhtac[2]

Bankaların girişlerine:

Hatırından çıkmasın dünyaya üryan geldiğin

Üniversitelerin duvarlarına:

Gör zâhidi kim sâhib-i irşâd olayım der
Dün mektebe vardı bugün üstâd olayım der[3]

Sokaklara ve bilbordlara da:

Kısmetindir gezdiren yer yer seni
Gafil olma âkıbet yer yer seni

Yazdırsak ve insanlar bunları daima gözlerinin önünde bulundursa toplumsal düzenimizde bir iyileşme görülmez mi sizce? İşte bu bakımdan artık Divan şiirinin bilbordlara taşınması, televizyonlara, radyolara konu olması gerekir.

Bunu yine siz yapmalısınız. Çünkü siz Divan şiirini başka türlü anlatıyorsunuz ve insanlara bunu kabul ettirebiliyorsunuz. Sizin kendinize özgü bir tavrınız var ki Divan şiiri ile İskender Pala adını birlikte andırıyor. Bu yüzden radyo ve televizyon programlarını da siz yapmalısınız.

Yapıyoruz zaten. TRT 1 Radyosunda iki aydır "Aşkın Has Bahçesi'nde" adlı bir sohbet programı bu. Pazartesi günleri 14.05'te başlıyor ve her programda bir beyti ele alıyor, onun üzerinden kültür tarihi medeniyet tarihi ve Divan şiiri anlatıyoruz. Yakında **Babilde Ölüm İstanbul'da Aşk** romanı da arkası yarın olarak yine radyodan dinleyiciye sunulacak.

İlginç. Bu sizin Divan şiirini anlattığınız romanınızdı. Peki programa "Aşkın Has Bahçesi'nde" adı nasıl konuldu?

Çünkü Divan şiiri aşkı her yönüyle anlatmak bakımından belki de bütün zamanların en güzel şiiridir. O bahçede renkler, desenler, güller, bülbüller, fıskiyeler, meltemler hep iç içedir. Bazan hüzün, bazan sevinç... Ama hep aşkın merkezine doğru yapılan bir yolculuk.

Son olarak, okuyuculara bu konuda neler önerebilirsiniz?

Eğer Divan şiirini dikkate alırsak, aslında gazellerin, kasidelerin, terkiplerin satır aralarında kendimizi görürüz; genlerini taşıdığımız atalarımızın da bizim gibi insanlar olduklarını farkederiz. Eski şairleri kendimizden biri gibi hissetmek, bizi onlara yakınlaştırır. Oysa biz tarihimizi tavanarasına koyup orada unuttuktan sonra onun içindeki akra-

balarımızla, uzak atalarımızla da aramıza mesafeler, kademeler, dereceler girdi. Söz gelimi Divan şairlerini çok yüksek şeyler söyleyen, dilleri bizim anlayamayacağımız kadar süslü insanlar olarak gördük. Böyle bir bakış açısı onları fildişi kulelere hapsetti, ve bize de kompleks verdi. Sanki "Ben kim, Divan şiirini anlamak kim!" gibi bir tavır içine girdik ve sorumluluktan kaçmak için de mazeretimizi hazırladık: "Canım onlar da benim anlayacağım şeyler yazsaydılar!" deyiverdik. Oysa şöyle dememiz gerekiyordu: Ben atalarımı anlamıyorum, anlayamıyorum. Acaba onlarda mı bir fazlalık var, yoksa bende mi bir noksanlık var?!..

Gözlerimizi böylece kendimize çevirseydik, o zaman bilmem kaçıncı göbekten büyük babamız olan bir şairi, soyundan geldiğimiz bir büyük babamızı tanımış olacaktık. Kolaycılığa kaçınca onları tavanarasında kendi başlarına terkettik. Bu bize tarihimizi de unutturdu. Tarihini bilmeyen milletler kendilerine efsaneler üretmeye başlar; biz de uzunca bir süre efsanelere takılıp kaldık. Tarihi efsane zannettik. Bugün efsanelerimizi de ıskaladık ve başka ulusların efsaneleri ülkemizi istila etti. Harry Potter'lar, Pokemonlar, Yüzüklerin Efendileri etrafta cirit atıyor. Ama sözgelimi Dede Korkut kimsenin umurunda değil!.

Sonuç şu: Divan şiiri bizimdir! Kendi malımız, kendi yitiğimizdir. Buna göre düşünülmeli ve onun bizi daima güleryüzle karşılayacağını, aşkla kendini sunacağını unutmamalıyız.

Peki hocam "Aşkın Has Bahçesinde" size iyi yolculuklar diliyoruz.

Teşekkür ederim; o bahçeye herkesi bekliyoruz. Gelenler pişman olmuyor çünkü.

İNCİNİN DOĞUŞU

İskender Pala

Şu beyti Şeyh Gâlib (ö.1799) söylemiş:
Teblerze-zâd gevher-i galtân-ı gurbetim
Mihr-i sadef Sabah-ı Nişabûr'dur bana

Demek olur ki; *"Hummalı titreyişlerden doğarak gurbetlere yuvarlanmış bir inci tanesiyim. Sadefimin parlaklığı (sevgisi, şefkati veya güneşi) bana bir Nişabur sabahıdır."*

Divan şiirinin dünyasına âşina olanlar bu beyti yorumlamak ve mânâ gelininin yüzündeki tülü kaldırmak üzere hakikîden mecazîye, beşerîden semavîye şu ihtimalleri göz önüne getirebilir ve beyitte sözü edilen "*Hummalı titreyişlerden doğarak gurbetlere yuvarlanma*"nın ne olduğu üzerinde kafa yorabilir. İşte bu beyti anlamlandırabilmek için düşünülmesi gereken ihtimaller:

1. İstiridyenin karnındaki incinin dışarı atıldıktan sonra dalgalarla sahile vurması.

2. Çocuğun anne karnında binbir sancı içinde şefkat ile doğması

3. (Tasavvufta) İnsanın vahdet aleminden kesret âlemine yuvarlanışını temsil eden vahdet-i vücud felsefesi.

4. Gün doğumunda dünyanın en parlak mekânı olduğuna inanılan Nişabur (İran) kentinin zelzeleleriyle ünlü oluşunun hatırlatılması.

Şimdi isterseniz tasavvufa uygun bir alegori oluşturalım ve gurbet dalgalarında (dünyada) yuvarlanıp giden insanın, bilinçaltında yer etmiş olan ana vatanına (elest bezmine) ait hatıralarını deşelim. Karşımızdaki kişi derhal Allah ile olan bağını berkitecek, genlerinde mevcut yaratılış bilgisi ile nefsinden doğan dünya ilgisi arasında çırpınış ve titreyişlerin kıskacında bir fani ömür sürdüğünün farkına varıverecektir.

Tasavvuftaki vahdet-i vücûd (varlığın birliği) tertibine ve Batı düşüncesindeki Batlamyos felsefesine göre Allah önce bir cevher (nur) yarattı. Yeşil ve çok parlak olan bu cevher (Akl-ı küll, Nûr-ı Muhammedî, Levh-i Mahfûz) araz mukabili olup bütün ruh ve cisimlerin yaratılışı için bir başlangıç idi. Allah bu cevhere sevgi ile bakınca cevher hicabından ve Rabb'in azamet nazarından eridi. Bu erime sırasında üstte oluşan köpükten nefs-i küll ve sırasıyla bütün ruhlar alemi yaratılmıştır. Allah cisimler âlemini yaratmak istediğinde aynı cevhere aşk ile tekrar baktı ve bu sefer cevher, aşk ile dalgalandı ve kainat ortaya çıktı.

Şimdi bu bilgi ışığında beyte dönelim ve bu aşk ile bakışı **teb** (humma, ateşli hastalık, ateşli titreyiş, hararet) harekete gelişi de **lerze** (titreyiş, sarsıntı) ile karşılayalım. Dalgalanma ifadesi de bize **inci**, **sadef** ve **yuvarlanma**yı hatırlatıyor. Şimdi bu hayali takip ederek ilerleyelim: Ruhlar henüz sadef (istiridye veya ana rahmi) içine girip varlık âlemine gelmemişlerdi ki o sırada oluşan **zelzele** (Allah'ın aşk ile bakışı veya erkek ile kadının aşk ile yakınlaşması) sadef açılıp inci, **dalga**lara kapılarak yuvarlanmaya başlıyor. Buradaki dalgalanmayı gerçek anlamından ayırıp mecaz anlamıyla düşündüğümüzde "hadisât ve cisimler âlemi" ile karşılaşırız. Çünkü insan bu dünyada, hadiselerin dalgaları arasında sürüklenip durmaktadır.

İmdi, madem ki Allah *"Ben gizli bir hazine idim, sevilmeyi istedim ve kâinatı yarattım!"* buyuruyor, o halde o gizli hazineden kainata yuvarlanan şey de ancak değerli bir inci (insan) olacaktır. Öyleyse insanın asıl vatanı **âlem-i ervâh** (ruhlar alemi), gurbeti ise **âlem-i ecsâm**dır (cisimler âlemi, varlık âlemi, dünya). Burada problem, gurbetin geçici süslerini görünce asıl vatanı unutuvermektir. Gurbete alışıp evvelki vatanı unutmadıktan sonra inci, kendi özelliğini daima koruyacaktır.

Beytin ikinci dizesinde sadefin güneşe benzetilmesi, içinin parlaklığından ve açılınca güneş doğmuş gibi olmasındandır. Sadefin açılıp inciyi dışarıya atması onun için hummalı bir titreyişi (doğum anında annenin sancılarını) gerektirir ki bu da Nişabur'da gün doğumunu temsil eder. Çünkü Nişabur'un zelzeleleri ünlüdür. Zelzele kıyamet alametidir; tıpkı denizlerin yarılıp fışkırması, göklerin parçalanıp dökülmesi gibi.

Sonuç şu: Divan şiirinin dünyasını iyi bilen bir okuyucu, yukarıdaki beytin tamamını okuduktan sonra anlam katmanlarının sıra ile ima edildiğini mutlaka görür ve eğer matematik biliyorsa polinomu [p (x) = x_ + x_ + x] hatırlar. Beyitteki her bir anlam x olarak alındığında, diğer anlam ve kelimeler x'in karesi, küpü olarak artı değer ifade edeceklerdir.

Bu da XVIII. yüzyılda sembollerle oynayan bir şair için az şey midir?!.. Rimbaud nerede, Gâlib nerede?!..

[1] Davacın kadı, şahidi de mübaşir ise böyle mahkemenin hükmüne adalet denilebilir mi?

[2] Kadın erkeğe, yaşlı gence, yay da oka muhtaç, onunla tamamlanır. Tıpkı bunun gibi evrende her şey bir başka şeyin varlığına muhtaçtır (Ona göre davranmalı).

[3] Kaba sofuyu gör ki bir de başkalarını hidayete erdiririm diye ortaya çıkmış... Onun hâli, tıpkı dün okula başlayıp da bugün hemen profesör olduğunu zanneden cahilin durumuna benzer.

Tüm "Kaçak Yayın" ekip ve emekçilerine en içten duygularımla; Merhaba

Bu şiir'imi sizinle paylaşmayı ve derginze renk katmasını istedim. Umarım başarılı olmuşumdur.

BERFİN

Berfin: Taptaze bir tomurcuktur ve
Baharı andırır teninin kokusu,
Bir yanı umut, bir yanı barış ve
Ayı anımsatır; yüzünün rengi.
Narin bir kelebektir.
Renk renk, cıvıl cıvıl,
Bazen, türkü olur sevdalıya,
Başkaldırana ise şiir.
Berfin: Yaşamanın ve direncin soluğu,
Hayata esir olmuş, mazlumların sesi.
Bakmayın onun çocuk olduna,
Yüreği dağ kadar yüce.
Anlatılamaz cesareti.
ABazen, güneş olur, düşer içimize
Zemheride, yakar alev alev
Berfin; Bir yanı umut, bir yanı barış
Ve o küçük kız.
"Özgürlüğe, susamış.

Not: Bu şiirimi "Büyük adam, Küçük aşk," filminden esinlenerek yazdım.

Veysel Şimşek

Tüm "Kaçak Yayın" emekçilerine en içten duygularımla, "merhaba". Bu şiiri'mi sizlerle paylaşmaya istedim.

AĞIT

Hevsel bağaasından inem
Soğuk, sularından içem
Dilber'imin ağı ile
Nasıl da yanıyor sinem
Vardım dicle'nin çayına
Daraldım vurdum sazıma
Ne yaptımki nettim sana
Dön gel Allah'ın aşkına
Anzele'me etme zulım
Bu diyardan gitme gülim
Senin hesretinden değil
Bırağ kendi kendim ölım
Gören ağlar duyan susar
Sazı'mın telleri kopar
Kırklar dağı'nın düzünde
Evliya'lar ağıt yağar.

Diyarbakır şivesi ile okunur, umarım beğenilir, eleştirilerinizi bekliyorum.

Ferat Karagöz

Merhaba!

Ben Gizem, kendimi sizlere daha önce tanıtmış, yazmak için tüm gücüyle çalışan, 16 yaşında bir kitap tutkunu olduğumu söylemiştim. Ve bu yazıyla da tekrar merhaba diyorum.

Öykümü yollamadan önce defalarca okudum, elimden geldiğince hatasız yazmaya çalıştım. Zaten şimdilerde Kanat Alıştıranlar'ın bu ve bundan önceki aylarda yayımlanmış tüm sayılarını yeniden okuyarak, arka sayfadaki değerlendirmelerden yararlanmaya çalışıyorum. Düzeltmeyi ne kadar becerebildim bilmiyorum ama, bu değerlendirmeleri okudukça gerçekten bazı yanlışlarımı görmeye başladım... Bu yüzden de bazı yanlışsız yazmaya çalıştığım öyküyü acilen sizle paylaşmak istiyorum. Yayımlanması çok büyük bir mutluluk tabi, ama yayımlanmasa bile eğer değerlendirebilirseniz çok sevinirim. Bu arada öykünün hemen bitiminde çizdiğim küçük bir resim vardı, aynı duyguyla oluşturduğumdan ikisini ayırmak istemedim. Ne yapsam, ne etsem diye düşünürken de, ortasını bulup ikisini birden yollamaya karar verdim. Zaten resimle anlatmasam bile, bir başka yerden dökülecekti söylemek istediklerim. Çünkü yazmak; kendimi koparamayacağım ve yavaş yavaş hayatımın odak noktası olmaya başlayan bir tutku haline dönüştü artık...

Edebiyat; okudukça büyüyen, yazdıkça sonsuzlaşan bir deniz... Bu denizde yüzebilmek ise içime işleyecek kadar, bedenime sığdıramayacağım kadar benimsediğim büyük amacım... İşte bu sebeple değerlendirmelerinize bir hayli ihtiyacı var yazdıklarımın, sizler bu denizde yüzmeyi biliyorsunuz çünkü...

Yardımcı olabimeniz dileğiyle..

Gizem Kodak

Islandığım kadar büyüdün hep içimde
Ve sen yoksun diye,
Kaç gece;
Hüzün örttüm üstüme...

Kaçak Yorum

Sosyokültürel etkinliklerin ve çıkarsız yazınsal yayımlarının giderek azaldığı günümüzde; "kültür-sanat" ve "eğitim" formatıyla yola koyulmuş olan "kaçak yayın" dergisinin; yazınsal basın ortamına ve okurlarına yeni bir aydınlık getirdiğini düşünüyorum.

Derginin ilgiyle okuduğum bölümlerinden olan "Cemal Süreya anlarını"nı her sayınızda merakla beklerken, son sayınızda (şubat) göremedim. Sonra bir okurun Cemal Süreya'nın özel yaşamının gündeme getirilmesinin bir "magazinleştirme" uygulaması olduğunu düşündüğü eleştirisini okudum. Bana göre bu düşüncenin magazinle olan ilişkisi aslında tartışılır. Hatta bir yere kadar haklılık payı da vardır. Şairi kişisel yaşamının gündeme getirilmesiyle, gizemli tarafının ve idol kimliğinin tüketilebileceği de düşünülebilir. Tabi ki bir şair sanatıyla ve eserleriyle anılmalıdır; fakat o şair kişi eserleriyle bir ekol olup, halka mal edilmişse; bunun yanında hayat tarzı ve felsefesiyle topluma örnek bir karakter olabiliyorsa; insanların onun kişiliğinden taviz vermediği yaşantısından ve yayımlanan anılarından bence faydalanmalı ve örnek alınmalıdır diye düşünüyorum. Bu sadece Cemal Süreya için değil; birçok şairimiz içinde geçerlidir. Önemli olan değerleri yitirmemek ve onları incitmeden gelecek nesillere aktarmaktır...

Teşekkürler... Başarılar...

Erkan Kıylıoğlu - Zonguldak

Yanlışlık

Bulutlardan koyun kırpmaya
Çakıllardan heykel yapmaya
Sırf dudaklarımı boyamaya
Gelmiştim bu dünyaya

Sırtımı verecek ağaçlar
Çıplak ayağıma topraklar
Pembe basma fistanlar
Bulmak için gelmiştim

Beni yanlış anladınız

Gülçin Akçay

Saygıdeğer Kaçak Yayın,

Eleştiriniz için çok teşekkür ederim öncelikle.

Adres konusunda çok güldüm kendime. Dalga geçme mânâsında değil elbette. Kaçak Yayın, uzun süreli eser göndermeye karar verdiğim ilk dergi. Daha önce de bir dergiye bir kez yazı göndermiştim. Adresimi tamı tamına da yazmıştım. Kimse yazılanları eleştirme zahmetine bile girmiyor. Seçilenler yayımlanıyor o kadar. İşin kolayı.

Şunu belirtmek isterim ki, ben hiçbir zaman yazdıklarımı, okuduklarımla karşılaştırmadım. Kimsenin bir başka türevi olmak istemem. Öyle bir zorunluluk da hissetmiyorum. Özgünlük temel prensip olmalıdır kanımca. Ayrıca yaptığınız eleştirileren ötürü yazmayı bırakacak değilim. İnsanları ilerlemek istedikleri yolda yürüten, asıl yapıcı olan, olumsuz eliştirilerdir. "Küstüm işte yazmiycam." gibi sözler beni bir yere getirmez. 19 yaşındayım ve kendimi geliştirebilmek için bol zamanım var, zamanın su gibi akıp gittiğini gözardı etmemek de gerekir.

Sevgilerimle

Bir Ben Bilirim Ayrılıkları

Ağaçlar ağlar sarı sarı
Yollar ölü, uzanmış.
Bir yollar bilir ayrılıkları.

İstanbul ağlar gözlerimde,
Yüreğinin hıçkırıklarına karışır ezan sesleri.
Bir İstanbul bilir ayrılıkları.

Sensiz geçen günler ağlar usul usul.
Saat sarkaçlarından damlar zaman.
Bir geçmiş bilir ayrılıkları.

Gökyüzü ağlar yıldız yıldız.
Verdiğin gülün yapraklarında kuruturum yıldızları.
Bir güller bilir ayrılıkları.

Sessizliğinde demlendiğim geceler ağlar, yorgun.
Gamzenden doğan ayın sihri akseder yüzüme.
Bir ben bilirim ayrılıkları.

Derya Karademir

M.S. 1982 Bursa doğumluyum. Teknoloji namına her şeyden uzak bir insanım. Evimde en modern eşya babıali döneminden kalma bir daktilo. Ama onu da geçen ay kaybettik. insanın evinde televizyon da olmaz mı kardeşim!!!

Düşünen Cellat

Kırdığım kalemler beni yaksın
Yangınım duman olsun
Nefesle ciğerlere dolsun

Korkusuz gece içine alsın beni
Hayaleti yapsın
Yapsın ki
Korkutayım çocukları
Böleyim uykularını

Kırdığım kalemler
Kambur olsun sırtıma
Asayım kendimi katedral çanlarına

Sarhoş cinler alay etsin bedenimle
Ve son kez
Son kez yapayım işimi
Onca pisliği barındıran yüreğimi
İdam edeyim;
Kamayla
Kış ortasında.

Ayşegül MENTEŞ

Merhaba size!

Cezaevleri öyle yerler ki bazen çok küçük şeyler büyük mutlulukların kaynağı oluyor. Havalandırmaya düşen bir serçe yavrusunu alıp beslemek uçmasına yardımcı olmak insanı mutlu ediyor. Rüzgârın getirdiği bir yaprak insanı doğaya götürebiliyor ya da iki satır bile olsa gelen bir mektup sıcacık bir selam bir gülüş insanın hayata daha pozitif bakmasını sağladığı gibi o gün duvarlar saydamlaşıyor ya da yok oluyor. İnsanların mutlu oldukları geleceğe güvenle baktıkları yarınlardan umut duydukları bir yaşam sizlerle olsun.

Ramazan KAYNAR
Erdek Kapalı Cezaevi - Erdek/BALIKESİR

Merhaba!

15 yaşımdayım. Biraz geç kalmış bir Kaçak Yayın okuyucusuyum. Sizi 8. sayıdan beri takip ediyorum, ama sizinle olan yolculuğumuz uzun.... "Edebiyat halka nası indirilir?" sorusuna en güzel yanıtsınız bana göre. Dilerim bu başarınız artarak devam eder.

Ben Kanat Alıştıranlar'a bir yazımı göndermek istiyorum. Anladığım kadarıyla, buraya yazı, şiir vb gönderebilmek için, yapılması gereken bazı şeyler var. Bunların ne olduğunu bana iletebilirseniz çok sevinirim.

Sevgiyle kalın...

Cansu Oranç

Parıltılı bir röportaj

Kaçak Yayın dergisini yayın hayatına başladığı günden bu yana takip ediyorum. Genel olarak beğeniyor ve arkadaşlarıma da tavsiye ediyorum. Ancak bu son sayıda Fırat Cewerî ile yapılan bir röportajda sorular çok tuhafıma gitti. Örneğin, "Sayın Fırat Ceweri" diye başlıyor röportaja. Allah aşkına bu adam politikacılarla mı konuşuyor, bir edebiyatçıyla mı konuşuyor, bir edebiyatçı ile bir gazeteci ya da yazar arasında bu kadar mı mesafe var anlayamadım. Yine bir soruda da şöyle bir cümle sarf ediyor: "dili saflaştırmak" yahu bu dil nedir ki saflaştırılıyor. Kimyasal bir madde mi? Dil için saflaştırma kelimesi kullanılır mı? Arındırılmış bir dil olur mu? Yani diğer dillerden Kürtçe'ye giren kelimeleri çıkarılıyor mu? Sanırım yazar arkadaşımız şöyle bir şey söylemek istedi: Türkiye'deki Kürtler edebiyat dilini daha anlaşılır ve modern bir hale getirmek için çaba sarf ediyorlar. Daha önemlisi Fırat Cewerî'nin ismini bile yanlış yazmış. Kürtçe'de büyük harfle yazılınca "i" harfi İngilizce'deki gibi "I" olarak yazılır. Röportajı yapan arkadaşımız hem başlıkta hem de röportajın içinde aynı hatayı yapmış. Kitabın kapağına bakıp Fırat Cewerî'nin ismini ve soyadını doğru yazabilirdi. Anlaşılan kitabın kapağını bırak, içine bile bakmamış. Bir soruyu da şöyle sormuş yazar arkadaşımız: "Kürt öykücülüğünü nerede görüyorsunuz?" Bence Fırat Cewerî şöyle bir cevap vermeliydi: "Dağ başında!" Diğer bir soruda da yazar kardeşimiz: "Kürt öykücüleri daha çok hangi temaların etrafında gezinmektedir?" Sanırım şöyle demek istedi: "Kür öykücüleri daha çok hangi temaları işlediler, işliyorlar?" Şayet kitapları okusaydı hangi temalar olduğunu bilirdi ve soruyu da hatalı sormazdı. Yazar kardeş, bence çok dikkatli olmalısın, Türkçe'yi iyi bilmiyorsan bari katıl etme.

"Sayın" dergimizin editörleri ve redaksiyonu bari siz şu hataları görün de okurken sinirlenmeyelim!

Başarılar

Günay Zenderlioğlu

Paul Auster ne der...

Brooklyn'li maça ası, saplantı, karamsarlık, yalnızlık ve edebiyat üzerine konuşuyor.

"Ben saplantılı bir yazarım," diyor Auster purosundan bir nefes çekerek. "Hep aynı soruların çevresinde dönüp duruyorum, çünkü herhangi bir yanıt bulamıyorum."

Ellili yaşlarının ortalarındaki yazar hâlâ haftanın beş - altı günü tek odalı evine kapanıp "güzel cümleler" yazmaya çalışıyor. Yazar Siri Hustvedt'le evli olan, iki çocuk babası Auster, bir anlamda dünya nimetlerinden elini eteğini çekmiş durumda.

"Bunu neden yaptığımı sık sık düşündüm," diyor. "İnsanın vaktini tek başına küçük bir odada oturup güzel cümleler arayarak geçirmesi, gerçekten çok tuhaf bir yaşam tarzı. Ama böyle davranmaya ihtiyaç duyuyorum; benim için olmazsa olmaz bir şey bu. Başka türlü kendimi gerçekten yaşıyor gibi hissetmiyorum." Küçük odasına kapandığında, Auster'in kafasına karanlık düşünceler üşüşüyor.

Yanılsamalar Kitabı'nda David Zimmer, karısının ve iki oğlunun uçak kazasında ölmesiyle yıkılmıştır. Aylar boyunca bir "alkol bulutunun" içinde yaşar, derken günün birinde televizyonda, Hector Mann'ın eski filmlerinden alınma bir parçayı seyrederken gülebildiğini fark eder; beyaz takım elbisesi, kara bıyığıyla çok komik, çok dokunaklı bir palyaçodur Mann. Bir üniversitede öğretim üyesi olan Zimmer bu gülüşle hayata döner, 12 filmde oynadıktan sonra sessiz sinema devrinin kapanmasıyla sırra kadem basan bu Hollywood aktörünün peşine düşer.

Hector Mann kimdir? David Zimmer bu soruya yanıt ararken insanı esenliğe erdiren aşkı ve umudu yeniden keşfeder.

"Kendimi hiçbir zaman bunalımlı bir yazar olarak görmedim," diyor Auster. "Karanlık, çok karanlık şeyler, korkunç şeyler düşünüyorum. Ama, bazen öyle gelse de hayat yalnızca karanlıktan ibaret değildir. Bütün insanların kötü olmadığını düşünmeye zorlamalıyız kendimizi. Çok dikkate değer işler yapanlar var. En kötü zamanlarda bile son derece

mertçe davranabilenler var. Bunu unutmamak çok önemli. Ben yaptığım işte bütün bunları aynı anda kucaklamaya çalıştım. Yazarlığın bu kadar yıpratıcı olmasının nedeni de bu zaten!"

"Yazdığım kitaplar şu sıralar Birleşik Devletler edebiyatında moda olan edebiyata ait değil," diyor. "Ben başka bir yerde, kendi küçük dünyamın içindeyim. Pek çok eleştirmen, kitaplarım hakkında ne düşüneceğini bilemiyor."

"Amerikan edebiyatında bugün baskın olan estetik anlayışının altında bir tür sosyoloji yatıyor. İnsanları büyüleyen de bu. Bugün nasıl yaşıyoruz? Son yenilikler neler? Ne kıyafet giyelim? Hangi bilgisayarı kullanalım? Bütün bunları öykünüzün içine oturtmayı başarırsanız moda oluyorsunuz, ilgi çekiyorsunuz. Bense kesinlikle sosyolog değilim."

(Röportaj: Richard Hetu
Yayınlandığı yer: www.cyberpresse.ca)

➔ **Hayatta insan başka birinin kafasına sızma deneyi**mini çok nadir yaşar. Yalnız edebiyat bu olanağı bize sunar: Biz olmayan insanların akıllarına girmek olanağını. Okumayı bu nedenle seviyoruz. Edebiyat bu nedenle bu kadar güzel, kışkırtıcı ve insancıl: Başkalarıyla mahrem bir şeyi paylaşmamıza izin veriyor. Bir kitap, dünyada iki yabancının olanca doğallığıyla karşılaşabileceği tek yer.

➔ Bildiğim tek şey, hep yalnız olduğumuz. Çevremizde başka insanlar olduğu zaman bile. Bu bir gerçek. Çelişki şurada ki, kimse asla yalnız değil, ve her an herkes yalnız. İngilizce'de yalnızlığı tanımlayan iki sözcük var: loneliness, bunda terk, vazgeçme anlamı var, ve solitude. Bu iki bölgeyi ara ara araştırıyorum.

(Sık sık "Bilmiyorum!" diye cevap veriyorsunuz. Yapmacık bir alçak gönüllülükten mi kaynaklanıyor bu?)

Kesinlikle hayır, söylediğim doğru! Sizi temin ederim ki ne hayat ne de edebiyat hakkında hiçbir hazır teorim yok. İyi anladığım şeyler hakkında yazamam sanıyorum. Öylesi beni ilgilendirmiyor. İşte bu yüzden politika hakkında yazmayacağım, çünkü o işten iyi anlıyorum, yani öyle sanıyorum... Hayır, beni rahatsız eden, yakalayamadığım şeyler hakkında yazıyorum, onları anlamak için. İnsan yazarken ne gerçekten nereden çıktığını biliyor yazdığı şeyin, ne de kendinin bu işi niye yaptığını. Sizi devam etmeye iten, bilinçaltı. Yazarların yazdıkları hakkındaki pek çok soruya kötü yanıt vermelerinin nedeni de bu.

(Romanlarınızda ileri sürdüğünüz fikirlerde kendinizi görüyor musunuz?)

Hayır, öykülerim düşüncelerimi açığa çıkarmıyor. Tam tersine. Öykü aklıma geliyor, ve ben onu uzatıyorum. İnsan yazarken, çalıştıkça yaptığı şeyin özünü keşfediyor. Ama öykü anlamdan önce geliyor. Her zaman.

(Oysa Kafka, Sartre, Dostoyevski gibi, öykülerini güçlü düşüncelerle dolduran yazarları referans alıyorsunuz...)

Bu doğru. Ama Kafka iyi bir örnek: Öykülerinin, anlatılarının simgesel olduğu söylenebilir. İlk bakışta. Ne var ki sonuç olarak yenilmeyen türden öyküler bunlar: Yorumlanmaları mümkün değil. Kafka'nın bir öyküsü hakkında iyi bir yorum okumadım bugüne dek. Onları birkaç felsefi söze indirgemek mümkün değil.

(Sizin kitaplarınızı yorumlamak mümkün mü peki?)

Elbette. Ama benim işim kitapları yazmak, onları yorumlamak değil.

(François Busnel - 2 Mayıs 2002 Express)

Anadolu Haber

Düzce Notları

“Düzce inanmıyor senin dansı bıraktığına.”

“Ne olur ıslak ıslak bakma öyle”...

Çekti gitti hayatımızdan ve yalnızlığımızdan, düşlerimizi ve anılarımızı sarsarak, serin bir sabahta tüm asiliğiyle zıtlaşıp, sessizce ve ıslak ıslak.

Hayatımızda artık bir Cem Karaca olmayacak.

Ve bir teselli ararsak geçmişteki günlerden, yüreğimizdeki kocaman boşluk şarkılarıyla avunacak...

4 dergi,1 mektup,1 kitap.

Postacıları bir kez daha sevdim. Düş dünyamdaki kopmaları en iyi onaran onlar. Ve yeni dünyaları,yeni insanları tanımama aracı olan bu insanlar umarım kendi düşlerine tüm hayatlarıyla yaklaşırlar.

Bir mektup geldi postadan, **Kaçak Yayın**'ı çok sevdiğini söyleyen bir genç kız,düşlerini,umutlarını ve şiire tutkusunu anlatmış.İçtenliğine hayran kaldım. Birseli'nin tutkularını bundan sonraki aylarda sizinle paylaşacağım.

Yerel dergiler bende hep global yalanlara ve edebiyat tekellerine tepkiyi çağrıştırmıştır.Onların desteklenmesi ve yerel dokuların korunması bence bir eylem biçimi.Salihli'den “Bizim Ece” ve “Fethiye” geldi bu ay. Ayrıca “Istranca Rüzgârı”nın sanat yönetmeni Savaş Erdem'den bir mesaj aldım. **Kaçak Yayın** okurlarının yeni dostluklar kurabileceği bu adresleri vermek benim için önemli. (Bizim Ece: bizimece@mynet.com, Fethiye: yorukeditor@hotmail.com, Istranca Rüzgârı: savaser39@mynet.com).

“İmlasız” üzerine ise uzun süredir yazmak istiyordum. Baskısı ve tutkularımızı her boylamda yönetenlere karşı çok radikal, hırçın ve özgün tavrıyla okunması gereken bir dergi. Oldukça sarsıcı. Halim Şafak'ı ve emeği geçen dostları kutlamalıyız. (imlasizyazisma@hotmail.com)

“Yazgısını Değiştiren Çocuk” İzmir'den sevgili Mehmet Cimi'nin kitabı. Yıllar ötesinden bir betikle merhaba diyor size. Dere kenarlarındaki çocukluğunuza dönmek ve anılarınıza gecikmiş borçlarınızı ödemek için okumalısınız. (Yazar iletişim: 0232 259 00 10).

Cezmi Ersöz Düzce'deydi

Daha önce Erzurum'da tanışmıştım Cezmi Ersöz'le.Bu kez Düzce'deydi Meslek Yüksekokulu'nun çağrılısı olarak. Söyleşiden önce çay içerken biraz konuştuk.Söz hemen lobi sanatçılarına geldi doğal olarak. Kimsenin lobi sanatçılarıyla ilgili konuşmak istemediğini ve kendi çıkışının büyük yankı yarattığını anlattı. Ben de ona Cengiz Gündoğdu'yu, **İnsancıl**'ı ve yıllardır lobi sanatçılarına karşı verdiği mücadeleyi anlattım.

Cezmi Ersöz'ü tekrar görmek güzeldi. En güzeli de sanırın onun bir yüksekokulda konuşmasıydı. Buna aracı olan yüksekokul Türçe öğretmeni Çiğdem Sütçü'yü kutluyorum.

Kaçak Yayın Lobisi (!)

Bu ay Düzce'de bir **Kaçak Yayın** Lobisi(!) kurmak için çalışmalara başladım. Eğitim-Sen'e, Atatürkçü Düşünce Derneği'ne, Ütopya Kitapevi'ne, Yılmaz Kırtasiye'ye, Düzce Meslek Yüksekokulu'na ve bazı dostlara hayat tadında birer **Kaçak Yayın** bıraktım.

Eğitim-Sen başkanı Fethi Sönmez dergiyle ilgiliydi. Dergiyi üyelerin tanıması için sendikada bulunduracağını söyledi. Bu arada Düzce'de "Öğretmen Dünyası Dergisi"nin bir temsilcisinin bulunmayışından söz etti.

Bu dostlarla ogdunyasi@e-kolay.net adresinden iletişim kurulabilir.

Ütopya Kitapevi'nde ise Cengiz Esmer çay sıcaklığında ve heyecanlı konuştu. Düzce'de kitap satışlarına ilişkin bir periyodun yeni oluşmaya başladığını söyledi ve bunları söylerken ümitliydi. **LeMan** çıkışlı dergilere ilişkin ise sistemi sorgulayış biçimleri nedeniyle biraz çekinceliydi.Cengiz Esmer ayrıca şubat ayında Düzce'de Osman Pamukoğlu'nun **"Unutulanlar Dışında Yeni Bir Şey Yok"** adlı kitabı ile Paulo Coelho'nun "11 Dakika" adlı kitabının çok sattığını söyledi.

Haydar Abi ve As Sineması

Hepimizin hayatı önündeki fragman ne? Bunu sormadım elbette Haydar Abi'ye. Düşlerini de sormadım konuşurken bilet satış gişesinde. (Ayrıca yazacağım bu konuyu zamanı gelince).

Haydar Abi "risk" adını koydu Düzce'deki izleyici profiline. Hiçbir filmin garantisi yoktu ve öylesine yürüyordu tekne.

O yirmi dört yıldır buradaydı ve hayatımız filmken ve yaşarken emekli olunmuyordu sinemadan işte.

Bu ay iki film izledik Düzce'de. **Vizontele Tuuba** bitişiyle bizi sersemletti.

Meksikalı' da ise az konuşma bol gitar sesi vardı.Bitiş repliği :-Hayattan ne bekliyorsun? -Özgür olmak -Kolay! -Hayır... Ve filmi özetleyen replik: "Biraz pratik yap." "Pratik mi?Atış mı müzik mi ?"

Yine Haydar Abi'den duydum Rıfat Ilgaz'ın olmayan **Hababam Sınıfı**' nın gecikmeli olarak yakında Düzce'ye geleceğini.

Müzik

Martta Duman'ın konseri var Düzce'de, bu şimdiden biline.

Buz Dansı

Yılların birikmiş ay'azında buzdu düşlerimiz şubatta,dansını yapamasak da,varamasak da tutkunun ve buzun dansına.

İrina !

Düzce inanmıyor senin dansı bıraktığına.

Anlasana...

Trenler

Trenleri soruyorum yine yazının sonunda ve umudu. Trenleri yazın bana ve tren fotoğrafları gönderin trenli kentlerden inadına.

Raylarda olsun kulağınız.

Ve unutmayın, Düzce'den trenler geçmiyor hâlâ...

* La Poéte Travaille Dergisi'ni çıkaran arkadaşlara ulaşamıyorum. Benimle ilişki kurarlarsa sevinirim.

Şiir ve tren dostları için şu istasyonlardayım

mordize@mynet.com zombahar@tnn.net

Sancaklar İlköğretim Okulu - 81100 - DÜZCE

Sabri Özdemir

Bahadır Boysal

Osmanlı İşkenceleri ve Diğerleri

Kemal Kenan Ergen

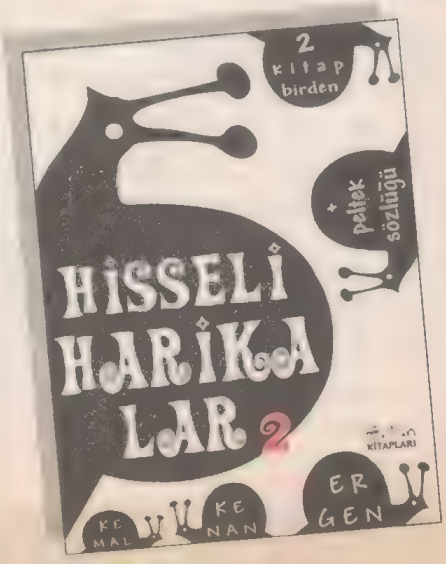

Gazete Bayilerinde

Bursa Notları

SORUMLU DEĞİL MİYİZ?

Önce klasikleri okudular.

Gazap Üzümleri'nde hasta bir adamı genç göğüsleriyle emziren anneydi hepsi, kız erkek.

Kahvelerin "kafe" olmadığı günlerdi. Atatürk'ü anlamak kahve köşelerinde oturmak değil, diye şiirler yazılır, ömrümüz kafe köşelerinde geçmez, utanırdık. Babaların tanrıdan sonra geldiği zamanlardı. Gene de, bir iş dönüşü meyhanede iki tek attı diye kıyameti koparırdık. Anlaşılmaz bir müzik eşliğinde çoluk çocukla, saygın, eğitimli, yetişkin insanların birlikte kafa çekmesinin doğal olduğu barlara henüz geçilmemişti. Yaşını başını almış insanların Bediş'in dedesi rolüne soyunmaları ve en birinci çağdaş sayılmaları, yaş dönümlerinin, ikinci gençlik diye adlandırılması, ne sosyal insanlar diye alkışlanması sonradandır.

Yaşlanmak saygınlıktı. Sayılmak hiç ödülü olmayan bir ödülü taşımak demekti. Küçükleri sevmek, korumak... şimdi ilköğretim andı gibi gelse de.

Sokakta gördüğün, konuştuğun insan belli ederdi kendini. Bu okumuş, bu umur görmüş, bu müdür... dedirtirdi.

O zamanlardı.

Ayaklarında cızlavet lastikler, sırtlarında yamalı ceketler vardı. Arka mahallelerden, köylerden okumaya, salt okumaya değil, çağdaş kentli olmaya gelirlerdi. Ufukları enginlerdi. Çıkmayan güdük kanatlarıyla okyanuslar aşacaklardı. Yaşanacak çok şeyler vardı.

Şu, bu olmak değildi önemlisi ya da zengin... köylülüğün, geri bırakılmışlığı aşmak, yapısal özelliği sistemsiz düşünceyi terk etmek, çağdaşlığın akılcı, sistemli birleştirici düşünce dünyasına taşınmak, uygar ülkenin yapı taşlarından biri olmak; yeterince onur değil miydi?

Saygın bir kentli olmayı bir beceririerse nasılsa yeteneklerinin karşılıklarını ödemez miydi, dünya?

Okuyorlardı: Tolstoy'u, Steincberk'i, Hemingway'i...

Spartaküs'te insan onuru için çarmıha gerilmeyi göze aldılar, **Hacı Murat**'ta ülkesi için ölmeyi... **Çanlar Kimin İçin Çalıyor**' da, dünyanın öteki ucundaki bir insanın acısının kendi acıları olduğunu anımsadılar. Hepsi Gazap Üzümleri'ndeki hasta erkeği emziren genç anneydi, kadın erkek. Genç kadından süt emen erkek olmayı hiç düşünmediler.

Öyle vericiydiler.

Devlet malından, tüyü bitmemiş yetim hakkından hanlar, hamamlar yapanı hiç duymamışlardı. Yüksek ederle mal satan, toplumsal sorumluluğuna ihanet edenler, kuş yuvasını bozan sevgisiz yitik çocukları anımsatırdı.

Parasını denkleştiremediklerinden hiçbir zaman seyredemedikleri, ama ezberledikleri afişlerden, izleyen arkadaşlarından duyduklarından çok iyi bildikleri, hep iyilerin kazandığı filmleri vardı. Dünyayı da öyle bildiler. Direnirse iyilik, er ya da geç kazanırdı. Alamadıkları kitapları, özendikleri giysileri, önünde yutkunup durdukları sokak köftecileri vardı. O dünya güzeli, ihaneti bir harakiri kılıcı sayan sevgililere alınmamış armağanlar vardı. Alınteriyle kazanan babaların neden yatları, katları, ikinci evleri olmadığını sorgulamadılar. Çalsa çırpsa, boyasa beyaz eşeği, satsa siyah diye düşünmediler. Düşünmek bile aşağılıktı.

Gün olacak çatalı bıçağı öğreneceklerdi. Şimdi yürümeyi bilmiyorlardı, her ışıklı kavşakta, başka Ankara yok, diye bağırıyordu polis, ama gün olacak çiftetelliyi aşacak, ışıklı sokaklarda valsin kanatlarıyla uçacaklardı. Kuşkusuz

annelerin ilkel ama candan türkülerini bileceklerdi, ama Bolero'yu, Ay Işığı Sonatı'nı ıslıkla çalabileceklerdi. Hiçbir yerde köylülüklerinden utanmayacaklardı. Köylülüklerini dayatarak değil, onu aşarak rahat, güvenli, elleri kolları fazla gelmeyen uygar insanlar olacaklardı. Camiye mayoyla, denize elbiseyle girmeyeceklerdi. Yükselmenin yolunun, yetenekli birilerine kara çalmaktan, inançları, inanları kullanmaktan, size umut bağlamış çıkıp geldiğiniz sılanızın insanlarını tavuk gibi yolmaktan geçtiğini düşünmeyeceklerdi.

Ve seveceklerdi. Adam gibi sevmeyi öğrendikleri zaman ki, sevmek öğrenilirdi. O zaman, eskimesin diye hiç kullanmadıkları beyaz, ipek mendillerini sakladıkları gibi saklanan sevgilileri seveceklerdi, ne var ki, şimdi erkendi. Fethedilecek, tüketilecek insanlar değillerdi sevdikleri, çeteler değildi. Hiç kazanamayacağınız özgüveni bir başkasını tüketerek kazanmak değildi.

Yılanın derisini değiştirmesi gibi öyle acılı, ama değiştiler. Ülkülerin öğretildiği, öğrenmeyenin ayıpladığı günlerdi. Öyle seçici, soylu, verici oldular.

Ondan mı çabuk kandılar, o hamlığın üstüne bildikleri mi fazla geldi ne, imrendikleri uygarlığa farkında olmadan düşman oldular.

Kaç kez avuç içleriniz alkışlardan kızararak izlediniz, o filmi? Anımsarsınız, köylü kahramanımız kent giyneğine bürünüp feodal ahlakını dayatmıştı şehre ve kazanmıştı.

Yakın akraba arasındaki çarpık ilişkilerin kırsal kesimdeki yaygınlığını, köylü kurnazlığının darbımeselliğini unutup, karısının arkadaşıyla dans etmesine izin veren kentli erkeğe ren geyiği gözüyle bakıp ne öfkelenmiştik. En devrimci şiirlerimizde, türkülerimizde kadın erkek birlikte çekilen halaylardan söz ettiğimizi hiç anımsamadık. Kentte her yabancı erkek, dünyayı kendine benzeyen çocuklarla doldurmaya kararlı **'Susuz Yaz'**daki Erol Taş, her yabancı erkekle konuşan kadın da, Sezar deneyiminden sonra Romalı'nın tadına delirmiş Kleopatra'ydı. Her film çıkışında bir türlü sizi arasına almayan büyük şehrin insanlarına, sokaklarına bir küçümsemeyle, bir iğrenmeyle kaç kez baktınız? Ne yürekliydiniz.

Artık tek doğru köyden gelendi. Feodalitenin öğretilmeyen, ezberlenen, biraz da iç güdüsel ahlakı, kentin öğretilen yarar ilkeli ahlakını yenecekti. Yüz yıllardır uyuyan eziklik uyandı, yargı kolaydı, kentli çürümüştü. Ondan bizi öğrenmeye, kendine benzemeye zorluyordu.

Ne arka mahallenin dev varoşlar olmaya dört nal gittiği düşünüldü, ne de kentli olmanın insanın ulaşabildiği uygarlık ölçülerinden biri olduğu. Bir gün bir savunmanın çeteyi, lahmacunu, jiletçiyi, bir kaosu yaşayan garip bir etik yapıyı üreteceğini kimse düşünmedi. Her birimiz öğrenmekte güçlük çektiğimiz uygarlığa tavırlı, yerine ne koyacağımızı bilmeden yok etmeye kararlıydık.

Yerine ne koyacağımızı hâlâ bulamadık. Bulamadığımız için önce ülküleri yok ettik. Daha alçakçası o ülküleri işimize gelen her kılığa sokarak insanlara dağıttık, gücümüz yettiğine, yalan yanlış anımsadıklarımıza inananlara ezberlettik. Geride ne var? Başkalarının yaptıklarından söz etmeyin. Biz uygarlığın yanında değil miydik?

Sarılacak bir arka mahalle veya köy ahlakımız da yok artık. Dahası onlar, arka mahallede ya da köylerinde de değiller. Üretim güçlerini ele geçirmiş, aydınlık sokaklara taşınmışlar. Kullanmasını bilmedikleri uçağı, tekerleri her biri bir tarafa giden Skoda kamyonetleri gibi kendi yöntemleriyle sürüyorlar ve tıpkı eskiden olduğu gibi başkasına hiç katlanamıyorlar.

Ve artık, yazık ki, çok azlar.

Dün kentli sadece küçümsüyor ve uzak duruyordu bizden. Bunlarsa dayatıyor. İstemeseniz de yaşamak zorundasınız. İlginci, ne varsa dayattıkları çağdaşlık adına yapmaları.

Ayırt edebiliyor muyuz? Çoğunun diploması var. Konumları, kariyerleri, çoğunun dört elle sarıldıkları partileri, ideolojik bir geçmişleri var. Kendi alt kimliklerinden gelen her şeyi, çağdaşlığın tek gereği diye dayatıyorlar. Alkış da alıyorlar, hepimizin bir yanı arka mahalleden geliyor, hepimizin bir yanı "soğanın cücüğünü" çekiyor. Çürütüyoruz, ne varsa korkunç bir hızla çürütüyoruz; ulaştığımızı da, geldiğimiz yeri de. Bıraksanız tek başlarına, gerçekten güzel olabilecek her bir şeyin genetik kodlamasını değiştiriyoruz. Varolan değerlere söven Spartaküsleşiyor. Bunu, çağdaş bir başkaldırı, köhneleşmiş zihniyetleri atmak, demokrasinin gereği gören kafamız, ben buna karşıyım, diyene aynı hoşgörüyü göstermiyor, yargılıyor, cezalandırıyor.. Türküye Mozart katıyoruz, Vivaldi'ye Orhan ağabeyimizi. Sonra karşısına geçip ürettiğimiz bu ucube yaratığa alkış tutuyoruz. Bunların yavaş gelişen demokrasi ve çağdaşlığımızın adımları olduğundan dem vuruyoruz.

Güç onlarda artık.

Kimse seçici olmalardan söz etmiyor, kimse özel olmalardan söz etmiyor. Sevda bir öğreti, sevda bir okul; bir insanın başarabileceği en zor iş. O kadar zora gelemiyoruz, hem beceremeyiz de. Elde etmelerden, tüketmelerden söz ediliyor. "Ne olacak sonu, o değil mi sankilerden?" dem vuruyoruz. Hem hiçbir kadınımız, hiçbir erkeğimiz o denli özen ve gayreti hak etmez, batı insanı olsa, onlar başka demelere getiriyoruz. Şimdi bir yanımız alaturka, bir yanımız alafranga, ne siz beğeniyorsunuz ne onlar.

Arzu edilen yer burası mıydı?

Artık filmler, kitaplar bile sizi anlatmıyor, farkında mısınız? Artık, garip şivesi ve kılığıyla uyum sağlayamayan, davranışlarıyla gülünç durumlara düşen köylünün öykülerini değil, özenle yaşamak için dağ başları arayan kentlinin acıklı öykülerine gülüyoruz. Yarın ne olacak, seçkin olmaya çalışan, binlerce yılda oluşturduğu ama birkaç yılda kaybettiği yaşama alanlarını geri almaya çalışan kentli, gasp edilen haklarından söz edip ayağa kalkarsa ne yapacaksın? Erinçle kemanını çalmayı arzu eden kent soylu kalabilmiş bir genç, ki enderdir, çünkü onlarda yaşayabilmek için bozuldu, ayağa kalkarsa onun bu devrimci mücadelesini alkışlayacak mısın?

Ne dersiniz, biraz sorumlu değil miyiz?

sen_yaz@hotmail.com
POSTA KUTUSU: 202 Ulucami BURSA

Şenol Yazıcı

KaçakYayın

Batman Notları

BATMAN' DA KİTABEVLERİNDE BİR GEZİNTİ

Geçenlerde Diyarbakır'da oturmuş **"Avesta"** yayın evinin yeni baskılarını yaptığı **"Cigerxin"** divanlarından **"Kime Ez"** divanını okuyordum. Birden kafamda bir soru işareti belirdi: Acaba Batman'da insanlar hangi kitapları okuyorlardı? Ne yapacaktım? Hemen kalktım, üstümü giyimdin ve otogarı arayıp beni almak için bir araba yollamalarını istedim. Araba geldiğinde çantamı hazırlamış hazır bir durumdaydım. Yola çıktık.

Batman'a vardığımızda akşam üstüydü. Teker teker kitab evlerini dolaşacaktım. Bunun için baya yol almam gerekiyordu. Yol üstünde ilk kitabevi Bilge Kitabevi'ydi doğrusu orada pek kayda değer alınmadım. Kitabevinin sahibinden birkaç kitap ismi alana kadar bir hayli yoruldum. Bir diğer durak Çile kitabeviydi. Oraya vardığımızda kendimi tanıttım; **Kaçak Yayın** dergisinin muhabiri olduğumu belirdiğimde beni üst kattaki bürolarına götürdüler. Burada gördüğümüz ilgi gerçekten kayda değerdi. Burada kitap isimlerini veren kitabevi sahibinin vermiş olduğu yazar ve kitap isimleri beni gerçekten sevindirdi. Uzun bir zamandır Batman'da açılmaya çalışılan "Kürtçe Dil Kursu" eğitim vermeye başlamamıştı yalnız Batman ve civar illerde okunan kitapların büyük bir kısmını Kürtçe kitaplar oluşturuyordu. Ve bu kitapların okunması uzun bir zamandan beri devam ediyordu. Diğer kitaplarda okunuyordu ama bunlar daha çok basıldıktan bir iki hafta sonra artık okuyucu bulamıyorlardı. Yalnız Kürtçe kitapların devamlı okuyucuları vardı. Popüler kitaplara olan ilgi azdı; örneğin Ahmet Altan, Orhan Pamuk gibi yazarların Batman'da birkaç okuyucusu vardı. Bunlar da kitapların Batman'a gelmesiyle kitap alıyorlar ve bunların dışında birkaç okuyucu daha sonraki dönemlerde bu yazarları okuyorlardı. Kürt yazarlardan Mehmet Uzun, uzun bir zaman boyunca en çok okunan yazar olmuş ama daha sonraki dönemlerde Dem, Avesta, Aram, Si gibi kitap evlerinin Kürtçe kitap basımına önem vermeleri ve okuyucuyu daha fazla yazarla tanıştırmaları sonucunda okur kitlesinde büyük bir azalma yaşanmış. Bu da okuyucuların seçici olmaya başladığının bir göstergesidir.

Çile Kitabevi sahibine teşekkür ettikten sonra oradan ayrılıp Kanguru kitabevine doğru yol aldık. Yolda arkadaşım **Doğu Batı** dergisinin Batman'da stant açtığını ve büyük bir ilgi gördüğü bilgisini verdi. Sohbete dalmıştık ki birden kendimizi kitabevinin kapısında bulduk. Kendimizi tanıttıktan sonra kitabevin sahibi kitap isimlerini vermeye başladı. Biz de bu arada fotoğrafları çekmeye başladık. Her talihsiz muhabirin başına gelebilecek talihsizlik benim de başıma geldi. Evet biraz önce Batman'a ulaştığımda akşamüstü olduğunu belirtmiştim. Bundan dolayı kitap evinde kimse yoktu. Tabii ki bir kitabevinde fotoğraf çekerken birkaç kişinin de kitabevlerinde dolaşması gerekiyordu. Ve büyük bir fedakârlık örneği göstererek objektiflerin önüne geçtim. Ve kendimi feda ettim. Burada da biraz sohbet ettik, teşekkür ettikten sonra ayrıldık.

Bu ziyaretlerde aldığımız notlar: en çok okunan kitaplar Kürtçe, mitoloji, Kürtler üzerine yazılan kitaplar, felsefe, şiir olarak karşımıza çıktı. Bir diğer sonuç da okuyucuların artık seçici olduklarıydı.

Aldığın notlarda her kitabevinde en çok okunan kitap listeleriyde vardı. Bunlar:

Bilge Kitabevi:

1. Cigerxin divanları
2. Kürtçe Gramer, Emir Celalettin Bedır Xan
3. Kürtler, Hasan Cemal
4. Navêmın Sore (Benim Adım Kırmızı), Orhan Pamuk
5. Diclenin Sürgünleri, Mehmet Uzun
6. Mitoloji Setleri (özellikle Alamut Kalesi, Gılgames)
7. Tehlikeli Masallar, Oğuz Atay
8. Uğultular, Selim Temo
9. Hasretinden Prangalar Eskittim, Ahmet Arif
10. Doğunun Limanları, Amin Maluf

Çile Kitabevi:

1. Cigerxin Divanları, özellikle Şevra Azadi, Kime Ez
2. Ahmed'e Hane Divanı
3. Ahmed'e Ciziri Divanı
4. Musa Anter'in bütün kitapları
5. Kürtler, Hasan Cemal
6. Mitoloji setleri
7. Mehmet Uzun seti
8. Üçüncü Öğretmen Ahmed'e Hane
9. Yezidiler ile ilgili kitaplar
10. Yaşar Kemal, bütün kitapları

Kanguru Kitabevi

1. Cigerxin Divanları
2. Kürtler, Hasan Cemal
3. Binbir Gece Masalları
4. Nazım Hikmet Tüm set
5. Kukla, A. Ümit
6. Hasan Hüseyin Kitapları
7. Harbi Delikanlılar, W. Pollock

8. Küçük İskender Kitapları
9. Yaşar Kemal Serisi
10. Kürtçe Gramer, Emir Celalettin Bedır Xan.

En çok okunan dergiler: Serkeftin, Nubihar, Doğu Batı, Leman, Kevan

Batman'da okunan diğer kitap ve yazarlar:
Muhatapsız Savaş Muhatapsız Barış, Bir Çift Yürek, Böyle Buyurdu Zerdüşt, Sınırsız Güç, Yılmaz Güney, Ahmet Hamdi, Dünya Klasikleri, Ahmet Bozan, Orhan Pamuk, Ömer Hayam, Seyit Ali, A. Melik Fırat, Yalçın Küçük, Murathan Mungan, Yusuf Hayaloğlu, Özdemir Asaf, Ahmet Telli, Yılmaz Odabaşı, Ahmet Altan, Soner Yalçın, Berzani, Felsefe Dizileri...

Önemli bir not: Batman'da açılan Kürt Dili Kursu mart ayında eğitim vermeye başlayacak.

Ali Ergül

Transilvanya'da Savaş Esiri

Ebru'ya.

Kober Konstanza'da kadın satın aldı. Şişman karnını kompartımanın kapısından içeri itti, saçındaki karları sildi ve dedi ki: Yarın öğleden sonra Konstanza'dayım, orada bir ya da iki kadın satın alacağım, sonra da geri döneceğim. Hareket etmeden kısa bir süre önce Kober trenden indi, buharların fotoğrafını çekmek için. Buharlar bir bacadan fışkırıyordu ve peronu sis altında bırakmıştı, pencereyi aşağı indirdim ve Kober dedi ki: Burada her şey çok farklı. Tren üç dakika önce hareket etti, kondüktör düdük öttürmedi ve ben neredeyse bağırarak dedim ki: Eğer gelmek istiyorsan, Kober, atlasan iyi olur.

Gece uyandım, çünkü bacaklarım titriyordu. Kober karşımda, yatağında oturmuş, plastik bir bardaktan votka içiyordu ve hafif hafif karnına vuruyordu. Arad'dayız dedi. Votka Karpat'lara kadar yeter, ondan sonrası zor olacak. Kompartımanın soğuk havasında Kober'in nefesi buharlaşıyordu, plastik bardağının altından bir ikincisini çekip çıkardı, içine votka doldurdu ve bana uzattı.

Tren hareket ediyor.

Lokomotif ıslık çalıyor.

Votka ısıtıyor.

Kober, dedim, neden bu kadar soğuk? Bacaklarım titriyor. Kober koridordaki, iç tarafı bile karlarla kaplı pencereleri gösterdi. Birden ürktüm. Donacağız, diye düşündüm, yılları saydım ve çok genç olduğuma karar verdim. Stalingrad önlerinde donan askerlerin kulaklıklı kürk şapkalarını düşündüm, çöken iglo'lardaki Eskimoları düşündüm, soğuk hava depolarındaki cinayetleri düşündüm.

Agahta Christie İstanbul'a 90 kilometre kala kar fırtınasına yakalanmış ve mahsur kalmış, dedi Kober, tren tekrar fren yaptığı sırada. Camın küçük bir bölümünü kazıdı, savrulan kar tanelerini gördüm ve düşündüm ki: Düşmüyorlar, savruluyorlar, bu kesinlikle fırtına yüzünden. Karın içinde geçen bir haftadan sonra, dedi Kober, yolcular birbirlerini yemeye başladıklarında, Doğu Ekspresi'nde Cinayet romanının ilk cümlesini yazmış. Kober güldü ve bütün kompartımanı kaplayan beyaz bir nefes bulutu püskürttü. Parmaklarım votka bardağına kenetlenmişti, onları tek tek hareket ettirmekte güçlük çekiyordum, eklem yerlerim sağırlaşmıştı. Buradan çıkamayacağız Kober, dedim, seninle birlikte ölmek istemiyorum, bunun için seni çok az tanıyorum. Ne yaptığın beni ilgilendirmez, dedi Kober, ben yarın Konstanza'dayım, bir ya da iki kadın satın alacağım, şu anda ölecek vaktim yok.

Bacaklarıma vurdum ki titremeyi kessinler, bunun yerine kollarım da titremeye başladı, kalbim küt küt atmıyordu. Kober, dedim, saçlarında buz parçaları var, buradan çıkmak istiyorum. Senin iki mislin yaşındayım, dedi Kober, ama baban değilim, zırıldamayı bırak, ben iyiyim. Votkadan büyük bir yudum aldı, elinin tersiyle ağzını sildi ve arkasına yaslandı.

Siz çocuklar çok dayanıksızsınız, karnınız açsa ve de üşüyorsanız hemen ağlamaya başlıyorsunuz. Tam bana çocuk dediği için kızmaya hazırlanıyordum ki, tren sert bir fren yaptı ve durdu. Kober yine camın bir bölümündeki buzları kazıyarak ufak bir pencere açtı, dışarısı karanlık ve boştu. Gözlerimi kapadım, üçe kadar saydım ve tekrar dışarı baktım.

İstasyon yok.

İnsan yok.

Işık yok.

Tuhaf, dedi Kober, çok tuhaf. Sağa ve sola baktı, bileğine bir göz attı, saatin kaç olduğunu mırıldandı, sanki çözüm buradaydı, sonra ayağa kalktı. Kalp atışlarımı sakinleştirmekle geçirdiğim birkaç dakikanın ardından Kober kompartımana geri döndü. Kimsecikler yok, dedi. Bizim vagon boş. Yataklı vagona açılan kapılar kilitli, kondüktörü bulamıyorum.

Koridor tamamen karla kaplanmıştı. Kober ayakkabılarındaki karları silkeledi, yerine oturdu ve içmeye başladı. Karnına vuruyor, mide asidini dişleri arasında çalkalıyor ve yutuyordu. Lokomotif iki kez kulakları yırtarcasına öttü gecenin karanlığında, rahat bir nefes almak istiyordum, düşünüyorum ki: Devam ediyoruz, düşünüyordum ki: Henüz ölmüyoruz, kompartımanın ışıkları söndüğü sırada. Bir an hiçbir şey göremedim. Kober bir nara attı. Sonra ortalık sessizliğe gömüldü. dışarıda havlayan bir köpek yoktu, sirenler ötmüyordu, kimse sövüp saymıyordu. Yavaş yavaş Kober'in silueti belir-

di karanlığın içinde, hâlâ votka bardağını sıkıca tutuyordu, ardından rüzgâr geldi. Vagonun üzerinde esmeye başladı, sonra giderek hızlandı rüzgâr ve uğuldamaya başladı, sonra da fırtınaya dönüştü.

Kober titriyordu.

Rüzgâr uğulduyordu.

Vagon sallanıyordu.

Buzullardaki Ötzi'yi düşündüm, donmuş ve konserveleşmiş. Binlerce yıllık gök mavisi buz. Çığ altında kalmış, dudakları morarmış ölüler, karlar arasında ceset arayan köpekler. Antarktika'nın sonsuz buzlarına acil iniş yapan Cessnas. Karanlığın ve buzun dehşeti. Buzlara çakılıp kalmış gemilerin kurtulma çabaları. Çelik buz kırıcıları buza saplanmış ve kâğıt gibi ezilmiş. Sibirya'da kış, tükürük yere düşmeden donuyor.

Kober inliyordu. Beyaz plastik bardak karanlıkta bir hayalet gibi titriyor, içinden votka damlaları sıçrıyor ve karanlıkta kayboluyorlardı. Bu adamı sakinleştirmek zorundasın. Düşünürken beynim acıyordu, soğuk hava derimden içeri sızıyordu ve her şey buzlaşıp sertleşiyordu.

Rumence bir anons. Diğer vagonlardan kapı sesleri, ardından karda sağa sola koşuşturan insanlar. Mürettebat batan gemiyi terk ediyor, diye düşündüm. Kurtarma botları yeterli değil. Kadınlar ve birinci sınıf yolcular öncelikli. Kober'i peşimden sürükleyerek karların içine atladım. Rüzgâr yanaklarımı kesiyordu, Kober bir çocuk gibi vagonun basamağına oturdu ve mide asitlerini karların üzerine tükürdü. Hüngür hüngür ağlıyor ve tepiniyordu. Ardından yürümeye başladık.

Kar fırtınasında savaş esirleri, diye düşündüm. Bizi bir kamp bekliyor, oradan bir daha asla çıkamayacağız. Dikenli teller ve yemek kapları, çökük yanaklı, saçları kazınmış kafatasları. Şişkin damarlarda kan pıhtıları, deriden bezler, gözlerden ve kulaklardan fışkıran irin. Ayakkabıların içinde donmuş parmaklar.

Petroşani'ye yürüyüş bir buçuk saat sürdü. Yedek otobüs bizi bekliyordu. Bükreş'e 36 saatlik bir gecikmeyle vardık. Dönüşte uçağa bindim. Türbülanslara kapılmadık, uçağın kabininde duman oluşmadı, acil iniş yapmak zorunda kalmadık.

Düşmedik bile.

---

1 Eskimoların buzdan yapılan evlerine verilen ad. (Ç.N)

2 Avusturya Alplerinin Öztal bölgesinde, buzlar içinde bulunan tarih öncesi insan. (Ç.N.)

Çev: Nafer Ermiş

ŞİİRE ÇALIŞIRKEN

7 Numara:

Yeniden Üretim (Reproduktion)

Şiirin sağ kanadında en hızlı, en can alıcı mevkilerden birisi "yeniden üretim"dir. Daha önceleri de, birçok vesileyle çeşitli dergi sayfalarında dile getirdiğimiz gibi, günümüzde sanatın ve şiirin, olmazsa olmaz koşullarından birisi: verili durumların, dış dünyanın, çeşitli ruh hallerinin, vs. mutlaka yeniden üretilmesi gereğidir.

Çook eski devirlerde sanat yapmak, bu dünyayı, hayatı, duygu ve sezgileri birebir taklit etmek, onları birebir aktarmak anlamına geliyormuş. Ama artık öyle mi ya?

Şair, kara bulutlu bir gökyüzünden, bardaktan boşanırcasına yağan yağmuru, şiirinde, " yağmur, kara bulutlu gökyüzünden bardaktan boşanırcasına yağıyordu" şeklinde bir mısra ile dile getirirse bu ifade, verili durumun birebir bir taklidi olarak, günümüzde sanat açısından fazla bir şey ifade eder mi? Oysa, sanat yapmak sıradan bir taklit yapmaktan farklı olsa gerek değil mi?

Yine aynı şekilde, yalnız bir şair, "çok yalnızım", acı ceken bir şair de "acı çekiyorum" diye yazarsa, birebir taklit edilen bu ruh durumları karşısında biz de, e şimdi ne ki bu, demez miyiz?

Öyleyse yukarıda sözü edilen ve benzer durumları yeniden üreterek dönüştürmemiz gerekiyor. Hani hep derler ya, en güzel aşk şiiri, içinde 'aşk' sözcüğü geçmeyen şiirdir. İşte içinde aşk sözcüğü geçmeyen bir aşk şiiri yazabilmek " yeniden üretim" le mümkündür. Bakalım, büyük üstad Asaf Halet Çelebi (1907-1958) içinde "aşk" geçmeyen bir aşk şiirini nasıl kaleme almış:

MARİYYA

çin kadar uzaklardan
can kadar yakından
sen bir masal kızısın
dün
çinden gelmiştin
bu gün
lizboa'dan

yüzünde tarçın kokusu
gözünde cin
bir gün buradan gidersin

mariyya
aynalarda seni ararım
bu şehirde seni ararım

bu dünyada seni ararım
mariyyaaa

Görüldüğü gibi üstad, gelip gitmek, aramak gibi eylemlerin arasına yüzünde tarçın kokusu olan bir kadını yerleştirerek, bize aşk duygusunu sezdiriyor. Ama dile getirilen ifadelerin hiçbirisinde, hiçbir mısrada aşk' a ilişkin doğrudan bir taklit unsuruna rastlamıyoruz. Ama bu şiirde bir bütün olarak aşk' hissedebiliyoruz. Tüm bunların yerine " mariya ben sana aşığım" diye bir ifade de dile getirilebilirdi. Ama o zaman bu şiir, bir aşk şiiri olmaz, sadece aşk'ın sözel bir taklidi olurdu.

Demek ki, şiirde, hayatın taklitlerinden sakınıyoruz, onun yerine, şiirdeki hayatı kendimiz üretiyoruz.

otaftali@hotmail.com

Bir 'Toplu Eserler' kampanyası

Yaşar Kemal'den kırk kitap kırk resim

Çağdaş Türk romanının duayeni, büyük anlatıcı Yaşar Kemal'in yapıtlarının hepsi birden modern yayıncılık anlayışı içinde, piyasaya bir sektör tadı verilerek sunuldu. Bu kampanyanın öyküsünü okuyacaksınız.

Yapı Kredi Yayınları, tüm dünyada otuzdan fazla dilde okunan Yaşar Kemal'in tüm kitaplarını bir süre önce yeniden yayımladı. Bu projeyle Anadolu'nun binlerce yıllık kültüründen beslenerek yazdığı büyük ve modern romanlarla hem Türkiye'de hem de dünyanın dört bir yanında yıllardır ilgiyle okunan Yaşar Kemal'in bir düşü de gerçekleşmiş oldu. Resme duyduğu ilgiyle de tanınan Yaşar Kemal'in kırk kitabından her birinin kapağını Türkiye'nin en ünlü ressamlarının tabloları süslüyordu.

Projenin her aşamasında yer alan Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık'ın genel müdür yardımcılarından ***Serhat Baysan*** *ile bu çalışmanın ayrıntıları üzerine konuştuk:*

Yaşar Kemal'in bütün kitaplarını birden yayımlama fikri nasıl doğdu?

Yaşar Kemal herhangi başka bir yazarımızla karşılaştırarak hareket edebileceğimiz bir yazarımız değildi. Yaşar Kemal'in yazarlığına, Türkiye ve dünyadaki konumuna uygun bir proje olmalıydı. Yazarın kırk kitabını birden yayımlamamız hem okuyucuyu hem yayınevlerini şaşırttı. Aslında biz bunu duyurmuştuk ama herhalde pek alışılmış bir şey değildi. Gerçekten çok önemli olduğu için değil ama her yıl Nobel Ödülü için adı geçen ve dünyanın pek çok dilinde otuzdan fazla dile çevrilmiş, üstelik bazı dillerde çok satan bir konumda olan Yaşar Kemal madem yayınevi değiştirme kararı vermiş biz de farklı bir şeyler yapalım istedik. Önce hangi kitapları tükenmişse onları basmak yerine tümünü birden çıkarmayı düşündük. Yazarın tüm kitapları okurun karşısına bir tablo olarak çıksın istedik. Kitapların editörlük çalışmasında çok fazla bir şey yapmak mümkün değildi. Ama yayınevimiz kitapları baştan sona titiz bir şekilde elden geçirdi. Tamer Erdoğan, ki Yaşar Kemal'in çok uzun zamandır tanığı insanlardan biri olmakla beraber Yaşar Kemal konusunda uzman sayılabilecek biridir, kafasına takılan her konuda yazarın onayını alarak çok titiz bir çalışma yürüttü.

Serhat Baysan

Kitapların kapaklarında Türkiye'nin en ünlü ressamlarının resimlerinin kullanılması fikri Yaşar Kemal'e mi aitti?

Yaşar Kemal, kitap kapakları konusunda kafasında olan şeyleri en başından beri bize bir şekilde anlatmaya çalıştı. İlk isteği kitapların kapaklarıyla ilgiliydi. İkinci olarak kapakların tarzı ve renk seçimiyle ilgili birtakım tercihleri vardı. Biz başta anlamakta zorlandık; ama asıl istediği, kırk kitabı yan yana koyduğumuzda bir sergi oluşturabilmesiydi. Resme karşı çok ilgili, resimle çok içli dışlı bir insan. Evi de neredeyse bir galeri hatta müze gibi. Zannediyorum bu, hep gönlünde olan bir şeydi. Kapak çalışmaları neredeyse altı ay gibi bir zaman aldı. Grafikerimiz Yeşim Balaban'la birlikte çalıştılar. Abartmadan söylüyorum tek bir kitap için elli kadar kapak üretildi. Bu çalışmalar sonucu "bu gerçekten içime sindi" dediği bir tarz üzerinden gidildi ve böylece kitap kapaklarında Türki-

ye'nin en önemli ressamlarının tabloları yer aldı. Bu çalışma bir anlamda kırk resimlik bir sergi haline gelmiş oldu. Belki kafasındaki, gerçek anlamda bir sergi açılması değildi ama bize kitap kapaklarını anlatırken, onun fikirlerinden esinlenerek ortaya böyle bir çalışma çıktı. Galatasaray'daki sergi mekanımızda kitap kapakları yazarın ışık ve ses temalı pasajları ve fotoğraflarıyla birlikte sergilendi. Yani çok üsluplu bir şekilde bütün projeyi baştan sona kendi yönetti diyebilirim. Tabi ki bu gelip bire bir işimize karışmak şeklinde olmadı. Proje boyunca bize ufak ufak, tatlı tatlı pek çok şey anlattı. Kendi adıma ve arkadaşlarım adına söylüyorum gerçekten çok keyifli bir çalışmaydı.

Yaşar Kemal'le çalışmak nasıl bir şey?

Herhangi bir yazarımızla, hiçbir yayınevi bire bir iç içe çalışmaz. Ama konu Yaşar Kemal olunca çalışırsınız; bu tartışılmaz bir şey. Her şey karşılıklı istek ve beğenilerin çakışmasıyla meydana geldi. Yaşar Kemal yıllardan sonra ilk kez kitaplarıyla bire bir uğraştı. Küçük bir anekdot aktarmak isterim. Kitaplar dağıtılmadan üç dört gün önce Yaşar Kemal'i yayınevine davet ettik. Eşiyle birlikte geldi. Kırk kitabın tümü toplantı odasındaki masanın üstünde duruyordu. Kitapları görünce gerçekten çok etkilendi. Biz, Yaşar Kemal'le tanıtımla ilgili bir şeyler konuşmak istiyorduk. Ancak toplantı süresince sanki orada değildi. Sanki kitaplar ilk kez basılıyormuş gibi heyecanlıydı. Her bir kitabı çocuğu gibi eline alıp, baktı, okşadı. Hepsini teker teker inceledi. O iki üç saat içinde bizimle hiç ilgilenmedi. Yazar tarzını göstermesi bakımından bu çok etkileyici bir şeydi. Tanıtım için ne yaptığımız onun hiç umurunda değildi. Yine küçük bir anekdot vermek istiyorum. Yayınevinde çalışan arkadaşlarımız aylardır Yaşar Kemal kitaplarıyla uğraştıkları için Yaşar Kemal'e kitaplarını imzalattırmak istiyorlardı. Bu isteği kendisine ilettiğimde yıllardır imza günü yapmadığını ve bundan sonra da yapmayacağını ama aylar süren bu çabaya ve o anki heyecanına uyarak, Yapı Kredi çalışanları için küçük çaplı bir imza günü yapabileceğini söyledi. Zannederim on on beş kitap imzalayacağını düşünüyordu ancak imza üç saat sürmüştü.

Tanıtım çalışması için neler yapıldı?

Kitaplar çıkmadan önce Ekim ayında Beylikdüzü'nde yapılan İstanbul Sanat Fuarı'nda Sadık Karamustafa'nın tasarımıyla "Işık ve Renk" başlıklı bir Yaşar Kemal sergisi açmıştık. Küçük bir sergiydi. Bu aslında çalışmanın başlangıcıydı. Kitapların çıkma tarihi 15 Ocak'tan bir hafta önce Yaşar Kemal'in kırk kitabıyla birlikte 15 Ocak'tan itibaren tüm Türkiye'de olacağına dair reklamlara başladık. Yine 15 Ocak'ta Galatasaray'daki sergi mekanında Sadık Karamustafa'nın sergisinin daha geniş çaplısı açıldı. Sergi, kitap kapaklarındaki resimlerden, Yaşar Kemal'in dünyanın değişik bölgelerinde çekilmiş fotoğrafları ve o fotoğrafların içinde Yaşar Kemal'den alınmış "ışık ve renk" temalı pasajlardan oluşuyordu. Galatasaray'daki sergi bununla bitmedi. Bunların yanı sıra, İstanbul'daki belediye otobüslerinde, istasyonlara da afişler asıldı. Bu afişler Ankara, Eskişehir, İzmir ve diğer kentlerdeki istasyonlarda da kullanıldı. Ayrıca kitabevleri için büyük boyutlu afişler hazırlandı.

Bu projeye karşı olumsuz tepkiler, eleştiriler aldınız mı?

Aslında her yayınevi bütün kitaplarına aynı heyecanla yaklaşmalıdır ve yaklaşır da. Ama konu Yaşar Kemal olunca biraz farklı olmayı kimse yadırgamamalı. Bu yapılanlara karşı ne basından ne de diğer yayınevlerinden olumsuz bir eleştiri ve tepki almadık. Ama yapılanları fazla bulan varsa da bulmamalı diye düşünüyorum. Yaşar Kemal için bunu yapmalıydık. Vazife olduğu için değil. Birtakım işler vazife şeklinde algılanıp yapılır; ama kendi adıma ve bu projede yer alan tüm arkadaşlar adına şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki; büyük bir şevk, keyif ve heyecanla çalıştık. Bu ancak Yaşar Kemal olduğu için gerçekleşir açıkçası.

Kitapların satışları nasıl gidiyor?

Kitapların bir kısmı tekrar baskıya geçti. Bir ay içinde. İnce Memed kitabının satışı, Yaşar Kemal'in ifadesiyle, on yıl öncesine kadar 1 milyon 200 bindi. O zamandan beri üç yüz bin sattığını kabul edersek 1 buçuk milyon satmış bir kitapla, ciddi bir bestsellerle karşı karşıyayız. Hiçbir zaman Yaşar Kemal'i bestseller bir yazar olarak düşünmeyiz; ama 1,5 milyon sadece İnce Memed kitabının sattığı bir durum söz konusu. Bizde de İnce Memed de dahil olmak üzere yirmiye yakın kitabı ikinci baskıya geçti. Bu tamamen kitapların ilk basımda az sayıda olmasından değil okurun ilgisinden kaynaklanan bir durum. Bu bizi ama bizden çok daha fazla da Yaşar Kemal'i sevindirdi. Kitaplar yayımlandıktan sonra hiç düşünmediğim bir şey oldu.Yaşar Kemal birkaç defa telefonla kitaplarının nasıl gittiğini sordu; ama şunu biliyorum ki bu asla telifle ilgili değildi. Sadece okurun ilgisine yönelik bir meraktan kaynaklanıyordu.

Röportaj: Ebru Meriç

Dan Brown
tam adamını yakalamış!

Altın Kitaplar'dan bir 'çok satar'ın keşfedilişi ve tanıtımı

Dan Brown, Da Vinci tablosundaki gizemi ilk kez İspanya'da Seville Üniversitesi'nde çalışmalar yaparken fark eder. Yıllar sonra "Angels&Demons" için Vatikan'ın gizli arşivlerinde araştırmalar yapma şansına sahip olur. Bu araştırmalarda Da Vinci muamması tekrar karşısına çıkacaktır. Altın Kitaplar'ın Peter Demir'in çevirisi ile okurla buluşturduğu Da Vinci Şifresi dünyanın en ünlü sanatçısı Leonardo Da Vinci'nin'sırları'nı deşifre etmeye devam ediyor.

Oya Alpar: Dan Brown bugüne kadar hiç tanımadığımız bir yazardı. Brown'ın yazdığı *Da Vinci Code – Da Vinci Şifresi* ile Publishers Weekly dergisinde karşılaştık; derginin içinde bir tanıtım broşürü vardı ve hem Batu'nun hem de benim dikkatimi çekmişti. Kitabın kapağı ve sinopsisi oldukça hoştu... Bunun üzerine Akçalı Ajans ile iletişime geçtik. Brown'un kitabı, bir hafta sonu okumasının ardından Altın Kitaplar'ın 'yenileri' arasında yerini almak üzere işleme girdi.

Çeviriler son günlerde tartışma konusu oluyor; *Da Vinci Şifresi*'nin çevirisini, adını yine Altın Kitaplar'ın diğer eserlerinden tanıdığımız Petek Demir yaptı.

Oya Alpar: Doğru. *Da Vinci Şifresi*'nde kitabın kurgusundan dolayı özellikle üzerinde durulması gereken 'şifre'ler vardı. Petek'in bu konuda ne kadar itinalı çalışacağını biliyorduk.

Batu Bozkurt: Kitabın kapağı o kadar ilgiçti ki... Kapak ve romanın adı henüz hiç tanımadığımız bu yazar hakkında kafamızda olumlu düşüncelerin oluşmasını sağlamıştı. İlk okumanın ardından bir gerilim-polisiye romanı ile karşı karşıya olduğumuzu gördük. Dan Brown, *Da Vinci Şifresi* için oldukça iyi çalışmış, uzun süre Leonardo Da Vinci ve sözü geçen şifreler üzerinde araştırmalar yapmıştı. Ayrıca roman Altın Kitaplar'ın çizgisine de çok uygundu.

Yine de romanın Türk okuru ile buluşamaması da söz konusuydu. Bu, her zaman olası bir risk değil mi?

Oya Alpar: Tabii... Böyle bir risk her zaman vardır. Bu riski göze aldık çünkü kitaba ve yazarına güvenmiştik... Şimdi sezgilerimiz de hiç de yanılmadığımız ortaya çıktı. Tahmin etmediğimiz tek şey bu kadar kısa sürede kitabın 25 bin satacağıydı... Doğrusu iyi bir 'keşif' yaptığımız için mutluyuz...

Okur "Da Vinci Şifresi"ni neden beğendi?

Oya Alpar: Sanırım Sion ve Opus Dei gibi gerçek tarikatların var olması, Da Vinci, Boticelli, Newton, Victor Hugo, Debussy , Jean Cocteu gibi aydınların Sion tarikatının mensubu olmaları ve tabii ki 'şifreler'in etkisi oldukça fazla... Brown, birtakım gerçek sanat eserlerinden yola çıkmıştı ve bu sanat eserleri hakkında herkes mutlaka bir şeyler biliyordu. Bu eserlerin Leonardo Da Vinci'ye ait olması okurun romanı daha da çok merak etmesini sağladı ve herkes Leonardo Da Vinci'nin tablolarında birtakım sırları aramaya başladı. Romanın kurgusu bir tür 'bilmece' gibi... Bu türleri severek okuyan bir okur kitlesi var... Gizli birtakım sırlar ve bu sırların ortaya çıkması okurun hoşuna gidiyor... Tabii bunda Dan Brown'ın ustalıklı kurgusu ve kaleminin de etkisi yadsınamaz... Romanın 24 saat içinde geçiyor olması da okurun hoşuna gitmiş olabilir... Okurun, sözü edilen sırların ne olduklarını öğrenmesi için önündeki süre sadece 24 saat!

Batu Bozkurt: Dan Brown'un Leonarda Da Vinci'yi ve bu büyük ressamın sırlarını keşfetmiş olması, bana

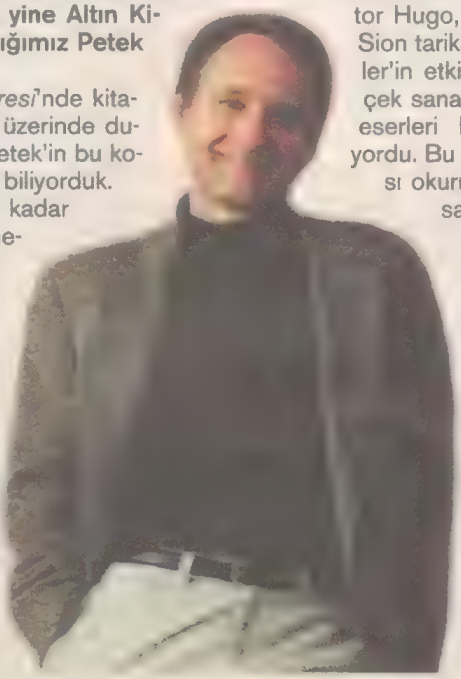

Dan Brown

kalırsa en büyük başarısı... Da Vinci, sanattan bilime kadar hemen her alanda söz sahibi olan bir kişilik; gizemi ve şifreleri seviyor... Üstelik kendi hayatında kullanmaktan hiç kaçınmamış da.. Tıpkı ***Mona Lisa*** tablosunda olduğu gibi... Bana kalırsa Dan Brown 'tam adamını yakalamış'... Roman, Amerika'da yayımlanır yayımlanmaz "En Çok Satanlar" listesine bir numaradan girdi. Yaklaşık 49 haftadan bu yana hala bir numarada... Biz romanı keşfettiğimizde Amerika'da henüz okura ulaşmamıştı.

Bu şu anlama mı geliyor: Kitabı satın aldığınızda henüz Amerika'nın "En Çok Satanlar" listesine girmemişti... Kitabı listeye girmeden fark etmiştiniz..

Batu Bozkurt: Doğru. Bu bizim için çok cesaretlendirici oldu... Amerika'da bir kitabın 49 hafta boyunca bir numarada kalması hiç de es geçilecek bir durum değil... Ama elbette bu romanın Türkiye'de çok satacağı anlamına gelmiyordu. Bizimkisi bir 'öngörüş'tü... Fakat iki ayda 25 bini bulan satışın bizim için de sürpriz olduğu itiraf etmemiz gerek...

"Da Vinci Şifresi"nin tanıtım çalışmaları için nasıl bir plan uyguladınız?

Batu Bozkurt

Batu Bozkurt: Türkiye'de daha önce kitapları yayımlanmamış bir yazarı okura tanıtmak oldukça zor... Bunun için ne yapabilirdik? Bir yandan gazete ve dergi ilanları için plan hazırlarken bir yanda da kitabın basına tanıtılması için çalışmalarımıza başladık.

İlanlardaki tanıdık slogan oldukça hoş... İlan tasarımı da oldukça dikkat çekici...

Batu Bozkurt: Evet! İlan, Dan Brown'un Amerika'daki yayınevi tarafından hazırlanmıştı. İlan tasarımı için çalışırken Akçalı Ajans'ın bize bir örneğini gönderdiği tasarım çok hoşumuza gitti. Gerçekten çok çarpıcı bir tasarım.. Bir Mona Lisa tablosu ve şu ünlü sözler: "Bu Adam Neden Gülümsüyor?" Basın tanıtımı konusunda ilk başlarda zorlandığımızı söylemeliyim.. Çünkü tıpkı okurun yazarı tanımaması gibi, medya da Dan Brown'u ve *Da Vinci Şifresi*'ni tanımıyordu... Tanımadıkları bir yazar hakkında 'haber' yapmakta çekindiler sanırım... Medyanın romanı ve yazarı keşfetmesi biraz zaman aldı. Ancak bir yandan bizim yürüttüğümüz basın çalışmaları bir yandan da okurun gösterdiği ilgi *Da Vinci Şifresi*'nin Türkiye'de de "En Çok Satanlar" listesine girmesini sağladı... "En Çok Satanlar" listesinde okurun payını es geçmek istemeyiz... Doğrusu okurlara teşekkür borçluyuz... Biz, romanı ve yazarı basında nasıl tanıtacağımızı düşürdürken bir çok okurun *Da Vinci Şifresi*'nden haberdar olduğunu fark ettik... Bu da okurun bilinç düzeyini gösteriyor. Bu romanı bekliyorlardı... İnternet'te, ki bu konularda en acımasız yorumların yapıldığı bir alan, bir tek olumsuz yorum almadık... Okurlar e-posta aracılığıyla Dan Brown'un diğer kitaplarının ne zaman yayınlanacağını soruyorlar.

Oya Alpar

"Da Vinci Şifresi"nin de 'korsan'ı çıktı...

Batu Bozkurt: Evet... Ne yazık ki çıktı... Fakat onlar kitabı biraz geç fark ettiler... Bu da bize avantaj sağladı. Piyasaya rahat girdik ve satışlarımızın oranı düşmedi. Kitabın korsanı çıktıktan sonra satışlarda hafif bir durgunluk oldu. Eğer *Da Vinci Şifresi*'nin korsanı çıkmasaydı yüzde 20 daha fazla okura ulaşırdık.

Röportaj: Şebnem Atılgan

Bir yayınevi

Can Yayınları Mart Ayı Etkinlikleri

1- İmza Günü: Attila Şenkon
13 Mart 2004 Cumartesi 14.00
Kare Kitabevi
Hoşdere Cad. 189/B Ankara
0312 442 01 57

2- Söyleşi: Levent Mete ile son kitabı "Büyücüler" (okuma kulübü yazarlarla söyleşi) Cumhuriyet Kitap Kulübü, Koop. C Ortaklarla ilişkiler Kolu Etkinliği
2 Mart 2004 Salı 18.00
İstiklâl Cad. Zambak Sok. No:4
Daire: 1 Taksim
(Fransız Konsolosluğu Yanı)

3- Bursa Tüyap Kitap Fuarı Etkinlikleri

Söyleşi: Anılar ve İnsanlar
Hilmi Yavuz Nazlı Eray Erdal Öz
7 Mart Pazar 16.30-18.00

Panel: Öyküde Hayalgücünün Sınırları
Cemil Kavukçu (Yönetici) Gürsel Korat Murat Gülsoy Faruk Duman
13 Mart Cumartesi 15.30 -17.00

Can Kitabevi'nde etkinlikler

4- Can Çocuk Kulübü Okuma Günleri - Ünlüler Çocuklara Kitap Okuyor

6 Mart Cumartesi
Can Çocuk Kulübü Okuma Günleri - Ünlüler Çocuklara Kitap Okuyor
Kubilay Tuncer
Saat 15:00 - 17:00
Can Kitabevi - Yeni Çarşı Caddesi No:22 Galatasaray

13 Mart Cumartesi,
20 Mart Cumartesi,
27 Mart Cumartesi
Can Çocuk Kulübü Okuma Günleri - Ünlüler Çocuklara Kitap Okuyor
Buket Dereoğlu - Özgür Özgülgün
Saat 15:00 - 17:00

Alman ekolünden bir Laz: Zeyyat Selimoğlu

Arkadaştık ama, yaşı da başı da benden ileriydi; ben daha bir yaşımdayken, o, kalemi çoktan eline almış, yazılar yazmış, bir de ödül kazanmıştı. "Rize'nin Köylerinden", 1949-1950 Yunus Nadi Armağanı Birincisi.

1922 doğumluydu ve Karadenizli bir armatörün oğlu olarak dünyaya gelmişti. (Burnunun hafif eğriliği, Karadenizliliğinin en güvenilir tanığıydı.) Alman Lisesi'de okumuş, İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirmişti. Bir dönem, Türk Şilepçilik Şirketi'nde ortak olarak çalışmışsa da, edebiyatın asalet rozetini paraya pula yeğleyerek, hikâyeler yazmış, Almanca'dan çeviriler yapmaya sıvanmıştı.

Zeyyat Selimoğlu, görüntüde, bir Alman kadar soğukkanlı ve mesafeliydi. Ama bir Karadenizli olarak da zeki ve mizahçı! Eğik burnunun gölgesi altındaki dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme taşırdı boyuna. Öyle sanıyorum ki, ağız dolusunca gülüşünü de, kederle ağlayışını da kimse görmemişti.

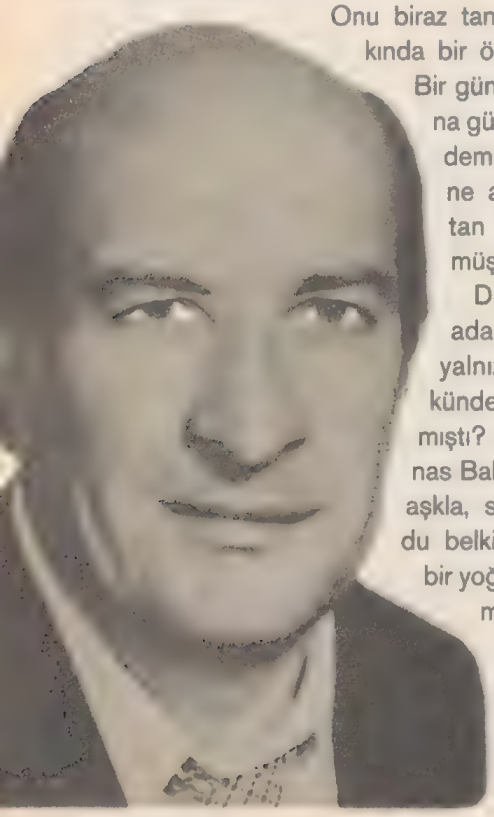

Onu biraz tanıyıncaya dek hakkında bir önyargıya sahiptim: Bir gün, sözüne, yargılarına güvendiğim biri şöyle demişti: "O, denizden ne anlar? Denizi kaptan köşkünden görmüştür!"

Denizi ve gemi adamlarını gerçekten yalnızca kaptan köşkünden mi görüp tanımıştı? Evet, bir Halikarnas Balıkçısı gibi tutkuyla, aşkla, sevdayla yazmıyordu belki ama, her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardı. Yumurtayı anlatmak için illa ki tavuk olmak gerekmiyordu. Bir dönem yazdığı hikâyelerde tümüyle gemi adamlarının yaşam serüvenlerini konu edinmişti. Deniz denilen gizemli doğanın kendisinden çok, gemicilerin insanlık durumlarından konular çıkarmayı yeğlemişti. O "durum"lara bakarken mizahi olanı da mutlaka yakalayarak...

Bir defasında, çalıştığım dergi için yılın hikâye kitaplarının dökümünü hazırladım. Zeyyat Selimoğlu'nun o yıl içinde yayımlanan yapıtını atlamışım! Kasten değil elbette, gerçekten haberim olmadığı için... Kitabı yayımlayan (bir gazetenin yan kuruluşu) yayınevi burnundan kıl aldırmıyor, dergilere yayınlarını göndermiyor, ilan vermiyor, eleştiri yazılarına gönül indirmiyordu! (Bu nedenle olmalı, sonunda başarıyla battı!) Kitapları kendince bir titizlikle basıyor, sonra da kem gözlerden saklarcasına deposuna kaldırıp koruma altına alıyordu. Selimoğlu'nun kitabını görmemiş olmam, işte bu nedenle bir rastlantı değildi.

Üstada bunu anlatmak için epeyce bir dil döktüm önce. Ancak onu inandırmak hiç de kolay değildi. Şöyle diyordu: "Ne olursa olsun, eleştirmen kitabı görmek zorunda. Beğenir, beğenmez, o ayrı. Ama mutlaka sözünü etmeli."

Derdimi anlatamadığımı görünce ben işi şakaya vurup gönlünü alayım istedim:

"Ama ben eleştirmen değilim ki..." dedim.

"Öyleyse neden yazıyorsun bu yazıları?" diye çıkıştı.

"Ekmek parası için," diye alttan aldım. "Ne yapayım, ücretli adamız, yaz diyorlar, yazıyoruz!"

Selimoğlu çok şaşırmıştı böyle bir karşılığa, sözümü fazlasıyla ciddiye aldığı belliydi:

"Olur mu canım?" dedi. "Ekmek parası için... Böyle eleştirmenlik olmaz!"

"Ne yapayım, herkes armatör olamaz ki!"

Biraz da yüksek sesle söylemiştim bu son sözü. Bazen öfke baldan tatlı olur ve insan bu tada aldanır.

Konu orada kaldı. Ama onun açısından kapanmamış olmalı ki, "Eleştirmen geçim sıkıntısı içinde olmamalı" diye bir yazı yayımladı bir süre sonra. Karşılaşmalarımızda selamlaşıyorduk, elimi sıkıyordu, ama gerçek o ki, kalbindeki eğrilme doğrulmuyordu; bakışı sudan soğuktu.

Aramızda geçen ikinci olay, ortak dostumuz Nursel Duruel'in ilk kitabı **"Geyikler, Annem ve Almanya"** ile ilgiliydi. Bu kitap yayımlandığında bir yazı yazmış, önemini vur-

gulamış, kimsenin üzerinde durmayışına şaşırdığımı söylemiştim. Meğer yine baltayı taşa vurmuşum! Zeyyat Selimoğlu'ndan bir mektup aldım: Kendisinin bu kitapla ilgili yazısının fotokopisini çekip gönderdi. Yanıldığımı kanıtlıyordu. Arası çok sürmedi, o günlerde ya karşılaştık, ya da ikinci bir mektup yazdı (anımsamıyorum şimdi), gönderdiği yazıyı ciddiye almamamı, yazarlar arasında bir şakalaşma olarak görmemi istiyordu.

Belli ki ince ve insan kırmayı göze alamayan biriydi... Ardından, tüm hikâyelerini kapsayan **"Gemi Adamları"** yayımlandı; o kitabı için – birikmiş "kabahatlerimi" bağışlatmak üzere – bir yazı yayımladım. Telefonla arayıp teşekkür etti. Kalbindeki eğrilik ancak o zaman düzeldi bana karşı. Dostluğunu kazanabilmiştim sonunda. Seyrek de olsa çağrılar alıyordum üstattan: Heybeliada'daki yazlığına, Taksim-Nişantaşı civarındaki kafelere, ya da evine çağırıp ağırlıyor, çaylı kahveli söyleşiler yapıyorduk. Bu buluşmalarımızda Nursel Duruel de oluyordu çoğunlukla.

Karım anlatmıştı: Aradığı zaman, evde olmadığımı öğrenir öğrenmez küt diye kapatıyormuş telefonu yüzüne. Hiçbir şey demeden... Üstadın, Alman ekolünden bir Laz olduğunu, dolayısıyla kusuruna bakılamayacağını anlatmaya çalışıyordum her defasında. (Karım, yazarların incelikli kişiler olduğunu sanmak gibi bir yanılgı içindeydi.)

Yaz mevsimini geçirdiği Heybeliada'ya özellikle yalnız çağırıyor, ne kadar sıkılsam da onu kırmamak için gidiyordum. Sıkılıyordum, çünkü üstada konuk olmanın belli kuralları vardı. Örneğin eşinizi de alıp götüremezdiniz yanınız sıra. İkincisi, onun uygun göreceği sürede konuk olabilirdiniz. Bir iki saat sonra, "Hadi sen bu vapura yetiş!" diyebiliyordu. Üçüncüsü, ikram ettiği şeyleri bir defada alabilirdiniz ancak; geri kalanı kaldırılırdı. İkinci bir dilim kek alma hakkınızı yitirirdiniz! (Şaka değil!) Kısacası, yarım günlük yolu, bir çay içimi süresi için göze almanız gekeriyordu. Yine de, bir Laz'ın Alman disiplinine katlanmayı göze alır, Zeyyat Selimoğlu'nu geri çevirmeyi göze alamaz, çağrılarına elimden geldiğince uyardım. Edebiyattan, Almanya'dan, ülke sorunlarından konuşurduk, konukluğum süresince. Almanya'da karşılaştığı tuhaflıkları, yakından tanıdığı Nişantaşı sosyetesinin pespayeliklerini ince bir alayla anlatırdı.

Arada bir soru sorduğum da olurdu elbet ama, sorduğuma soracağıma pişman ederdi beni: Hemen karşı sorularla perişan ederdi, sevgili Zeyyat ağabey. Sorumun altında başka anlamlar gizlenip gizlenmediğinden kuşkulanırdı Laz mantığıyla. ("Ha sen buni ne içun demuşsun, de baa uşağum!")

Aramızda Nursel Duruel olduğu zaman birlikte geçirdiğimiz süre daha keyifli olurdu kuşkusuz. Nursel, o her zamanki iyimserliğiyle Zeyyat ağabeyi konuşturur, ben de rahat rahat dinlerdim; yalnızca sorulan sorulara yanıt vermek için konuşurdum.

Buluşup söyleşme çağrıları hep Zeyyat ağabeyden gelir, ısmarlanan şeylerin hesabını da mutlaka kendisi öder, bu konuda ödün vermezdi. "Alman usulü" ödeme önerimizi bile geri çevirir, Alman terbiyesini unuturdu o dakikalarda... Zaten öyle kimileri gibi yabancı hayranlığı yoktu; Alman kültürü almıştı doğru, ama, beğenisi incelmiş bir Karadenizli, duyarlığıyla yerli bir insandı o. Uzaktan bakınca soğukmuş gibi görünen yapısının ötesinde bir içtenliği vardı.

Nursel'le benim dışımda, onun zaman zaman buluşup yemeklere çıktığı, kendine yakın bulduğu kimseler de vardı. Onlardan biri de karikatürist Behiç Ak'tı sanırım. Bunun dışında, meyhanelerde, barlarda, kokteyllerde göremezdiniz üstadı. Biraz "asosyal" miydi? Belki... Lise sıralarında, şair Zeki Ömer Defne'nin öğrencisi olmuştu. Yapımcılığını üstlendiğim bir radyo programında ikisini buluşturup konuşturmuştum. İlginç bir program oldu. Radyoevinin çıkışında hoca-öğrenci kol kola, cinsel sağlık konulu söyleşmelerini unutamam. Zeki Ömer Defne şöyle diyordu: "Zeyyat evladım, duydum ki sen de kamış taktırmışsın, nasıl oluyor, bir anlat bakalım!"

Bir gün Nursel Duruel telefon etti: "Zeyyat Bey hastanede, ziyaretine gidelim," diye.

Çapa'da yatıyordu. Hastalığının ne olduğunu söylememişler. Tanı konulamadığını biliyordu, bize de öyle dedi. İyileşeceğini umuyordu ama. Tebessümü de, esprisi de yerli yerindeydi. İştahsızmış, canı yemek istemiyormuş; tek şikâyeti buydu. Bakımıyla, kardeşleri ve yeğenleri ilgileniyordu. Onların dışında kimsesi yoktu. Yıllar önce eşinden ayrılmış, çocukları da olmamıştı.

İkinci ziyaretimizde evine çıkmıştı artık. Ne var ki sağlığı daha da bozulmuştu üstadın! Yiyip içmelerden büsbütün kesilmiş, zayıflamış, incelmiş... Sanıyorum ki kendini zorlayarak yarım saat kadar bizimle oturdu. Zihnini toparlamakta güçlük çektiğini, bir ara adımı sormasından anladım. Dönüşü olmayan bir yola girmişti, ne yazık!

Üzüntümüzü gizleyerek yanından ayrıldık. Son görüşmemiz oldu!

Ölüm haberini aldığımızda sıcak bir yaz günüydü. Heybeliada'da, Ahmet Rasim ile Hüseyin Rahmi'nin yattığı mezarlıkta toprağa verdik! Edebiyat dünyamız biraz daha yoksullaştı.

Adnan Özer-Aslan Özdemir

KaçakSöyleşi

Bez afişte bir slogan: " Beyoğlu Doktorunu Arıyor", altında da "Dr. Ercan Kesal, Beyoğlu Belediye Başkanlığı Aday Adayı" ibaresi var. Bu afişlerden her yerde gördük. Ama Doktor Ercan bizim Ercan, parasızların doktoru, parasız sanatçıların dostu, doktoru...

Ercan Kesal parti merkezinin resmi olarak kendisini aday göstermesini beklemiyor. Bölgesinde halk arasında yıllardır sosyalizasyon çalışması yapıyor. Gelir düzeyi düşük mahallerde yılda her aileden en az bir kişiye ücretsiz sağlık taraması yapmış. Sosyal, kültürel, sportif bir sürü dernek kurmuş. Mahalle çapında pek çok sosyal projeyi finanse etmiş. Çalışmalarını buraya sığdırmak olası değil.

O aday olmayı bekliyor. Biz içimizden birinin aday olmasını bekliyoruz. Kaçak Yayın'ın bu sayısı çıktığında adaylar açıklanmış olacak. Adaylığı gerçekleşir mi, gerçekleşirse seçilir mi, bilinmez. Ercan Kesal bizim için hep var olacak. 78 kuşağının kültürlü, cevval çocuğu ile yaptığımız sohbeti sunuyoruz.

Katılımcı demokraside katakulli olmazsa

Beyoğlu doktorunu bulacak

Aday olur da seçilirsen Beyoğlu'nun hangi dertlerine derman olacaksın, ilaçların neler?

Hikâyeyi anlayamazsanız hastalığın tesbitini de yapamazsınız. Hastanın hikâyesini anlıyorsan, tedavinin % 60'ını yapmış oluyorsun; geriye kalan da %40, yani hastanın güvenini kazanmak için yapılan şov. Şimdi Beyoğlu'nun iskeletine, hikâyesine girdiğimiz zaman, bizim bildiğimiz bir Beyoğlu olmaz bu... Şöyle bir benzetme yapılabilir, İstiklal Caddesi'nin ışıkları bizim gözlerimizi almış. Bir tarihi Beyoğlu var, bir de coğrafi olarak Kasımpaşa, Yenişehir, Piyale Paşa, Kaptan Paşa, Fetihtepe, Sütlüce diye adlandırılan bir başka Beyoğlu var ve onlar seçiyor Beyoğlu'nun yöneticilerini, Beyoğlu Belediye Başkanı'nı. O tarafa baktığınız zaman sıkıntı orda, burdakine bakacak olursak, felsefik sıkıntılara dayalı şeyler: tarihsel bir doku var, bir kere Beyoğlu'ndaki tarihi yapının envanteri çıkartılmış değil, yapıların bir kısmının da çökerek ölümlere sebebiyet verdiği ortada. Ama öbür tarafta Tarlabaşı'ndan aşağı indiğimiz zaman, Kalyoncu Kulluk'tan aşağı indiğimiz zaman, Piyale Paşa'sı, Fetihtepe'si, Kasımpaşa'sı, Hacı Hüsrev'i, hepsin de Sivas, Erzincan, Giresun gibi lokalize olmuş, yaşayan yerler...

Anadolu kökenlilerin en yoğun bulunduğu bölge neresi?

Piyale Paşa, Fetihtepe ve Kaptan Paşa; burda Erzincan, Sivas, Giresun ve Van'lı olanlar.

Beyoğlu parasal açıdan, gelir seviyesi açısından ilçesine yansımayan bir özelliğe sahip. Ve daha tuhaf bir şey söyleyeyim, okuma yazma oranıyla birlikte eğitim seviyesi en dü-

şük ilçelerden birisi. %82 okuma yazma oranı var ama %71' i ilkokul, geri kalan %17'lik bölümü de ortaokul, lise, üniversite; gerikalan % 18 okuma yazma bilmiyor. Ama biz zannediyoruz ki İstiklal Caddesi'nde gezenler, sinemaya gidenler Beyoğlu'nda oturuyor. Sorun burda zaten. Aşağıda çok acaip bir nüfus var en büyük sorunumuz işsizlik, istihdam, ikincisi eğitim ve sağlık.

Beyoğlu'nu bir hastaya benzetirsek, estetikten çok, iç hastalıklarına müdahale gerekiyor galiba, öyle mi?

Tabii bu vazgeçilmez....

Sosyal hastalıklar ile fiziki hastalıklar arasında bir paralellik var mı?

Elbette. Hastalık, yoksulluk. Fakirin hastalığı katlanılmaz.

Her sağlık taramasından sonra bunu nasıl farkedememişiz falan diyoruz; bir sokağın hastalığıyla öteki sokağın hastalığı bile farklı. Cemaatin hastalığıyla Cem Evi'ndeki taramada gördüğüm hastalık ve muhafazakâr kesimlerde gördüğüm hastalık birbirinden farklı. Birinin çiğ et, sucuk yeme alışkanlığı çıkıyor ve burada inanılmaz bir parazit görülüyor, öbüründe kapalı, içe dönük kirli bir hastalık, enfeksiyonla ilgili hastalıklar, orada da onu görüyorum. Yani yaşadığın dünyayla birebir uzantısı var yaşadığın hastalığın.

Sokak sokak bunları tesbit edip istatiki olarak renklendirdin mi?

Kendimce; bununla ilgili İstanbul Valiliği hakkımda sen nasıl ücretsiz hasta bakarsın diye soruşturma açacaktı nerdeyse. Yasak dediler, çünkü rekabetçi koşulları bozuyormuş.

Güncel hastalıklar nedir, Beyoğlu için?

Çok fazla kahveye gidiyorum, çok fazla dernek lokallerine gidiyorum, Türkçe konuşamıyorlar, çok ciddi bir Türkçe problemleri var. Çok kolay cümleler vardır ya, öğretilir, "Ben okula gittim" onu bile zor bulabiliyorsun. "Ben bizim okula gitmeyi düşündüğümüz gibi" diyor... Böyle bir cümle kuruyor. Burda bir sıkışmışlık var, bir parça öne çıkmaya çalışayım da... Aklında siyasete zıplama var, çünkü kaynak aktarılacak bir alan diye öğretilmiş ya şimdiye kadar siyaset. Şehirde tutunmanın yollarından birisi güç sahibi olmak, dayısı olmak, adama bir telefonla ulaşmak; anlıyorsun ki kendilerini eşleştirdikleri şeylerden çok aşağılarda bir yerde. Tapu sorunu nedir bunu bilmiyorlar. Bence onlara 'bizim sorunumuz nedir' diye bir broşür bastırmak gerek. Biz yaptık; sorunumuz nedir, sizi bekleyen sorun nedir, bizi şurdan arayın diye broşür bastırdık, onbinlerce. Önce korktular, devletin, devlet bakanlığının oraya gönderdiği müdür zannettiler beni; mesela gelip ne zaman vereceksin biz de seni doktor zannettik, sen de mi böyle olacaktın dediler. Bir yere gidilecek mesela, paraların hepsini ben harcıyorum. Her gittiğim yerde bunların parasını ben harcıyorum, devlet bana para vermiyor, ben devlet memuru değilim diye anlatmaya başlıyorum. Sonra inandılar, öyle konuşmaya başladık. İnsan sosyal anlamda ne istiyor biliyor musun? Ciddi bir çöküntü, ciddi bir bağışıklık sisteminin... AIDS'de vardır ya, bu sistemin çözülmesi ve her türlü hastalığa açık hale geliyorsun ya, sen onu sosyal anlamda bir AIDS ile baş başa bırakmışsın ve gidiyor; Seda Sayan da gidiyor, Mustafa Topaloğlu da gidiyor, ne verirsen gidiyor, önce bir bağışıklık sistemini çökertiyorsun sosyal anlamda.

Peki İstiklal Caddesi'ne ne diyorlar orayı nasıl tanımlıyorlar?

Birçoğu günlerdir aylardır buraya gelmemiştir; benim bir temizlik personelim var, gelmemiştir. 100 hastanın 50'siyle tercüman vasıtasıyla konuşuyoruz, Türkçe konuşmayı bilmiyorlar. Beyoğlu Emniyeti'nin arkası, orda 250-300 hasta baktık, yine tercümanla baktık.

Burası uzak bir düş, bir hayal ülkesi; bazen akşamları gelip gördükleri, hayal ettikleri, kıskandıkları bir yer... Bir taramada 57 yaşında bir kadın, Türkçe'yi iyi konuşamayınca, yeni mi geldin dedim, hayır dedi, 12 yaşında geldim. 40 yıl burda Bademlik'te yaşayıp hâlâ Türkçe'yi konuşamamanın manası ne sizce?.. Benim Kâğıthane'deki dispanserimde temizlikçi kadın Fatma, filim çektirmek gerekti, hasta vardı, başka bir polikliniğe göndermek is-

tedim, Çağlayan'a. Ben hayatımda oraya hiç gitmedim, neresi, dedi. 5 dakikalık yol; ben eminim 3,5,10 yıl hiç denizi görmeden yaşayan insanlar var orada. Bence on yıldır Beşiktaş'a inmemiştir.

Sinemaya gitmemiştir.

Öyle bir şey yok hayatında, hayatında hiç gitmemiş olabilir.

İstanbul'a köy diyorlar ya, başka bir şey herhalde.

Evet köy başka bir şey, köyde bir şey yok ki; İstanbul köy değil, hastalıklı bir şey. Bir ucube şehir de değil, köy de değil.

Beyoğlu için kültürel projelerin var mı, ekibinle belirlediğin, senin gönlünden geçen, imkanlarım olsa bunu yaparım diyebileceğin birşey var mı?

Her iki tarafı birbirinden ayırdetmeden konuşmalıyım: tarihçiler anlatır, 2100 adet Nişantaşı varmış, yani rekor taşı; Nişantaşı'nın adı da oradan geliyor... Yani atıyorum, 1622 yılında Okçuzade Mehmet Efendi yayı öyle bir gerdi ki oku attığı yere bir taş dikiliyor, ... Bunlar da 7 tane taş... yedi hamleli, bu merkezlerden atılımla kültürel bir projeyi başlatacağım. Tarihe uygunluk, kültüre uygunluk, bugünkü uygarlığa uygunluğu getirecek. Senkronize edeceğim. Çok Amaçlı Kent Evleri kuracağım, o çocuklarla, gençlerle... Ayrıca İstiklal Caddesi'nde kaç tane bina var, kaçı yıkılmaya yakın, kaçı mimari özellikte bunları bulmak lazım, kaçı sağlıksız ...

Çok amaçlı kent evleri aslında çağdaş halk evleri projesi, çünkü ona halen ihtiyacımız var, kentte, Beyoğlu'nda yaşayıp Sivas'lı, Giresun'lu olmuş olabilir, o zaman onun, o yörenin kültürünü oyunlarını, kente ait bir şekilde geliştirebileceği hobi merkezlerini de kurmalıyız. Kültür evlerini oluşturacağız.

Halayla sınırlı kalsın istemiyorsun.

Elbette, bu gelişmeler onu İstiklal caddelileştirebilir, burayı seyredip geri dönmelerine gerek yok. O çocuklar yeteneklidir.

Belediyenin yapması gerekir.

Evet, hem organizasyon hem de sponsorluğu.. Şimdiye kadar yaptığımız bütün çalışmalar ilgi gördü; orası bir labaratuar... Bu kültür evleri İstiklal Caddesi'nde olanlardan farkı olacak, daha az ticari olacak.

Basını Beyoğlu'na çekmeyi düşünmez misin? Basın o kadar merkezden dışarda yaşıyor ki... Ama burası canlı bir yer, basının bir kısmı burada olsa daha iyi olmaz mı?

Tabii bu benim elimde değil, ama daha iyi olur. Buradaki dokuya dair bizim Kentsel Proje diye bir projemiz var, onun içinde eski binaları temizleyip basını özendirebiliriz. Siz eğer binayı iyi temizlerseniz ya da kenti iyi temizlerseniz, artıklarını atarsanız zaten o kendini gösteriyor, benim bu temizlik ve yenileme projesinden kastım da o. Mutlaka düzgün bir şekilde dizayn edeceksiniz. 24 saat yaşayabilmeli bu şehir, hani konuşmuştuk ya, gece kitap alacağın yerler var açık olan. CD alabiliyorsunuz, burası turistik yaya trafiğine kapalı olan yerler, el işlerinin ortaya çıkarıldığı bir alan haline getirilmeli. Galata'daki avizecileri kaldırın, bu mekanlarda daha adam gibi işler yapılmasını sağlarsınız. En önemlisi şu: mimar arkadaşlarımız insanı görmüyorlar, ada, parsel, proje görüyorlar, halbuki insan için vardır bütün bilimler, bilgiler bunlar insanın işine yaramıyorsa bana ne. Galata'daki insanların işlerini daha iyi yapmaları için olanak sağlanmalı. İnsanın öne çıktığı şeyler yapılmalı.

Eskiden Beyoğlu Spor Klübü vardı.

Hasköy Spor 1923'te kuruldu, kurucularından biri dünya tatlısı bir adam. Galata Spor yine öyle, Tophane yine; renkleri aynıdır, mavi beyaz. Rumlara onlara saygılarından renklerini değiştirmemişler. Spor için kapalı alan, tesis şart. Beyoğlu sadece özellikle Firuzağa, Cihangir, bu bölgede birtakım entelektüellerimizin yazar, şair takımının taş evlerde oturup çok önemsiyorum ama işin öyle olması gerektiğini de düşünmüyorum.

Bu entellektüel barlarda fiyatlar çok pahalı, valla bir çay anasının nikâhı, ticarete de karışılmaz ama...

Ben karışırım; Beyoğlu'nun İşsiz sayısını çıkardım... Bu işsizlikte asıl sıkıntının nedeninin mesleksizlik olduğunu da biliyorum. Şimdi önce kalifiye bir eğitim, önce mesleklendirip daha sonra bu mesleklendirdiğin kesimi kendi elindeki işyeri datasına göre araştırmayı düşünüyorum; bana gelen restorant işiyle ilgilenen bir vatandaşı çalıştırmak zorunluluğu var... ahçı var iki tane gönderiyorum, istediğini işe başlatabilirsin. Onlar Beyoğlu'nda ve işsizler. Otopark var ki vicdan var... peşkeş çekersin ya da işsiz 5 kişiyi eğitirsin, böylece 1200 aileyi ekmek sahibi yaparsın.

Edebiyat çevresinin çoğu Beyoğlu'nda takılıyor. Bohemlik te artık avara kasnak gibi bir şey, üretilmiyor. Aralarında gereksiz kent çatışmaları var. Ne yapılabilir?

Tabii ki bu noktada hocamız sensin, (Adnan Özer'e söylüyor) ben senin öngörülü biri olduğunu bilirim, sen yıllar önce söylemişsindir, bugün karşımıza çıktı.

İstanbul denince Beyoğlu, Galata akla gelir ama bir Güngören akla gelmez. Burası gelir, bu anlamda değerli ticaret ve turizm merkezi olmasının yanı sıra kültür merkezi de. Bina olarak, kurum olarak bir kültür merkezi yapmalıyız.

Lüks kaçsa bile yapmalıyız artık?

Lüks değildir, o lüks gibi yaşatıldığı için bize lüks geliyor yoksa hiç de lüks değil.

Vapurun kıçındaki merdiven

Evlerindeki halıya uzanır gibi yere oturan onaltı-onyedi yaşlarındaki gençlere ilk kez rastladığımda, şaşırmıştım. Ama bu ufak şaşkınlığım, "içerisi veya yan kısımlar, her taraf dolu mu da, o yüzden yere oturuyorlar acaba?" diye merak etmemden ibaretti. Sonra, isteyerek böyle yaptıklarını, deniz suyuyla lekelenmiş yağlı ve kirli tahta zemine bilerek oturduklarını farkettiğimde ise, onlardan nefret ettim. O rahat davranışları, insanların arasına değil de herhangi bir yere öylece çöküp oturmaları ve keyiflerine bakabilmeleri, bana batıyordu açıkçası. Bu batma hissi, yani olur olmaz şeylerden sıkıntı duyuşum, ruhumun acıması ve peşinden gelen öfke duygusu, gençliğimin elimden gittiğini düşünmemle ilgiliydi belki. Vapurun arkasında yere oturan o gençleri gördüğümde, sanki bana ait bir şeyleri benden çalmışlar gibi kendilerinden nefret ediyor, ayrıca onlara hiçbir konuda kesinlikle güvenmiyordum. Engel olamadığım bu zehirli öfkemi gizlemek içinse çok karmaşık bir çaba harcıyor –kimi zaman sadece kendimi kabahatli buluyor– bunu bile beceremediğim vakitler usulca arkama dönüp dişlerimi sıkıyordum.

Öte yandan, tamamen de onların dışında bir yerde değildim; bende de hâlâ gençlik vardı biraz.. Onlar kadar gençken örneğin, kısa deniz yolculuklarında yere değilse bile, altıma bir gazete koyarak vapurun giriş merdivenlerine otururdum. Rahat ederdim o geniş basamaklarda; böylece hem insanlardan uzak duruyor, ama onların geçtiği bir yerde bulunduğumdan tamamen de saklanmamış oluyordum. Orada otururken, kıçımın altına koymadığım diğer gazeteyi okur, veya bazen yalnızca denizi seyrederek sigara tüttürürdüm. Yıllar sonra basamaklarda oturmaktan vazgeçtim. Gariptir ama, bunun en önemli nedeni, pantolonumu kirletmeyi veya buruşturmayı istemeyişimdi. Çünkü hem fazla pantolonum yoktu, olan en iyisini de üzerime geçirip, yakında bir kız bakmaya gidecektik.

Kadınları bir eşya gibi görmemeye çalışsam da; genel bakış çerçevem aşk ve benzeri duyguların toz pembe görüntülerinden arınmış, bir an önce giderilmesi gereken acil bir meselenin lekesiyle buğulanmıştı; yaşlanıyordum ve tohuma kaçmadan önce evlenmem icap etmekteydi. Memleketimden, bana ortaokul mezunu, akça pakça ve sakin huylu bir kızı uygun görmüşlerdi. Gelirim ikimizi de rahatça doyurmaya, ayda iki kez sinemaya gitmemize bile yeterdi. Önceleri naz etsem de, yavaşça hevesleniyordum bu işe. Hattâ daha önceden, sanki ilerde böyle bir şey olabilirmiş gibi buna hazırlanmış, kendimce bir çeyiz bile düzmüştüm. Çamaşır makinem, geniş bir buzdolabım, akşamleyin yemeklerimi sehpanın üzerinde yediğimden kullanmadığım –altına itelediğim hiç kıpırdamamış sandalyeleriyle beraber– altı kişilik büyük bir masam, belki sadece bir iki defa ısıttığım bir fırınım ve diğer mutfak ıvır zıvırlarım vardı... Topladıklarımın arasında asıl hoşuma giden şeyse, küçük müzik kolleksiyonumdu. İnsan tek başına olmaktan başka önemli sebeplerle sıkılsa da, sanki yalnızken müzik bile dinlenemiyordu pek. Onları, birisiyle beraber dinleyeceğimi hayâl ederek biriktirmiştim. Bu yüzden benim tercihim olmaları da gerekmemişti; ilerde beraber yaşayacağım bir kadının müzik beğenisini tahmin etmeye çalışarak, hiç dinlemediğim şarkıcıları da katmıştım küçük arşivime...

Eksik kalan diğer eşyaları almaya devam etmekteydim bu arada. Fakat çoğu zaman –şu evlilik işi hesapta olmadan önce de yaptığım gibi– birçok şeyi yalnızca kendim için satın alıyordum; bir video, katalitik bir soba, özel pornografik filmlerim, baş ucuma tuhaf bir lamba, katlanır bir sandalye... Gene de, sanki hayatımda bir başkası olacak, her türlü eşyamı ileride onunla paylaşacağım diye düşünmeden edemiyor; fakat böyle düşünmekle de, en gereksiz ve tuhaf alışverişlerim için kendime bir bahane uydurduğumu farkediyordum...

Belki içimdeki zehirli öfke yüzünden ve eğlenmeyi de pek bilmediğimden, maaşımı nereye harcayacağımı şaşırmış, bir fritöz almak için, vapurla karşı tarafa geçmiştim yine. Hesaplı Avrupa malları satılan büyük bir çarşıdan, sadece fritözü değil, yanında bir çatal-bıçak takımı ve otomatik bir rendeyi de paketletip dönerken, vapurda insanların arasına oturamayıp, arka kısıma geçtim. Okulundan filan dönen birkaç genç, karşımda yerlere serilmişti gene! Bense artık, basamaklarda dahi oturamıyordum. Aslında ne içeride, ne de tam anlamıyla dışarıdaydım; başka ga-

rip yerlerde durmaktaydım sürekli! Vapurun kıçındaki merdiven, bunlardan bir tanesiydi. Şehir hatları gemilerinin birçoğunun arka kısmında; denize düşen birine uzatmak maksadıyla mı, hayır değildir, yoksa çeşitli tamirat işleri için mi, bilmiyorum, kenara yaslatılmış, uzun, bildiğimiz tahta bir merdiven bulunurdu hep. Gemi tıklım tıklım dolu değilse kimse de üzerine oturmayı düşünmezdi; çünkü sallanırdı sürekli, ortopedik bir iskemle gibi değildi elbet. Ve benim oturmak için seçeceğim en tuhaf yerdi işte!

Oturduğum, bulunduğum yerler, düşündüğüm, hayâl ettiğim şeyler, hepsi farklıydı, sıradan biri değildim sanki! Çünkü ne diğerleri gibi içeride yolculuk edebiliyor, ne de eskiden yaptığım şekilde giriş merdivenlerine çöküp gazetemi okuyabiliyordum. Ama sıradışı da olmamalıydım; çünkü şu karşımdaki yeni nesil veletler gibi, ayaklarımı uzatıp yere de oturamıyordum. Tek yaptığım ikisinin ortasını, hattâ üç olasılık varsa onun ortasını bulmaya çalışmaktı. Bu aptalca gayret de beni yoruyor ve sinirlendiriyordu... Az ötedeki çocukları göz ucuyla izlerken, gençliğimin havada süzülerek benden uzaklaştığını ve onların cebine girdiğini gördüm! Her hareketleri batıyordu bana; gazetemi okumaya çalışıyor, fakat onlarla ve onların çağrıştırdığı bir yığın şeyle ilgileniyordum. Uzaktan kendime, yaşayamadığıma inandığım gençliğime bakıyordum sanki.. Bazen güzel havalarda, liseli kızlar da otururdu yerlere böyle, sırtlarını, vapurun cıvatalarla dolu demir duvarında uygun bir boşluğa yaslayarak. Eteklerini düzgünce örtmeye çalışsalar da, gerilen giysileriyle biçimini belli eden diri ve genç vücutlarına, küçük ama olgun kıvrımlarına iç çekerek, şöyle bir göz atardım hemen. Genç bir kız arkadaşım olmamıştı hiç; onlarla nasıl konuşacağımı dahi bilmezdim. Şimdi, neler diyebileceğimi az çok tahmin etsem bile bu kez de iş işten geçmek üzereydi. Ama fazla da dert etmiyordum; yakında dünya evine girecektim ve bir kadınım olacaktı. Bir kadın düşüncesi böylece kafamda eşyalaşıyor, geriye bir tek şu gençlik ve ömür hesapları kalıyordu yine.

Karşı köşemde yerde oturan, kulaklı teybini dinleyen onaltı– onyedi yaşlarındaki çocuğu, garip bir yaratıkmış gibi izledim. Kirli spor pabuçları, resimli bir tişörtü vardı; yanındaki diğer iki kız aralarında konuşuyordu... Nefretimi büyük oranda oluşturan şey, beni asla anlamadıklarını düşünmemdi! Halbuki aralarında bulunmak, fikirlerini dinlemek, kendilerine destek olmak isterdim. Eminim şu salak, çok kötü bir müzik dinliyordu. Dedim ya, onlara bir türlü güvenemiyordum. Konuşma biçimlerini, ayakkabılarını, tişörtlerini, çantalarını, süs eşyalarını, hiçbirşeylerini sevmiyordum! Beni aralarına alabilseler, gene de bu öfkemi dizginlemeye çalışır, onlara tavsiyeler verir, ne şekilde hareket edeceklerini, hangi müzikleri dinlemeleri gerektiğini filan söylerdim dostça. Elbette ki akıllı bir genç gibi davranmayı isterdim yani! Aralarında bulunsam bile, bu sefer de onlardan farklı biri olmayı düşünecektim. Hem gençliğini doyasıya yaşamayı, ama bir an evvel de büyüyüp yetişkin bir birey, örneğin bir 'Bey' olmayı istiyordu insan!..

Basamaklara çöküp oturabilirken, bir 'bey' değildim henüz. Biraz para kazanınca ve kazandıklarımla bir şeyler satın alınca 'bey' oluvermiştim. Peşin paraya veya taksitle çeyiz düzerken dolandığım mağazalarda, çok sık işitmeye başlamıştım aynı şeyi. "... Bey" diyorlardı sürekli, adımın sonuna o eklemeyi yaparak; şu karşımdaki kızın veya oğlanın da, tanışsak, belki bana yine hitap edecekleri şekilde. Kendisine sık sık ziyarette bulunduğum, üstelik bir ara yakın arkadaş konumuna eriştiğimiz ve bana ilk adımla seslenen bir esnaf bile, kendisinden bikaç parça beyaz eşya satın aldığımda ".... bey"i de usulca takıştırmıştı artık hitabının sonuna. Bu 'bey' lafı bir taraftan hoşuma giderken, öte yandan hüzün verici de geliyor ve öfkemi alevlendiriyordu sanki! İnsanlarla aramda oluşturmak istediğim bir mesafeyi bana kolayca sağlarken; gerçekten bir bey olduğuma da beni inandırdığından artık merdivenlere filan pek oturamıyor, pantolonumun buruşmaması gibi acayip şeylerle aklımı meşgul ediyordum. Böylelikle, karşımdaki yerlere uzanmış gençler de gözümde birdenbire küçülüyolar, nefretim garip bir haklılık kazanıyordu! O zaman tekrar başa dönüp istemediğim şeyi geri alıyor, ben artık bir beyim ve yerlere çömelemem zaten diyordum. Vapurun kıçındaki merdivene tünüyor, bir de bacak bacak üstüne atıyor, sakince elimdeki gazeteye göz gezdirmeye çalışıyordum!

Arasıra, göz ucuyla gençlere bakıyordum yine; onların rahatlıklarına, avuçlarındaki yaşamlarına. Sanki o uzun ömürleri benimmiş gibi onların bu dağınık hayatlarını düzenliyor, onların adına küçük planlar kuruyordum. Zaten bir plan kuramayacak kadar yeteneksizdi hepsi. Hattâ oraya, yere bile isteyerek oturmadıklarını, bunu aptalca bir özgürlük hissiyle yaptıklarını düşünüyor, böyle salaklık edenlerinden daha çok nefret ediyordum. Bu öfke hissi, önünü alabileceğim bir şey değildi; üç beş yıl içinde aksi, huysuz adamın teki olup çıkmıştım. İlerde bir çocuğum olursa onunla bile anlaşamayacağımı düşünüyordum. Sadece acı veren yalnızlığımı bir parça azaltsın diye seçmiştim şu zoraki evliliği. Yaşanacak bazı saçmalıkları görebiliyordum; evde de herşeye hükmetmeye çalışacak, zavallı kadının başının etini yiyecektim belki. Yine de, kendime hâlâ güvenim vardı! Gereken miktarda bir sevgiyi ve bağlılığı kolayca oluşturur, küçük bir düzen kurabilirdim. Evet, sevgi benim için artık yüreğimden taşıp dökülen doğal bir duygu değil, –hele tutku veya arzunun yanından bile geçmeden– planlarla ve taslaklarla anca bir benzerini uygulamaya sokabileceğim bir disiplin uğraşı olmuştu. Bundan gocunmu-

yordum da üstelik! Sonuçta, sahip olduğum en değerli düşünce becerimdi. İki kişilik yeni evimin düzenini de aynı yöntemle idare ederdim. Üstelik artık bir de "bey"dim. Yuvayı dişi kuşun yapması hiç önemli değildi; kendime olan saygımı yitirmemek için daha fazla çabayı gösteren ben olacaktım!.. Gazetemi katlayarak cebime koydum.

Torbadan çıkartığım fritözün, ambalajını okudum... Eşya satın alabilen biriydim; o genç oğlanlarla ve kızlarla aramdaki en önemli fark buydu; kazanıyor ve istediğim şeyi taksitle de olsa satın alabiliyordum! Bir kadın bile satın almıştım hattâ... Eşim olacak kişi için böyle düşünmeyi istemezdim elbet, fakat olan da buydu bir bakıma. Bu yeni yaşamı, evi, eşyaları, bey ünvanını, hepsini satın almış görü-

nüyordum! Karşımdaki kirli spor ayakkabılı çocuk, o, babasının parasıyla geçiniyor olmalıydı henüz. Benim babam, doğru dürüst bir ailem de yoktu, adam gibi görüşebildiğim arkadaşlarım bile. Kendi başıma ayakta kalmıştım yıllardır. Ama bu tek başına ayakta durabilme saçmalığı belki, beni insanlardan uzak tutan şey olmuştu; dünyamı paylaşmak istememiş, kendimden hiçbir şey feda etmemiş, sonunda yorgun düşüp bir görücü usulü evlilikte karar kılmıştım. Fakat sanılmasın ki, eski düşüncelerim de tamamen değişmişti. İnsanın bunu kolayca yapabilmesi mümkün değildi; sahip olduğum güçlü fikirlerime yine sıkı sıkı sarılmalı, hattâ onları devamlı geliştirmeliydim! Üstelik, insanın arasıra birilerinden nefret etmesinde ne zarar vardı ki...

Tahta merdivenin üzerinde oturmuş, fritözün ambalajını okurken, aklımdan geçenler buna benzer şeylerdi. Zaten her okuduğumdan başka anlamlar çıkartıyor, her baktığımda başka şeyler görüyordum. Ama bu gördüklerim, o şeyin derinliğine veya güzelliğine ulaşabileceğim yeni anlamlar değil, gerçekten hiç alâkası olmayan çok başka şeylerdi! Aklım sürekli bir taraflara kayıyordu, başka zamanlara, başka düşlere. Bu karmaşıklığa müsaade eden, aklına fazlasıyla ziyanı dokunmasını umursamayan insanlara da, dengesiz deniyordu! Zaten öyle görünmemeye çalışmak, uzun zamandır bir diğer becerim olmuştu. Müstakbel eşime, özel duygularımdan asla bahsetmeyecektim örneğin; beni sağlıklı ve dengeli biri olarak bilmeliydi. Belki daha ileride anlayacak, ne cins bir adam olduğumu görecek, fakat beni öyle de beğenecekti!. Ben kendimi o halimle sevmesem bile, ondan beni sevmesini, hattâ bu sevgisine biraz tutku ve arzu da katmasını bir kocalık hakkım olarak rica edecektim. Böyle konularda bazı prensiplerim vardı; zamanla kendisine hepsini hatırlatacaktım!... "İlave parçalar ayrıca satılmaktadır"

Fritözün ambalajında yazıyordu... Yarım saatte anca okuyabilmiştim iki satır şeyi. Tekrar torbasına yerleştirdim kutuyu. Çocuklar kalkmış, bazıları ayakta dolanarak şakalaşıyor, gırtlaklarından kontrolsüz boşalan cızırtılı ve böğürtülü genç sesleriyle kahkahalar atıyor, birbirleriyle bağırarak konuşuyorlardı. Tahta merdivende arkama dönerek aşağıya baktım; pervanenin basıncıyla delirerek beyaz köpükler savuran, böylece bir anlığına da olsa kirini gizleyen deniz suyunu izledim.. Ve aklıma tuhaf bir şey geldi. Eşimle, nereye oturacaktım ben?! Bu rahatsız yere, sallanan merdivenin üzerine oturamazdık beraber. Sıradan insanlar gibi, ya kenar kısımlara, ya da içeriye, salona geçecektik... Birçok yönüyle kendisinden nefret ettiğim o okullu genç kızın yanında, pis yerde oturduğumu, birbirimize sarıldığımızı, ve ortak geleceğimiz için yaşama planları yaptığımızı düşündüm... Hoşuma gitti o kadarı.

Dönüşte, sondan ikinci taksidini ödemek için, çamaşır makinesini aldığım mağazaya uğradığımda ve selâmımı verdiğimde, "Hoşgeldiniz ... bey" diye karşılandım... Evimin hiçbir eksiği kalsın istemiyordum. Müstakbel eşimle telefonda yaptığımız dördüncü görüşmede, bazı konularda onun da isteğini sormuştum. "Siz bilirsiniz" diye yanıtlamıştı. Birtakım şüphelerim bulunsa da, bana karşı nazik ve çekingen görünüyordu sürekli. Yeni model bir televizyonun önüne yanaşıp, "Bunun taksitli fiyatı nedir?" diye sordum. "Sizin için bir şeyler yaparız ... bey," dedi satıcı! Aniden yere çökerek, hattâ yığılarak oturmayı, veyahut oradan uçarak ve camları kırarak uzaklaşmayı filan düşledim. Kimsenin benim için bir şeyler yapmasını istemiyordum! Kendim kendime yeterdim; evlilik bile sadece, benim de kabullendiğim ufak bir zaruretti. Sanki adam o konularda bir şey sormuş gibi lafı süratle değiştirip, "Kaç ekrandı bu?" dedim. Model ve taksitlendirme kataloğunu da getirmek üzere arka tarafa yürüdü... Siyah, boş cam ekranla başbaşa kaldım. Ekranda, tahta bir merdiven, üzerinde yeni eşim, ve yanında genç bir çocuk vardı. Bacaklarını beraberce denize sarkıtmışlardı. Hallerinden memnun görünüyorlardı! Başka bir herifle beni aldatmaktaydı kaltak. "Neden böyle yaptın?" diye sordum. "Siz bilirsiniz," dedi. "Hayır, boşamıycam seni. Daha beteri, seni yola getiricem!" dedim! Var gücümle üzerlerine abanıp, ikisinin kafasını da vapurun demir korkuluklarına çarptırmaya başladım. Çıplak ayakları merdivene dolandığından fazla karşı koyamıyorlardı. Köpükler yavaşça kırmızıya bulandı...

"Kaç taksit düşünüyorsunuz ... bey?" dedi, satıcı. Benimle beraber televizyona bakarken öyle bilgiç bir soruşu vardı ki, sanki ekrana yansıyan tuhaf düşlerimi, aptalca korkularımı, tüm hayatımı o da görmüş gibiydi! Veya sadece profesyonel satıcılara özgü ukala bir ses tonuydu bu... Televizyonu beğenmemiştim, ama bir şey satın almadan dışarı çıkmak istemiyordum. "Eşim bunu istemez" diyerek, suçu daha tanımadığım o kadının üzerine attım. Şu karşıdaki, diğer modelin özelliklerini göstermesini rica ettim.

Edebiyat gerçeği üzerine Baron Barış halk röportajları bütün hızıyla sürüyor...

Kendini tanıtır mısın?
Selahattin Gül.
Nerelisin?
Sinop 1951.
Kaç yıldır buralardasın?
32 Senedir buralardayız.
Ne yapıyorsun Beyoğlu'nda, geziyor musun; bir sürü kültür ortamı var onlardan nasibini alıyor musun, sinema var kitapçılar var, kitapçılara girdin mi hiç?
Önceden gidiyorduk ama işler durgun olduğu için alım gücü olmadığı için bakıyoruz sadece.
Ekonomiye bağlamayalım, sigara içiyoruz mesela...
Okuyoruz ama gazete falan.
Radikal, Cumhuriyet değil heralde, orada baya renkli ve bol kadınlı gazetler görüyorum?
Evet Gözcü, Fotomaç, bazen Milliyet okuyoruz.
Gazeteleri okuyorsun, orada yazarlarla ilgili haberleri okumuşsundur, herhangi bir yazar var mı aklında kalan?
Yok.
Daha önce gençken okumuşsundur heralde hatırlıyor musun? Türk klasiklerinden bir isim hatırlıyor musun? Ömer Seyfettin, Reşat Nuri Güntekin?
Valla şimdi hatırlamıyorum.
Edebiyat sana ne çağrıştırıyor ne geliyor aklına edebiyat deyince.
Okumuş insan, yani okumak lazım.
Edebiyat onu hissettiriyor sana?
Evet okumak.
Peki ne diyorsun, kitap okuyanlara okumaya devam etsinler mi? Yoksa bu biraz gereksiz mi geliyor sana?
Tabii ya okumak kadar güzel bir şey var mı? Vaktim olsa okurum.
Doğru söyle, askerde şiir yazdın mı Selahattin baba?
Biraz.
Askerlik bitti, şiir de bitti mi peki?
Evet.
Bize bir fıkra anlatır mısın?
Valla şimdi yok...
Herhangi bir şey anlatabilir misin? Bir laf söyler misin?
Yok.

Tanışabilir miyiz sizinle. İsminiz nedir?
Yunus Yeniğol.. 1977 Elazığ doğumluyum.
Kaç senedir bu sokaktasınız?
11 Senedir bu sokaktayım..
11 senedir otoparkçılık yapıyorsunuz?
Evet 11 senedir.
Hiç kitap okunuz mu?
Bay Pipo, Taşları Yemek Yasak.
Yani kitapla içli dışlısınız.
Evet.
Peki edebiyat hakkında ne düşünüyorsunuz?
Edebiyat kişiden kişiye değişen bir şeydir. Kimisi şiirden hoşlanır, kimisi romandan hoşlanır, kimisi hikâyeden hoşlanır.
Peki romanlarını okuduğunuz bir edebiyatçı var mı?
O kadar değil de, ben değişik kendime özgü şeyler seçtiğim için isimler üzerinde fazla durmam.
Peki kitap okuyanlara bir şey söylüyor musunuz?
Okuyanlara okuduklarını anlamalarını istiyorum başka birşey istemiyorum.
Her hafta ya da her ay kitap alır mısın?
Her ay olmasa da yılda 3-5 kitap okurum.
Özellikle aklında kalan yazar var mı?
Orhan Pamuk
Hangi kitabını okudun?
Kar.

Bize kendinizi tanıtır mısınız?
Ali Aslan, Gümüşhaneliyim. 1974 doğumluyum.
Nasıl gidiyor taksicilik?
Durgun işler, idare ediyoruz.
Sapık taksici varmış, okudun mu?
Yok okumadım ama televizyonda izledim.
Kitap okuyor musunuz? Gazete dergi okuyor musunuz?
Yok, vakit bulamıyorum. Gazete dergi okuyorum. Dergiden ziyade gazete okuyorum. Vakit kalmıyor.
Yani vakitten ziyade alışkanlık yok değil mi?
Evet alışkanlık yok. Alışkanlık olsa okuruz.
Ailede var mı?
Kardeşim okur.
Ansiklopedi karıştırır mısın?
Evet karıştırıyorum.
Takvim yapraklarını okuyor musun?

Evet okurum.
Sence, asıl sorun ne? Tamam bizde okuma alışkanlığı yok ama asıl sorun nedir?
Asıl sorun temelden bir şeylerin olmaması, temelden başlasak belki şimdi okurduk.
Kaç yıldır şöförlük yapıyorsun?
7 senedir şöförüm.
Nerde oturuyorsun?
Bağcılar'da.
Bize bir yazar ismi söyleyebilir misin? Sağdan gidelim abi, geç kaldık be, biraz daha hızlı gidelim gözünü seveyim, gerçi sürat felakettir. Ya da kes hızını üzme el kızını!
Bize bir yazar ismi söyleyebilir misin, diye sormuştum...
Orhan Pamuk'u duydum.

Kendini tanıtır mısın?
Erdal Kaplan, 31 yaşındayım,
Market, bakkal ne diye geçiyor burası? Ne iş yapıyorum diyorsun soranlara, esnafım mı diyorsun?
Serbest meslek. Böyle diyoruz genelde...
Gazete bayiliği de yapıyorsun, dergi satıyor musun?
Satmıyorum, çok karıştırıyorlar, dergiler yıpranıyor.
Ama biz senin elinde Kaçak Kayın dergisini görüyoruz, buraya girip çıktığımızda okurken yakalıyoruz hep?
Kaçak Yayın'ı okuyorum, çok beğendim. Tesadüfen keşfettim, beğendim.
Neler çekti seni bu dergide?
Genelde her türlü konular, aradığın her şeyi bulabilirsin. Ben biraz edebiyata, kültüre meraklıyım.
Aklında kalan bir şey var mı Kaçak Yayın'ın son sayısından?
Röportajlar hoş oluyor. Magazin, dedikodu, tarihi şeyler, edebiyat dedikoduları var, hepsi de güzel tam bana göre.
Sence ne yapıp da okuyucu kitlesini genişletebilir...
Yani okuyan bir daha okur bence. Alışınca almak istiyorsun. Ben okuyorum, elimde gören arkadaşlar alıyor, onlar okuyor sonra.
Kitap okuyabiliyor musun?
Pek vakit olmuyor ama zaman buldukça okuyorum. Okumaya çalışıyorum.
Bağlama asılı duvarda, sen mi çalıyorsun?
Evet hem çalıyorum, hem söylüyorum. Kursa gidiyorum, eğitimini alıyorum.
Halk müziğiyle ilgili kitaplar okuyor musun?
Piyasada bu konuyla ilgili pek kitap yok. Ama ben ilgimi çekenleri bulup okumaya çalışıyorum.
Var mı bu alanda kendine usta gördüğün kimseler?..
Var, Arif Sağ, Musa Eroğlu, Erdal Erzincan.
Bu benim türküm dediğin bir türkü var mı?
Yok, ben ayırmıyorum, hepsinin ayrı bir yeri var türkülerin.
Eklemek istediğin bir şey var mı?
Başarılar diliyorum.

Bize kendini tanıtır mısın? Sevgili dost.
1971 Bitlis doğumluyum, Metin Zülfikar
Edebiyat dergisinden geliyoruz, edebiyatta aran nasıl okuyabiliyor musun?
Valla okuyamıyorum, çalışmaktan. Vakit olmuyor.
Gazete, dergi hiçbir şey okumuyor musun?
Okuyorum, Atlas dergisi okuyorum.
Neden Atlas?
Coğrafyaya olan merakımdan dolayı. Tarih seviyorum coğrafya seviyorum.
Hiç edebiyat dergisi okudun mu? Kitap falan?
Hayır. 5-6 senedir. Sürekli çalışıyorum. Maddi imkanlarda el vermiyor.
Bitlis'liyim dedin, Bitlis'te 5 minare var mı?
Minare var tabi 5'den de fazla var ama tarihi eski Selçuklu dönemine ait minareler var.
Merkezinde mi?
Evet hepsinin arasındaki mesafe 5 dönümü bulmaz.
Geçmişte öyle bir şey var değil mi efsane değil yani?
Bir camide yok 5 minare..
Türkünün kaynağı ne sence?
Türküyü benim dayım yazmış. Buna dayımla, dayımın arkadaşı oturup şarkı sözü yazmak istemişler...
Kaç yılında yazılmış?
75 sanırım 80 arasında öğretmenlik yıllarında yazmışlar.
Sen kaç yıldır burdasın?
Son 15 senedir burdayım, 85'ten beri.
Bir yazar adı hatırlıyor musun?
Dayım var, makele falan yazıyordu. Bu türküyü de o dönem yazmış.
Günümüzde bir edebiyatçı ismi söyleyebilir misin?
Başar Başarır diye bir yazar var ismi tanıdık geliyor mu sana?
Yok duymadım, okuldayken Kemalettin Tuğcu'yu duydum.

Merhaba, kolay gelsin, sizi tanıyabilir miyiz?
Bekir Şahin. Sayısal Loto Bayiliği yapıyorum. 42 yaşındayım
Kaç yıldır buralardasın?
20 yıla yakındır buralardayım.
Biz edebiyat dergisinden geliyoruz, halkla esnafla röportajlar yapıyoruz, kitap okuyor musunuz ordan başlayalım.
Benim işim gereği vakit bulamıyorum, ama insanlar genelde okumuyor bir fiyattan kaynaklanıyor, bir de vakit bulamıyor.
Korsan kitap için ne diyorsun?
Kitap mesela, hepsinin kaçağı var, 15 milyonluk kitap 3 milyon her yerde satılıyor, ama bu kaçak önlense bu kitap daha ucuz olur adam telif hakkını alır, ucuza basar. Aynı kitabı basan kişi kaçağı da basıyor. Bunun önlenmesi lazım.
Gazete dergi mecbur okuyorsun?
Evet, Sizin derginizi de sattım bir ara ama pahalı olduğu için daha ucuz olsa daha çok satılır.
Sizce edebiyat kendi içinde ne yapmalı yazarların görevi ne olmalı.
Bana göre hep entel görünümdeler, halkla bütünleşemiyorlar, Kemal Tahir, Orhan Kemal halkla bütünleşebiliyordu, herkes bütünleşebilir, ama günümüz yazarı yapamıyor. O zamanki yazarlar Köy Enstitüsü mezunu olduğu için öyleydi. Şimdi ressam bir resmini 100 kelimeyle anlatıyo ben ancak 10 tanesini anlıyorum, yazarlar da öyle benim anlayacağım dille yazmıyorlar. Belli bir kesime hitap ediyorlar ve satışı zor olur. Biz bu memlekette %80'i 85'i köylü olan bir milletiz, yazar bana inebiliyorsa ben onu anlarım bana inemiyorsa %15'i onu okur, Ahmet Altan'ın kitabı vardı herkesin ellerinde vardı, ama okuyana raslamadım. Aldatmak kitabı. Türkiye genelindeki çok küçük bir yüzdeye hitap ediyor, halkla bütünleşemiyor, bir köylünün kocasını nasıl aldattığını yazabilir mi?
Peki sen yazıyor musun?
Yok hiç denemedim. Bana cazip gelmedi hiç.

Tercihleri sorgulatan balina avcısı

Herman Melville

Uzun yıllar okyanuslarda balina avına çıktı, ama kendini hep iki duvar arasında sıkışmış hissetti. "Moby Dick" en önemli eseri sanılır ama Kafka'ya rakip öyküleri vardır; "Bartleby" gibi. Herman Melville, bir sivil itaatsizi anlattığı bu hikâyede sanki ilk kez kendi olmuştur...

Hepimizin isteyip de yapamadığını yapan bir kahramanı var Herman Melville'in: **"Bartleby."** Yazarı, **Moby Dick**'le tanımakla yetinenlerin eksi hanelerine yazılan isim aynı zamanda bu. Melville, ölümünden sonra bile uzun süre gözardı edileceğini anlamış olmalı ki, 1856'da aynı adlı bu uzun öyküyü kaleme aldı ve Bartleby karakterine kendi "hiçliğini" yansıtarak bir anlamda "Ben sizi çok iyi bilirim" dedi Amerika'ya.

Bartleby, dünyanın ilk sivil itaatsiziydi. Hukuk kâtipliği yaptığı "Wall Street"te iki duvar arasında sıkışıp kalmış, düşleriyle birlikte içine kapanmıştı. Giderek her şeyi reddetmeye başlıyordu; "Yapmamayı tercih ederim," "Şimdilik akılcı olmamayı tercih ederim" gibi cevaplarla önce bulunduğu ortama itaatsizlik etmiş, bunu, "yememeyi tercih ederim" sözüyle yaşama karşı itaatsizliğe vardıracak kadar ileri gitmişti. Aslında bütün bunlar, çevresinden gelen "Yeni bir iş bulmalısın," "Daha ilginç bir kitap yazmalısın" uyarılarına karşı Melville'in verdiği cevaptı. Eseri 1943'te İspanyolca'ya çeviren J. L. Borges'e göre Bartleby, "1919'a doğru Franz Kafka'nın yeniden bulgulayıp derinleştireceği bir biçim ortaya koyuyordu: Davranış bozuklukları ve duygusal sapkınlıklar ya da bugünkü olur olmaz kullanımıyla, psikolojik bozukluklar." Dediğim gibi, Bartleby (son olarak Dost yayınları tarafından yayımlandı), Melville'in yaşama çelişkilerinin öyküsüydü.

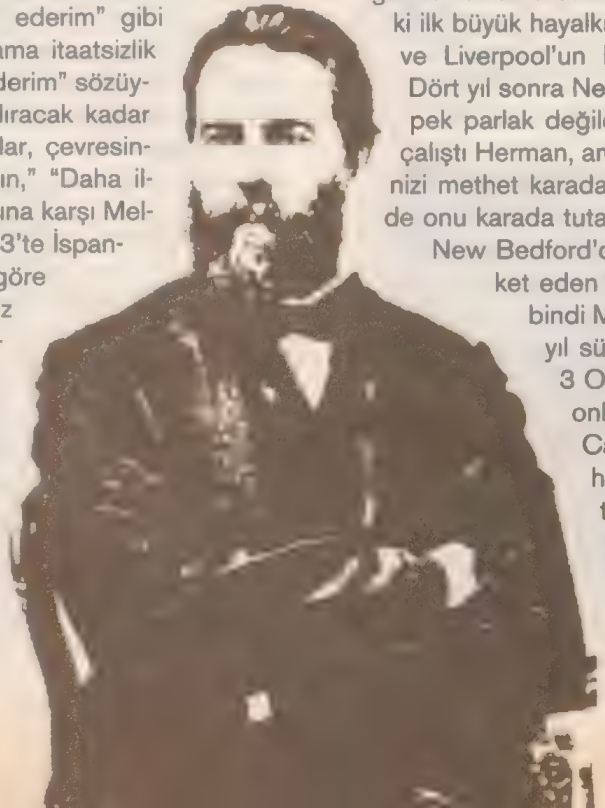

20'sinde, engin sularda

Bu çelişkiler 1 Ağustos 1819'da, New York'ta doğdu. İskoç kökenli, sekiz çocuklu Allan Melville'in üçüncü evladıydı Herman Melville. Tüccar baba 1826'dan itibaren, dört yıl sonra iflas edecek şirketinde güçlükler yaşamaya başlamıştı. Şirketinin iflasının ardından ailesini New York eyaletinin Albany kentine götüren baba iki yıl sonra öldüğünde, arkasında yüklü miktarda borç bırakmıştı. Herman, Albany Akademisi'nde sadece iki yıl okuyabilmişti; işin başa düştüğünü anlayıp 13 yaşında çeşitli işlerde çalışmaya başladı. Beş sene boyunca kâtiplik, ırgatlık, ağabeyinin dükkânında tezgâhtarlık ve hatta yeterli eğitimi olmamasına rağmen öğretmenlik bile yaptı. Albany Classical School'da bazı dersleri takip etmiş ve yerel edebiyat kurumunun üyesi olmuştu. 1837'de Melville'ler komşu kent Lansinburg'a yerleşti.

Onu tam iki yıl sonra, ilk deniz macerasında görüyoruz. Liverpool'a hareket eden "St. Lawrence" adlı bir ticaret gemisine kamarot olarak binen Herman'ın hayatındaki ilk büyük hayalkırıklığı da gemide gördüğü zulüm ve Liverpool'un kenar mahallelerindeki sefaletti. Dört yıl sonra New York'a döndüğünde de durum pek parlak değildi. Bir süre bir avukatın yanında çalıştı Herman, ama olmadı. Bir Latin atasözü "Denizi methet karada kal" der; o yıllarda bunu istese de onu karada tutacak iyi bir iş bulamadı ve bu kez New Bedford'dan Güney Pasifik'e doğru hareket eden "Acushnet" adlı balina gemisine bindi Melville. Böylece, 24 yaşında, beş yıl sürecek bir yolculuğa çıkmış oldu. 3 Ocak 1841'de başlayan balina avı onları önce Rio de Janeiro'ya, sonra Cap Horn'a sürükledi. Gemideki hayat şartları dayanılmaz zorluktaydı. 9 Temmuz 1842'de, çok disiplinli deniz koşullarında geçen 18 ay sonunda, Toby Green adlı bir arkadaşıyla Markiz Adaları'nda gemiyi terketti.

"Yamyam"larla ilk teması da burada kurdu Melville. Typee adlı bir kabilenin eline tutsak düştü, bir ay boyunca onlarla yaşadı. Gerçi bu hayat, onun tecrübesini zenginleştirmişti ama balina avına çıkan Lucy Ann adlı bir Avustralya gemisi onu kurtardığında da memnun olmuştu. Ancak bu gemide de aradığını bulamadı Melville. 20 Eylül 1842'de gemideki bir ayaklanmaya katılınca Tahiti'de tutuklandı. Bir süre hapis yattıktan sonra tekrar yerlilerin arasına karıştı; misyonerlerden ziyade onların yanında kaldı. Bu kez Tahiti'yi terketmeye hazırlanan Charles&Henry adlı bir gemiye zıpkıncı olarak alındı. Hawai Adası'na doğru altı aylık bir yolculuktan sonra 2 Mayıs 1843'te Lahaina'da özgürlüğüne kavuştu. Honolulu'da üç ay boyunca bir jimnastik salonunda çalıştı. Aynı yerde, Britanyalı bir ticaret şirketiyle anlaşma imzalamasına rağmen, deniz yine çekti onu. "United Stade" adlı, Amerikan donanmasına ait bir savaş gemisine tayfa olarak bindi. Bu geminin son durağı 14 Ekim 1944'te Boston'du ve böylece Melville'in deniz maceraları da sona ermiş oldu.

Deniz bitti derken...

Melville ailesine Lansinburg'da kavuştu. Daha sonra New York'taki kardeşlerinin yanına yerleşti ve seyahetlerinde yazdıklarını macera romanlarına serpiştirmeye koyuldu. **"Typee** - Markiz Adaları'nda bir vadide yerlilerle dört hafta," 27 Şubat 1846'da yayımlandı. Ertesi yıl Tahiti'deki maceralarını **"Omoo"**da anlattı. Bu iki kitap egzotizme susamış halk nezdinde büyük başarıya ulaştı. New York dergileri Melville'e kısa sürede büyük ilgi göstermeye başladı. The Literary World'e eleştiri makaleleri verdi, Yankee Doodle'a hiciv yazıları yazdı.

Bu başarılar arasında aşka da yer buldu Melville. 4 Ağustos 1847'de, Bostonlu bir yargıcın kızı olan Elizabeth Shaw'la evlendi; New York'a yerleşen çiftin daha sonra dört çocuğu oldu. Kendine güveni artan yazar, Mart 1849'da, Londra'da daha iddialı ve tutkulu olan üçüncü romanı **"Mardi"**yi yayımlandı. Bu, romandan daha ziyade bir alegoriydi; Melville'in mizahi yorumları çok başarılı olmasına karşın biraz muğlaktı ve otobiyografik romanlarının yarattığı rüzgârı tersine döndürdü. Büyük bir başarısızlığa uğrayan kitap Melville'leri de ciddi biçimde borca bulaştırdı. Yapacak bir şeyi yoktu Melville'in. Günde 3000 kelime yazmaya başladı ve kısa süre sonra iki yolculuk romanı daha çıkardı. Liverpool'a yaptığı ilk yolculuğu anlatan **"Redburn"** (1849) ve "United Stade" adlı savaş gemisindeki son yolculuğu hakkındaki **"White Jacket"** ilk iki romanı kadar başarıya ulaştı.

Çevresi gibi o da "artık denizin bittiğini" düşünüyordu. Yine de 1850 Şubatı'nda, bir İngiltere seyahati dönüşünde, bambaşka bir uzunluk ve yoğunlukta, beyaz bir balinanın peşinde süren bir avın hikâyesini anlatan romanını yazmaya başladı. Bu, Melville için "insan"ın canavarlığını bütün yönleriyle gösteren bir ilk keşifti.

1850 Eylülü'nde üç yıl önce evlendiği eşiyle 13 yıl boyunca kalacağı bir çiftlik alarak Massachusetts'e yerleşti Melville. Komşusu Nathaniel Hawthorne'la uzun süren dostluğun başlangıcıydı bu. Zaten ertesi yılın 18 Ekimi'nde yayımlanan **"Moby Dick - Beyaz Balina"** da Hawthorne'a ithaf edilmişti.

Beyaz Balina onu da yedi

Melville, aslında bu romanı en güçlü olduğu dönemde yazmıştı. Bir mektubunda, 25 yaşına kadar kendisinde hiçbir gelişme görmediğini söylüyordu: "Ben hayatımı, 25 yaşımdan itibaren başlatırım. Yazı sahasındaki gelişme ancak o zaman kendisini belli etti." Buna karşın "Moby Dick," yazarının beklediği ilgiyi görmedi. Aslında Melville'den daha çok hafiflik ve özellikle de düş bekleniyordu. O da, romanının 22'nci bölümüne kadar komik bir balina avcılığı hikâyesi yazmayı denemiş, ancak daha sonra maksadını değiştirmişti. "Moby Dick" hakkındaki sözü Borges'e bırakalım: "Sayfalar boyunca anlatı, dünyanın boyutlarına ulaşıncaya kadar genişler. Başında okuyucu konuyu balina avcılarının sefil yaşamı sanır; ardından izleğin, tek saplantısı Beyaz Balina'ya saldırıp öldürmek olan Kaptan Ahab'ın çılgınlığı olduğuna inanır; en sonunda balinanın da, Ahab'ın da, gezegenin okyanuslarındaki bitmez tükenmez kovalamanın da evrenin simgeleri ve aynaları olduğunu kavrar..."

Melville'in, Moby Dick'in yayımlanmasıyla azalmaya başlayan ünü, ensestten bahsettiği karmaşık metafizik romanı **"Pierre"** le (1852) birlikte bütünüyle yokoldu. Yine de Putnam's

Monthly Magazine'e düzenli olarak yazı göndermeyi sürdürüyordu. Bu hikâyelerden bazılarını daha sonra kitap olarak da yayımladı. Devrimci bir askerin öyküsünü anlattığı **"Israel Potter"** 1855'te geldi. Bu zayıf tarihsel aşk hikâyesini 1856'da en önemli eserlerinden biri olan **"The Piazza Tales"** izledi. Kısa öykülerden oluşan bu kitap **"Bartleby," "Benito Cereno" ve "The Encantadas"**ı içeriyordu. Ertesi yıl **"The Confidence Man"** adlı son romanı yayımlandı. ABD'deki para kültüne karşı şiddetli bir eleştiri mahiyetindeki bu eser, daha önceki kitaplarının çizgisine yeni bir derin karamsarlık örneği olarak eklendi.

Beklenen memuriyet

Melville'in ilk ciddi sağlık sorunları aynı döneme denk geldi. Bu, ruhsal durumunu da olumsuz etkileyince kayınbabası yargıç Shaw onu Atlantik ötesine uzun bir yolculuğa göndermeye karar verdi. Melville, Amerika kıtasını terkettikten sonra 11 Ekim 1856'da İskoçya ve İngiltere'ye uğradı ve daha sonra Akdeniz'e indi. 20 Mayıs 1857'de ülkesine döner dönmez, Mark Twain örneğinde olduğu gibi Tennessee, Wisconsin ve Chicago'yu kapsayan bir konferans turnesine çıktı. Yazar, bu yolculuğundan ürettiği hikâyeleri **"Güney Denizleri"** adlı kitabında topladı.

Nisan 1860'da Herman Melville, "Meteor" adlı geminin kaptanı olan kardeşi Allan'la birlikte gerçekleştireceği dünya seyahatinden vazgeçti. Kitaplarına gösterilen ilgisizlik sonucu, yaşamını sürdürebilmek için öğretmen olarak iş aramaya başladı. Çabaları boşa çıktı ve maddi zorluklar onu çiftliğini satmaya ve New York'a dönmeye zorladı. Melville nihayet 1866'da, 15 yıldır hayalini kurduğu ve bulmak için hükümet nezdinde türlü girişimlerde bulunduğu işe kavuştu: Gümrük müfettişliği. Ona ömür boyu sosyal güvenlik imkânı sağlayacak, New York Limanı'ndaki gümrük müfettişliği görevini 1885'e kadar sürdürdü Melville.

Bu görev onun 1866'da yazarlık kariyerine **"Battle-Pieces and Aspects of the War"** adlı, sivil savaştan esinlenerek yazdığı şiirleri eklemesini sağladı. 1875'te, bu kez amcalarından birinin maddi yardımıyla yayımladığı **"Clarel"** geldi. Buradaki şiirlerde Filistin'e yaptığı yolculuktan esinlenmişti Melville. Daha sonra 1888'de **"John Marr ve Diğer Denizciler"** yayımlandı, 1891'de de **"Timoleon."**

Lâkin Melville'in yaşamının son dönemini nasıl geçirdiği çok karanlıktır, ölümünden ise gazetelerde çok az söz edilir. Bu onun, büyük bir yalnızlık içinde öldüğünü gösteriyor. Yine de son bir eser vermeyi ihmal etmiyor yazar; yine denizcilikle ilgili **"Billy Budd"** adlı kitabını 1891 ilkbaharında bitiriyor. Ve 28 Eylül'de hayata gözlerini yumuyor.

Usta Borges'in bu yalnız ölümle ilgili de söyleyecek birkaç sözü var: "Melville'in ölümünden 20 yıl sonra Encyclopedia Britannica'nın 11. baskısı ondan basit bir denizci yaşamı yazarı olarak söz ediyordu; Lang ve George Saintsbury, 1912 ve 1914'te, İngiliz edebiyatı tarihlerinde sessizce onu atlıyorlardı. Daha sonra Arabistanlı Lawrence ve D.H. Lawrence, Waldo Frank ve Lewis Mumford tarafından ortaya çıkarıldı. 1921'de Raymond Weaver ilk Amerikan monografisini yayımladı: **Herman Melville, Mariner and Mystic;** ardından John Freeman 1926'da eleştirel bir biyografisini yayınladı: **Herman Melville...** Nüfusun yoğunluğu, kentlerin büyüklüğü, yaygaracı bir tanıtımın yalanları sonucu, Amerika'nın geleneklerinden biri de isimsiz büyük adam oldu. Edgar Allan Poe için bu böyleydi, Melville için de böyle oldu..."

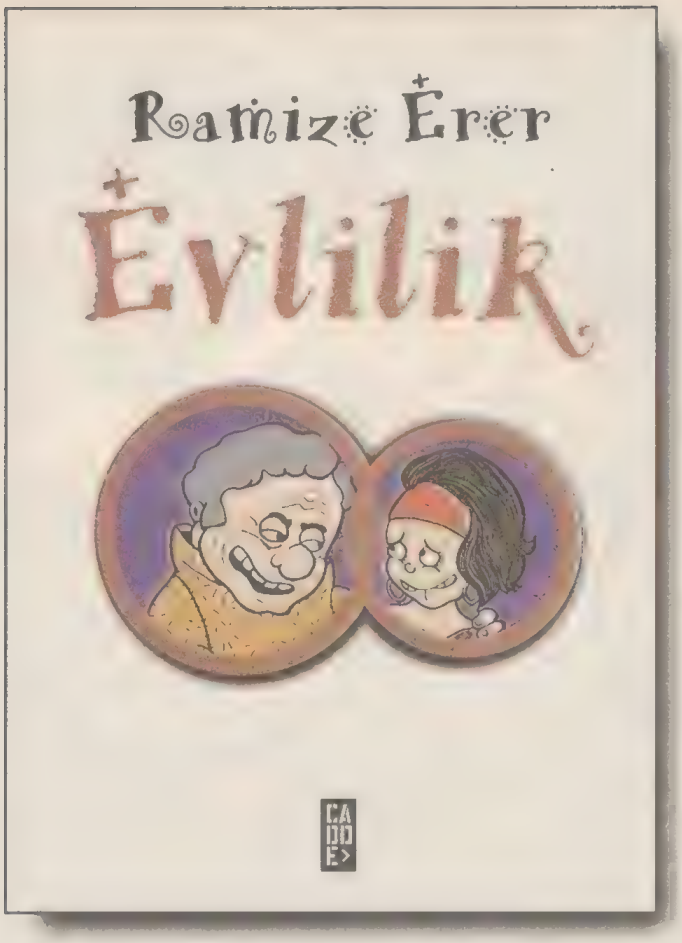

Evlilik
Karikatür Albüm

Aşk insanın gözünü kör eder, evlilik gördürür.

Alp Tamer Ulukılıç:

Bütün o yaşanmışlığın dökümü bu serginin resimleri. Takas resimleri. İnsan takası.

İnsanlığın büyük acılarından biri olan 'mubadele' bir de tuvalde yankılandı...

Çok coğrafyalı bir geçmişin var, bir göçebe gibi gezmişsin oradan oraya. Bize önce biraz kendinden bahseder misin; Çünkü son resim sergin göçmenlik teması üzerine?

Memur çocuğu olunca çok geziyorsun. Çok coğrafya gezmenin bir sürü avantajı var. Bir sürü kültür, bir sürü insan tanıyorsun. Ben yatılı okula gittim ve Doğu'dan girdim sınava. Öğretmen okulu sınavına gittiğim yerde hep Doğulular vardı. Garip bir kutuplaşma vardı öğretmen okulunda; Diyarbakır, Mardin, Siirt Ortu'dan gelen depremzedelerin çocukları da vardı. Kırşehir'deki Öğretmen Okulu'ndan bahsediyorum, genellikle doğu batı, batı doğu takası vardır. Askerde de aynı şey vardır. Biz demokrat bir aileden geldiğimiz için çabuk

uyum sağladım. Beraber Antep'te, Adıyaman'da yaşadığımız insanlar vardı. Şöyle bir şey var, kültürü farklı falan olsa da oradaki insanları benimsiyorsun. Samsat diye bir yer vardı, Atatürk Barajı'nın altında kaldı; birden ayağının altından çekilir gibi gitti, öyle bir yer yok şu anda. Yatılı okula gidince yine o insanlarla daha yakındım kültürel anlamda, onlardan çok şey öğrendim insan psikolojisiyle ilgili bir sürü örnek var. Ayrıca bir sürü öğrenciyle beraber yaşıyorsun ve farkında olmaksızın gözlem gücün gelişiyor. İnsan psikolojisiyle ilgili birçok şeyi öğreniyorsun. Ben 71 -72'lerde girdim okula; ortam çok gergindi, 12 Eylül dönemiydi ve çok değişik insanlar vardı, Nevşehir'de Niğde'de tuhaf çatışmalar yaşandı. Hayatımda ilk defa sevgiyi orada öğrendim, dostluğu orada öğrendim. Sonra öğretmen okulunu bitirince öğretmen olacağımı sanıyordum. Çocukluğumda babamın desteğiyle resim yapardım, teşvik ederdi. Yatılı okulda bir öğretmenim vardı Jale Hanım diye, o da beni yönlendirdi. İstanbul'a geldik Tokatlıyan'a yerleştik. Ben bir yurdu biliyorum, bir de akademinin yolunu biliyorum, oraya gidip geliyorum. Sadece orayı biliyorum ya, başka bir yerin sınavına da giremiyorum. Akademi sınavının sonucunu bekliyorum ve sıkılıyorum, ilk defa geldiğim bir yer çünkü burası. Ayrıca büyük bir şehir. Sınavda gördüğüm, tanıştığım insanların hepsi kursa gitmiş. Espas, hacim, gölge, perspektif falan hepsini biliyorlar. Ben çok ürktüm ve kazanamam dedim kendi kendime. Tabii bir de hayalden çizmek var, ben orda hayalgücümle uçtum tabii. Çizgilerim de güzel, bir şekilde girdim Akademiye. Girdim ama devam edemedim. Sonra o dönemin efsane dergisi Gırgır'a bir iki iş çizip gönderdim.

Gırgır dergisiyle tanışmasında her çizerin komik bir hatırası vardır ya?...

Gazete bayisi vesile oldu. Baktım bende çizebilirim oturdum, çizdim ve Gırgıra gönderdim. Mektup yazıp beni dergiye çağırdılar, ama ben ürküyorum, gidemiyorum Çok çekingenim o dönem. Dayanamadım bir gün gittim. Amatör işlerim yayımlanınca biraz para verdiler. Öğrenci kredisinden çok daha iyi, bununla okulu bitiririm diye düşündüm. Ama profesyonel olmak aklımdan bile geçmiyor, öğretmenim çünkü ve devlete karşı borcum var ama üniversiteyi de bitirsem ben ortaöğrenimde öğretmen olurum gibi kıdem alma düşüncem var. Büyük bir hedef benim için. Tabii o zaman bilmiyoruz, yaşıtlarımız kolejlerde falan okuyor, bambaşka bir dünya var; bilmiyoruz, safmışız o zaman. Baktım çizdikçe, maddi bir destek alınca ben bunu yapayım dedim. Bir mizah duygusu, ironik bakış yok. Gelenekten gelen bir şey vardır ya, öyle her şeye tam inanmayacaksın. Yaşadığın toplumla ilgili şüpheci olacaksın, değer olarak sana verilen resmi tarih, resmi ideoloji, resmi bakış, hatta resmi edebiyata kadar şüpheci bakmak zorundasın. O resim dilinde de böyle bir şey var. Kuşkucu, ironi ve güvensizlikle akademiye giriyorsun. Dışarıya çıkıyorsun, yapılan resimlere bakıyorsun, bu mu olmalıydı, hayır bu olmamalıydı. Kıyaslıyorsun başka bir şey olmalı

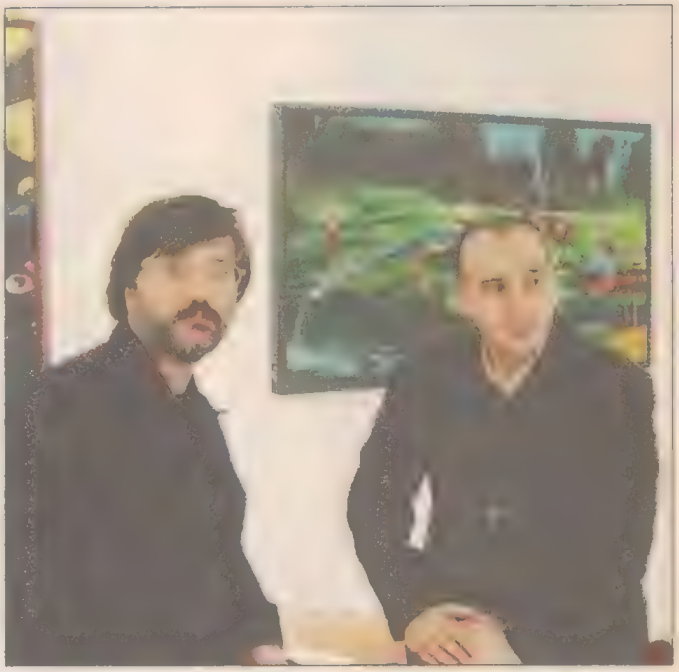

Sen duygunu satmaya başlıyorsun. Nesne olarak bir tuval içine sığdırdığın her hayalle beraber metaya dönüşüyor yaptığın şey.

diyorsun, duygusu yok. İnsanı, insanın psikolojisini tanıyorsun, resme bakıyorsun, orada sana ait olmayan birşey var, onu farkediyorsun. Ben çekingen davrandım ilk başlarda, sonra biraz zorladılar, resim yarışmasına girdim ve başarılı oldum.

Karikatür ve resim arasında bir parçalanma yaşadın mı?

Hâlâ parçalanıyorum; bir tanesinde, karikatürde güncellikle ilgili bir dil geliştirme derdi var. Ben de varım hayatta, ben de bir şey söyleyebilirim derdi. Karikatürde bir şey öneriyorum, şunu yapma şuna oy verme gibi. Karikatürün politik yanı benim hümanist yanıma ahlak anlayışıma daha uygun geliyor; ille de oturup komik bir şey yaratayım diye bir şey de yok. Resimde de farklı bir şey var; o da kendi içinde bir şeyi dengeliyor, popüler bir yaygınlaşma söz konusu ama onun bir coşkusu var ve kendini dokunulmaz hissediyorsun, cebinde beş kuruş paran olmaz ama süpermen gibi hissedersin kendini. Resimde başka bir coşku var edebiyata, şiire yakın.

Göçebeliğin resme katkısı ne oldu, daha doğrusu yansıması nasıl oldu? Kültürel bir parçalanma, bir dağılma yaşandı mı?

Coğrafi olarak böyle yaşadım, parçalanmışlık yaşadım. Zaten bizim geçmişte de böyle bir göçmenlik var. 23 mubadelesiyle gelen bir grup bizimkiler. Selanik'in yoksul dağ köylerinden gelmişler. Bütün o yoksulluğu biz çocukluğumuzda hissederdik. Kültürel karmaşa fazlasıyla var.

Yıllar sonra farkettim ki ben yersiz yurtsuz bir insanım; ailem de öyle, bize ait olmayan bir yer ve orada oturmaya zorlanıyorsun. Devlet politikası bunu gerektirdiği için geçmişin yok, tarihin yok. Bütün aileye egemen olan kederli bir duygu. Hüzün duygusu resimlerde de fazlasıyla vardır. Önceden farkında değildim ama bir süre sonra baktım ki coğrafyayla, geçmişle ilgili bir yoğunluk var resimlerde. Bütün o yaşanmışlığın dökümü bu serginin resimleri. Takas resimleri. İnsan takası. Takas dememin nedeni şu: gerçekten bunlar mal gibi değiştirilmiş; 4 kilo domatesi ver 3 kilo patatesi al gibi. Tabii o zaman önemsenmemiş şimdiki gibi sivil toplum kuruluşları yok. O zaman onları rahatlatan, yerleşme konusunda yardım eden, insanlaşma çabası yok. O zaman insanlar daha düşman çünkü. Biri geliyor ve ortaklık etmeye başlıyorlar. Ortak gibi algılıyorlar kendilerini. Yunanistan'a gidenler de aynı ve onların nüfusu daha fazla: 1.750 kişi gidiyor, ordan da 250 kişi geliyor. Gidenlerin içinde çoğunluğu İstanbul'dan. Birden İstanbul'un nufusu düşüyor, 15 günde 1 ay da yarı yarıya azalıyor nüfus. İşgücünü kaybediyor, kültürel zenginliğini kaybediyor, üretimini kaybediyor, duygusunu kaybediyor şehir. Genellikle şöyle denir, yeni gelenler oldu da kültürel olarak zenginleştik denir. Ama öyle değil, kayıp olan bir şey var ve onu kimse sormuyor.

Peki niye eski ismiyle değil de, mubadele değil de, takas sözcüğüyle anlatmaya çalıştın?

Duygusuyla ilgili değil, insana bir eşya gibi davranmak var. Çok insani bir şekilde insanları mubadele ettik. Takas ettik, yani bir mal gibi davranma var. Bunu resmi olarak deklare edemezler ki, orada imzayı basıyorsun. İnsan ticareti yapılmış, tuhaf birşey.

Çağrışımı kötü olduğu için?

Onunla da ilgisi var tabii. Kimse bu insanlara sormuyor, 500 yıldır burada yaşıyordun, kusura bakma demiyor. O insanlar orada kardeş gibi yaşıyorlar, oradaki düşmanlığı devletler körüklüyor. Kaçınılmaz mıydı bilmiyorum ama belki sonuçları bu kadar acı olmayabilirdi. Bir sürü insan telef oldu bu değiş tokuşta. Yunanlıların 110 bin ölüsü var. Uyum sağlayamayanlar var, hastalık var. Yani ben takasım demenin bir anlamı da şu; bütün bu hikâyeleri ben bu insanları bir arada yaşatmak gibi sanal bir şey yarattım. Onların aile albümlerinden alınmış resimler var, kendi albümümden alınmış resimler var. Sanki oradaki kopukluğu, tarihsel kesiti bir araya getirip sihirli, büyülü gibi bir şeyler yaptım. Tabii bir yandan bunları yapıyorsun, bir yandan da tüketiciye sunuyorsun bu işleri. Parasını bastırıp almak istiyor karşındaki de. Sen duygunu satmaya başlıyorsun. Nesne olarak bir tuval içine sığdırdığın her hayalle beraber metaya dönüşüyor yaptığın şey. Biri diyor ki bunu bana sat, yani duygusal takas yaşanıyor. Bunun tam anlamı nedir bilmiyorum. Genel anlamda takas resimde de var. Mal gibi, yani metalik pet şişedeki suyun satışıyla, resmin satışı arasında bir fark yok; bir şeye nasıl yabancılaşırsın, ben bunu soruyorum. Çünkü bana ait bir şey var orada. Kendinle ilgili, duygularınla oynuyor ve yeni bir şey yapıyorsun; insanlar ona talip oluyorlar ve almaya kalkıyorlar. İki anlamlı birşey yani takas ismi.

Leman'da politik karikatürler çiziyorsun genelde, ben son on yıldır resimlerinde de bunu görüyorum. Bunu yaparken de belli bir tema ve sabit bir teknikle yapıyorsun. Bir şeyler anlatma ve söyleme gereği mi duymaya başladın. Resimdeki bu politik kayma herhalde Leman'da çizdiğin siyasi karikatürlerle ilgili?

Tabii burada birkaç katmanlı yapıyorsun resmi, ama diyelim ki üzerinde çok basit bir hikâye kurarken altında resmin başka bir dil, başka bir imge dizgesi kurabiliyorsun,

ama bu okunamayabilir de. İşte bu başka bir dil. 12 Eylül döneminde karikatürü kamufle ederek anlatırsın, dili gizlersin o da karikatürde bir beceridir, başarıdır. Karikatürde de aynı şeyi yapıyorsun, ama burada çok mesaj veren resimler olması gerekmiyor, zamana kalmış şeylerdir. Her zaman için doğru doğrudur. Bugün diyelim mizahın akışkanlığı bu tarafadır, ya da bir moda başlar. Elbette çizdiğim karikatürler resimden beslendi, ama aynı şekilde resimlerim de karikatürdeki mizahtan, taramadan ve o politik duruştan etkilendi.

Bu sanatta daha çok mu oluyor acaba; insan yaşlandıkça bir şey söyleme gereği mi duyuyor artık?

Sana ait olan şeyleri söylemek bu.

Yani, son bir şey söyleyeyim, hayata katkım olsun gibi mi?

Paylaşma duygusuyla da ilgili olabilir ama bir önerme de olabilir.

Peki genelde sanatçılar mı yapıyor bunu?

Evet, ressam da yapıyor, şair de yapıyor edebiyatçı da yapıyor. Bir kere insanlar artık seçiliyorlar, sınıfsal konumlarını biliyorlar kendilerini tanımlayabiliyorlar. Varoşlar tanımlayabiliyor, memur kesimi tanımlıyor, işçi sınıfı tanımlıyor; herkesin söyleyecek bir şeyi var ve nerde olduğunu bilmekle ilgili bir doğrusu var. Onun etrafında bir dil oluşturuyor. Her şey politik olmuş, bakıyorsun herhangi birine bir mikrofon uzatılıyor, sıradan biri, hatta bir çocuk bile bir parti ismi heceleyebiliyor. Yani insanlar doğruları görebiliyor bir şekilde. Ama sanata sızması da bunun direk olmuyor. Yani dil bulman gerekiyor; dergilerde de öyledir, bir sayfa bir şekilde politikaya ayırabiliyor. Tabii hep otoriter ve hükümranlıkla yönetilmiş bir ülkede bir dil gizli bir dil geliştiriyorsun.

Günümüzde 50 yıl sonra klasikleşecek ressam var mı?

Var ama kuşkucu bir cevap. Bu ülkede bir müzeleşmekle ilgili bir çalışma başladı, özel müzelerin kurulma çabaları var, bir tanesi Burhan Doğançay Taksim tarafında. Atölye açan insanların, öğrencilerin farklı dönemlerini görme imkânı sağlıyor; tabii devletin açması gerekiyor ama devletin kılı kıpırdamadığı için bu konuda birileri bireysel çaba sarfediyor. Daha kollektif bir müze oluşumunda şöyle sorunlar çıkacak, senin anlayışın benim grubum çıkacak. Şimdiden uç vermeye başladı, nasıl ki bir dönem, sağ sol karıştırarak mitoz bölünmeller olduysa. Sonra bu müzelere kim girecek tartışmaları çıkacak. Çünkü müzeye giren büyük paralarla satılacak, örnek olacak. Ama sonuçta Popstar'da da elenen de birinci gelende aynı ses düzeyinde; yani kıstas belirgin bir eğitim olması gerekirken subjektif kriterlerin savaşı başladı ve subjektiften objektif çıkmaz bana göre. Ben bir mizahçı bakışıyla izliyorum bu gelişmeleri, bir ressam olarak değil.

Resim biraz da üst tabakaya hizmet ediyor gibi...

Yok, halkın alabileceği ressamlar var. İnsanlar anlamadıkları resimlere çarpılıyorlar; o kadar steril hale getirilmiş o kadar minimalize edilmiş bir entelektüel dil ki, sonuçta onu Sabancı da alıyor, Eczacıbaşı'da alıyor. Bunlar alıyorlar ama danışmanları kullanıyorlar, bizde genelde danışmanlar kendi akrabaları olur. Biz hâlâ birbirimizi eleştiririz şunu şöyle çizseydin diye 20 yıl sonra.. Hâlâ hata bulunuyor, burda hoşgörülü bir dil var ama orada öyle birşey yok; sanki okulu bitirdin ve ressam oldun ve dördüncü gün kolleksiyonlara girmekle ilgili tuhaf bir talebin de var ama burda şöyle bir şey var izleyiciye karşı: Diyelim ki mizah dergilerinde böyle özeniyoruz işimize haftalık tüketim olmasına rağmen, orda evet bir resim yapacaksam hakkıyla yapmalıyım. Şimdi burda genellikle bu sektörde (mizahla ilgili) biz akademiye giriyoruz ve ekonomik nedenlerle karikatür çizmeye başlıyoruz. Orta sınıf ve üst sınıflardan gelen bir para olduğu için bizim için bu para ekonomik bir rahatlık sağlıyor ve bunu meslek olarak edindiğimiz zaman, asıl formasyonumuza zaman ayıramıyoruz. Evinde oturup resim yapmak bir ömür gerektiren, emek gerektiren bir iş.

Burada Oğuz Aral'a da hakketen sitem etmeden geçemeyeceğim; onca şey öğrenmemize rağmen, hayata dair çok şey öğrenmemize rağmen bize bir meslek kazandırmasına rağmen, o insanların eğitimiyle ilgili akademik süreçlerine çok fazla destekleyeci olmadı, istemedi.

Karikatürcünün kaderi sadece çizmek değil herhalde. Neden çizerler başka alanlarda başka türlü işlerle varolmuyorlar? Böyle bir imkanları ve yetenekleri olduğu için söylüyorum bunu. Gerçi sen hem ressamlığı hem çizerliği bir arada götürüyorsun zaten...

Ben onu bugüne kadar ite kaka sürdürdüm. İki tarafı da aksattığım

oluyor, ama bence o arada bir sürü değer de kayboluyor. Mesela akademiyi yarım bırakanlar oldu. Burada Oğuz Aral'a da hakketen sitem etmeden geçemeyeceğim; onca şey öğrenmemize rağmen, hayata dair çok şey öğrenmemize rağmen bize bir meslek kazandırmasına rağmen, o insanların eğitimiyle ilgili akademik süreçlerine çok fazla destekleyeci olmadı, istemedi. Ben isterdim, mesela Hasan Kaçan sinemayla ilgileniyor, sinemacı olabilir di. O zaman Sinema Tv.'ye gidebilirdi ya da Behiç çok iyi futbolcu olabilirdi; orda sadece mizahta bir değer kalacak diye bir tarafı zımparalamanın hiçbir anlamı yoktur. O hoşlukla Hasan da Yılmaz Erdoğan gibi olabilirdi. Ama Yılmaz'ın yolu karikatürden geçmedi o pazarda varolabildi. Gani Müjde mesela program sunuyor, senaryolar yazıyor. İnsiyatif koyanlardan biri Ganidir sinemayla ilgili bir seçimi olduğunu akademi yıllarında doğru yaptı ve yürütebildi. Bir de yazar oldu, karikatürcü olmadı yanlış bir seçim yapmadı. Atilla Atalay mimarlık eğitimi aldı ama yazar oldu. Can Barslan yine aynı, o zaman karikatür para getirmez mimar ol derlerdi bize. O işi sevmekle ilgili, mesela Can Barslan da resim yapıyor o da mimarlık okudu. Bu adamlarda komplocu bir yan var, bu adamlar tiyatroda yazabilirler operada yazabilirler. Metin Kaçan az bir şey mi. Ben diyorum ki tam kökenli olabilirdi bu insanlar. Mesela Galip Tekin sinema kökenli bir insan. Galip'in çok güzel

Alp Tamer'den güncel sanat enstantaneleri

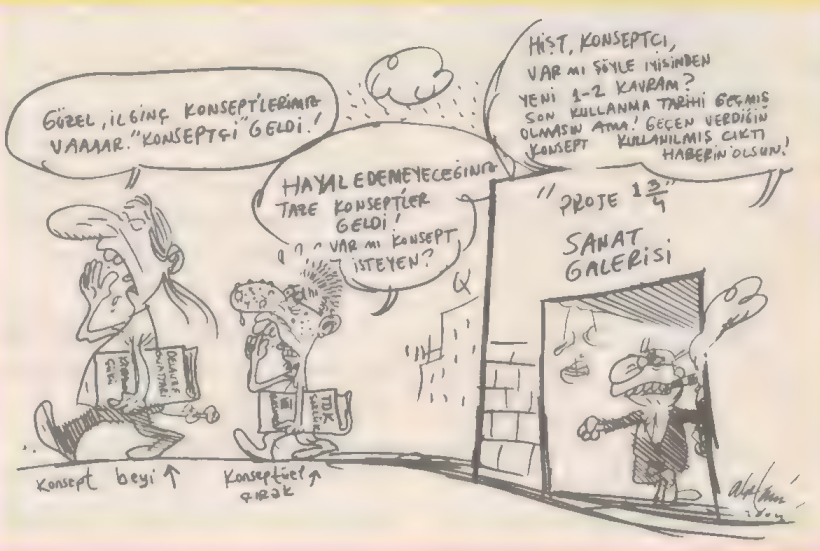

resim modeli var. Çok iyi kareliyor hikâyeyi, müthiş bir sinema diliyle yapıyor bunu. Ama niye Galip şimdi oturup film yapmıyor. Belki o zaman yönlendirilmiş olsaydı olurdu. Galip'in öykülerinde de aynı korku, fantastik öyküler var. "Okul" denilen film çekildi ve başarılı oldu; bu zaten Galip'in ortaya koyduğu öyküler gibi ama Galip'in diliyle kendini yetiştirmiş başka bir kuşak yaptı. Bu ülkede geçen korku ve fantastik bir komediyi Galip zaten çizer.

Ha bu arada Alp Abi, yaklaşık 17 yıldır bana bir resim sözün var, e hala gelmedi.

Unutmadım hala aklımda, sen gel atölyeye, resmin hazır. •

Kaçak Yayın Yazınsal ve Düşünsel Geliştirme Seminerleri'ne katılmaya hak kazananlar

15 Mart'ta sıra başına!

İlke Mırık

Şahaser Bolel

Seyran Kaptan

Mert Balaban

Zeynep Şehiraltı

Arzu Yazıcı

Batur Fatih İlhan

Emre Varışlı

Pınar Arpacı

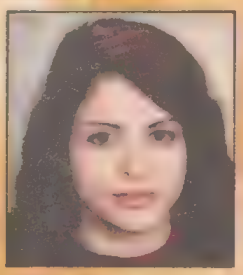
Gülçin Akçay

Özlem Can Uğursal

Gökhan Görmez

Fisun Saydam

Özlem Tansal

Şenay Şahin

Nilgün Atar

Bengü Hancı

Gülcan Güçlü

Sinem Çelik

Ozan Özen

Umut Yıldırım

Hatice Duyar

Evren Aydın

Ömer Akay

Gizem Kodak

Hakan Kıran

Eser Poyraz

Işıl Aydın

Mustafa Tunay

Bilal Gezer

Alp Özâlp

Cem Cebrail Tunç

Başarılı bir seminer dönemi dileğiyle

KAÇAK YAYIN

Kılavuzu "Mayın Tarlası" olanın...

Kılavuz dergisindeki "Mayın Tarlası" başlıklı bölümde geçen ay "Yayın Kaçak Muhalefet Yasak" başlıklı bir yazı yayımlanmış. "**Kaçak Yayın**, yasal bir yayın aslında. Ama derginin adıyla bu durum arasında bilinçli bir çakışmama durumu var. Tıpkı içeriği ve tutumu arasında olduğu gibi. Muhalif süsü verilmiş bir iş nihayet önümüzdeki. Muhalif, sosyalist, sokaktan bir iş. Halbuki durum tam da bunun tersi aslında. Arkadaşlar tatlı su solcusu bile sayılamayacak kadar uzlaşmacı ve konformist yayın anlayışını takip ediyorlar başından beri. Piyasa neyse o. Bunun sonucunda İskender Pala ve Küçük İskender'i aynı resimde görmek gibi şeddeli komiklikler doğuyor o da ayrı. Hoş ne var bunda sonuçta ikisi de İskender diyebilirsiniz. Deyin tabi. Kürtçü edebiyatı mevcut, sosyalist edebiyatı mevcut, sokak edebiyatı, muhalif edebiyat mevcut fakat ne sokak ne de muhalefet var dergide," deniyormuş. Hatta **Kaçak Yayın**'ın ilan alması bile eleştiriliyormuş.

Mayın Tarlası yazarı **Kaçak Yayın**'ın yerine **Picus**'u tercih ettiğini söyledikten sonra, "Bir de **Picus** mesela Türkiye'de değil de Norveç'te yayınlansa tam olurmuş" diyerek niye Picus'u tercih ettiğini de izah ediyormuş. Yani tercihi Norveççe bir dergi imiş. Ne de olsa yazara göre **Picus** "burjuva edebiyatı"nın dergisiymiş. **Kaçak Yayın**'ın yerine Picus'u tercih etmenin nedeni burjuvalık'sa **Kaçak Yayın**'ı neden "sen sosyalistim diyorsun, öyleyse doğru dürüst sosyalist ol!" diye eleştirmesi anlaşılamıyormuş. Çünkü yukarıda okuduğunuz yazıyı yazanın eğer abuklamıyorsa herhalde burjuva değil sosyalist olması gerekmiş. Espri yapacağım diye abuklayarak "komik" olmayı başaran Mayın Tarlası yazarı olsa olsa eskilerin tabiri ile "küt kafa solcu" olabilirmiş. Zira İskender Pala ile küçük İskender'in aynı resimde yer almamasını arzu etmek ancak hayata at gözlüğü ile bakmakla mümkünmüş. Bu öyle bir at gözlüğü imiş ki Mayın Tarlası yazarı nasıl bir dergide bu görüşleri yazdığının farkında bile değilmiş. "Dağları Delen Demir At", "Vosvos 'tutkusu'", "Cenk ve Erdem Beyler: Çok gülüyoruz" başlıklarıyla donanmış kapakla çıkan ve tipik bir magazin dergisi olan **Kılavuz**'un müslüman mahallesinde salyangoz satmaya çalıştığı ortadaymış. **Kılavuz**, Mayın Tarlası yazarının bir dergide olmasını arzu ettiği solculuk, kürtçülük, muhaliflik (ve nasıl bağdaşıyorsa burjuvalık) gibi niteliklerin yanından bile geçmiyormuş. Mayın tarlası yazarının **Kaçak Yayın**'ı Doğan Kitapçılık ilanı aldı diye eleştirirken **Kılavuz**'un Aycell, Siemens, Vakıf Bank reklamlarıyla donanmasına ne dediği merak edilmeyecek miymiş! Mayın Tarlası yazarına ancak "bu ne perhiz bu ne lahana turşusu" denebilirmiş ve **Kılavuz**'un kapağındaki tren de gözönüne alınarak "Trene Bakan İnek" ödülü verilebilirmiş.

İskender Pala

Chesterfield mi Chesterton mu?

E Dergisi'nin Şubat sayısında yayınlanan "Ahmet Fırat Naim Soruyor: Bu işe kim bakıyor?" üst başlıklı yazı detektiflik yapmaya meraklı okuyucuları çok heyecanlandırmış. Ahmet Fırat Naim yazısında adını, yazarını ve yayınevini bildirmediği bir kitaptaki "vahim" yanlışlardan söz ediyormuş. Kitabın yazarının "Kitabı Mukaddes"le İncil'i birbirine karıştırarak başlattığı hatalar zincirini birbir örnekliyor, kitabın İngiliz mantığıyla yazıldığını belki de çeviri koktuğunu gözler önüne seriyormuş. Hataların çoğunluğu da bu İngiliz mantığıyla Türkçe yazmak arzusundan kaynaklanıyormuş. Kitaptaki en çarpıcı hata ise İngiliz yazarı Chesterton'la bir sigara markası olan Chesterfield'in birbirine karıştırılması imiş. Ahmet Fırat beye göre iyi bir editör bu hataları bulur ve düzeltirmiş. Editör önemsemese bile yazarın daha titiz olması gerekirmiş, zira kitabın yazarı bir İngiliz Dili ve Edebiyatı profesörü imiş. Üstelik Türkiye'nin edebiyatta en kıdemli kadın yazarının kızı imiş ve de Türkiye'nin en iyi edebiyatçılarından Halide Edip Adıvar'ın üniversitedeki koltuğunda oturuyormuş.

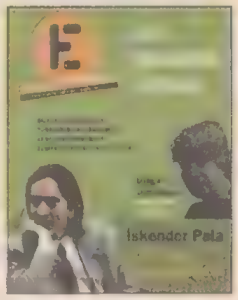
İskender Pala

Detektifliğe meraklı okurlar bu kadar çok ipucu arka arkaya sıralanınca bulmacayı çözmemenin ayıp olacağını düşünmüşler. Zaten ipuçlarının sarihliği nedeniyle her şey o kadar ortada imiş ki... Kitabın adının "Kardeşimin Bekçisi", yazarının Prof. Dr. Zeynep Ergun olduğunu, kitabı "Everest"in yayımladığını ve de Zeynep Hanım'ın Peride Celal'in kızı olduğunu bulmak hiç de güç olmamış.

yahyakebir@hotmail.com

Şairler internette de dövüşürmüş

Şubat ayı karla kışla geçti. İstanbul karlar altında kaldı, ulaşım bitti, okullar işyerleri tatil edildi. Kaçınılmaz olarak eve tıkıldık kaldık. Eh, insan eve tıkılıp kalınca kitaptan, dergiden bir süre sonra canı sıkılıyor ve internetle daha çok haşır neşir oluyor. Biz de geçtik bilgisayarın başına internette dolaşmaya başladık. Ve de çok ilginç keşiflerimiz oldu. Efendim, özellikle genç kuşak şairleri interneti mekân bellemişler. Haberleşme grupları denilen gruplar varmış. Bu gruplara üye olup kendi aranızda haberleşiyor, tartışıyormuşsunuz. Amerikalı ya da Alman olsak gerçekten de güzel bir düşünce ortamı sayılabilir. Görüşlerinizi yazarsınız, diğer grup üyesi onu cevaplar, siz karşı tezlerinizi sunarsınız...

Oysa bizde tartışma deyince akla hemen polemik, onun ardından da kavga dövüş gelir. Genç şairlerimizin oluşturduğu gruplarda da olay bu şekilde gelişiyormuş. Özellikle İstanbul'da yayımlanan bir derginin yayıncılarının kurduğu ve sadece o dergiye yazan şairlerin üye olabildiği haberleşme grubu oldukça heyecanlıymış. "Şiir dünyasında kim kimi koruyor kolluyor, hangi genç şair kime arka çıkıyor, kim kimi yağlıyor yıkıyor, kimler birbirlerini överek yüceltiyor" gibi metaneli bir konudan doğan tartışma öyle alevlenmiş ki önce polemikleşmeye, sonra hakaretlere hatta küfürlere kadar varmış. Birbirinden kültürlü, düşünceli, ağızlarından etik lafını düşürmeyen genç şairler, editörler bayramlık ağızlarını açıvermişler ve karşılıklı küfürleşmeye başlamışlar. İnternet ortamında yumruk yumruğa kavga edilemeyeceği için taraflar birbirlerinin peşine düşmüş, telefon numaraları bulunmuş, telefon yoluyla hakaretler edilmiş. Bu hakaret evresi küfürleşmeye dönünce şairlerimizden biri öylesine sinirlenmiş ki, cep telefonunu kaldırıp duvara vurmuş, kırmış. Ortam bu kadar gerginleşince, sinirler tepeye çıkınca, her Türk genci gibi sorunu kaba kuvvetle çözmeye karar verilmiş, adresler bulunup kavgalar edilmeye çalışılmış. Sonunda kim kimi dövmüş bilmiyorum ama kaybeden mutlaka Türk şiiri ve bu olaya adları karışan şairler, editörler olmuş.

Şaibeli Anket

Picus'un Şubat 2004 tarihli sayısı'nın Berran Tözer imzalı editör yazısının başlığı "2003'ün en iyi romanı ve öykü kitabını açıklamıyoruz" imiş. **Picus**'un niye kendine böyle bir görev seçtiği ayrı tartışma konusu kabul edilmiş ve yazı merakla okunmuş. Efendim, **Picus** dergisi internetteki sitesinde bir anket yapmış 35 roman ve 35 öykü kitabından oluşan iki listeyi okuyucularının oylamasına açmış. Bir ay süren oylama neticesi geçen ay dergide açıklanacakmış.

Berran Hanım, verilen oyların azlığı nedeniyle sonuçları açıklamama kararı aldıklarını yazıyormuş. Ama "az" saydıkları oyların kaç tane olduğunu açıklamıyormuş. Oyların azlığı nedense **Picus**'çuları endişelendirmiş ve tam beş toplantıda bu az oylarla yılın kitabı seçilen eserleri açıklayıp açıklamamayı tartışmışlar. Yine Berran Hanım'ın yazdığına göre oyların yoğunlaştığı eserler varmış. Yani az oy verseler de okuyucular belli eserleri diğerlerinden ayırmış, yılın kitabı olarak seçmişler. Ama **Picus**'çular az oyun maniüpilasyona neden olacağı endişesi ile oylamayı iptal etmişler. Bu gerekçe okurlar ve tabii kendi eserinin yılın kitabı seçilmesini bekleyenlerce pek tatminkar bulunmamış.

Berran Tözer

2003'ün en iyi romanı ve öykü kitabını açıklayamıyoruz

Geçen sayı dergimizde, 2003'ün en iyi romanı ve öykü [illegible] ların seçeceğini, en çok oy alan kitapları da bu sayımızda aç[illegible] yurmuşluk. Nitekim okuyucularımız internet sitemize girerek, bir ay boyunca oylarını kullandılar

"Verilen oylar az cümlesi bir gerekçe sayılabilir mi? Oy ne kadarsa ona saygı göstermeli" düşüncesi oldukça taraftar bulmuş. Genel kanı, ortaya çıkan sonuçların **Picus**'çuları memnun etmediği, kendilerinin beğenmediği, belki de onların düşündükleri kadar medyatik olmayan yazarların kitaplarının yılın kitabı seçilmesinin işlerine gelmediği şeklinde imiş. Hatta ünlü "gay lobisi"nin işe karıştığını ve lobinin **Picus** yayın kurulunda yer alan temsilcilerinin kendi lobilerinin onaylamadığı kitapların yılın kitabı seçilmesine şiddetle karşı çıktığı ve **Picus** yönetimine sözünü geçirip anketi iptal ettirdiği iddia ediliyormuş. Bir başka iddia ise, şiiri edebiyat kategorisinden çıkartıp, görmezden gelen ve yılın kitabı anketine almayan Picus'un genç şairlerin gazabına uğradığı şeklinde imiş. İnterneti çok iyi kullanan bir grup genç şair, **Picus**'çuların hoşlanmadıkları yazarlara oy yağdırıp bu anketi bir anlamda protesto etmişler.

İtalya'da Picus çıkıyormuş. Bizim edebiyat sosyetesi oraya da yazar mı?

Eleştirmek ya da Eleştirmemek

Picus, her yaptığı ile, her yayınladığı ile yazarların gündemini oluşturmaya devam edecek anlaşılan. Picus'a gücenen diğer bir grup da çevirmenlermiş. Picus'da her ay çeviri kitapları eleştiren Sırma Köksal'ın yazıları çevirmenlerimizi çok öfkelendiriyormuş. Çevirmenlerimiz Sırma Hanım'ın eleştirilerinin cımbız yöntemiyle yazıldığını, koca bir kitaptan birkaç cümle seçip "bunlar doğru çevrilmemiş doğrusu şu olmalı" şeklinde cümleler kurmasının yanlış olduğunu, çeviri ile kaynak kitabın bütününü karışlaştırmadan eleştiri yapmanın çeviri eleştirisi olmadığını düşünüyorlarmış. Bu eleştirilerin tamamen yıkıcı nitelikte olduğunu, Sırma Hanım'ın çevirmenlere karşı neden bu kadar gaddar olduğunu merak ettiklerini söylüyorlarmış.

Bazıları kendini "çeviri eleştirmeni" ilan eden Sırma Köksal'ın yayımlanmış çevirileri var mı diye meraklanmış. Sırma Hanım'ın çevirileri varsa aynı yöntemle o çevirileri elden geçirip yazılar yazmayı planlıyorlarmış. Eğer Sırma Hanımın çevirileri yoksa "Picus, Sırma Köksal'ın çeviri eleştirilerini ne hakla yayımlıyor!.. Çevirmen olmayan, çeviri yapmamış birinin çeviri eleştirisi yapması doğru mu?" diye soracaklarmış.

Hayatlarını çeviri yaparak kazanan bir grup çevirmen ise bir bildiri hazırlayarak Picus'u ve Sırma Köksal'ı protesto etmeye karar vermişler. Hazırladıkları bildiriyi internettteki haberleşme grubunda imzaya açan çevrimenlerin tek endişesi bu bildirilerinin Picus'ta yayımlanmaması imiş. Zira, Picus yayımladığı yazılarda ve röportajlarda "söz söyleme hürriyeti"ne saygı gösterip (!), cevap hakkı doğurabileceğini, hatta "bu bir hakarettir" diye değerlendirileceğini düşünmeden hiçbir düzeltme yapmıyor, yazarını uyarmıyormuş. Ama o yazılarda itham edilen, suçlananlardan gelen cevapları yayımlamıyormuş. Yani Picus'un özgürlük anlayışı sadece kendi yazarları için hayata geçiyormuş. Çevirmenlerin, Sırma Hanımın eleştirileri hakkında kaleme aldıkları bildiri de büyük bir olasılıkla Picus'ta yayınlanmayacak ve "cevap hakkımıza saygı gösterilmedi" gibisinden bir girizgâhla bir başka dergide yayımlanacakmış.

Faruk Kaya

KaçakTozlu Raflar

TÜRK CASUSU İNGİLİZ KEMAL'IN İSRAİL MACERASI

Çanakkale Savaşı, ne bileyim Zafer Bayramı... gibi özel günlerde televizyon kanallarının vazgeçilmez filmlerinden birisidir İngiliz Kemal. Hem öyle tek bir film değil, [illegible] macerasına koşar. Durum böyle olunca İngiliz Kemal'i hayal ürünü bir kahraman zannedenler olabilir ama yanılırsınız. 1887'de İstanbul'da doğan Ahmet Esat Tomruk, İngiliz Kemal'in ta kendisidir. Liseden sonra İngiltere'ye gemi ile kaçmış, orada Körli adında bir boksör olarak yetişmiştir. Sonra ver elini Paris. Birinci Dünya Savaşı başlayınca da yurda döner. Birkaç yabancı dil bildiğinden ve atletik bir vücuda sahip olmasından ötürü İngiliz Kemal'in maceraları da savaş yıllarında başlamış olur. Daha fazla ayrıntıyı ve bizzat Ahmet Esat Tomruk'un anlattığı İsrail'de dönen olayları bu kitapta bulabilirsiniz. Ali Kemal Meram tarafından kaleme alınan kitabımız Kültür Kitabevi aracılığıyla 1973 yılında basılmış, eski fiyat: 10 lira, bugünkü fiyatı beş yüz bin lira. Hepten İngiliz Kemal fanatikleri için; bu sefer Recai Sanay'ın yazdığı Türk Casusu İngiliz Kemal'in İkinci Dünya Harbi Maceraları diye iki ciltlik toplama bir eser de vardı raflarda haberiniz olsun.

SÛREİ YASİN, TEBAREKE, AMME, NAMAZ SÛRELERİ ve DUALAR

Bu kadar uzun isme gerek yok, halk arasındaki yaygın tabirle Güllü Kitap. Çocukluğumdan bilirim, komşu kadınlar evlerde toplanır sırayla buradan bölümler okurlar, bu olayın adına mukabele denir, mevlit denir. Kitap o zaman da aynı kitap, geçenlerde yenisini gördüm yine aynı kitap. Kaç baskı yaptı, kaç milyon sattı hiç belli değil. Gazetelerde çarşaf çarşaf reklam yaparak biz şu kadar sattık, böyle yaptık diyenler bok yesin. Sorun annenize, ama sandıktan çıkar, ama döşek altından çıkar... her evde muhakkak bir tane bu baş yapıttan bulabilirsiniz. "Şu duayı 7 kere okursan dükkanından bereket eksik olmaz, bu duayı 40 kez okursan ölümden başka her türlü kötülükten korunursun" misali şahane bilgiler mevcut. S.Osman Dalcı - H.Arif Pamuk tarafından hazırlanan ve Pamuk Yayınlarından çıkmış eserimizin arkasında yazan fiyatı 200 lira. Ben yakın bir arkadaşımın evinde buldum, özenle katlanmış mis gibi kokan havluların arasında duruyordu. Bir de; yine Arif Pamuk tarafından hazırlanan Namaz Hocası kitabı vardı ki, o da ayrı bir tattır, ayrı bir efsanedir.

NİŞAN YÜZÜĞÜ

"Genç kız uzanıvermişti kumlara. Deniz alabildiğine mavi, güneş pırıl pırıldı. Bir elini başının altına koymuş, diğeri ile kumlarla oynuyordu. Birden sert bir cisim takıldı eline. Hemen doğruldu yerinden. Bir nişan halkası..." sonra ne mi oldu, sonrası aşk, sonrası evlilik. Bu ve bunun benzeri; Gurur ve Aşk, Sevgiye Giden Yol, Kapıcının Kızı, Acı ile Gelen Mutluluk... gibi feleğin çemberinden geçmiş 8 hikaye aynı kitapta bir araya gelmiş. Öykülerden kimi İstanbul'dan, kimi Çanakkale'den, kimisi Ş.Urfa'dan gönderilmiş. Yaşayan Öyküler-Aşklar Dizisi diye bir seri eserle karşı karşıyayız anlaşılan. Bu projeyi 1986 yılında hayata geçiren Felek Yayıncılık'a teşekkürü bir borç biliriz. Eski fiyat: 330 lira, bugünkü fiyatı bir milyon lira. Aşkla kalın, mutlulukla kalın, nasıl biliyosanız öyle kalın kalın...

faruk.kaya@mynet.com

Bu kitapta Kafka ile Milena'nın hayaleti dolaşıyor ! Ve aşklarının !

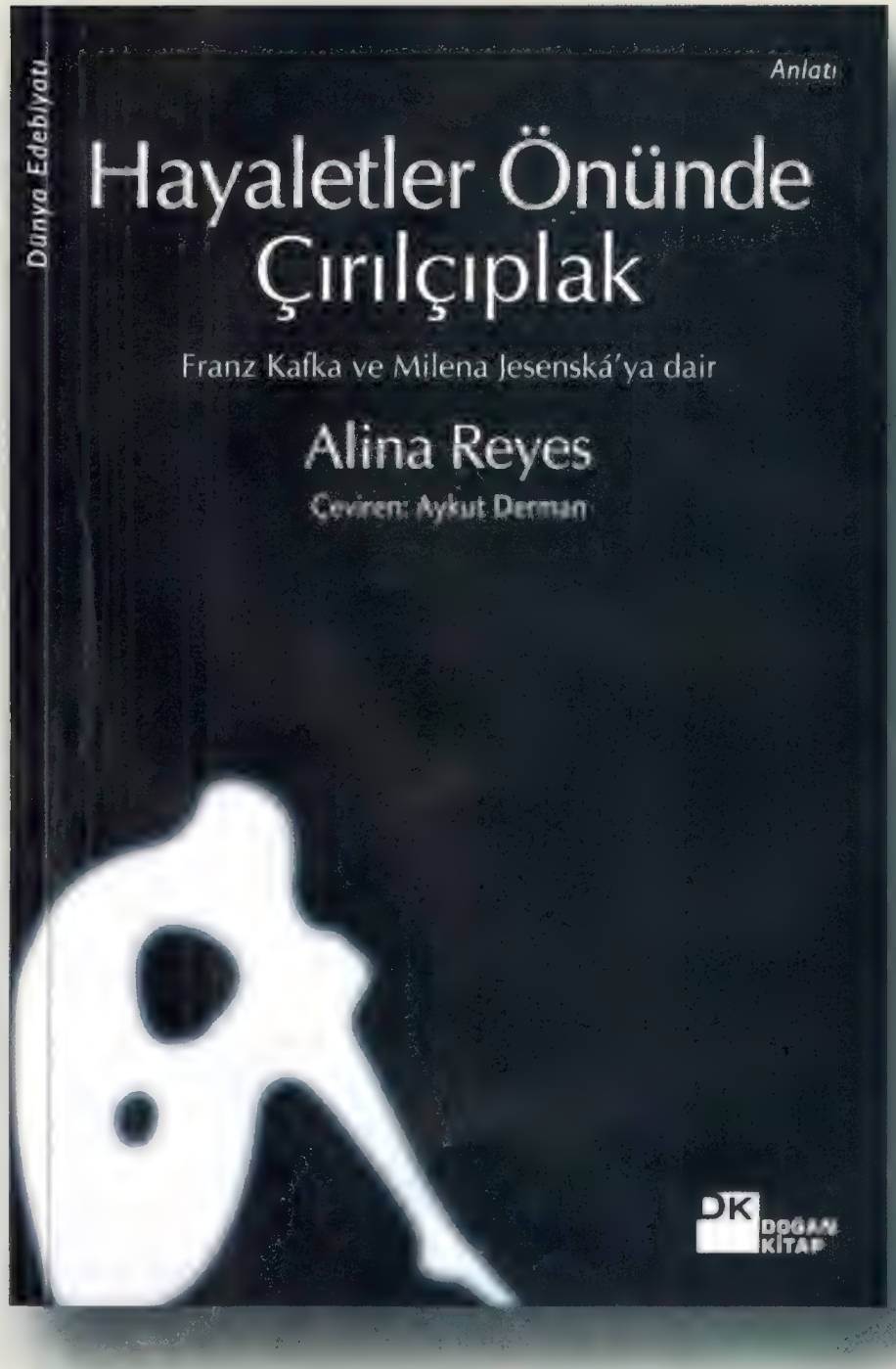

Hayaletler Önünde Çırılçıplak Kafka-Milena aşkına bambaşka bir boyut kazandırıyor. Erotik eserleriyle tanınan Alina Reyes'in kaleminden çıkan anlatı, Milena'nın Kafka'ya yazdığı hayalî bir mektubun çevresinde şekilleniyor. Milena, toplama kampında ve hastadır. Kafka'yla yaşadığı ve hiçbir zaman gerçek bir kadın-erkek ilişkisi boyutuna erişemeyen aşkı sorgulayan, karşısındaki erkeği anlayan ve anımsayan uzun bir mektup yazar. Kalemsiz, kâğıtsız, sadece düşüncelerinde. *Hayaletler Önünde Çırılçıplak* tutkulu bir aşkın başrolünü üstlendiği sağlam bir metin.

www.dogankitap.com.tr

DK DOĞAN KİTAP

Hoşçakal Milano
Hoşçakal Aşkım

Özlem Kumrular kışkırtmaya devam ediyor. Aşkı heyecanı ve kahkahayı getiren bir roman.

Aşk sızınca kalbe bir şehrin rengi değişir...

Ben Sophia

İzlandalı anne, Türkiyeli baba ve bir gün koparılışı çocukların anneden, yedi yıl ulusal hukukta, altı yıl da Strasbourg'da süren hukuk mücadelesi. Son yılların en can acıtan velayet davası...

Hasip Kaplan'ın hukuk mücadelesi ve tanıklığı...

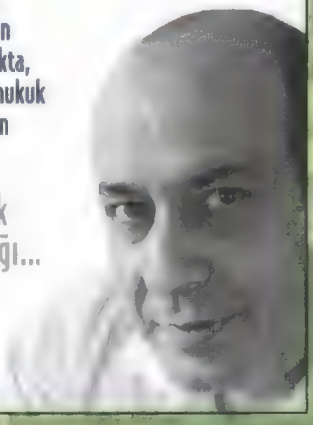

Kopma Noktası

Alman edebiyatının yeni starı Björn Kern global deliliği anlatıyor.

Herkes bir gün delirip koşacak!

İstanbul'da bir Cadde, ama yayınevi...

Fıruzağa Mahallesi Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir/İstanbul
Tel: 0.212.292 94 51 Fax: 0.212.292 44 91
www.caddeyayinlari.com

CADDE

KAÇAK YAYIN Mart 2004

Sadece ahlakın tekniği yoktur

KANAT ALIŞTIRANLAR

Hayat ile Şiir

Bedirhan Toprak

İhtiyaçtan: "Çiçeklere Gölge Etmeme Yücegönüllülüğü" ya da: Herkes Kapısının Önünü Süpürürse...

Çiçeğe, kırda rastladığınız "herhangi" bir çiçeğe, diyelim bir papatyaya gölge etmişliğiniz oldu mu hiç? Güneşi arkanıza alıp da eğilirseniz, papatyanın renginin (beyazının?..) ânında bulandığını farkeder, hatta biraz utanarak kenara çekilirsiniz hemen; güzel düşmanı biri değilseniz tabii. Ya (varsa tabii öyle bir yeteneğiniz), kâğıdı kalemi çıkarıp da onu resmetmeye giriştiğinizde... "gördüğünüzü" birebir yansıtabilmek aşkına kim bilir ne süre çırpınıp durmaz mısınız; bu, biraz da onun güzelliğine halel getirmemek uğruna değil midir?

*

Açıkça, fazladan kafa şişirmemek için bu sütunda yer alacak konuları *Kanat Alıştıranlar*'a yollanan ürünlerle ilişkilendirmemeye çalıştım ama öyle görünüyor ki hem *Kanat*

Çağdaş Ekin Şişman

TAMAMLANAMAYAN BİR ŞEY VAR

Sanki bir kutuyum kapaksız,
Sanki bir kuşum kanatsız,
Belki soğuklarda üstüme yorgan örtmedim,
Tamamlanamayan bir şey var.

Sanki yolumun haritası yarım, yolda kaldım,
Sanki ağaçlar dalsız, kışlar bulutsuz,
Belki dün gece ağlarken gözyaşı dökmedim,
Tamamlanamayan bir şey var.

Sanki yelkovan akrepsiz dönmekte,
Sanki kaç defadır güneşsiz gökyüzü,
Belki kapımı açık unutmuştum bugün,
Tamamlanamayan bir şey var.

Sanki virgülden sonrası gelmiyor aklıma,
Sanki penceresini çizmeyi unuttum bir evin,
Belki gözüm açıktı, fakat görmedim,
Tamamlanamayan bir şey var.

Sanki birkaç mısra daha var aklımda,
Sanki "bir kelime", yazsam gerisi gelir,
Belki heyecansız yazdım bu şiiri,
Tamamlanamayan bir şey var.

Alıştıranlar'a yollanan ürünlerin değerlendirilme "ihalesi" bana yıkıldı, hem de "değerlendirme" sütunlarında yer alan notlar yeterince açıklayıcı gelmedi... dolayısıyla, tek sayılık da olsa "genel"den "özel"e taviz vermek gerekti:

Yaptığı pastaları bir pastacının (pastahanenin) değerlendirmesine sunan bir pastacı heveslisi gördünüz mü hiç; ya da modellerini bir moda tasarımcısına sunanını; ya da maketlerini mimarlık bürolarına yollayanını? Görmediniz! Hatta, şimdi düşünülmesi bile epeyce abes geliyor. Neden görmediniz peki, neden abes? Bir: öyle her canı isteyenin pastacı, modacı, mimar olamayacağını her aklı başında kişi bilir. Ve daha önemli olarak, iki: kolay mı Allahaşkına pasta, gelinlik... ya da otomobil üretimi düşünülerek tasarlanmış, beşyüz işçi kapasiteli bir fabrika maketi kotarmak? Tabii ki değil!.. Peki şiir, hikâye, roman, deneme, eleştiri... yazmak neden bunca kolay; sadece kâğıt ve kaleme ihtiyaç duyulduğu için mi, bu kadarı yeter mi? Öyle görünüyor ki çoğumuz (sadece *Kanat Alıştıranlar* müdavimleri değil, edebiyat kervanına katılmış epeyce bir şair-yazarımız da) kâğıt kalemi yeterli görüyor... ama işte bu durumda, "Yazık!.." bile diyemiyor insan; çünkü tartıştığımız mesele "iki kere iki dört" kabilinden herkesin çoktan bellemiş olması gereken bir gerçeklik-kural.

Papatya'yı hatırlarsak... edebiyat dediğimiz şu bahçenin her biri bir diğerinden güzel hem de binbir nadide çiçeği var (Dede Korkut ya da Homeros'tan... hatta, Davud'tan Turgut Uyar'a); ve bana öyle gelir ki, bu bahçeye adım atacak (Sevgili Cevat Çapan'ın kulaklarını çınlatarak söylersem) her "akl-ı selim" ve "zevk-i selim" sahibi kişi, bir tekinin kılına zarar vermek şurda dursun, bir tekine gölge etmeyi bile zinhar geçirmemeli aklından... belki aklından da çok gönlünden! Elimizde bir çiçekle girmeye çalışıyoruz değil mi şu bahçeye... e, dikeceğimiz ve sabırla büyümesini bekleyeceğimiz o çiçeğin, Yûnus'un, Rimbaud'nun, Elitis'in, Sait Faik'in, Kafka'nın, Faulkner'ın dikmiş olduğu şahikalara yakışmasını, en azından ayrık otluğu etmemesini dilemez miyiz... bunu sağlamak adına harcanak emek pek mi boşuna?

*

Aynı zamanda bu yazıya da ilham vermiş olan Sevgili Hakan Alp'i hepimizin ayrı ayrı kutlamamız, ayrıca saygı duymamız gerekir; açıkça, "gerekli birikimi edinmeden yazma uğraşına geçmemem gerektiğini düşünüyorum" deyip, bu birikimi sağlama yolunda bir "okunacak kitaplar listesi" bekliyor bu sayfalara emeği geçenlerden ("kişi eksiğin bilmek gibi irfân olmaz" deyişini hatırlayan kaldı mı?). Birkaç sayı önce Sevgili Oktay Taftalı böyle bir liste vermişti aslında ama demek ki görülmemiş; şimdi, tek tek isim saymadan, "Tüm klasikler!.." demek de bir çözüm ama anlaşılan genç kuşak ille de reçete istiyor.

"Bunu siz istediniz!.." deyip özetin özeti bir liste vermeye kalkışsam bile dolar bu sayfa; üstelik az buçuk mürekkep yalamışları düşününce, pek de anlamlı olduğuna inanmıyorum listelerin; son olarak, dünyaya malolmuş klasikler üç aşağı beş yukarı belli. Saded: öncelikle toprağınızı tanımakla başlayın işe... hatta, yıllar yılı "Batı... Batı!.." diye komplekslere uğratılmış bir toplum olduğumuz gerçeğinden hareketle, arayın, bulun, "el kitapları"yla da olsa Hint ve İran (Acem) edebiyatıyla tanış

maya çalışın; ki hakkaten de "güneş doğu'dan yükselir", göreceksiniz! Sait Faik-Memduh Şevket Esendal-Sabahattin Ali okumamış birinin hikâye yazmaya kalkışmasını ayıp sayın (sonra sonra Ahmet Hamdi Tanpınar ve Halit Ziya Uşaklıgil'e de gelirsiniz); anılan yazarları yutarcasına okuyup bir acele Onat Kutlar'a, Nezihe Meriç'e, Leyla Erbil'e, Tezer Özlü'ye, Orhan Kemal'e, Yusuf Atılgan'a, Bilge Karasu'ya, Tomris Uyar'a gelin. Derdiniz ille de şiir yazmaksa, Orhan Veli'yi... hatta, ezberleyin (Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'e de gelirsiniz... gene, "el kitapları" ya da "seçmeler"den de olsa, Dîvân Şiiri hakkında fikir edinmek gerekir... ve Yûnus var tabii, Kaygusuz Abdal, Pir Sultan, Karacoğlan... ve Mevlânâ var!); Nâzım Hikmet'i öğrenin; Turgut Uyar, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, Edip Cansever ve Cemal Süreya şiirini anlamaya **çalışın... sonrası size kalmış.**

Öncelikle kendi toprağınızı tanımaya girişmiş olmanız elbette ki dünyaya karşı kör-sağır kalmanızı gerektirmez ve mesela "her hafta bir kitap" gibi ağır bir program koyabilmişseniz önünüze, "bir hafta Türk–bir hafta yabancı" yöntemini uygulayabilirsiniz (aynı yöntemi "bir hafta klasik–bir hafta çağdaş" biçiminde uygulamak da işe yarar bir yöntem olabilir). Doğrusu, böylesine ciddi bir okuma mesaisini daha tamamlamaya bile kalmadan, yazılarınız hakkındaki en isabetli "değerlendirme"yi sadece kendinizin yapabildiğini-yapabileceğini de göreceksiniz (kapımızın önünü süpürmemiz meselesi...); ki o vakit de William Faulkner diye bir dev çıkacak karşınıza, E. E. Cummings diye bir başkası hemen ardından... sonra sonra bir bakacaksınız ki Şeyh Gâlib, "Sebk-i Hindî" tarzını öğrenme iştiyâkınızı, pek müşfik bir gönülle seyrediyor Yenikapı Mevlevihânesi'ndeki çilehânesinden!

*

"Dil gülşeni"ni bilir misiniz?..
Benim, gölge etmekten bunca imtina etmem, sizlerin sakınmanızı beklemem, sadece bundan!..
Hepimize kolay gelsin!

Serkan Özer

MİNE'NİN ŞİİRİ ELBİSELİ

ayırmasın bizi
bu düğme bu ilik
mine
sen misin gelen

artık evimiz yok biliyorsun
mine
bizi ayırmasın üzerindeki
dar elbisenin düğmesi

bak bu senin şiirin
meşaleler gibi
ver elbiseni bana
al şiirini

mine'nin şiiri elbiseli
mine'nin şiiri elbiseli

Öykü

GİTMEK

Hakan Alp

"Beni tek mutlu eden şeyin gitmek! olduğunu anladım, o yüzden gitmeliyim"

Garip ve rastlantısal bir başlangıca sahip bir ilişkimiz oldu. Ben hiç bitmesin, hep sürsün istemiştim, olmadı...)

Başlangıcımızdan (belki de benim yeniden doğuşumdan) bahsetmeye gerek görmüyorum, çünkü her ilişki gibi bizimki de çok güzel, dolu dolu başlamıştı. Ama beni bu yazıyı yazmaya iten durum güzellikler değil, tam tersi. İlişkimizin bitişi...

İkimiz de edebiyat yüklü insanlardık. İkimiz de okumayı boş zamanlarımızı doldurmaya yarayan bir uğraş olarak görmekten öte tüm zamanlarımızı okumayla doldurmaya gayret ediyorduk. Bereberliğimizin en güzel anları belki de O'nun bana kitap okuduğu, benimse O'nu dinlemekle O'nu izlemek arasında bocaladığımı anlardı...

Odasındaki panoyu, okuduğu çeşitli kitaplardan alıntılaladığı, kendi elyazısının ve kullandığı renkli kalemlerin bambaşka anlamlar kattığı, kısa kısa yazılarla doldurması O'na duyduğum hayranlığı katmerliyordu. Bana bir yap-bozun parçalarıymış gibi gelen her bir yazıyla sanki kendisine dair bir şeyler anlatmaya çalışıyordu...

O güzlerde en anlam veremediğim, çözemediğim alıntı ise "beni tek mutlu eden şeyin gitmek olduğunu anladım, o yüzden gitmeliyim" cümlesiydi (kim gitmeliydi, nereye, niye?) Aramızda en küçük bir tartışma olsa panoda bir anda bu cümle çoğalıyordu, üstelik ben hangi zaman aralığında o yazıyı oraya koyduğunu göremeden. Önce merakım, sonra kuşkularım sonra kaygılarım artıyordu bu gibi durumlarda...

En son panoya baktığımda diğer bütün yazıların kaybolduğunu ve yerlerine kurşun kalemle yazılmış bu yazının özenle yerleştirildiğini gördüm. Bu sözün ne demek istediğini anlamak için hangi kitaptan alındığını bulmak ve dolayısıyla sözün öncesini ve sonrasını görmek gerekiyordu. Kitapları karıştırırken, "sesli düşünme seansı (Hakan için)" başlıklı bir not buldum. Kitabın, notun bulunduğu sayfa aralığında da o çok sevdiği özlü! söz büyük harflerle yazılmış ve anlaşılan alıntıladığı yazarın duygularına da sözcülük etmişti. Kitabı okuma gereği duymadım, çünkü asıl mesaj doğrudan bana yazdığı nottaydı. Tekrar tekrar okudum; notun ama ana fikrini oluşturan cümle "çok iyisin, güzelsin, anlayışlısın ama ben seni bir sevgili'yi sever gibi sevmiyorum; kendimi, bana biçilen bir rolü oynuyormuş gibi hissediyorum" kelimeleriyle kurduğu, bu defa alıntı olmayan, tamamen kendi düşüncelerini ifade eden cümleydi...

Beni bir sev-gi-li olarak göremiyordu. Oysa ben sev-gi-siz değildim, benim gibi sevgi dolu (sevgi'li) birini nasıl sevgili olarak göremediğini kafam almıyordu, almak da istemiyordu. Kafamda sorduğum soruların birden üremesi ve hiçbirine cevap verememek iyice çileden çıkarıyordu beni...

Bana vermeye, beni üzmekten korktuğu için, koşulsuz ve sınırsız sevgimin boşa çıkışıyla yüzleşmemin benim dibe vuruşum olduğunu baştan bildiği için, kim bilir bu notu ne zamandır kâh çantasında kâh kitap arasında saklıyordu...

Kendime, sorularıma çekidüzen verip O'nun bulunduğu salona döndüm, kafamdaki düşünceleri rölantiye alarak, hiçbir şey çaktırmamaya çalışarak. O sırada okuduğu kitaptan notlar çıkarmakla meşguldü. "Uykum geldi" deyip yattım, arkamdan geldi. O'nda kaldığım her gece mutlaka aynı anda girerdik yatağa, o gece de öyle oldu. Ama ilk defa birbirimizi öpmeden uykuya zorladık kendimizi. Belki O da sezmişti sezdiğimi.

Sabaha vardım düşünerek. O uykusunun muhtemelen en kıymetli yerindeyken, son kez "uyuyan güzel ve onu öpen prens" hayâli kurup, hayâlin gerçekleşmesine izin vermeden kalktım yataktan. Eşyalarımı topladım. O'na son kez bakarak, içimden "seni tek mutlu eden şeyi yapıyorum" diyerek, sessizce kapadım kapıyı...

Not: "İşte gidiyorum çeşm-i siyahım... sermayem derdimdir, servetim ahım..."

Öykü

YAZ(AMA)MAK

Ceng Milan

Hiç kimseye

Yarım yamalak tasarladığım cinayeti üçtür gerçekleştirememiştim. Bir yerlerde cesaretimi yitiriyordum, o yer nere, gariptir ki onu da bilmiyorum. Soluğumun kesilmesiyle oracıktan uzaklaşma eğilimim baskın çıkıyordu. Boncuk boncuk terler döküyordum. Ansızın depreşen içimin dirimselliğini lime lime eden pişmanlık nöbetlerimin bir nebze yatışmasını fırsat bilen öldürme gayem, silsileler halinde gelip içime yerleşiyordu. Zaman soğuduğunda planlarımı yeniden gözden geçiriyordum. Her detay üzerinde günlerce düşünüyordum. Pimpirikli, burnundan kıl aldırmaz birisi olup çıktım zamanla.

Usumu ele geçirmesi zor olmadı. Beni benden daha iyi tanıyordu çünkü. Telkinlerde bulunarak içimi tıpkı bulamaca çeviriyordu. Alay ediyordu üstelik. İkna ediciliğinden hiç kuşkunuz olmasın.

Birisini uykuda öldürmek en kolayı. En azından gözlerini görmüyorsunuz diye tasavvur ediyorum. Öyle olmalı. Bir yerlerden okumuş muydum yoksa bunu, yo yo bunu o zamanlar sezinlemiş olmalıyım...

Sevgilimdi öldürmek istediğim. İnanması güç farkındayım... O zamanlar Fizik bölümünde beyhude kafa patlatıyordum. Size tuhaf ve usdışı gelebilir, sevgilimi öldürme istemim. Öldürmek vazgeçilmez bir erdeme dönüşmüştü. Cinnet geçirmem ya da açılmamış iç kapılarımın varlığını keşfetmem değil, benimkisi farklı.

Öldürmekle öldürmemek arasında gidiş gelişlerim kısırdöngüye dönse de vazgeçmedim. Kavak yeli olmadı bende, hepten yerleşti ben oldu. Dördü yoklar oldum. Beceri yoksunluğundan mı yoksa korkuyor muydum sahip olduğum şeyleri yitirmekten. Bolca kalın cinayet romanları devirdim. Polisiyelerden hiç feyiz almamışımdır oldum olası. Görsel bir boyutu olmadığından yararını pek görmedim kitapların. Sinemalarda uyur kalkar oldum sonraları. Çok şey öğrenmiştim doğrusu. Gediksiz planlar tasarlıyordum sinema koltuklarında.

Güzel bir bahar akşamıydı. Ilıkçaydı hava. Yemek yemiş, kaldığı eve doğru kol kola yürüyorduk. Ona bir roman üzerinde çalıştığımı ilk kez açmıştım. Dudaklarının yanında hafifseyen bir gülüş belirmişti... Sen ha, demişti. Benim gibisinden beklenmeyecek bir işmiş. Beni cinayet işlemeye sürgün bırakan bu değildi elbette. Ne de olsa içbarışım sağlamdı, bu tip eften pütften konulara kafa takacak adam değildim.

Eve vardığımızda sevişme isteğini zar zor geri çevirdim. Beni ayartmasına izin vermezdim. Arkamda meni bırakmak istemedim. Hem heyecanımı gidermek hem üzerimdeki baskıyı dindirmek için tuvalette otuzbir çekmiştim. Rahatlamıştım. Sonra kanepeye uzandık, televizyon izledik uzunca. Bol keseden ona nasıl bir sevgiyle bağlı olduğumu anlattım. Gerçi söylemek gerekirse arafta bir yerlerdeydim onu sevme konusunda.

Kendimi aşındırarak bir duyusuzluk kumkumasına dönmüştüm.

Kanepeden kalkıp bir sigara yaktım pencerenin önünde. Şehrin dar ve yarı aydınlık sokaklarına bakındım bir süre. Uykudaydı. Koyu kızıl saçları yastığa dökülmüştü. Onu uyandırmamaya gayret göstererek yavaşça narin bedenini çevirdim. Yüzükoyun hale getirdim, en uygun şekil buydu, gözlerinin bana bakmasını istememiştim. Bir ara uyanır gibi olduysa da birkaç öpüşle uykusuna kaldığı yerden devam etti. Saçlarını ensesinden toplayarak kafasında topuz yaptım. Ensesi karanlığa rağmen bembeyazdı, orada kahverengi bir beninin varolduğunu ilk kez fark etmiştim.

Olabildiğince sert, kafasıyla ensesinin birleştiği bölgeye yumruğumu indirdim. Küt diye bir ses çıkmıştı. Kabuklu böceklerin üstüne bastığınızda çıkan sesin birebiriydi. Kara bir zafer duygusu sarmıştı kalbimi. Sonrasında onun kendinden geçmiş bedenini ters çevirdim, sarsarak yokladım, emindim bayılmıştı. Çabuk davranmam gerektiğini biliyordum. Bir şey yoldan çıktı mı artık iflah olmazdı. İç cebimden gazete kağıdına sardığım jileti çıkartıp, televizyon ışığına tuttum. Parlak ve keskindi. Kolunu kanepenin kenarından boşluğa bıraktım. Ten rengi dudakları aralanmıştı. Derin bir soluk aldım, ilk çiziği bileklerine vurdum, sonra tekrarladım. Bileğinden sızan sıcak kan, üç yola ayrıldı. Orta yol avuç içine aktı, avucundaki çizgiler görünmez oldu zamanla, ufak bir gölcük oluştu orada, sonra doyma doktasının aşımıyla kan orta parmağının üzerinden akıverdi. Nefesimi bırakmıştım.

Şıp şıp şıp. Parkeye değen küresel kan damlacıklarının çıkardığı sesti bu. Midem kalkmak üzereydi ki kendimi zor tuttum. Jiletteki parmak izlerimi silip, sol elinin parmakları arasına sokuşturdum. Bitmişti... Kendimi bu kadar heder ettiğime inanamadım.

Sigara izmaritlerini, bira şişelerini, okuması için verdiğim ancak kapağı dahi açılmamış kitaplarımı, günlüğünü, cüzdanın bir köşesine sıkıştırdığı vesikalığımı, ders notlarımı ve şimdi hatırlayamadığım beni akıllara getirecek ayrıntıları mavi bir çöp torbasına boca ettim. Ellerimi güzelce lavaboda yıkadıktan sonra lavabo taşını da fırçayla ovaladım.

Bedeni soğumuştu, belli ki ölmüştü. Kan pıhtısının o ağır kokusuna dayanamazdım. İvedilikle oradan kaybolmam gerektiğine kendimi inandırdım. Yirmisine yeni basmış sevgilimin soğuk bedenini kanepede bırakıp çıktım. Masumluğun ta kendisi gibiydi.

Bugünmüş gibi anımsıyordum, gökyüzünde mat bir siyahlık vardı sokağa çıktığımda. Külrengi bulutlar kuzey yönünde kümelenmişti.

Pişman mıydım hayır değildim. Eğer hayatınız başka birisinin ellerindeyse her halükârda onu almasını bilmelisiniz. O gece ben almıştım. Aramızdaki en büyük engel yaşadıklarımıza tanıklık etmiş olmamızdı.

Gece şehirden ayrıldım. Cinayet işlediğim günün öğlesine bilet kesmiştim oysa. Bilet hâlâ bendeydi. İştahı sonsuz simsarların boş koltuğu hemen satacaklarını kestirebiliyordum. Biletin doğruluğu incelense dahi o seferdeki noksanlığımın açığa vurmayacağından adım kadar emindim. Acı haberi arkadaşlar iletti bana. Hemencecik vardım. Ağladım. Rol kestim. Polisler beni bir gün süreliğine gözlem altına aldılar. Sevgilimin intihar eğilimleri olup olmadığı soruldu. Onca saçma sapan sorunun içinde tünelin ucundaki ışık görünmüştü nihayet. Hıçkırıklarımı dizginleyerek çantamdan ona ait bir mektup çıkartarak sundum kendilerine. Mektubun kriminolog labaratuarlarında incelenmeye tâbi tutulacağı söylendi.

Mektuptaki elyazısı sahiden ona aitti. Aslında bir kitaptan alıntıydı metin. Romandaki kahramanın göle atlamazdan önce kaleme al-

dığı yazıyı çok beğendiğimi söylemiştim ona. Benim için metni yazmasını istemiştim yorgunluğumu bahane ederek. Yakın gördüğümüz arkadaşlara yazdığını okutup onun depresif bir dönemden geçtiğini ve bu yüzden üzerine bu vakitten sonra gelinmemesini dileyecektim. Dokunulmazlık vaat etmiştim. Düzmece hikâyeme inanması kolay olmuştu. Yazdı bir güzel. Kadınların zayıf bir noktasıdır; baş döndürücü entrikalara dayanamamaları. Sonra mektubu ailemin yaşadığı kente ve kendi adıma postaladım.

Sonuç olarak yakalanmadım. Gereksiz ayrıntıların lüzumu yok şimdi.

Bütün bu olayların unutulmasıyla rahatladım. Ona bahsettiğim romanı yazmaya kalkışmadım. On küsur sayfalık bir öykü yazdım. Saygın edebiyat dergilerinden birinde yayımlandı. Müthiş bir duyguydu. O güne değin hiçbir heyecan içimi bu kadar ısıtmamıştı. Daha çok sevilir hale geldim. Sıcacık bakışların odağına yerleşmiştim. Daha bir tok sesli oluvermiştim. Sandalyelerin arkalığına gerilip geğirir gibi konuşuyordum. Ayrıksı yanlarım hoş görülüyordu. Yazar olacağıma kendim dahil herkes inanmıştı. Neyi mi yazmıştım, elbette sevgilimi. Yazmanın da kendine özgü sorunları vardı. Birisini yazmak en zorudur. Hele hele mahremiyet gerektirenleri.

Narsist, rezil, kaba, cani, niteliksiz, zıvanadan çıkmış, psikopat, bok herif, köle ruhlu ve adi bir orospu çocuğu olduğumu düşünebilirsiniz.

Sevgilimle aramda geçenlerin, kendi içimde neler uyandırdığını yazmaya cesaret edemedim. Nasıl bir tepkiyle karşıma çıkacağını bilemezdim. Bunlar bir yana insanlar için beslediğim o sır o büyülü esrar dağılıp gidecekti, yazılanların yazıldıklarından bihaber olmalarını istiyordum. Kendi yarattığım çemberin çaptan düşmesine asla dayanamazdım.

Annemi yazmayaysa hiç kalkışmadım. Annemi öldüremeyeceğimin de bilincindeydim. Bekledim ölmesini. Yıllarımı aldı. Ancak doğal nedenlerden ölmesini fırsat bilerek yazmaya koyuldum. Fakat yerlerine yerleşmemiş taşlar vardı. Sabırlıydım. Annem güzel ve işveli bir kadındı. Yüzü sanki arılık batağına batırılmıştı. Hafifmeşrep bir kadın oluşunu hep o yüzünün ardına saklardı merhume.

Babam boynuzlandığını hiç anlamadı. Yoksul ruhlu bir adamdı, çanak yalayıcısı bir adamdı. Öleli çok oluyor. Annemi yazmış olsaydım babamın kör gözleri açılacak ve bir aile faciasına sebep olacaktım. Yazım yazgımız olacaktı. İşin aslı aileyi filan taktığım da yoktu, benimki aynı sancı...

Hiçbir işte dikiş tutturamadım beklerken. Aklım yazmaktaydı. Yazamamak tüketti beni, içimde ne var ne yoksa silip süpürdü. Sonra bir kanalizasyon borusunda boka batmış olarak buldum kendimi.

Yenilgiye maruz kalmışların ancak dostları olabilirdi. Ondan da mahrumdum.

Şimdi orta yaşları çoktan devirmiş yalnız ve kabul etmeli ki yaşlı bir adamım. Birkaç uzak akrabanın dışında kimsem kalmadı. Ayrıca şikayetçi de değilim. Yıllar öncesinde zorlama bir bahane uydurmuştum, ardından görüşmez, birbirimizi sormaz olduk.

Yazmaya adanmış bir hayat benimkisi. Kahramanlarım ölünce yazmak için çok çaba sarfettim. Yetmedi. Yazamadım. Yeteneğim felce uğramış yıllar içinde meğerse.

Neyi ihmal ettim, neyi atladım hiç anlamadım. İşler tıkırındayken sekteye uğrayan neydi kim bilir. Zeki olduğuma inansaydım seri katil olurdum. Etleri toprağa karışmadan öykülerini yazardım onların.

Korkağım.

SON RÜYA

Arzu Yazıcı

Burası herkesin kolay kolay gelip yerleşemeyeceği küçük bir köy. Etrafı sık çalılar, meşe ağaçları, yabani sarmaşıklarla çevrili; bahar dışında soğuk ve nemlidir. Ancak buraya yerleşmeyi zor kılan iklim koşullarının elverişsizliği değil, bir süre önce başlayan garip olaylar dizisidir. Köyde pek çok genç, sanki özellikle gençler seçilmiş gibi âni şekilde ortadan kaybolmaya başladılar. Tüm bu olaylar geçtiğimiz sonbaharda süregeldi. Bunların içinde çok sevdiğim ve iyi anlaştığım, arkadaşım aynı zamanda kuzenim olan Mikâil de var. Kaybolduğunu öğrendiğimde geceydi. Sabah her zamanki gibi erkenden kalkıp kahvaltıdan sonra, sakin ve karışanı olmadan kitap okumak için evlerin biraz uzağına açılarak ayrılmış. Genelde eğer çok daralmışsa akşama kadar geri dönmez. Fakat o gece eve dönmemiş. Karanlık bastığında böyle ıssız yerlerde dolaşılmaz. En azından akıllı olan kimse bunu yapmaz. Onun kaybolmasıyla köyde yine kıyamet koptu. Çünkü ilk kaybolan o değildi. Yirmi iki gün içinde bu ikinciydi. İlk duyduğumda üzüntüden uzun süre donakaldım. Düşünemedim, yemek yiyemedim, uyuyamadım... Sonra haftalar birbirini kovaladı ve kaybolma olayları bu haftalarda yeniden gerçekleşti. Ardı ardına beş-altı kişi daha kayboldu.

Yazın sonu geldi hâlâ bu köyde korku hakim. Kimsenin yokluğuna alışılamadı. Çekilen acının yerini zamanla korku aldı. Şimdi herkes adı Kayıplar Köyü'ne çıkan bu yerden toplu halde ayrılmaya başladı. Geriye yalnızca bir umut, dönebilecek kayıplar için onları bekleyen aileleri kaldı. İçlerindeki korkunun getirdiği sadistlikle daha ne kadar barınabilirler burada bilmiyorum. Ben ise bir yere gitmiyorum. Zaten yalnız olan ruhumun, bedeninden başka kaybedecek hiçbir şeyi yok. Belki de birilerinin bu üzerimize çöken gölgeden kaçmak yerine, gölgeyi yansıtan ışığı bulmalarına ihtiyacı vardır.

Köyün sessizliği öyle ürpertici olmaya başladı ki yapraklar bile artık korkudan kımıldamıyorlar. Hışırtılar, melemeler, odun-balta sesleri yok kalp atışlarından başka. Bir de köy muhtarının sık sık yaptığı anonsları var: "Güzel köyümüzü yalnızlığa terketmeyelim." diye. Hane sayısı öyle azaldı ki artık ışık bile yanmıyor geceleri evlerde. Rüzgâr da korkup terketmiş buraları. Ne bir uğultu ne de bir gıcırtı, çıt yok.

Her sabah camlardan giren güneşin, yanında yeğenimi de getirmesini istiyorum. En son gördüğüm meşe ağıcının altında yeniden bitsin istiyorum. Onun kaybolmasının beni bu denli üzmesinin nedeni, bu hayatta beni anlayan tek insan olması. Harika bir okuyucu ve yazar. Ve biz iki genç adam bir köyün sınırlarında sıkışıp kalmışız. Bu da en büyük ortak noktamız. Bu köyü sevmek, bilgiye susamışlığı gidermiyor. Belki tekrar yanında getirdiği ince parmakları, küt, kestane rengi saçlarını ve cılız canını da alıp döner ve nehrin kıyısında yirmibeşinci yaşını kutlarız diye düşünüyordum yine. Sonra kendime bir program yapmaya koyuldum. Oturup beklemek çok sıkıcı olduğu kadar ümitsiz de.

Artık sabahları küçükken keşfettiğimiz yerlere yeniden gidiyorum. Toprağı yoklayarak, her kuyuya, boşluğa girerek, karanlık olan her köşe bucağa ışak sokarak bir yanıt ara-

maya başladım. İz ya da insan parçalarıyla karşılaşmadım. Kayıpların esrarı garip, ölü teşhisi hiçbirine konulamadı. Ne var ne de yoklar. Çok yoruluyorum ve karışık düşüncelerle boğuşarak geçiyor günlerim.

Olabildiğince çok kaynak topladım kendi köyümün okul kitaplığından. En yakın komşu köyden de bu konuda yardım istedim. Garip şekilde gerçekleşen kayıplar için köyün geçmiş tarihi, yaşandığı iddia edilen olaylar ve yerel gazetelerin eski sayılarına bakıyorum. Ancak daha detaylı bilgilere ihtiyacım olduğundan köyün kaymakamına gitmeyi düşünmüştüm ve bu doğrultuda kahvaltı sonrasında kaymakamın yolunu tuttum. Konuyla ilgili birtakım araştırmalar yaptığımın haberi sanırım buraya kadar ulaşmış. Çünkü az önce Haldun Bey'le görüşme talebim hemen kabul edildi.

"Buyurun, açıkçası sizi karşımda görmekten memnun oldum. Çalışmalarınızdan haberim var ancak gerek olmadıkça müdahale etmekten sakındım. Sanırım şu an bu konuyla ilgili olarak buradasınız?"

"Tahmininiz doğrudur. Daha detaylı bilgilere ihtiyacım olduğundan sizden, köyün arşiv odasını kullanmayı rica edecektim."

"Sebep göstermenizi isteyecek değilim. Duyarlı bir insan olarak, sizin de köyün bu haline gösterdiğiniz duyarlılık nedeniyle dileğinizi tereddütsüz yerine getireceğim. Arşiv odasının anahtarının bir kopyasını yarın sekreterimden teslim alabilirsiniz."

"Teşekkürler, yarın erkenden buraya uğrayacağım. Umarım bir ilerleme kaydedebilirim. İyi günler."

Kaymakam Haldun Özpay araştırmamı desteklemek için arşiv odasının anahtarının bir kopyasını da bana verdi. Ulaşabildiğim herhangi bir ayrıntıda da kendilerini bilgilendirmemi istediler. Araştırmamın ne kadar gerçekçi olduğuna karar veremediğimden, henüz hiçbir konuda ağzımı açmayacağım. Tabii yavaş yavaş bastıran kış şartlarının çevrede yaptığım araştırmayı zorlaştırdığını da söyleyebilirim. Odadan çıktım ve düşündüm de boşa harcayacak zamanım yok. Yarına kadar çevrede gözlem yapmaya devam edeceğim.

İki gün önce yerleşim yerinden uzak, oldukça sık saz ve yabani sarmaşıkların olduğu dere kenarına yakın bir bölgeden yukarılara doğru çıkarken garip olaylarla karşılaştım. Belki bu günlerde değişen psikolojim beni kuruntulu biri yaptı. Burada bazı otların, çalıların yer yer üç insan başı büyüklüğünde, yuvarlak şekilde ezilmiş olduklarını gördüm. Ezilmiş bölgeleri takip ettiğimde bir kaya bloğu ile karşılaştım. Bunu yapan ya da neden olan her ne ise mantıklı düşünmeye çalıştığımda bu kaya bloğu aşabilmiş olduğunu sanıyorum. Kimseyi ürkütmeden bu ayrıntıya ilişkin olarak birileriyle görüşsem iyi olacak. Bir iki ev ötede aklı başında olduğunu düşündüğüm muhtarın kızıyla, köyün en yaşlısı olan 97 yaşındaki -yaşının doğruluğu tartışılır- Zeynel Ağa tecrübeleri ile bana ışık tutabilirler sanırım. Önce ona uğrasam daha iyi olabilir. Daha ötede belki ama neler söyleyebileceğini çok merak ediyorum. Yanına varalı onbeş-yirmi dakika ya oldu ya olmadı. Konudan önemsiz bir ayrıntıymış gibi bahsettim. İzlerin nerede bittiğini ise söylemedim. Çıkabilecek bir cin ya da peri hikâyesinin kaynağı ben olmak istemem doğrusu. Aldığım cevapla tatmin olmadım ve hevesim kırılmasına rağmen muhtarın kızının evine yöneldim. Sonuç aynı.

Tecrübe olarak bakıldığında köyün bilgesi

olan Zeynel Ağa ya da muhtarın kızı pek fikir edinmeme yardımcı olamadılar. Her ikisi de çevredeki çakalların yapmış olabileceğini söylediler. Sonuca rağmen en azından köyde başka herhangi bir kimsenin benim gibi garip olaylarla karşılaşmadığını biliyorum. Yalnız beni ürperten muhtarın kızı oldu. Sorumu cevaplarken uzun entarisini bir o yana bir bu yana çekeleyerek, sanki ocakta yemeğini unutmuş telaşıyla "ya çakallar ya da köyümüze çöken o lanettir." dedi.

Bu gece hiç bitmeyecek sanki. Yeniden kayalar bloğunu görmek için sabırsızlanıyordum. Yorulup bitkin düşmemek için eve dönüp 1-2 saat öğle uykusuna yatmaya ihtiyacım var.

*

Akşama doğru ancak hazır olabildim. Bu yüzden şimdi gecenin sisi altında ara ara halusilasyon gördüğümü sanarak ilerliyorum. Çöken bulutlar daha ürpertici gösteriyor köyümü. Korkutup kaçırmaya çalışan örümcekler gibi iniyorlar üzerime. Gaz lambamla, paltoma sarılarak, nemden zaturre olacağımı bilsem de nefes nefese çıkıyorum taşları. Daha önce işaret bıraktığım oyukların, kuyuların her birini gece karanlığında tekrar yoklamaya çalışıyorum. Bir ayin ya da tarikat mensuplarının olabileceğini düşünüyorum, bazen de yirmi beş yılın getirdiği yaşama şartlarının baskısıyla hayaletlere inanasım geliyor.

İlerledikçe daha da çok yoruluyorum. Varlığına alıştığım, kabullendiğim yaratıcıma yalvarıyor, bir ışık göstermesini istiyorum. Bana cesaretten de fazlası gerek.

Daha yükseğe tırmanıyorum. Nerede olduğumdan emin olamadan yürüyorum yer yer. Sanırım evden ayrılalı üç saatten fazla oldu. Bacaklarımı uzatabileceğim bir kayayı, taşı yoklayarak aramaya koyuldum ve ilk bulduğuma çöktüm. Gözlerim nereye uzanabilirse bakıyorum boş boş. Sağımda bir ışık kanadından başka hiçbir şey yok (!) Tükendiğim anda verdiğin ikinci canla dirildiğimi hissettim Allah'ım. Fırladım var gücümle yerimden. Ben koştukça çok ufak olan ışık noktası daha da büyümeye başladı. Yanına yaklaşmaya çalışırken her yerimi kestiğimi hissettim. Bitkilerin dikenleri, taşlar canımı acıtıyor ben koşmaya devam ediyorum. Şimdi önümde kapı aralığından fırlıyormuşçasına uzanan bir ışık var.

Öylece duruyorum kımıldamadan. Yeniden kanatlanıp canlandığımı hissediyorum; korkuyorum. Bir zaman sonra ışıktan da fazlasını hissetmeye başladım. Arada bir cama tırnak sürercesine çıkıp insanın içini yakan, dudak ısırtan bir ses geliyor kapının ardından. İnlemeler duyuyorum. Neyim var ki bedenimden başka kaybedecek! Dalıyorum bir dipsiz kuyunun karanlığına... kapı açık! Bir çekişimle kollarını açan zebani gibi kanatlarını açtı iki yana. Allah'ım yine mi karanlık! Işık yok, inlemeler yok, kapı yok!

Etrafı göremiyorum. Yoklayarak kapıyı bulmalıyım ama bulamıyorum. Hiçbir şeyin olmadığı bu yerde fazlalıkmış gibiyim. Artık kalp atışlarım da yok. Uzun zaman önce nefes almayı bıraktığımı hissediyorum. Karanlık yok, ışık yok çünkü hayat yok. Şimdi ağlıyorum aptallığıma, sonsuz yalnızlığıma. Kurumuş ve sertleşmiş, can suyu çekilmiş bedenimle göz pınarımda kalan son bir damla yaşı akıtmaya çalışıyorum. Bir iki saniye daha insan olmak istiyorum, ölü değil.

Tahta kapının altındaki yatağımda, beynim

de son nefesini vermeden, uyandığım rüyayı hatırlıyorum. Mikâil'i arıyorum delice... İkinci defa yaşıyorum hatıramda bedenime batan dikenli dalların acısını, zifiri karanlığı ve dayanılmaz soğuğu. Bir ışık görüyorum, koşuyorum. Kara gecenin nankör karanlığında kayıpları ararken, siyah bir gölgenin sarı gözlerinde yansıdığımı hatırlıyorum. Gölgeye uzanıyorum ışığı özgür bırakmak, kalıbından çıkarmak için...

Aptal bir ölümün son sahnesi. Mikâil'i hiç bulamadım. Ya da diğerlerini. Bir arayışın arkasında tükenen, sarhoş olan beynimin yanılgısıyla; belki aynı sebepten, ya da bir başka nedenden bir kayıp da ben oluyorum.

Cehennemin zebanisi uzattı kollarını başımın üstüne. Kolları öyle kemikli ve karşı konulmaz ki, inen hançer acısıyla yığılıyorum. Şimdi soğuk ve karanlık yok. Ölümün son rüyasıyla tabutumu açmaya çalışıyorum...

Aslı Aker

HEY GÖKYÜZÜ

Hey gökyüzü!
Koşuyorum bulutlarında, uyuyor musun?
Duyuyor musun her sabah
Teninde yırtılan çığlığımı?

Dalgalar!
Doğdum, kucağınızda buldum kendimi.
Köpükleriniz hayallerimi taşıdı
Yeni ufuklara.

Dünya!
Kim derdi bir gün ayrı düşecektik?
Kim derdi artık birlikte batırmayacağız güneşi?
Bir aşk mı vardı karşısında duramadığın?!

ECEL

Enver Aydın

Gülkurusu kadife koltuklardan sabah aşkam kapalı duran sararmış perdelere, çiğnene çiğnene soluklaşmış, kenarları yıpranmış Acem halılarından üzerinde yürüdükçe içimi ürperterek gıcırdayan parkelere, kiremit rengi duvarlardan kime ait olduğunu bilmediğim, rengini çoktan yitirmiş o tabloya kadar her şeyin elbirliği etmişçesine iç karartıcılığını tamamladığı bu salonda oturmuş Selma'yı bekliyordum. Biraz önce beni aramış, artık alıştığım o cansız sesiyle bir işim yoksa onlara uğramamı rica etmişti. Buraya taşındığımızdan beri edindiğim yegâne arkadaşımın bu mesafeli sesine rağmen içimde uyanan coşku şimdi bu salon ve eşyaların boğucu havasıyla yerini yavaş yavaş zorunlu bir durgunluğa bırakıyordu.

Bu evin gelenlerine tahammül edemiyormuş, onların biç an önce kaçmasını istiyormuşçasına yarattığı baskı perdelerin aralanıp güneş ışınlarının içeri süzülmesiyle kırılacakmış gibi geliyordu. Ama sanki bunu engelleyen bizzat evin içindeki o ağır havaydı.

Sonunda Selma suratında yorgun bir ifadeyle içeri girip karşıma oturdu.

-Bunun ölmeye niyeti yok galiba Selim.

-Öyle söyleme, ne de olsa deden. Kaldı ki bu durumun onun da hoşuna gitmediği kesin.

Ailesi çalıştığı için yatalak dedesine bakma işi Selma'nın üzerine yıkılmıştı.

Doktorlar zaten ölecek olan bir hastayı boşu boşuna hastanede yatırıp eziyet etmenin anlamı olmadığını, son günlerini evde rahat bir şekilde geçirmesinin daha uygun olacağını söylemişlerdi. Seçme şansı olmayan Selma da bugüne kadar pek görmediği ve tanımadığı dedesine bakmaya mecbur kalmıştı.

-Tabi, sen yıkamıyorsun başkasının pisliğini.

-Tamam. Tabii kolay bir iş değil ama...

-Odasında öyle ağır bir koku vardı her gittiğimde midem kalkıyor. Zaten sadece onunla kalsa iyi. Ama tuvaletini söyleyecek durumda bile değil. Düşün bir.

Yaklaşık bir saat boyunca böyle konuştuk. Selma'nın haklı yakınmalarını dinledim desem daha doğru olur. Üç ay olmuştu hastaneden getirileli. Ve Selma'nın da sabrı kalmamıştı artık. Bir ara birlikte dedesinin odasına girdik. Gerçekten de ağır bir hava vardı içeride. Bu arada ilginç ve biraz da rahatsız edici bir şey oldu. Kapıdan girince tam karşıda duran yatağa yaklaşıp yaşlı adama bakmaya başladım. Sonra ihtiyar yavaşça kafasını çevirip gözlerini bana dikti. Bir anda irkildim. Başka bir yerlere bakmaya çalıştım ama nafile. Bakışlarını bir an olsun üzerimden ayırmadığını hissedebiliyordum. Öylece bana bakıyordu ve bu oldukça rahatsız ediciydi. Odadan çıkmak zorunda kaldım.

Selmalardan çıkınca eve uğramadan dışarı attım kendimi. Kapalı bir hava vardı. Yaşlı adamın bakışı gözlerimin önünden gitmiyordu bir türlü. Yürüyordum. Yağmur başlamıştı sonunda. Kafamda yavaş yavaş oluşan bir düşünce vardı ama bunu kendime bile itiraf edemiyordum. Yani bu düşünceyi kafamdan atmaya çalışıyordum. Son derece saçma ve gereksiz bir hayaldi bu. Ama anlayamadığım bir yönüyle de oldukça hoşuma gidiyordu. Beni korkutan ve aynı zamanda hoşuma giden bu düşünce ihtiyarı öldürme düşüncesiydi. Kendimi Raskolnikov gibi hissediyordum. Yalnız benim birincil amacım toplumu böyle birinden kurtarmak değil. Açıkçası onu öl-

dürmek istediğimi bilmiyordum. Aslında bu gerçekleşmeyecek bir düşünceydi; ama yine de içimde böyle bir isteğin oluştuğu kesindi. Gerçekleşmeyeceğini bilmek hayal kurmayı zevkli kılıyordu. Yani korkusuzca, istediğimi düşünebilirdim ne de olsa.

Hem ayrıca zor da olmazdı. Selmalara gittiğim bir gün Selma'nın yanımdan ayrıldığı bir an gidip yaşlı adamın boğazına yapışıp çırpınması kesilinceye dek sıkmak. Ama yok! Boynunda iz kalır. Hah! Yastıkla mesela. Hem hiçbir ses çıkmaz hem de iz kalmaz. Yatalak birinin ölümü kimi şüphelendirir ki? Ecel!!!

Bu düşüncelere dalmış giderken birden bu hayali plandan gerçek hayata döndüm. Bir insan öldürmek... Çok önemli bir iş gibi gözüküyordu. Kolay bir iş değildi. Cesaret gerekiyordu. Aslında tam da bu yönü cazip gelmişti bana. Birinin ölümünü gerçekleştirmek büyük bir işti; önemli bir iş.

Sonraki günlerde yine gittim Selmalara. Selma yanımdan her ayrılışında tedirgin oluyordum. Bir an kendimi tutamayıp gidip ihtiyarı öldüreceğimden korkuyordum. Ama böyle bir şey olamazdı. Çünkü kendi kendime tam olarak karar vermemiştim. Karar verirsem yapmak zorunda kalacaktım. Geri dönüşü olmazdı. Bu yüzden bir türlü olmuyordu. Hem bu iş hâlâ bana son derece uzaktı. Ben birini öldürecektim ha! Bu olanaksızdı. Gelgelelim o eve her gidişimde de bu istek yeniden uyanıyordu içimde.

Birkaç gün sonra Gebze'ye, halamların yanına gitti. Bir hafta kadar kalıp dönecektim. Döneceğim gece rüyamda yine o evi gördüm. Salonda oturuyorum. Ve o ev yine beni ağırlığı altında eziyor. Sonra birden ayağa kalkıp perdeleri açıyorum. Ama içeri hiç ışık girmiyor. Geri dönüp ihtiyarın olduğu odaya doğru ilerliyorum. Orada yatıyor işte aciz bir şekilde. Onu öldürmek herkes için en iyisi olacak. Hem konuşabilse bunu o da söylerdi eminim. Kurtarın beni bu hayattan derdi. Onun kurtuluşu ancak ölümüyle mümkün. Başının altındaki yastığı çekip alıyorum. Bakışları içimi deliyor adeta. Yastığı yüzüne koyup bastırıyorum. Bir süre bu şekilde bekliyorum ama hiç tepki vermiyor. Yastığı kaldırıp bakıyorum; aman Allahım o da bana bakıyor. Yastığı bırakıp geri çekiliyorum. İhtiyar yavaşça doğrulup ayağa kalkıyor ve bana doğru bir hamle yapıyor. Arkama bakmadan kaçıyorum ama o da sürekli peşimden geliyor. Bir türlü kaçıp kurtulamıyorum.

Sabaha kadar onunla uğraştım. Peşimi bir türlü bırakmadı. Kesik kesik rüyalar gördüm hep. Rahat bir uyku uyuyamadım. Sabah ezanıyla uyandığımda etraf hâlâ karanlıktı. Müezzinin sesi hiç de iç ferahlatıcı değildi. Zaten sabah ezanları hep kasvetli gelmiştir bana. İşte o an karar verdim; öldürecektim onu. Karar vermiştim ve artık geri dönüş yoktu. Fakat birinin görmesi ihtimali beni çok korkutuyordu. Açıkçası hayatımı karartmak da istemiyordum. Bu yüzden en güvenilir anda yapacaktım bu işi. Gerekirse aylarca bekleyecektim. Ama ihtiyar eceliyle ölmezse ben de sözümü tutamamış olacaktım. Yani elimi çabuk tutmalıydım.

O gün akşama doğru vardım İstanbul'a. Eve yaklaşırken apartmanın önünde bir kalabalık olduğunu gördüm. Sonra bir tabut çıkardılar içeriden, yeşile bürünmüş. Ortalık karmakarışıktı. Bir sürü insan ağlıyordu. En son Selma çıktı apartmandan. Yüzü asıktı ama ağlamıyordu. Yanına gittim.

-Deden?

-Evet, sonunda.

-Başın sağolsun.

-Sabah ezanı okunuyordu; içeriden boğuk bir ses geldi. Kalkıp baktım; ölmüştü. Ecel!!

Yalçın Ece – Aydın

"Şiiri sevin, yeter!"

"Şiiri seviyorum. Ve yaşadığım süre hayatımda yer almasını istiyorum." diyorsunuz ya Sevgili Yalçın Ece, size yapabileceğimiz en büyük yardım, sizi size inandırmak! Şiiri gerçekten seviyorsanız, bu uğurda çalışın o zaman, sonuna kadar!.. Çalışmanın birinci adımı da, yolu bizden önce yürümüşlerin yolculukları hakkında bir fikir sahibi olmak; yılmadan-yüksünmeden okumak okumak okumak, yazarak! Yani, öyle, söylendiği kadar kolay bir şey değildir şiiri (bir şeyi, birini) sevebilmek... kolay gelsin!

Hasan Aydın – Tokat

"Eskiyen bir şiir..."

Şiirin eskidiği filan yok tabii; şiir, herkeste olan o hakiki öz, sonsuza dek genç, diri, yepyeni... ama işte şairler, söylene söylene tüketilmiş bir duyarlığı, hiçbir ilginçliği kalmamış ortak dil tercihleriyle söyledikçe söyledikçe, işin kolayına kaçıyor, önümüze konanın eskimiş bir şiir olduğunu söylüyoruz... ve yani, şairler eskiyor, şairler eski asıl! Sadeд: binlercesi yazılmış böylesi şiirlerin varabileceği herhangi bir konak yok Sevgili Hasan Aydın; birikiminizi ve tabii ki gönlünüzü yeni yeni sulara açın... umman'dan söz ediyoruz çünkü, bir sonsuz umman'dan!

Çağdaş Ekin Şişman – Bakırköy

"Keşke 'bir şey' olsa!"

Evet, tamamlanamayan... keşke "bir şey" olsa Sevgili Ekin Şişman; ama gencecik yaşınıza bir armağan olsun için, "Tamamlanamayan Bir Şey Var"a sayfalarımızda yer vermekten alıkoyamadık kendimizi. Lütfen iyi düşünün, "Yazıyı hayatımda amaç edinmedim ya da edineceğimi sanmıyorum" duygu-düşüncenizde samimiyseniz eğer, başta sizi-bizi yormamak olmak üzere, başkalarının önünü tıkamamak da gerek mez mi?

Ramazan Kaynar – Balıkesir

"Önce kendimize..."

Değil mi Sevgili Ramazan Kaynar: soruları, hatta tüm soruları öncelikle kendimize sorabilsek, cevabını bilmediğimiz tek bir soru bile olmadığını görebileceğiz! Yani, üç değil, belki otuzüç şiir gönderdiğinizde bile yayımlanmayacak... ve burda, durup düşünmek gerekir, biraz! Mesela, "Sevgiliye", şiir bir yana, manzume bile değil. Daha yürünecek çok yol var; tabii, şiirle (şiir'le ama) bir derdiniz varsa eğer.

Arzu Yazıcı – İstanbul

"Peki... ne süre geldi?"

Tembellik ciddi bir hastalıktır ve her şeyi başkalarından beklemek gibi bir kabalığı vareder, aklınızda bulunsun; bu manzumeden: zarfın üstüne hem de, "biyografim, seminer kayıt dosyanızda

vardır" gibi bir not düşmek, *Kaçak Yayın* çalışanlarının, sırf sizin "Son Rüya" başlıklı hikâyenizi yayımlayabilme şerefine nail olabilmek için işi gücü bırakıp dosya-klasör-arşiv karıştırmalarını ummaktır, ki bize de alçakgönüllülüğünüz karşısında şapka çıkarmak düşüyor artık; ne diyelim, Allah gönlünüze göre versin! "Son Rüya", hikâye nasıl yazılır ev ödevini yerine getirmek üzere kaleme alınmış gibi, ve tabii ki hikâye filan değil; "uydurma", bir amaca hizmet ettiği ölçüde anlamlıdır, yoksa sadece uydurmuş olursunuz. Ayrıca ve Allahaşkına, "Tüm bu olaylar geçtiğimiz sonbaharda süregeldi" ne demek... ve şu fecaat cümle, "Sabah her zamanki gibi erkenden kalkıp kahvaltıdan sonra, sakin ve karışanı olmadan kitap okumak için evlerin biraz uzağına açılarak ayrılmış."; sahi, Türkçe mi yazıyorsunuz siz?.. Bir de, bir karar verin: Mikâil kuzeniniz mi, yeğeniniz mi? Sakin, sabırlı, dikkatli, özenli ve çok çalışkan olun... tabii, hikâye'yle, dil'le ilgili bir derdiniz varsa; yok, yayımlanmaksa mesele, gördüğünüz gibi işin o kısmı kolay: *Kanat Alıştıranlar*'ı bu ay otobüste okuyanları gördüğünüzde, sizin adınızı gördüklerini de göreceksiniz; sevinebilirsiniz!

Özgür Arslan – Beşiktaş

"Yüzlerce?.."

Gerçekten "yüzlerce" kez okudunuz mu "Otostop"u?.. Pek öyle görünmüyor. Doğrusu, kişi fena halde narsist değilse mümkün de görünmüyor. Öte yandan: yazı, hikâye, roman, şiir'in konularının ille de "yaşanmış olaylar"dan, "gerçek"ten devşirilmesi gerekmiyor... hatta, edebiyat tarihine-deneyimine bakıldığında, tersi daha da muteber! Sadece: "Otostop", komik... ama sadece komik! Tarzınızı beğeniyorsanız mizah dergilerini deneyin.

Bir de, ikilemler (inim inim; yavaş yavaş) arasına virgül konmaz, aklınızda bulunsun!

Serkan Özer – İstanbul

"Samimiyet... lütfen!"

Allahaşkına, neden ille de birilerine, bir şeylere benzemeye çalışıyorsunuz... kendiniz olsanıza!.. "son kullanma tarihi geçmiş bir çığlık" ne demek; "dudaklarındaki anlamsız ıslaklığı başka bir anlamsız sen için yıllandırıyordun" da ne demek... "normal değerinin altında saklanmaya mahkûm defolu yalnızlık" nasıl olur, neye benzer?.. Sahte, çok çirkin bir şeydir, kimse söylemedi mi size?

Büşra Aytaç – Yeniköy

"Birkaç kitap daha... en azından!"

"Ben çalışmaya başladım. Bir iki kitap aldım. Öğrenince iyice imlalı yazıcam söz" diyorsunuz ya Sevgili Büşra Aytaç... bize, diyecek bırakmamışsınız; yani devam edin hele, okuyun, yazın, çalışın... kolay gelsin!

Hakan Alp – Beşiktaş
"Tabii ki klasikler!.."

Samimiyet, her durumda, hem de tüm kapıları açacak tek gerçek anahtardır ve siz bu anahtara sahip olduğunuz için çok şanslısınız; "gerekli birikimi edinmeden yazma uğraşına geçmemem gerektiğini düşünüyorum"demiş olmanız, bu konudaki yeter ölçü! Ve liste, çok uzun Sevgili Hakan Alp; Rus, Alman, İngiliz, Fransız, Amerikan; Hint, İran, Türk... yani Doğu klasiklerinin yanı sıra çağdaş edebiyat da var!.. Ama gerçekten kararlıysanız, haftada bir kitaptan yılda elliiki kitap eder ki (fireleri hesaba katıp kırk'a indirelim hadi), gelecek yıl bu zaman dünya edebiyatından kırk kitap okumuş biri olarak, içinizde, taşmaya hazır bekleyen bir kocaman nehrin kabardığını siz kendiniz göreceksiniz... üstelik inanın: o nehir, yanına gelip de bakan ya da sesini işiten herkesin gözünü kamaştıracak, gönlünü şenlendirecek; kolay gelsin!

Enver Aydın – Yenibosna
"Zenaat – Sanat"

Titiz, dikkatli... ve belki bunlardan da önce söylenmesi gereken bir özellikten olarak, "deneyimli" biri olduğunuz belli; dilinizi, kendinizden emin ve ne söyleyeceğini bilen birinin kararlılığıyla ve başarıyla kullanıyorsunuz... ama bunca yol almış olduktan sonra artık başka başka sulara da açılmanız gerek (günümüz bireyinin-toplumunun ve elbette edebiyatının, çok daha başka problemleri, ve dolayısıyla başka başka yönelimleri var sanki); evet, kendinize daha fazla güvenin... çünkü "fazla"nın potansiyelini taşıdığınız belli.

Aslı Aker – Feriköy
"Biz de aynı loncadanız..."

Var mısınız bir oyuna... gelecek sayı, şu yarım dizenin kimin şiirinden olduğunu yazın bakalım bize? "Lonca"ya dahil olmaya çalışmakla kalmayıp bir de "gerçekten edebiyata ve dergiciliğe gönül veren arkadaşlarla üç yıldır *Açılım Ekin-Sanat Dergisi*"ni yayımlamakta oluşunuz verdi bize bu oyun ilhamını; alkışlanacak bir iş yapıyorsunuz, kolay gelsin!

DünyaKitapları/
Deneme
Pas Demiri Yiyor
Rauf Mutluay
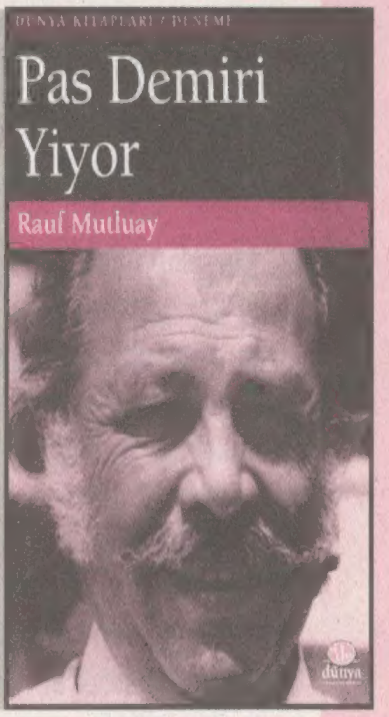
Pas Demiri Yiyor, Rauf Mutluay'ın 1964-1974 yılları arasında Yeni Ufuklar dergisinde yayımlanmış deneme ve eleştirilerinden oluşan bir seçme. Mutluay, genellikle ayrıntılardan yola çıkarak çeşitli çağrışımlarla beslenen sonuçlara varıyor